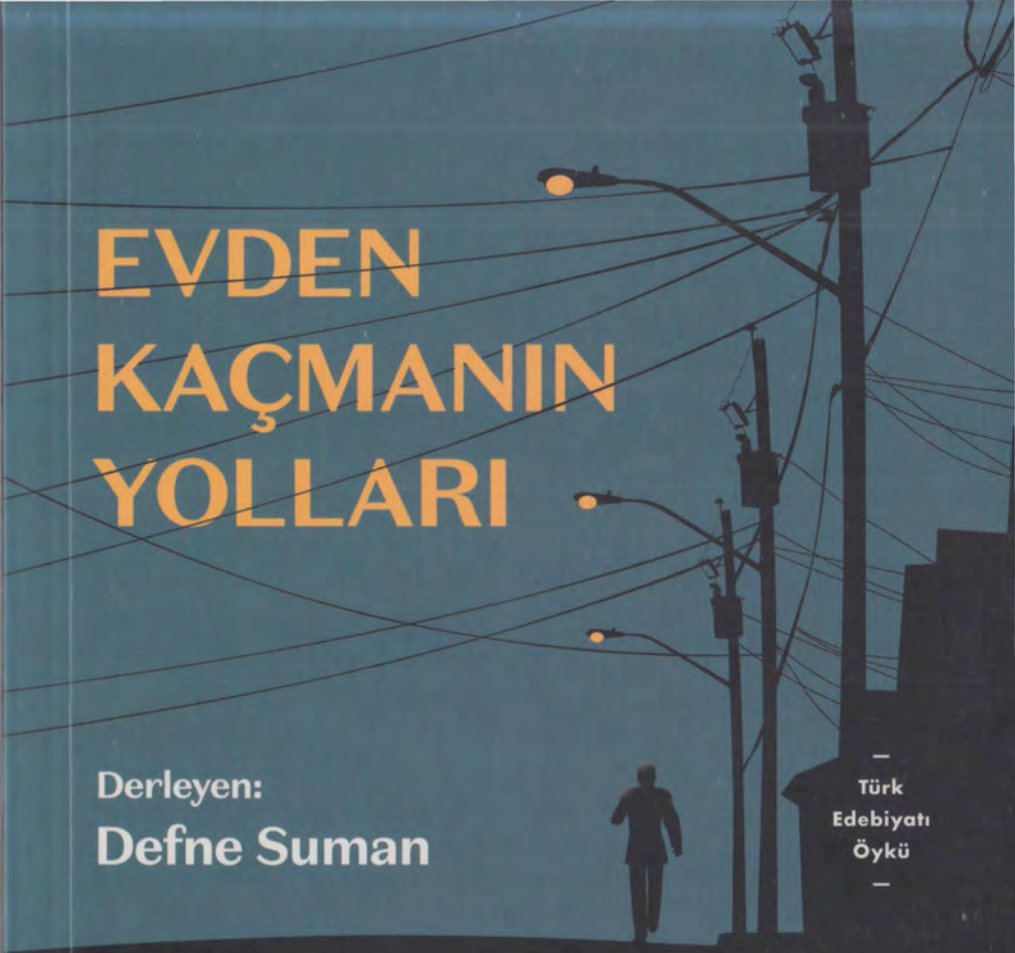
EVDEN KAÇMANIN YOLLARI



Derleyen:
Defne Suman

—
Türk
Edebiyatı
Öykü
—

Ayşe Sarısayın • Ayşen Bayazıt Melik • Beliz Güçbilmez • Berna Durmaz
Çiler İlhan • Defne Suman • Duygu Bingöl • Feryal Tilmaç • Gamze Güller
İsmail Güzelsoy • Mehmet Cevat Yıldırım • Menekşe Toprak
Mevsim Yenice • Müge İplikçi • Neslihan Önderoğlu • Nurhan Suerdem
Onur Çalı • Orhan Pamuk • Sedef Betil • Serkan Türk • Sibel Oral
Volkan Emre Çalı • Yalçın Tosun • Yavuz Ekinci

DK

EVDEN KAÇMANIN YOLLARI

Derleyen: Defne Suman
Yayına hazırlayan: Hülya Balcı

Yayın hakları: © Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.
Bu eserin bütün hakları saklıdır. Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen veya
tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.
1. baskı / Nisan 2021 / ISBN 978-605-09-8253-4
Sertifika no: 11940

Kapak tasarımı: Feyza Filiz
Baskı: Ay-han Matbaası
Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/31
Bağcılar - İSTANBUL
Tel. (212) 445 32 38
Sertifika no: 44871

Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.
19 Mayıs Cad. Golden Plaza No. 3, Kat 10, 34360 Şişli - İSTANBUL
Tel. (212) 373 77 00 / Faks (212) 355 83 16
www.dogankitap.com.tr / editor@dogankitap.com.tr / satis@dogankitap.com.tr

Evden Kaçmanın Yolları

Derleyen:

Defne Suman

Doğan Kitap

İçindekiler

Önsöz / Kaçanlar, Kalanlar, Kovulanlar 9

Pencereden Bakmak / Orhan Pamuk 13
Sifon / Mevsim Yenice 39
Kuyruk Acısı / Beliz Güçbilmez 51
Ölü Cantlar / İsmail Güzelsoy 67
Eve Gitmeyen Yollar / Neslihan Önderoğlu 79
Yeşil İbrişim / Nurhan Suerdem 85
Yaşlı Teyze / Volkan Emre Çalı 93
Su / Müge İplikçi 99
Hala / Duygu Bingöl 103
Geçit / Berna Durmaz 109
Sanrı / Serkan Türk 115
Homo Logos / Feryal Tilmaç 119
Evimin Yolu / Gamze Güller 127
Uzak İhtimal / Mehmet Cevat Yıldırım 135
Yitik Ülke / Defne Suman 151
Annemin Evi / Menekşe Toprak 163
Hayattan Kaçıp Eve Dönmek / Onur Çalı 171
Konser / Çiler İlhan 175
Eksik / Ayşen Bayazıt Melik 185
On Üç Yaşım ve Batman / Yavuz Ekinci 197
Adalı / Sedef Betil 201
Eve Dön / Sibel Oral 205
Makaslar / Yalçın Tosun 217
Kırkıncı Oda / Ayşe Sarısayın 225

Önsöz

Kaçanlar, Kalanlar, Kovulanlar

Elinizdeki bu seçkinin fikri aklıma İrlandalı şair Seamus Heaney'nin, "Şair, yitik yeri şimdi şiirinde yaratmak zorundadır"* dizesini okuyunca düştü. Çocukluğumun kış gecelerini anımsadım. Evde annemle ikimiz yalnızdık. Dışarıda, yüksek binamızın altıncı katından baktığım Gayrettepe'nin boş sokaklarında, 1980'lerin başındaki o tekinsiz sessizlik sürüyordu. Pencereye yaklaşmam yasaktı. İçimdeki, ne olduğunu tam anlayamadığım yakıcı arzuyu dindirmek için saman kâğıtlara yatılı okulda geçen öyküler yazıyordum.

Bugün o yakıcı arzuya artık adını koyabiliyorum: Firar tutkusu. Adile Naşit'in "Uykudan Önce" programı karşısında annemin şehriye çorbasını kaşıklarken hissettiğim huzura rağmen ben evden kaçmak, o tekinsiz sokaklara çıkmak istiyordum. İstekten çok, karşı koyamadığım bir çağrıydı bu. Benden büyük bir güç "aç kapıyı" diye buyuruyordu. "Aç kapıyı ve in aşağıya!" Ben de kaçıyordum. Başlarda sadece üçüncü kata kadar iniyordum. Biraz büyüyünce caddenin karşı tarafına geçtim. Lise çağıma vardığımda nereye varacağını bilmediğim belediye otobüslerinin arka koltuğunda Beyoğlu'na, Eminönü'ne, Eyüp'e kadar gider olmuştum. Herkesten gizlediğim bu firar anlarında beni sekiz yaşındayken

* Seamus Heaney, "Yer Duygusu", çev. Nurdan Gürbilek, *Defter Dergisi*, sayı 36.

saman kâğıtların başına geçiren o yakıcı arzu biraz olsun diniyordu. Ama sonra, teyzeler, kuzinler, halalar ve ayağı evimizden hiç kesilmeyen konuklarla dolu Büyükada'daki dede evimde geçirdiğim yaz tatillerinde, yokuşun başındaki ahşap köşkün aralık kapısından görünen loş bir avlu, çatı katı penceresinden dışarı uçuşan bir tül perde ya da balkonlarında kahvaltı eden komşularımızın Ladino dilindeki mırıltıları içimi tırmalamaya başlıyordu. Adanın çamlık tepelerine bisikletimi sürüyordum. Genç kızların tek başına gitmemesi gereken kuytulara giriyordum. Korkuyordum. Korkudan başka ne hissettiğimi ayırt edemeyecek kadar korkuyordum hem de. Yine de o arzuya teslim oluyordum, her defasında. Bir yerlerde başka bir hayat vardı. Benimkinden daha zengin, daha derin, daha anlamlı bir yaşamdı o. Orası ancak "evden kaçtığımda" bulunacak, eksik parça ancak o zaman tamamlanacaktı.

Dünyanın dört bir kıtasında döne dolaşa geçen gençliğim boyunca bir çıkış bulunduğuna inandım. Bir şeyden kurtulmaya çalışmıyordum ama peşinde koştuğum şeyi annemin çorbasının tüttüğü evimizin, aşina yüzlerin dükkân tezgâhlarında beklediği semtimizin, kentin, ülkenin ve hatta dilin bana sunduğu konfor alanının dışında bulacağımı seziyordum. Neydi o sahip olmak istediğim şey? Kaçış hattında bulmayı umduğum yaşantıdan beklentim neydi? Biraz tek başınalık sevdası, biraz özgürlük, yeni ufuklarda bulacağım ve değerleri alt üst eden, ben diye bildiğim tüm parçalarımı söküp benden alan ilişkiler... Aşina olanın ölü kabuğunu sırtımdan atıp yaşamı alttan çıkan taze deriyle duymak istiyordum.

Sonunda yorulduğumdan mı, yoksa eksik parçanın edebiyatta gizli olduğu bilgisi bilincimin bir yerlerinde barındığından mı neden bilmiyorum, bir gün nihayet şairin dediği gibi yazıya yerleşmeye niyet ettim.

Ve bir merak aldı beni: Diğer yazarların da içini kavurmuş mudur firar tutkusu? Kaybolmak için otobüslere binmişler midir? Akşam eve döneceklerini bile bile karşıki istasyona geçip, ters yöne giden trene atlamışlar mıdır? Kapalı kapıların ardında gizli avlular, şehrin "yasak" mahallelerindeki kuytu geçitler, pasajlar onları da çekmiş midir? Kaçış (ya da kalış) hattını yazıya bağladılar mı? Bana güvenli evimden kaçmamı buyuran ses onları da yerlerinden etti mi? Böyle bir tohumdan filizlenen öyküler, anılar, anlatılar bir çatı altında bir araya gelebilir mi?

Yola bu sorularla çıktık.

Bu esere yirmi dört yazar evden kaçış ve/veya geride kalış anlatılarıyla katıldılar. Severek okuduğum ve bu seçkiye yakışacağını düşündüğüm için yazarlarından rica ettiğim dört öykü dışındaki tüm anlatılar bu kitap için özel olarak yazıldı. Birçoğumuz için kaçış (ya da kalış) hattı çocukluktan başlıyordu. Bu yüzden olsa gerek anılar ile öykülerin alaşımı anlatılar kaleme almışız, birbirimizden habersiz. Metinlerin yarısı kaçanların anlatısı ise diğer yarısı kalanların ağzından, gözünden anlatılıyor. Kaçanlar ve kalanların dünyasına teğet geçen kovulanlar da seçkinin anlatılarında yerlerini aldılar.

Metinleri sıraya dizerken bir anlatıyı diğerine bağlayan organik unsurlardan yola çıktım. Bu sayede okur da birbirine kancalı hikâyelerin izini sürerek sayfaları çevirir diye umuyorum.

Çocukluğunu benimle aynı yıllarda, dünyanın diğer ucunda olmasına rağmen bizimkine her açıdan çok benzeyen bir ülkede, Şili'de geçirmiş akranım Alejandro Zambra'nın yalın ve derinlikli romanı *Eve Dönmenin Yolları* da seçkimizin ismini düşünürken bana esin kaynağı oldu. Zambra bu romanda eve dönmenin, bir yere, bir yurda ve hatta belki bir aileye ait olmanın gizemi üzerine kafa yorar. *Evden Kaçmanın*

12

Yolları'nda biz de aşağı yukarı onunla aynı yerlerde geziniyoruz. Çocukluğumuzu iğnelediğimiz yerden mi başladık kaçmaya ve yazmaya? O yeri yitirdik ve sonra şiirimizde, yazımızda yeniden yarattık mı? Onun içinde rahat mıyız? Yoksa kaçış denemeleri sürüyor ve keşifler tam da bu denemelerin kalbinden mi doğuyor?

Kitabın hayal(et)i bile henüz kafamda şekillenmemişken beni yüreklendiren Neslihan Önderoğlu ile desteğini esirgemeyen Doğan Kitap'a ve emeği geçen tüm yazarlara teşekkür ederim. Yaşamın yakıtı arayışının hiç bitmemesi dileğiyle...

Defne Suman
Atina, Ocak 2021

Pencereden Bakmak*

– Orhan Pamuk –

– 1 –

Seyredilecek bir şey ve dinlenecek bir hikâye yoksa, hayat çoğu zaman bir sıkıntıdır. Çocukluğumda bu sıkıntıya karşı ya radyo dinlenirdi ya da pencereden dışarıya, sokağa, gelip geçenlere, karşı apartman dairelerinin içine bakılırdı. O zamanlar, 1958'de, Türkiye'de daha televizyon yoktu. Ama "yok" denmez, tıpkı İstanbul sinemalarında gösterilmesi üç beş yıl alan Hollywood'un efsane filmlerinden söz ederken yapıldığı gibi "daha gelmedi" denirdi iyimserlikle.

Pencereden bakmak öylesine temel bir alışkanlıktı ki, televizyon Türkiye'ye geldiğinde ona pencereden dışarı bakar gibi bakılmaya başlandı. Babam, amcam, babaannem pencereden bakarken yaptıkları gibi, televizyon seyrederken de birbirlerinin yüzüne hiç bakmadan konuşup kavga ederler, tıpkı pencereden dışarı bakarken yaptıkları gibi gördüklerini birbirlerine anlatırlardı.

"Bu gidişle bu kar iyice tutacak" derdi mesela halam, sabahtan beri atıştıran kara pencereden bakarken.

"Yine o kâğıt helvacı geldi Nişantaşı'nın köşesine!" derdim ben de öteki pencereden tramvay caddesine bakarken.

Pazarları amcamlar, halamlar ve biz aşağı katlardaki da-

* Bu hikâye ilk olarak yazarın *Öteki Renkler* (Yapı Kredi Yayınları, 6. Baskı, Mart 2021) adlı kitabında yayımlanmıştır.

irelerden yukarıya babaannemin katına çıkar, öğle yemeklerini hep birlikte yerdik. Pencereden bakıp yemeğin sofraya konulmasını beklerken, orada annemler, yengemler, amcamların kalabalığı içinde olmaktan öylesine mutlu olurdum ki gözümün önünde, arkamı döndüğüm büyük salon, hazırlanmakta olan uzun yemek sofrasının üzerindeki kristal avizenin soluk lambaları canlanırdı. Babaannemin salonu bütün öteki katlar gibi yarı karanlık olurdu, ama bana bizim katlardan daha da karanlıkmış gibi gelirdi. Hiç açılmayan balkon kapılarının kenarlarından korkutucu gölgelerle sarkan tüller ve perdeler yüzünden belki. Belki de sedef kakmalı paravanalar, eski sandıklar, lenduha masalar, sehpalar, üzeri çerçeveli fotoğraflarla dolu kuyruklu bir koca piyano ve diğer eşyalarla tıkış tıkış doldurulmuş havasız odalar sürekli toz koktuğu için öyle gelirdi bana.

Öğle yemeğinden sonra, yemek odasına açılan bu karanlık odaların birinde amcam sigara içiyordu: "Maça bir biletim var, ama gitmiyorum" dedi. "Babanız sizi maça götürsün."

"Baba bizi maça götür" dedi içeriden yetişen ağabeyim.

"Çocuklar hava alırlar" dedi annem de salondan.

"Sen çıkar çocukları" dedi babam anneme.

"Ben anneme gidiyorum" dedi annem.

"Anneanneme gitmek istemiyoruz" dedi ağabeyim.

"Arabayı da veririm" dedi amcam.

"Baba ne olur" dedi ağabeyim.

Uzun, tuhaf bir sessizlik oldu. Sanki salonda oturan herkes babam hakkında bir şeyler düşünüyordu ve babam da düşünülen şeyleri hissediyordu.

"Arabayı veriyor musun?" dedi sonra babam, amcama.

Daha sonra aşağıda, bizim katta annem bizlere damalı ve kalın yün çoraplarımızı ve üzerimize ikişer kazak giydirirken babam uzun koridorda aşağı yukarı yürüyerek sigara içiyordu. Amcamın "kibar bir krem yeşili" 52 model Dodge'u Teşvi-

kiye Camii'nin önüne park edilmişti. Babam ikimizin de öne oturmasına izin verdi ve motor da anahtarı ilk çevirişte çalıştı.

Stadyumda kuyruk yoktu hiç. "Bu ikisine bir bilet" dedi babam turnikedeki adama. "Biri sekiz, biri on yaşında." Adamın gözünün içine bakmaktan korkarak içeri girdik. Tribünlerde çok boş yer vardı, hemen oturduk.

Takımlar çamur içindeki sahaya çıkmışlardı ve bembeyaz şortlu futbolcuların ısınmak için sağa sola koşuştuklarını görmek hoşuma gitti. "Bak bu Küçük Mehmet" diye birini işaret etti ağabeyim. "Genç takımdan geldi."

"Biliyoruz."

Maç başladı ve uzun bir süre hiç konuşmadık. Bir süre sonra oyunu değil, başka şeyleri düşünüyordum. Niye futbolcuların birörnek kıyafetleri var, ama adları değişik? Sahada futbolcuların değil, adlarının koşuştuklarını hayal ettim. Şortları yavaş yavaş çamurlanıyordu. Daha sonra açık tribünlerin arkasından, Boğaz'dan geçen bir geminin ağır ağır ilerleyen meraklı bacasını seyrettim. Devre arasına kadar gol olmadı ve birer külah leblebiyle birer peynirli pide aldık.

"Baba, ben pidemin hepsini bitiremeyeceğim" deyip elimdekini gösterdim.

"Bırak şuraya" dedi. "Kimse görmez."

Ara olunca biz de herkes gibi ayağa kalkıp kıpırdanarak ısınmaya çalıştık. Biz de, babam gibi, ellerimizi yün pantolonlarımızın ceplerine sokmuş, sırtımızı sahaya dönmüş, öteki seyircilere bakıyorduk ki kalabalıktan biri babama seslendi. Babam uğultudan onu işitmediğini göstermek için elini kulağına götürdü.

"Gelemem" dedi sonra bizi göstererek. "Çocuklar var."

Kalabalığın içindeki adam mor atkılıydı. Sıralar arasından geçerek, arkalıklara basarak, bazılarını itip kakarak yanımıza geldi.

"Bu çocuklar senin mi?" dedi babamla sarılıp öpüştükten sonra. "Kocaman şeyler bunlar. İnanamıyorum."

Babam bir şey demedi.

"Ne zaman oldu bu çocuklar?" dedi adam bize hayretle bakarak. "Okuldan hemen sonra evlendin mi?" diye sordu babama.

"Evet" dedi babam onun yüzüne bakmadan. Daha da konuştular. Mor atkılı adam avuçlarımıza kabukları soyulmamış birer tane Amerikan fıstığı koydu. O gidince babam yerine oturdu ve uzun bir süre hiç konuşmadı.

Takımlar temiz şortlarıyla sahaya yeniden çıkmışlardı ki: "Haydi eve dönelim" dedi babam. "Sizler üşüyorsunuz."

"Ben üşümüyorum" dedi ağabeyim.

"Hayır, üşüyorsunuz" dedi babam. "Ali üşüyor. Kalkın bakalım."

Oturanların dizlerine çarpa çarpa, ayaklarına basa basa çıkarken bıraktığım pideye de bastık. Merdivenlerdeyken aralıktan hakemin başlama düdüğünü çaldığını duyduk. "Sen üşüyor muydun?" dedi ağabeyim. "Niye söylemedin üşümediğini?" Ben sustum. "Aptal" dedi ağabeyim.

"İkinci yarıyı evde radyodan dinlersiniz" dedi babam.

"Radyo bu maçı vermiyor" dedi ağabeyim.

"Susun" dedi babam. "Dönüşte sizi Taksim'den geçirecegim."

Sustuk. Alanı geçtikten sonra babam tahmin ettiğimiz gibi arabayı at yarışı oynanan gişeye gelmeden evvel park etti. "Kapıyı kimseye açmayın" dedi. "Şimdi geliyorum."

Dışarı çıktı. O kapıları dışarıdan kilitlemeden önce biz düğmelere içeriden bastık. Ama babam at yarışları gişesine gitmedi; parke yoldan koşa koşa caddenin öbür yanına geçti. Orada, vitrininde gemi resimleri, büyük plastik uçaklar, güneşli manzaralar sergilenen ve pazarları da açık bir dükkâna girdi.

"Babam nereye gitti?"

"Eve dönünce alt mı üst mü oynarız" dedi ağabeyim.

Babam geri döndüğünde ağabeyim vitesle oynuyordu. Nişantaşı'na döndük. Arabayı yine caminin önüne bıraktık. Alaaddin'in dükkânının önünden geçerken: "Size bir şey alayım!" dedi babam. "Ama yine Meşhurlar Serisi'ni istemeyin."

"Baba ne olur!" diye tepinmeye başladık.

Alaaddin'in dükkânından babam bize Meşhurlar Serisi'nden onar tane çiklet aldı. Eve girdik, asansörde heyecandan çişim geldi. İçerisi sıcaktı ve annem dönmemişti. Kâğıtlarını hızla yırtıp, yere atıp, çikletleri açmaya başladık. Sonuç:

Bana iki tane Fevzi Çakmak Paşa, bir Şarlo, Güreşçi Hamit Kaplan, Gandhi, Mozart, De Gaulle, iki tane Atatürk ve ağabeyimde olmayan 21 numaralı Greta Garbo'lardan bir tane daha çıktı. Böylece elimde Meşhurlar Serisi'nden tam 173 tane resim oldu, ama bütün seriyi tamamlamak için hâlâ yirmi yedi eksiğim vardı. Ağabeyime dört tane Mareşal Fevzi Çakmak Paşa, beş tane Atatürk ve bir Edison çıktı. Ağızlarımıza birer çiklet attık ve resimlerin arkasındaki yazıları okumaya başladık.

Mareşal Fevzi Çakmak
Kurtuluş Savaşı Komutanlarından
(1876-1950)
MAMBO ŞEKER-ÇİKLET SANAYİİ
Meşhurlar Serisi'nin 100'ünü de tamamlayan talihliye
bir meşin futbol topu hediye edecektir.

Ağabeyimin elinde şimdiye kadar biriktirdiği 165 resim bir tomar halinde duruyordu. "Alt mı üst mü oynayalım mı?" dedi.

"Hayır."

"Bendeki on iki Fevzi Çakmak'a sendeki Greta Garbo'lar-

dan birini verir misin?" dedi. "O zaman senin toplam 184 resmin olacak."

"Hayır."

"Greta Garbo'lardan sende iki tane var ama."

Bir şey demedim.

"Yarın okulda aşı yapılınca canın yanacak" dedi. "O zaman yanıma gelme tamam mı?"

"Gelmem."

Akşam yemeğini sessizce yedik. Spor Dünyası'nı dinleyip maçın iki-iki bittiğini öğrendikten sonra, annem bizleri yatırmak için odamıza geldi. Ağabeyim çantasını topluyordu; koşa koşa salona gittim. Babam pencereden dışarıya, sokağa bakıyordu.

"Baba yarın okula gitmek istemiyorum" dedim.

"Olur mu ama."

"Aşı var yarın" dedim. "Ateşim çıkıyor, sonra nefesim tıkanıyor. Annem biliyor."

Bir şey demiyor, bana bakıyordu. Koşarak çekmeceden kâğıtla kalem getirdim.

"Annen biliyor mu?" dedi kâğıdı her zaman okuduğu, ama hiçbir zaman bitmeyen Kierkegaard'ın üzerine koyarken. "Okuluna gidersin, ama aşı olmazsın" dedi. "Öyle yazıyorum."

İmzaladı. Mürekkebi üfledim, katlayıp hemen cebime koydum. Odaya koşup çantama yerleştirdim ve yatağıma çıkıp zıplamaya başladım.

"Yine azma" dedi annem. "Uyu artık."

– 2 –

Okulda, öğle yemeğinden hemen sonraydı. Bütün sınıf ikişerli sıra olmuş aşı olmak için yeniden pis kokulu yemekhaneye iniyorduk. Bazıları ağlıyor, bazıları da korkuyla bekli-

yordu. Aşağıdan gelen tentürdiyot kokusunu alınca kalbim hızlandı. Sıradan ayrıldım, merdivenlerin başına öğretmenin yanına gittim. Bütün sınıf gürültüyle yanımızdan geçti.

"Evet" dedi öğretmen. "Ne var?"

Cebimden çıkarıp babamın yazdığı kâğıdı öğretmene verdim. Suratını asarak okudu. "Baban doktor değil ki senin" dedi. Biraz düşündü. "Yukarı çık. 2-A'da bekle" dedi.

Yukarıda 2-A'da benim gibi "mazeretli" altı yedi çocuk daha vardı. Biri korkuyla pencereden dışarı bakıyordu. Koridordan hiç bitmeyen bir ağlama ve telaş uğultusu geliyor, gözlüklü bir şişman çekirdek yiyerek Kinova okuyordu. Kapı açıldı, müdür yardımcısı Kurukafa Seyfi Bey girdi.

"Belki bazınız hakikaten hastasınızdır, onlar alınmasın" dedi. "Ama şu yalancı mazeretlilere söylüyorum. İleride hepiniz büyüyecek, bu vatana hizmet edecek, belki onun için öleceksiniz... Bugün aşıdan kaçanlar, o zaman mazeretiniz de yoksa vatan haini olursunuz. Yazıklar olsun!"

Uzun bir sessizlik oldu. Atatürk'ün resmine baktım ve gözlerim sulandı.

Daha sonra hiç kimselere görünmeden sınıflarımıza döndük. Aşı olanlar bazıları kolları sıvalı, bazıları gözleri yaşlı, itişip kakışıp surat asarak geliyorlardı.

"Evleri yakın olanlar gidebilirler" dedi öğretmen. "Gelip alacak kimsesi olanlar son zile kadar bekleyecek. Birbirinizin koluna vurmayın öyle! Yarın okul yok."

Herkes bağırdı. Aşağıda kapıdan çıkarken bazıları kollarını sıvıyor, aşının tentürdiyot izini kapıcı Hilmi Efendi'ye gösteriyordu.

Elimde çantam sokağa çıkınca koşmaya başladım. Kasap Karabet'in önünde bir at arabası yolu tıkamıştı, aralarından koşarak karşıya, bizim kaldırıma geçtim. Manifaturacı Hayri'nin, çiçekçi Salih'in önünden koşarak geçtim. Bizim kapıyı kapıcı Hazım Efendi açtı.

"Bu saatte burada senin tek başına ne işin var?" dedi.

"Aşı olduk" dedim. "Sınıf dağıldı."

"Ağabeyin nerede? Kendi başına mı döndün?"

"Tramvay yolunu kendim geçtim. Yarın tatiliz."

"Annen yok" dedi. "Babaannenlere çık."

"Hastayım" dedim. "Bize gitmek istiyorum. Kapıyı aç."

Duvardan anahtarı aldı, asansöre bindik. Yukarı çıkana kadar içerisi sigarasının gözümü yakan dumanıyla doldu. Bizim kapıyı açtı. "Elektriklerle, prizlerle oynama" dedi, kapıyı çekti, gitti.

Evde kimse yoktu, ama yine de bağırdım: "Evde kimse var mı, var mı? Evde kimse yok mu, yok mu?" Çantamı attım, ağabeyimin çekmecesini açtım ve bana göstermediği sinema biletleri koleksiyonuna bakmaya başladım. Daha sonra gazetelerden futbol maçlarının resimlerini kesip yapıştırdığı deftere iyice dalmıştım ki evin kapısı dışarıdan anahtarla açılınca telaşa kapıldım. Ayak seslerinden anladım annem olmadığını; babamdı. Ağabeyimin biletlerini ve defterini karıştırıldığı fark edilmeyecek şekilde eski yerlerine dikkatle koydum.

Babam yatak odasına girmiş, dolabı açmış içine bakıyordu.

"Sen burada mısın?" dedi.

"Hayır, Paris'teyim" dedim okulda dedikleri gibi.

"Okula gitmedin mi bugün?"

"Bugün aşı günüydü."

"Ağabeyin yok mu?" dedi. "Peki, git odana sessiz sedasız otur bakalım."

Gittim. Alnımı cama dayayıp pencereden dışarıya baktım. Seslerden babamın koridordaki dolaptaki bavullardan birini aldığını anladım. Odasına döndü. Dolaptan ceketlerini ve pantolonlarını çıkarmaya başladı; askıları sesinden tanıyordum. Donlarını, gömleklerini ve çoraplarını koyduğu çekmeceleri açıp kapamaya başladı. Hepsini bavuluna koyduğunu

işittim. Banyoya girip çıktı. Bavulun dillerini bastırdı, düğmesini kilitledi. Odaya yanıma geldi.

"Ne yapıyorsun sen burada?"

"Pencereden bakıyorum."

"Gel bakalım" dedi.

Beni kucağına aldı ve uzun bir süre birlikte pencereden baktık. Karşı apartman binasıyla aramızdaki yüksek servi ağaçlarının uçları rüzgârda ağır ağır kıpırdamaya başladı. Babamın kokusundan hoşlanıyordum.

"Ben uzaklara gidiyorum" dedi. Beni öptü. "Annene bir şey söylemezsin. Ben sonra söyleyeceğim."

"Uçakla mı?"

"Evet" dedi. "Paris'e. Kimseye bir şey söylemezsin." Cebinden bir kocaman iki buçuk lira çıkardı, verdi. "Bunu da kimseye söyleme" dedi, beni yine öptü. "Beni burada gördüğünü de..."

Parayı hemen cebime koydum. Babam beni kucağından indirip bavulunu alınca, "Baba gitme" dedim. Beni bir daha öpüp gitti.

Arkasından pencereden baktım. Alaaddin'in dükkânına doğru yürüdü, sonra geçen bir taksiyi durdurdu. Binmeden önce apartmana bir baktı, bana el salladı. Ben de salladım, gitti.

Boş caddeye uzun uzun baktım. Bir tramvay geçti, bir de sakanın at arabası. Zile basıp Hazım Efendi'yi çağırdım.

"Zile sen mi bastın?" dedi gelince. "Oynama zille."

"Bu iki buçuk lirayı al!" dedim. "Alaaddin'in dükkânına git, bana Meşhurlar Serisi'nden on tane al. Elli kuruşu da geri getir."

"Parayı baban mı verdi?" dedi. "Annen kızmasın."

Ben bir şey demedim, gitti. Pencereden bakıp Alaaddin'in dükkânına girişini seyrettim. Biraz sonra çıktı, dönüş yolunda, karşı kaldırımda Marmara Apartmanı'nın kapıcısıyla karşılaşıp konuştular.

Gelince paranın üstünü verdi. Çikletleri hemen açtım: Üç tane daha Mareşal Fevzi Çakmak, bir tane Atatürk, birer Lindbergh, Leonardo da Vinci, Kanuni Sultan Süleyman, Churchill, General Franko ve ağabeyimde olmayan 21 numaralı Greta Garbo'lardan bir tane daha. Böylece elimde 183 tane resim oldu. Ama 100'ü tamamlamak için yirmi altı eksiğim vardı.

İlk defa çıkan 91 Lindbergh'in Atlantik'i aşan uçağının önündeki resmine bakıyordum ki anahtarla kapı açıldı. Annem! Çikletlerin yere attığım kâğıtlarını toplayıp hemen çöpe attım.

"Aşı olduk, erken geldim" dedim. "Tifo, tifüs, tetanoz."

"Ağabeyin nerede?"

"Daha onların sınıfı aşı olmadı" dedim. "Bizi eve yolladılar. Caddeyi kendi başıma geçtim."

"Ağrın var mı?"

Bir şey demedim. Biraz sonra ağabeyim geldi. Ağrısı varmış, yatağa sağ kolunun üzerine yatıp surat asmaya başladı ve uyuyakaldı. Uyandığında hava iyice kararmıştı. "Anne çok ağrıyor" dedi.

"Akşama ateşiniz çıkar" dedi annem içeride ütü yaparken. "Ali, seninki de ağrıyor mu? Yatın, kıpırdamayın."

Kıpırdamadan yattık. Biraz uyuyup uyandıktan sonra ağabeyim spor sayfasını okumaya başladı ve benim yüzümden dünkü maçtan çıktığımız için dört golü kaçırdığımızı söyledi.

"Maçtan çıkmasaydık belki de o goller atılmazdı" dedim.

"Ne?"

Biraz daha uyuduktan sonra ağabeyim bir Greta Garbo resmine altı Fevzi Çakmak, dört Atatürk ve üç tane de bende olan diğer resimlerden teklif etti, reddettim.

"Alt mı üst mü oynayalım mı?" dedi, sonra.

"Oynayalım."

Meşhurlar Serisi'nden bir deste resmi iki avucunun için-

de tutuyorsun. Alt mı üst mü, diye soruyorsun. Alt derse, en alttaki resmi çıkarıp bakıyorsun, mesela 78 Rita Hayworth. Üstte ise 18 Şair Dante var. O zaman alt kazanıyor ve ona en sevmediğin ve sende en çok olan resimden bir tane veriyorsun. Akşama kadar Mareşal Fevzi Çakmak'ın resimleri aramızda gitti geldi. Yemek vakti gelince:

"Biriniz yukarı çıkın da bakın" dedi annem. "Belki babanız gelmiştir."

İkimiz de yukarı çıktık. Amcamla babaannem sigara içiyorlardı, babam yoktu. Radyoda haberleri dinledik, gazetenin spor sayfasını okuduk. Babaannemler yemeğe otururken aşağı indik.

"Nerede kaldınız?" dedi annem. "Orada bir şey yemediniz değil mi? Ben sizin mercimek çorbanızı koyayım da babanız gelene kadar ağır ağır içersiniz."

"Ekmek kızartması yok mu?" dedi ağabeyim.

Çorbalarımızı sessizce içerken annem bizi seyretti. Başını tutuşundan, gözlerini bizden kaçırmasından kulağının asansörde olduğunu anlıyordum. Biz çorbalarımızı bitirirken "Daha ister misiniz?" dedi ve tencerenin dibine bir göz attı. "Bari ben de soğumadan içeyim" dedi. Ama kalkıp Nişantaşı Meydanı'na bakan pencereye gitti, bir süre sessizce aşağı baktı. Dönüp geldi, çorbasını içmeye başladı. Ağabeyimle dünkü maçı konuşuyorduk ki:

"Susun!" dedi annem. "Asansör değil mi bu?"

Susup hep birlikte dikkatle dinledik. Asansör değildi. Sessizlikte masayı, bardakları, sürahiyi ve içlerindeki suyu titreterek bir tramvay geçti. Portakallarımızı yerken bu sefer hep birlikte asansörü duyduk. Yaklaştı, yaklaştı, ama durmadan üst kata babaannemlere çıktı. "Yukarı çıktı" dedi annem.

Yemekten sonra, "Tabaklarınızı mutfağa götürün" dedi annem. "Babanızınki kalsın." Sofrayı topladık. Babamın temiz tabağı boş sofrada uzun bir süre bekledi.

Annem karakol tarafındaki pencereye gitti, uzun uzun baktı. Sonra, aniden aklına bir şey gelmiş gibi kararlı babamın boş tabağını, çatalını, bıçağını toplayıp içeri mutfağa götürdü. Bulaşıkları yıkamadı. "Ben yukarı babaannenize çıkıyorum" dedi. "Dövüşmeyin."

Ağabeyimle alt üst oynamaya başladık.

"Üst" dedim ilk sefer.

Destenin üstündeki resmi açıp gösterdi: "Bütün cihanın tanıdığı pehlivan Koca Yusuf, numara 34" dedi. Alta baktı: "Atatürk, no: 50" dedi. "Kaybettin. Ver bir tane."

Uzun bir süre oynadık ve kazanmaya devam etti. Bendeki yirmi bir Mareşal Fevzi Çakmak'ın on dokuz tanesini, Atatürk'lerden de iki tanesini hızla yuttu.

"Oynamıyorum artık" dedim sinirlenerek. "Ben yukarı gidiyorum. Annemin yanına."

"Annem kızar."

"Evde tek başına kalmaktan korkuyor musun, korkak!"

Babaannemlerin kapısı her zamanki gibi açıktı. Yemek bitmiş, ahçı Bekir bulaşıkları yıkıyor, amcamla babaannem karşılıklı oturuyorlardı. Annem Nişantaşı Meydanı'na bakan penceredeydi.

"Gel" dedi başını camdan uzaklaştırmadan. Annemin gövdesiyle pencere arasındaki boşluğa, sanki benim için yapılmış o yere girdim hemen. Vücudum ona yaslanınca ben de onun gibi, dikkatle Nişantaşı Meydanı'na bakmaya başladım. Annem elini başıma koydu ve uzun uzun saçlarımı okşadı.

"Baban eve gelmiş, öğle üstü sen görmüşsün" diye fısıldadı.

"Evet."

"Bavulunu almış, gitmiş. Hazım Efendi görmüş."

"Evet."

"Nereye gittiğini sana söyledi mi canım?"

"Hayır" dedim. "Bana iki buçuk lira verdi."

Aşağıda, caddede karanlık dükkânlar, arabaların lambala-

rı, trafik polisinin yolun ortasındaki boş yeri, ıslak parke taşları, ağaçlara asılı reklam levhalarının harfleri, her şey yapayalnız ve üzücüydü. Yağmur yağmaya başladığında annem hâlâ ağır ağır saçımı okşuyordu.

Amcamla babaannem arasında her zaman çalan radyonun sessiz olduğunu o zaman fark ettim ve korktum.

"Kızım orada durmayın" dedi daha sonra babaannem. "Buraya gelin, oturun lütfen."

Ağabeyim de yukarı çıkmıştı.

"Siz mutfağa gidin" dedi amcam. "Bekir" diye seslendi. "Bunlara top yap, koridorda oynasınlar."

Mutfakta Bekir, bulaşıkları bitirmişti: "Oturun şuraya" dedi. Babaannemin odasının camla kapatılıp limonluğa çevrilen balkonundan gidip getirdiği gazeteleri yuvarlaya yuvarlaya top gibi sıkıştırmaya başladı. Yumruğu kadar olunca, "İyi mi bu kadar?" dedi.

"Biraz daha sar" dedi ağabeyim.

Bekir birkaç gazete sayfasını daha yuvarlayarak sararken, annemin, babaannemle amcamın karşısına oturduğunu kapı aralığından gördüm. Bekir çekmeceden çıkardığı sicimle kâğıt topunu her yanından sıkıştıra sıkıştıra yusyuvarlak yapıp bağladı. Sivri kenarları yumuşasın diye kâğıt topunu bezle hafifçe ıslatıp son bir kere daha sıkıştırdı. Ağabeyim dayanamayıp topu elledi.

"Uf be, taş gibi olmuş."

"Bas parmağını şuraya" dedi Bekir.

Ağabeyim sicimin düğümlendiği yere parmağını dikkatle bastırınca Bekir son bir düğüm daha atıp topu bitirdi. Havaya attığı topu tekmelemeye başladık.

"Koridorda oynayın" dedi Bekir. "Burada her şeyi kırarsınız."

Uzun bir süre ölümüne oynadık. Kendimi Fenerbahçeli Lefter sanıyordum ve onun gibi kıvırıyordum. Duvar pası yaparak, birkaç kere ağabeyimin aşılı koluna çarptım. O da ba-

na çarptı, ama bir şey olmadı. Ter içindeydik, top parçalanıyordu, ama ben beş-üç kazanıyordum ki ağabeyimin aşılı yerine çok fena çarptım. Kendini yere attı ve ağlamaya başladı.

"Kolum geçince seni öldüreceğim" dedi yattığı yerden.

Kaybettiği için öfkeliydi. Koridordan salona geçtim, babaannem, annem, amcam yazıhaneli odaya geçmişlerdi. Babaannem telefonu çevirdi.

"Alo kızım" dedi sonra, anneme "kızım" dediği sesle. "Yeşilköy Hava Meydanı mı? Kızım, bugün Avrupa'ya giden uçaklarda birisini sormak istiyoruz." Babamın adını söyledi ve bir süre telefonun kordununu parmağına dolayarak bekledi. "Bana sigaramı getir" dedi sonra amcama. Amcam çıkınca babaannem ahizeyi kulağından biraz uzaklaştırdı.

"Kızım, lütfen söyleyin" dedi anneme. "Siz bilirsiniz, bir başka kadın var mı?"

Annemin ne dediğini duyamadım. Babaannem annemin yüzüne sanki hiçbir şey dememiş gibi bakıyordu. Sonra telefondan bir şeyler söylediler ve öfkelendi: "Cevap vermiyorlar" dedi elinde sigara ve küllükle gelen amcama.

Annem amcamın bakışından beni fark etti. Kolumdan tutup çeke çeke koridora götürdü beni. Elini ensemden sırtıma sokup ne kadar terlediğimi gördü, ama kızmadı.

"Anne, kolum ağrıyor" dedi ağabeyim.

"Şimdi aşağıya ineriz, yatırırım sizi."

Aşağıda, bizim katta üçümüz de uzun bir süre sustuk. Yatmadan önce üzerimde pijamalarım mutfaktan su aldım, salona girdim. Annem pencerenin önünde sigara içiyordu, önce beni duymadı.

"Çıplak ayak üşürsün" dedi beni işitince. "Ağabeyin yattı mı?"

"Uyudu. Anne sana bir şey söyleyeceğim." Gövdemi annemle pencere arasına yerleştirmek için bekledim. Annem istediğim o güzel yeri açınca oraya yerleştim. "Babam Paris'e gitti" dedim. "Hangi bavulu da aldı biliyor musun?"

Hiçbir şey demedi. Gecenin sessizliğinde yağmurlu sokağa uzun uzun baktık.

– 3 –

Anneannemin evi Şişli Camii'nin tam karşısındaydı ve tramvay garajından önceki son duraktaydı. Şimdi minibüs ve otobüs durakları, her yanı harflerle kaplı, çok katlı büyük mağazalar ve öğle tatillerinde ellerinde sandviçleri, kaldırımları karınca sürüleri gibi dolduran kalabalıkların çalıştığı işyerleriyle kaynaşan çirkin ve yüksek binalarla çevrili meydan, o zamanlar İstanbul'un Avrupa yakasının bir ucundaydı. Bizim evden on beş dakika yürüyüp parke taşlarıyla kaplı geniş ve sakin meydana geldiğimizde, dut ve ıhlamur ağaçlarının altında annemizin elinden tutmuş ilerlerken, şehrin sonuna geldiğimiz duygusuna kapılırdık.

Anneannemin, dik konulmuş ince bir kibrit kutusuna benzeyen dört katlı, taş ve beton evinin bir cephesi batıya, İstanbul'a bakardı, bir cephesi de doğuya, dutluklarla kaplı tepelere. Kocası öldükten, üç kızını evlendirdikten sonra anneannem dolaplar, masalar, sehpalar, piyanolar ve baştan aşağı eşyalarla dolu bu evin yalnızca tek bir odasında yaşamaya başlamıştı. Yemeklerini büyük teyzem yaptırıp kendi getirir ya da şoförle bir sefer tası içinde yollardı. Anneannem değil odasından çıkıp iki kat aşağıdaki mutfakta yemek yapmak, evin inanılmayacak bir kalınlıktaki toz tabakası ve geniş ve ipeksi örümcek ağlarıyla kaplı diğer odalarına girip etrafa bir çekidüzen bile vermezdi. Tıpkı, bir büyük ahşap konakta yıllarca tek başına yaşayıp ölen kendi annesi gibi, anneannem de esrarengiz bir yalnızlık hastalığına yakalandığından, eve bir bakıcı ya da gündelikçi kadının girmesine izin de vermezdi hiç.

Onu ziyarete geldiğimizde annem uzun uzun zili çalar, demir kapıyı yumruklar, anneannem en sonunda ikinci katın Şişli Camii'ne bakan penceresinin demirden ve paslı kepenklerini açıp aşağı bize bakar, uzağı göremeyen gözlerine güvenemediği için bizim seslenip ona el sallamamızı isterdi.

"Kapının eşiğinden çekilin de anneanneniz görsün sizi çocuklar" derdi annem. Bizimle birlikte kaldırımın ortasına çıkıp annesine el sallayarak seslenirdi: "Anneciğim, çocuklarla biziz, biz, bizi duyuyor musunuz?"

Anneannemin bizi gördüğünü, tanıdığını yüzünde bir an beliren tatlı gülümsemeden anlardık. Pencereden hemen içeri çekilir, odasına gider, yastığının altından büyük bir anahtar çıkarır, bir gazete parçasına sardıktan sonra bize, aşağıya atardı. Ağabeyimle anahtarı havada kim yakalayacak diye itişirdik.

Kolu hâlâ ağrıyan ağabeyim peşinden koşmadığı için anahtarı kaldırımdan koşup ben aldım ve anneme verdim. Annem kilidi zorlanarak açtı. Büyük demir kapı üçümüzün yüklenmesiyle ağır ağır aralandı ve karanlığın içinden benzerini hiçbir yerde duymayacağım o yıllanmış, küflü toz, eskilik ve havasızlık kokusu geldi. Kapının hemen yanı başındaki askılıkta, sık sık eve giren hırsızlar evde bir erkek var sansın diye anneannemin astığı, dedemin yakası kürklü paltosu, fötr şapkası ve kenarda da beni hep korkutan çizmeleri duruyordu.

Biraz sonra, iki katı dümdüz çıkan karanlık ve ahşap merdivenlerin ucunda, çok uzakta, beyaz bir ışığın içinde anneannemizi gördük. Buzlu art-deco camlardan süzülen ışığın içinde elinde bastonu karanlıkta bir hayalet gibi kıpırdamadan duruyordu.

Gıcırdayan merdivenleri çıkarken annem anneannemle konuşmadı hiç. ("Nasılsınız anneciğim" derdi başka zamanlar, "sizi özledim anneciğim, hava çok soğuk anneciğim!")

Merdivenlerin tepesinde anneannemin elini öptüm, yüzüne ve bileğindeki kocaman et benine bakmamaya çalışarak. Tek dişli ağzından, upuzun çenesinden ve yüzündeki tüylerden gene korktuk ve odaya girince annemize sokularak iki yanına oturduk. Anneannem gününün büyük bir kısmını geçirdiği kocaman yatağa üzerindeki uzun geceliği ve uzun yün yeleğiyle girdi ve bize gülümseyerek ve hadi beni eğlendirin diyen bir bakışla baktı.

"Sobanız iyi yanmıyor anneciğim" dedi annem. Maşayı alıp sobayı karıştırdı.

Anneannem onu biraz bekledi. "Bırak şimdi sobayı" dedi. "Bana biraz havadis ver. Ne var ne yok dünyada?"

"Hiçbir şey yok!" dedi annem yanımıza oturup.

"Hiç mi anlatacak bir şeyin yok?"

"Hiçbir şey yok anneciğim."

Biraz sustuktan sonra: "Kimseyi görmedin mi?" dedi anneannem.

"Biliyorsunuz anneciğim" dedi annem.

"Allah için bir havadis bile yok mu?"

Bir sessizlik oldu.

"Anneanne biz aşı olduk" dedim ben.

"Öyle mi?" dedi anneanne çok şaşmış gibi mavi gözlerini kocaman açarak. "Canınız yandı mı?"

"Benim kolum ağrıyor" dedi ağabeyim.

"Vah!" dedi anneanne gülümseyerek.

Uzun süren bir sessizlik daha oldu. Ağabeyimle kalkıp pencereden dışarı, uzaklardaki tepelere, dut ağaçlarına, arka bahçedeki boş ve eski kümese baktık.

"Hiç mi hikâyen yok" dedi anneannem anneme yalvarır gibi. "Yukarıya kayınvaldene çıkıyorsundur. Oraya kimse gelmiyor mu?"

"Dilruba Hanım geldi dün öğleden sonra" dedi annem. "Çocukların babaanneleriyle bezik oynadılar."

Beklediğimiz şeyi hemen keyifle söyledi anneanne:

"O saraydan çıkmadır!"

Bununla, o yıllarda masal kitaplarında ve gazetelerde hakkında çok şey okuduğum ve kremalı pastalar gibi renkli Batı saraylarını değil, Dolmabahçe Sarayı'nı kastettiğini anlıyorduk elbette, ama anneannemin küçümseyici bir edayla Dilruba Hanım'ın son padişahın hareminden çıktığını, yani bir cariye olduğunu ima ettiğini ve bununla yalnız gençliği haremde geçip sonra bir tüccarla evlenen bu kadını değil, onunla dostluk eden babaannemi de küçümsediğini yıllar sonra kavradım. Annemle her seferinde konuştukları bir diğer konuya da geçtiler sonra: Anneannem haftada bir kere Beyoğlu'na gider, Aptullah Efendi'nin pahalı ve ünlü lokantasında tek başına öğle yemeği yer, sonra yediği her şeyden uzun uzun şikâyet ederdi. Üçüncü hazır konu ise bize birden şu soruyu sormasıyla açıldı: "Çocuklar, babaanneniz size maydanoz yediriyor mu?"

Annemin tembihlediği gibi, "Yedirmiyor anneanne" dedik aynı anda.

Her zamanki gibi anneannem bize bir bahçede bir kedinin maydanozların üzerine işediğini nasıl gördüğünü, büyük bir ihtimal o maydanozun iyi yıkanmadan kim bilir hangi akılsızların yemeklerinin içine doğranacağını, Şişli'nin, Nişantaşı'nın hâlâ maydanoz satan manavlarıyla nasıl tartıştığını anlattı.

"Anneciğim" dedi annem. "Çocuklar sıkıldılar, öteki odalara bakmak istiyorlar, onlara karşı odanın kapısını açayım."

Hırsız bir pencereden girerse, evin diğer odalarına geçemesin diye anneannem evin bütün odalarını dışarıdan kilitliyordu. Annem tramvay yoluna bakan büyük ve soğuk odanın kapısını açtı ve bizimle birlikte bir an beyaz örtülerle kaplı koltuk ve divanlara, pas ve toz içindeki lamba, sehpa ve sandıklara, sararmış gazete yığınlarına, kenara dayalı eski bir

kız bisikletinin boynu bükük gidonuyla kederli selesine baktı. Ama neşeli zamanlarında yaptığı gibi sandıkların içinden bir şeyler çıkarıp bize keyifle göstermedi. ("Anneniz çocukluğunda bu sandaletleri giyerdi çocuklar, bakın teyzenizin okul önlüğü çocuklar, annenizin çocukluk kumbarasını görmek ister misiniz çocuklar?")

"Üşürseniz gelin" deyip gitti.

Ağabeyimle pencereye koşup karşıdaki camiye ve meydandaki tramvay durağına baktık. Sonra gazetelerden eski futbol maçlarını okuduk. "Sıkıldım" dedim daha sonra ben. "Alt mı üst mü oynayalım."

"Yenik pehlivan güreşe doymazmış" dedi ağabeyim başını gazeteden kaldırmadan. "Şimdi gazete okuyorum."

Dün akşamdan sonra, sabah da oynamıştık ve ağabeyim yine hep kazanmıştı.

"Lütfen."

"Bir şartım var: Ben kazanırsam iki resim verirsin, sen kazanırsan bir alırsın."

"Hayır."

"O zaman oynamıyorum" dedi ağabeyim. "Gazete okuyorum gördüğün gibi."

Gazetesini, geçenlerde Melek Sineması'nda gördüğümüz filmdeki siyah beyaz İngiliz dedektif gibi fiyakalı bir şekilde tuttu. Biraz pencereden dışarı baktıktan sonra ağabeyimin şartını kabul ettim. Ceplerimizden Meşhurlar Serisi'ni çıkarıp oynadık. Önce kazandım, ama sonra on yedi tane daha kaybettim.

"Böyle hep kaybediyorum" dedim. "Eskisi gibi oynamazsak bırakıyorum."

"Peki" dedi ağabeyim o dedektifi taklit ederek. "Ben de bu gazeteleri okuyacaktım zaten."

Pencereden dışarı baktım biraz. Resimlerimi dikkatle saydım: 121 tane kalmış. Dün babam gittikten sonra 183 taney-

diler! Daha fazla üzülmek istemiyordum, ağabeyimin şartlarını kabul ettim.

Başta biraz kazandım, ama sonra yine o kazanmaya başladı. Benden yuttuğu resimleri keyifle kendi destesine katarken beni kızdırmamak için hiç gülmüyordu.

"İstiyorsan başka bir kuralla oynayalım" dedi biraz sonra. "Kim kazanırsa kazansın bir alsın. Ben kazanırsam o bir tanesini senden seçeyim. Çünkü bazı resimler bende yok ve onları da hiç vermiyorsun."

Kazanırım diye kabul ettim. Nasıl oldu bilmiyorum. Üç kere üst üste kaybettim ve ne olduğunu anlayana kadar 21 numaralı Greta Garbo'larımın ikisini ve ağabeyimde de bir tane olan 78 Kral Faruk'u kaptırmıştım. Hepsini bir seferde geri almak istedim ve oyun büyüdü: Böylece bende birer tane olan ve onda olmayan 63 Einstein, 3 Mevlânâ, Mambo Çiklet-Şekerleme Şirketi'nin kurucusu 100 Sarkis Nazaryan ve 51 Kleopatra iki elde gidiverdiler.

Yutkunamıyordum. Ağlamaktan korktuğum için pencereye koştum, dışarıya baktım: Beş dakika önce, her şey, durağa yaklaşan tramvay, yaprakları dökülen ağaçların dalları arasından gözüken uzaktaki apartmanlar, caddenin parke taşlarına yatıp tembel tembel kaşınan köpek, hepsi ne kadar güzeldiler! Zaman dursa, zarla at yarışında olduğu gibi beş kare geriye gitsek. O zaman ağabeyimle bir daha asla alt mı üst mü oynamazdım.

"Bir daha oynayalım mı?" dedim alnımı dayadığım pencere camından çekmeden.

"Oynamam" dedi. "Ağlarsın."

"Yemin ediyorum Cevat, ağlamayacağım" dedim hevesle yanına giderken. "Yalnız ilk baştaki gibi, eşit şartlarla oynayalım."

"Gazete okuyacağım."

"Peki" dedim. Gittikçe incelen resim destemi karıştırdım.

"Deminki şartlarla, söyle, alt mı üst mü?"

"Ağlamak yok" dedi. "Peki, üst."

Ben kazandım ve bana Mareşal Fevzi Çakmak'lardan bir tane uzattı. Almadım. "Lütfen 78 Kral Faruk'u geri verir misin?"

"Hayır" dedi. "Öyle dememiştik."

İki kere daha oynadık, kaybettim. Bari üçüncüyü oynamasaydım: 49 Napolyon'u da verdim elim titreyerek.

"Artık oynamayacağım" dedi ağabeyim.

Yalvardım. İki kere daha oynadık ve kaybedince istediği resimleri vermek yerine, elimde kalan bütün desteyi başının üstüne, havaya doğru fırlattım: İki buçuk aydır, her gün her birini tek tek düşünerek, özenle saklayarak, üzerinde titreyerek biriktirdiğim bütün o 28 Mae West'ler ve 82 Jules Verne'ler, 7 Fatih Sultan Mehmet'ler ve 70 Kraliçe Elizabeth'ler, 41 Gazeteci Celâl Salik'ler ve 42 Volter'ler havaya uçup dağıldılar.

Bambaşka bir yerde bambaşka bir hayatım olsaydı. Anneannemin odasına girmeden, gıcırdayan merdivenlerden sessizce aşağı indim, intihar etmiş uzak akraba bir sigortacıyı düşünerek. İntihar edenlerin yeraltındaki bir karanlıkta kaldıklarını, Cennet'e gidemediklerini söylemişti babaannem. Merdivenlerden iyice aşağıya inince karanlıkta durdum. Dönüp yukarı çıktım, anneannemin odasının yanına son basamağa oturdum.

"Kayınvalidenin imkânları burada yok" dedi anneannem. "Çocuklarına bakıp bekleyeceksin."

"Ama sizden yine rica ediyorum anneciğim, çocuklarla buraya dönmek istiyorum" dedi annem.

"Bu tozlu, hayaletli, hırsızlı evde iki çocukla yaşayamazsın" dedi anneannem.

"Anneciğim" dedi annem. "Kız kardeşlerim evlenip gittikten sonra rahmetli babamın son yıllarında üçümüz birlikte ne güzel oturmuştuk burada!"

"Bütün gün babanın eski *İllustrasyon* dergilerine bakardın güzel Mebrure'm benim."

"Aşağıdaki büyük sobayı yakarım, bu ev iki günde sıcacık olur."

"Sana onunla evlenme demiştim" dedi anneannem.

"Bir kadınla birlikte bu evin bütün tozunu kirini iki günde alırız" dedi annem.

"Ben bu eve o hırsız hizmetçi kadınları sokmam" dedi anneannem. "Hem bu evin tozunu süpürmen, örümceğini alman altı ay sürer. O zamana kadar da aklı havada kocan evine döner."

"Son sözünüz bu mu anneciğim?" dedi annem.

"Mebrure'ciğim, güzel kızım, çocuklarını alıp buraya gelsen de neyle geçineceğiz biz ikimiz?"

"Anneciğim, istimlak edilmeden önce Bebek'teki arsayı satalım diye kaç kere rica ettim, yalvardım size."

"Ben tapulara gidip o pis adamlara imzamı, resmimi veremem."

"Anneciğim, öyle demeyin diye, ablamla kapınıza kadar noter getirdik" dedi annem sesini yükselterek.

"O notere hiç güvenemedim, hiç" dedi anneannem. "Yüzünden ne dalavereci olduğu anlaşılıyordu. Belki de noter de değildi. Bana da öyle bağırarak konuşma."

"Peki anneciğim, konuşmam!" dedi annem. İçeri bizlere doğru seslendi. "Çocuklar, çocuklar, hadi toplanın gidiyoruz."

"Dur, nereye!" dedi anneannem, "daha iki lakırdı konuşamadık."

"Siz bizi istemiyorsunuz anneciğim" diye fısıldadı annem.

"Al şunu, çocuklara lokum tut."

"Öğle yemeğinden evvel yemesinler" dedi annem ve odadan dışarı çıkıp benim arkamdan karşı odaya girdi. "Kim attı bu resimleri? Hemen toplayın. Sen de yardım et ona" dedi ağabeyime.

Biz sessizce resimleri toplarken annem eski sandıkları açıp içlerindeki çocukluk elbiselerine, tüllere, kutulara baktı. Pedallı dikiş makinesinin kara iskeletinin altında toz genzimi yakıyor, gözlerimi sulandırıyor, burnumun içini doldurıyordu.

Küçük helada ellerimizi yıkarken anneannem yumuşacık yalvarma sesini çıkardı. "Mebrure'ciğim, bu çaydanlığı al, sen onu çok seversin, senin hakkın" dedi. "Benim anneciğime dedem Şam valisiyken getirmiş. Ta Çin'den gelmiştir. Al lütfen."

"Anneciğim, ben sizden artık hiçbir şey istemiyorum" dedi annem. "Onu da dolabınıza koyun, kıracaksınız. Haydi çocuklar, anneannenizin elini öpün."

"Mebrure'ciğim, güzel kızım, zavallı annene sakın kızma" dedi anneanne bize elini öptürürken. "Ne olur beni burada ziyaretsiz, kimsesiz bırakma."

Merdivenlerden hızlı hızlı inip, büyük demir kapıyı üçümüz çekip açıp dışarıdaki harika güneş ışığını gördük ve tertemiz havayı içimize çektik.

"Kapıyı iyi örtün!" diye seslendi anneannem merdivenlerin ta ucundan. "Mebrure bu hafta yine gel, e mi?"

Hiç konuşmadan annemizin elini tutarak yürüdük. Son durakta bekleyen tramvay kalkana kadar diğer yolcuların öksürüklerini dinleyerek sustuk. Tramvay harekete geçince ağabeyimle ben, vatmanı gören koltuğa oturma bahanesiyle bir öndeki sıraya geçip alt mı üst mü'ye başladık. Başta kaybettiklerimin birazını geri aldım. O sevinçle oyun büyüdü ve hızla kaybetmeye başladım. Osmanbey durağındayken: "Geri kalan bütün resimlerine karşı, on beş istediğin" dedi ağabeyim.

Oynadım ve hepsini kaybettim. Ona göstermeden resimlerden iki tanesini ayırıp bütün desteyi ağabeyime verdim. Arka sıraya annemin yanına geçtim. Ağlamıyordum. Annem

gibi kederle pencereden bakıyor ve bugün artık hiçbiri var olmayan o tuhafiyeci dükkânlarının, ekmek fırınının, muhallebicinin tentesinin, Masis'li, Herkül'lü Roma filmlerini gördüğümüz Tan Sineması'nın, az ötesinde duvar kenarında okunmuş resimli romanlar satan çocukların, beni korkutan sivri makaslı berberin ve kapısında hep dikilen mahallenin yarı çıplak delisinin tramvayın kederle inleyerek ağır ağır yol alış hızıyla geçişlerini seyrediyordum.

Harbiye durağında tramvaydan indik. Eve yürürken ağabeyimin hayatından pek memnun sessizliği beni deli ediyordu. Sakladığım Lindbergh resmini cebimden çıkardım.

İlk defa görüyordu bu resmi. "91 Lindbergh!" diye okudu hayranlıkla. "Atlantik'i geçen uçağıyla! Nereden buldun bunu?"

"Ben dün aşı olmadım" dedim. "Eve erken geldim, gitmeden önce babamı gördüm. Babam aldı bana."

"O zaman yarısı benimdir" dedi. "Hem son oyunda geri kalan bütün resimler demiştik." Resmi elimden kapmak için bir hamle yaptı, ama alamadı. Bileğimi yakaladı, büküyordu ki bir tekme attım bacağına. Birbirimize girdik.

"Durun!" diye bağırdı annem. "Durun! Sokak ortasında!"

Durduk. Kravatlı bir adamla şapkalı bir kadın yanımızdan geçtiler. Sokakta itiştiğimiz için çok utandım. Ağabeyim iki adım yürüyüp yere çöktü: "Çok ağrıyor" dedi bacağını tutarak.

"Kalk" diye fısıldadı annem. "Kalk hadi. Herkes bakıyor."

Ağabeyim kalktı ve filmlerdeki yaralı kahraman askerler gibi sekerek yürümeye başladı. Canı gerçekten yanıyor diye korkuyordum, ama halini görmek içimi de rahatlatıyordu. Hiç konuşmadan biraz yürüdükten sonra: "Evde sana göstereceğim" dedi bana. "Anne, Ali aşı olmamış" dedi anneme.

"Oldum anne."

"Susun!" diye bağırdı annem.

Evin karşısına gelmiştik. Yolun bizim ev tarafına geçmek için Maçka'dan gelen tramvayı bekledik. Arkasından bir

kamyon, egzoz dumanlarını saça saça gürültülü Beşiktaş otobüsü ve yolun öbür tarafından da sümbül rengi özel bir Desoto geçti gitti. Amcamın pencereden sokağa baktığını o zaman gördüm. Bizi fark etmemişti; gelip geçen arabalara bakıyordu. Ben de ona baktım uzun uzun.

Yol çoktan açılmıştı. Neden ellerimizden tutup bizi karşıya geçirmiyor diye anneme döndüm ve sessizce ağladığını gördüm.

Sifon

– Mevsim Yenice –

"Akşamüstü saat kulesinin yanındaki parkta bekleyeceğim" diyorum telefonu kaparken.

Sessiz sedasız bir "Tamam" duyuluyor. Teslim olmuş, çaresiz, incecik bir kadın sesinden "Tamam."

Dibe çökmüş bir sis kütlesi ayak bileklerimden dizlerime kadar yükselmeye başlıyor sanki. Oturduğum yerde ağırlaşıyorum. O ses tonundaki teslimiyet ve tükenmişliği, tek kelimeyle doldurmaya çalıştığı boşluğu yakından tanıyorum. Ayağa kalkıp evin içinde yürüyorum. Bir bataklığa gömülerek yol almak zor. Koridorun sonundaki odanın aralık kapısından yatağın bir kısmı görünüyor. Kalan kısmını kafamda canlandırmak bana düşüyor. Yastığın ortasını, pelüş bebeğin sağ kolunu, üç tekerlekli bir bisikletin pembe sepetini zihnimde defalarca tamamladığım gibi. Oyuncak dolu sahipsiz bir odayla nasıl başa çıkacağımı hâlâ bilmiyorum. Duvarlara sinmiş yarım yamalak hatırlanan kahkahanın sahibi minik bir ağzı kafamda nasıl canlandıracağımı da.

Her sabah bu yüzden, neredeyse gün daha doğmadan uyanıp yataktan çıkıyorum. Sonra da evden. Gülüşümün, mimiklerimin üstünü halı gibi kaplamış sakallarımı kesmeden, duş almadan, kahvaltı etmeden. Yetişeceğim bir yer ya da yetiştirmem gereken bir iş olduğu için değil. Güneş ışınlarının şöminenin üstündeki fotoğraf çerçevelerindeki yüzü, kapının

girişinde boy ölçümü için kurşunkalemle işaretlenmiş çizikleri aydınlattığını görmeye dayanamadığımdan.

Neredeyse koşarak, içimdeki boşluğu dolduracak şeyin bir sonraki köşe başında beni beklediğini ve yetişemezsem sonsuza dek kaçacağını düşünerek ikişer ikişer iniyorum merdivenleri. Apartman kapısından çıkıp da sağa döndüğümde yüzüme çarpan soğukla biraz kendime geliyorum. Direğe yapıştırılmış kayıp köpek ilanına bakarken birbirine yapışmış dilimle damağımı açmak için art arda yutkunuyorum.

Herhangi bir rotam, varmak istediğim bir yer yok. Küçücük bir izin, belli belirsiz bir sesin, tanıdık olmayan bir kokunun peşine düşüyorum her sabah. Tahmin etmediğim bir ayrıntı beni evden uzakta, daha önce hiç gitmediğim bir pastaneye, görmediğim bir caddeye, cümbüşün arasına sürükleyebilir.

Başka hayatlar. İhtimaller. Ve süreklilik. Tüm gün bunların izini sürüyorum. İşim bu: Anları biriktirmek. Bir bütünden yola çıkıp kaybolan eksik parçayı tekrar var etmek. Bu nedenle geceleri özenle kapadığım duyularım sokağa çıkar çıkmaz bana hizmet etmeye başlıyor. Daha köşeyi dönmediğim için göremediğim bir fırından gelen taze hamur kokusunu rahatlıkla duyabiliyorum örneğin. Çok geçmeden elinde baget ekmekleriyle bisiklet süren bir çocuk önümden geçiyor. Ekmeğin ucundan ufak bir parça koparıyor. Yumuşacık hamurun kabuktan kolayca ayrılışını seyrediyorum. Çocuk on bir on iki yaşlarında olabilir.

Maya'nın da bu yaşlarda olması gerektiğini düşünmeden edemiyorum. Bisikletin ardından bakıyorum bir süre. Pedallara basan ayaklarının, gidonu tutan ellerinin büyüklüğü Maya'nın zihnimde en son sekiz yaşındaki haliyle kalan, boya kalemlerini tutan minik narin ellerini düşürüyor aklıma. Onları kafamda birkaç yaş büyütüp, gidonu kavrayan ellerin bir benzeri olarak hayal etmeye çalışıyorum. Ezberimdeki es-

ki görüntüden bez bale ayakkabılarını çıkarıp yerine pedaldaki postalları yerleştirmek imkânsız.

Çocuk küçük zikzaklar çizerek sokağın sonundaki köşeyi dönüp gözden kayboluyor. Onu artık görmesem de rotasını ve hareketlerini canlandırıyorum kafamda. Caddenin karşısına geçerken yaya geçidinde durup bisikletini eline aldığını hayal ediyorum. Erkenden sokaklara dökülmüş kalabalıkla birlikte yaya çizgilerine basarak karşıya geçtiğini ve bisikletini marketin önündeki direğe kilitlediğini. Hızlıca içeri girip içecek dolabından bir şişe günlük süt alıp kasaya yaklaşıyor. Önündeki yaşlı kadın gülümseyerek ona yer veriyor. Kasadaki görevliye sütün parasını ödeyip dışarı çıkması yaklaşık iki kırmızı ışık süresine denk gelmiş olmalı. Belki de üç. Süt torbasını da gidona asıyor ve denge kurmaya çalışarak pedalları çeviriyor. Caddenin bitiminden tam olarak hangi sokağa sapacağını düşünürken bir arabanın kornasıyla kendime geliyorum. Fırının önüne yanaşmaya çalışan ekmek arabası. Kaldırıma çıkıyorum. Ekmek almak için kuyruğa girmiş birkaç kişiyle göz göze gelince mahcup bir hareketle kafamı eğerek selamlıyorum onları ve kaldırımın yanı sıra park etmiş arabaların camlarındaki el ilanlarından birini alarak oradan uzaklaşıyorum.

Altı aylık sütlü kahve bir köpek yavrusu. Sokaklarda görmeye alışık olduğumuz cinsten. Bir gün önce yan sokaktaki park civarında kaybolmuş. Görenlerin araması için bir numara bırakılmış. El ilanını dörde katlayıp cebime koyuyorum. Köpeğin evini bulmak için karşıdan karşıya geçmeye çalışırken bir arabanın altında ezilmiş olabileceği ve bir daha evine dönemeyeceği ihtimalini düşünmemeye çalışıyorum. İlanı hazırlayan çaresiz sahiplerini de. Canımı en çok bu sıkacak çünkü biliyorum. Yine de durduramıyorum kendimi. Paltomun iç cebinden bir sigara çıkarıp yakıyorum. Hızlıca birkaç fırt çekip bırakıyorum. Uzakta saat kulesinin çan sesi

duyuluyor, kafamı kaldırıp binaların arasından saati görmeye çalışıyorum. Henüz öğle bile olmadı. Sigaramın tamamını bitiremeden sokak bir anda kararıyor. Siyah bir bulut kümesi gölgesiyle apartmanları, kaldırımları, arabaları yalayarak tepemizden geçip gidiyor. Birazdan gök gürleyecek, yağmur boşanacak belli ki. Sigarayı söndürüp kendimi atacak kapalı bir yer aramaya başlıyorum. Tahmin ettiğim gibi aniden bir yük kamyonundan boşaltılan kumlar misali yağmur damlaları dökülüyor sokağa. Tentelerin altına gizlenerek, koşuşturarak, birbirimize çarparak telaşla günün kalanındaki eksik parçaları doldurmak için yaşamlarımıza devam ediyoruz.

Az ileride iki sokağı birbirine bağlayan daracık geçide konuşlanmış kafeye giriyorum. Dışarıdaki soğuk ve karmaşanın aksine içerisi süt liman. Cam kenarındaki boş yere otururken yan masamdaki anne ve küçük oğluna takılıyor gözüm. Ellerindeki kutuyu açmaya çalışıyorlar. Tam ortalarında duran küçücük vazodaki tek dal kokinanın aynısı benim masamda da var. Mumlukta yanan ışık suratlarını ve kutuyu aydınlatıp gölgelerini kendince oynadığı ışık oyununa katıyor. Benim masamdakini yakmak için büyük bir istek duyuyorum o an ama yapmıyorum.

Yanıma gelen garson kıza hızlıca sipariş verip sırt çantamdan birkaç gündür okuduğum kitabı çıkarıyorum. Neresinde kaldığımı belirtecek hiçbir iz bırakmadığımdan sayfaları karıştırarak devam edeceğim kısmı bulmaya çalışıyorum. Bunu yaparken daha önce okuduğum birkaç cümleyi tekrar okumanın ya da farkında olmadan hiç okumadan geçilen birkaç sayfanın önemi yok. Çok geçmeden garson çay ve kekle masaya dönüyor. Elindekileri kitabın yanına yerleştirdikten sonra boynundan geçirerek bağladığı önlüğünün ön gözünden bir çakmak çıkarıp mumu yakıyor. Ellerindeki siyah ojelere bakıyorum. İncecik narin bileklerine. Atkuyruğu yaptığı sarı saçları olgun yüzüne rağmen çocuksu. Nesnelerin, uzuv-

ların, özellikle atkuyruğunun mum alevinin başlattığı gölge oyununa nasıl da kıyıdan köşeden dahil olduğunu izliyorum. Tüm bunlar içimde savunmasız bir yerleri deşip bırakıyor. Kapı çıngırağından yeni müşterilerin geldiğini anlıyor garson kız ve ayrılıyor yanımdan. Siparişlerin hazırlandığı mutfak bölmesine girip kaybolana dek gidişini izliyorum.

Kitaba gömülünce bir süre nerede, ne halde ve niçin bulunduğumu unutarak zamansız, mekânsızlaşıyorum. Kafamın ve kafenin içindeki tüm sesler susuyor. Bir bölümün son cümlesini okuduğumda bir sonrakine geçmeden neler olacağını kendim tahmin edebilmek için biraz bekliyorum. Kitabı açık halde kenara bırakıyorum. Yağmur yavaşlamış, damlaların cılız tıkırtılarını belli belirsiz camda hissetmek hoşuma gidiyor. Yarı buğulanmış camın ardından daracık yolda gelip geçenleri görmeye çalışıyorum. Bir elinde puantiyeli plastik bir şemsiye, diğer elinde cep telefonunu tutan orta yaşlı bir kadın şemsiyesini kapamak için tam oturduğum yerin önünde duruyor. Telefonu kulağıyla omzu arasına sıkıştırmış. Hattın diğer ucundakiyle çözemediği hararetli bir konu var. Kelimeleri tam seçemesem de bir uğultu halinde camdan süzülüp bana ulaşıyor sesler. Epey yüksek bir kahkaha patlatıyor birden. Gırtlağının inip kalkışına bakıyorum. Bedeninin sarsılmasına. Ben de kendimi gülümserken yakalıyorum camdaki suretimde. Hemen yan masayı kontrol ediyorum. Onlar kendi dünyalarından çıkmamışlar. Önlerindeki kutunun içinden tek tek seçtikleri yapboz parçalarını masanın üstüne diziyorlar. Doğru parçaları yan yana getirebilirlerse bir bütün oluşacak. Topu topu yirmi ya da otuz parçacıktan oluşacak bir bütün. Keşke hepsi bu kadar olsa. Sadece bu kadar. Dışarıya bakıyorum tekrar. Kadın çoktan gitmiş. Akşam gidecekleri bir davete ne giyeceğiyle ilgili arkadaşıyla konuştuğunu ve telefon trafiğinin iş yerine varana dek süreceğini düşünüyorum. El ele ve hızlı yürüyen genç bir çift bölüyor düşüncemi. Kız çocuğun hafif önüne

kıvrılarak bıyığında kalmış yemek tortusunu alıveriyor, sonra da tortudan kalan boşluğu doldurmak ister gibi öpüyor dudaklarından. Haklı. Hayatta hiçbir boşluk öylece kalmamalı. Yeri mutlaka doldurulmalı.

Tıpkı geçip giden genç çiftten kalan boşluğu, az evvel dar geçide girmiş koşar adım yürüyen ve topuklu ayakkabısının sesi gitgide yaklaşan kadının doldurması gibi. Tam benim önünden geçerken ayakkabısı arnavutkaldırımının taşlarının arasına sıkışıyor. Yere eğiliyor. Topuğu kırmadan taşların arasından çıkarmaya çabalıyor. Bizi ayıran tek şeye, aramızdaki cama odaklanıyorum. Kafenin tavanındaki aydınlatmaların yansıması cama düşmüş, buğuyla ve dışarıdaki kadınla birleşiyor. Kadının bedeninin camdaki görüntüsü ise benim masamın yansımasıyla iç içe geçiyor. Daha dikkatli bakınca benim yansımamla kadının yansımasının bir kısmının da üst üste bindiğini fark ediyorum. Sonra arkamdan gelen garson kızın, masadaki anne ve oğulun, önlerinde saatlerdir bir türlü tamamlayamadıkları yapbozla eksik parçalarının, sokağın, karşı duvarın, kadının siyah paltosunun, dünyanın, kirin, pasın, tüm parçaların birbirine camekânın yansımasında birleştiği büyülü bir an oluyor. Hepimiz tüm parçalarımızla bir diğerimizin boşluğunu tamamladığımız büyük ve karışık bir yapboz oluveriyoruz bir an. Üç boyutlu bir birleşme anı. Büyüleniyorum. Gözlerimden akmaya çalışan yaşlara hâkim olup kımıldamadan bizi izliyorum camın yansımasında. Çok geçmeden garson kız ayrılıyor bütünden. Elindeki boş pasta tabaklarıyla mutfağa doğru yok oluyor. Küçük oğlanı tuvalete götürmek için masadan kalkıyor annesi. Topuğunun kırılmış parçasını eline alıp sendeleyerek yürüyüşüyle sokaktaki kadın da bütünden siliniyor. Geriye bir tek içerideki lambaların yumuşak ve yorgun yansımasıyla ben kalıyorum.

Soğumuş çayı yudumluyor, kekin ucunu tırtıklıyorum. Kitaba dalıyorum çok geçmeden yine. Böyle böyle saatler geçi-

riyorum kafede. Ta ki kitabın son bölümüne gelene dek. Huzursuzlanıp kapağını kapıyorum. Hep yaptığım gibi. Sonlara tahammülüm yok. Bu yüzden kendim tamamlıyorum bütünü. İçime nasıl siniyorsa, nasıl bitmesini istiyorsam öyle bitiriyorum hikâyeyi. Kitabı orada bırakıyorum. Hesabı ödeyip dışarı çıkıyorum sonra. Hava biraz ısınmış. Camekânın önünde duruyorum kısacık bir an. Az evvel bıraktığım yerdeki boşluğa bakıyorum. Garip. Yan masadakileri izliyorum son kez. Yapboz hâlâ eksik.

Kalabalıkların arasına kaçmak istiyorum birden. Herkesin koşuşturduğu bir anacaddeye varmak için can atıyorum. Yürürken insanların birbirinin omzuna değdiği, trafik ışıklarının devinim içinde asla durmadan renk değiştirdiği, korna sesleri, fren sesleri, insanların bastıramadığı iç sesleriyle dolu o resimde olmak için caddeye varan ilk sokağa dönüp hızlıca adımlıyorum. Üstgeçitte merdivenleri tırmanırken içimden kitabın sonunu tamamlamaya çalışıyorum. Başkahramanın da kalabalık bir şehrin en işlek caddelerinden birinde üstgeçitten geçerken benimle çarpıştığını hayal ediyorum, kitabın sayfalarındaki boşluklarda buluştuğumuzu.

Tüm bunları düşünerek yürürken kendimi Maya'nın okul kapısında buluveriyorum. Etrafta bekleyen velilerden başka kimse yok. Okulun taş duvarlarına bakıyorum. Alabildiğine sessizlik. Çok geçmeden çıkış zili duyuluyor ve ardından ufaklıkların neşeyle anne babalarının, servislerin yanına gidişlerini, koşturmacalarını, cıvıltılarını izliyorum. Ayaklarımın kendiliğinden beni her gün aynı saatlerde, çıkış zili henüz çalmadan neden buraya getirdiğini çok iyi biliyorum. Bir kere daha bununla yüzleşmek derimin üzerinde giydiğim katbekat naylon giysi gibi. Gitgide kalınlaşsa da sıcağı da soğuğu da hissettiriyor. Birazdan Maya'nın da okul merdivenlerinden koşarak ineceğini ve yanıma gelerek elimi tutacağını, resim dersinde yaptıkları suluboya çalışmasını, hayat bil-

gisi dersinde inceledikleri helikopter böceğini uzun uzadıya anlatacağını hayal ediyorum. Sonra da eve gideceğimizi ve ödevlerinin başına geçeceğimizi. Ne de olsa boşluğun yarattığı o korkunç bilinmezliği özenle döşenmiş ayrıntılarla doldurmak benim işim. Kendimi inandırırsam herkesi inandırabilirim. Çünkü insanlar inanmak ister. Hiçbir şeyin bitmediğine.

Bazı geceler güç bela daldığım uykumdan Maya'yla ilgili bir rüya görüp, nefesim kesilerek uyanıyorum. Acaba bir yerlerde bizi hâlâ arıyor mu, başı dertte mi ya da yardıma ihtiyacı var mı endişesiyle dipsiz derin kuyuda boğulmaya başlıyorum. Kısacık bir an tüm bu sorularla defalarca boğuşmak yerine, onun bir yerlerde ölmüş olabileceği gerçeğini kabullenmeye zorluyorum kendimi. Basit, kabullenilebilir bir son. Sonra bedenimin hâkimiyetini kaybediyorum, sarsılarak içimden çıkmaya çalışan bir ağrı beni yıkarak, ciğerlerimi parçalayarak göğüskafesimi geçmeye gayret ediyor. Kısacık bir nefes alma anına sığıyor tüm bunlar. Sonra uzun süre ağlıyorum. Onun büyüdüğünü, saçlarını küçükken yaptığı gibi atkuyruğu yaptığını ve yeni kelimeler öğrendikçe hiç durmadan anlamlı anlamsız cümle içinde kullandığını ya da yarın yine okul çıkışına bu kez tam vaktinde gidip onu alacağımı hayal ediyorum. Elimden başka hiçbir şey gelmiyor.

Tüm çocuklar ve servis arabaları dağılıp okul bir mezarlığa dönüşünce terk ediyorum orayı. Saatime bakıyorum. Akşamüstü olmak üzere. Saat kulesinin dibindeki parka gitmek için adımlarımı hızlandırıyorum. Aynı üstgeçide tırmanırken merdivenlerin bitiminde küçük bir köpek görüyorum. Cebimdeki ilanı çıkarıyorum hemen. Gözlerim beni yanıltmıyor, bu o olmalı. Kayıp köpek yavrusu. Kucağıma alıp tüylerini okşuyorum. Bir şey arar gibi her yerimi kokluyor. Az ilerideki büfeden yiyecek bir şeyler alıp ona veriyorum. İştahla yiyişini izlerken güzel haberi vermek için el ilanındaki numa-

rayı arıyorum. Köpek kalkık kuyruğunu sallayarak ekmeğin içinde kalan sosisi parçalamaya çalışıyor. Birkaç saniye içinde beynimden vurulmuşa dönüyorum. Hattın ucundaki adam ağlamaklı ses tonuyla dün köpeğin cesedini apartman boşluğunda bulduklarını söylüyor. Üzüldüğümü söyleyerek telefonu kapıyorum. Ne yapacağımı tam olarak bilmediğim için bir süre öylece duruyorum. Kafasını kaldırıp bana bakıyor. Göz göze gelmekten kaçınıp arada arkaya bakarak hızlıca yanından uzaklaşıyorum. O ekmek parçalarını kemirmeye devam ediyor. Yeterince uzaklaştığımı düşündüğümde kenara çekilip onu görmeye çalışıyorum. Öyle insansı bir telaşla beni arıyor ki ne yapacağımı şaşırıyorum. İnsanların arasında canhıraş bana doğru koşturmaya başladığını gördüğümde boğazım düğümleniyor. Bir adım daha atamadan öylece kalıyorum. Yanıma gelip ayaklarımın arasına dolanıyor. Minik göğsü bir inip bir kalkıyor. Eğilip kucağıma alıyorum. Sokaklarda birlikte yürümeye başlıyoruz.

Sonunda güneş batmaya yüz tutuyor, buluşma yerine varıyorum. Parkın girişindeki banka oturup köpek yavrusunu da yanıma koyuyorum. Başını okşuyorum, sessizce duruyor. Sabahki yağmurdan kalan su damlacıkları kuruyup buhar olmuş bile. Park tenha. Çok geçmeden parkın demir çıkış kapısından içeri girişini izliyorum. Tutunacak başka hiçbir şeyi kalmamış gibi omzuna astığı çantasına sımsıkı sarılmış. Karşıma geldiğinde ayağa kalkıyorum. Köpek de kalkıyor. Kadınla el sıkışıp yerime tekrar oturuyorum. Köpeğin yumuşacık tüylerini okşuyorum, o da oturuyor. Kadın da köpeği ortamıza alacak şekilde bankın diğer ucuna oturuyor. Kayıp üç ruh. Gözlerimiz buluşuyor bir an. Tükenmiş bedenine rağmen, bir yalana delicesine inanmak isteyen vahşi gözlerine odaklanıyorum. Başka çaresinin kalmadığını, duvardaki boy ölçümü için attığımız çiziklerin hiç ileri gidemeyeceğinden, hafızamda kalan yedi yaşına ait bir kız çocuğunun kahkaha

sesini istesem de on iki yaşına eriştirememenin âcizliğinden biliyorum. Kayıp yakını olmak böyledir. O eksik parçayı doldurmak için hikâyeye ihtiyaç duymak demektir. Derin bir nefes alarak ona istediğini vermek için anlatmaya başlıyorum;

"Kız kardeşinizi gördüm bugün" diyorum. Gözleri parlıyor. "Saat kulesine çıkan sokağın girişinde bir yere yetişmek istercesine hızla yürüyordu. Öğle vakti hani tam yağmurun dindiği, güneşin açtığı saatler. Elinde puantiyeli plastik bir şemsiye vardı. Siyah paltosuyla gayet şık görünüyordu. Biraz aceleci davrandığı için sokağın ilerisindeki dar geçitte topuğu taşların arasına sıkıştı. Yüzünü görmeliydiniz. Biraz kızgın ama epey de komikti."

Kadın belli belirsiz gülümsüyor. "Evet, kızdığında komik görünür" diyor.

Gülüşünün kardeşine ne kadar benzediğinden bahsediyorum kısa bir süre. "Ben de köpeğimi gezdirmek için o civarlarda olduğumdan yardım etmek için yanında durdum" diye ekliyorum. "Topuğunu çıkarmaya çalışırken yere eğilmişti ve köpeğimin kafasını okşayarak, ona ne kadar tatlı ve uslu bir köpek olduğunu fısıldadı" der demez, yanımdaki köpeğin kafasını okşuyor kadın. Kardeşinin eline dokunduğunu hayal ettiğini adım gibi biliyorum. Gözyaşlarına hâkim olamıyor sonra. Susuyorum. Çantasından mendil çıkarıp yüzünü siliyor.

"Kısacık konuşmamızda sabah yürüyüşünden geç döndüğü için işe geç kaldığını ve o yüzden acele ettiğini öğrenebildim" diye sürdürüyorum hikâyemi. Anacaddedeki üstgeçide dek birlikte yürüdüğümüzü, merdivenlerin yanında duran sokak sanatçısına cebindeki bozukluklardan bir kısmını bıraktığını, kendisinin de keman kursuna başlamak istediğini, yanımızdan geçen bisikletli küçük bir çocuğun gidonuna asılı torbalarla geçip gidişini keyifle seyrettiğini ve tüm bunları yaparken cıvıl cıvıl olduğunu anlatıyorum ona. Dikkatlice din-

liyor ağzımdan çıkan uydurma postiş hikâyeyi. Sık sık teşekkür ediyor. Ne için teşekkür ettiğini bilmeden...

Vedalaşırken el sıkışıyoruz, sonra istemsizce bana sarılıyor. Ben de eski bir dost gibi ona sarılıyorum. Gök gürlüyor. Hava kapkaranlık. Köpeği kucağıma alıp yola koyuluyorum. Bulutlara bakılırsa yağmur damlaları yeryüzüne tekrar inmek için gökte kümelenmiş, bekliyorlar.

Bir süre nereye gittiğimizi bilmeden yalnızca yürüyoruz. Kucağımda huysuzlanınca yere bırakıyorum onu. Gidecek bir evi yok. Asfaltı koklayarak yürüyor ve sonunda kaldırımın kenarına işeyerek alanını işaretliyor. Bense ayaklarımın altında duran rögar kapağını düşünüyorum. Yağmur sularının aktığı ve hepimizin atıklarının toplandığı, foseptiklere açılan o gizli geçidi. Dev bir sifonun çekilmesiyle hepimizin oraya aktığını hayal ediyorum. Orada birleştiğimizi. Köpeğin kafasını okşuyorum. Yürürken kafamda Maya'nın yaptıkları gibi iç içe geçmiş, rengârenk, karman çorman başka başka resimler canlanıyor. Eve dönemeyen herkesi birleştiren bir anacadde örneğin, bir camekânın yansımasındaki üç boyutlu bir birleşme anı, dev bir sifon ya da.

Kuyruk Acısı

– Beliz Güçbilmez –

Solanas'ın aziz hatırasına, bir de Sur'u birlikte izlediğim İrfan'ın gittikçe silikleşen güler yüzlü bir fotoğrafına...

"Adı Floreal'di. Beş yıl hapis yattı. Eve gitmenin hayali. Özlemini en çok duyduğu ve en çok korktuğu o gecenin hikâyesi."

Kapı ardından kapandı. Dönüp bakmadı. Kapanma sesi içinin oyuklarında döndü bir zaman.

Önünde upuzun bir yol var. Yürünecek; elde, şu ne koysan yarısı dışarda kalacak, üstten fermuarlı soluk mavi çantayla. Göhe'nin verdiği. "Bana lazım olmayacak nasılsa" demişti, biraz öyle bütün dünyaya çoktan küsmüş gibi. Çantası bari tahliye olsun ister gibi. "Olur mu canım?" demek istedi; boynunu eğmekle yetindi. O da, ne biriktirdiyse içerde bıraktı zaten. Neredeyse boş çanta. Bir saç bir de diş fırçası, bir eşofman takımı, bir çift terlik. Çantanın dibinde bir vesikalığı kalmış Göhe'nin. Astarın altına kaymış. Göhe çoktan unutmuş, o ise varlığından habersiz.

Duvar boyunca ilerlemeye başladı, çabucak bitsin gitsin şu duvar –öyle istiyor– ama duvar yolla birlikte kıvrılıyor ilerde, o köşede bir levha var, gözlerini kısarak bakıyor; yok imkânsız. Gözleri, birkaç metre ötedeki duvara bakmaktan, uzağı da görebildiğini unuttu çoktan. Henüz farkında değil; herkese öy-

le olur. Ama kulaklar.... Ses korkusuyla keskinleşmiş, insanüstü bir duyma yeteneğiyle katmerlenmiş durumda. Hoyratlığın bütün seslerini metrelerce uzaktan, saatlerce öteden etine batıyormuş gibi duymasını sağlayacak kadar. Bunun biraz farkında olabilir Bıçak. İçerdekilerin ona taktığı isimle Bıçak. Adı Başak. "Bir sigara da bana sarsana" diyor ardında bıraktığı binanın iç avlusunda bir kadın diğerine. "Sarayım ama filtre yok, zıvana yapacaksan vereyim." Gerçekten duydu mu, duyabilir mi? Avlu, artık neredeyse, iki kilometre gerisinde. Serin, kasvetli bir sonbahar sabahı. Kimse yok ondan başka, yürüdüğü yolda. Sesleri hâlâ duyabildiğini fark ettiğinden beri – birazı da bu tenha yol korkusundan– sanki biri onu geri çekecekmiş gibi hızlanmaya başladı. "Tanık da yok; çeker döverler, atarlar bir hücreye, günlerce unuturlar." Boynunu kısarak, atkuyruğunu sol omzunun üstünden göğsüne doğru çekip tuttu avcunun içinde. "Tutup çekemeyecekler." Saçını kestirmesi gerek. Kısacık. Artık iki mi, üç mü falan, öyle.

Yürümeye başlayalı neredeyse kırk dakika oldu. Dışarının soğuğuna rağmen sırtı terden sırılsıklam. Ne kadar hızlı yürüdüğünün farkında değil gibi. Kaçmıyorsun, daha da önemlisi varmıyorsun. Yavaş... yavaş... Dolaşıyorsun. Dolaş... Beş bin üç yüz on altıyı bırak, sayma. "Rekor kırdım" diye düşündü kendine tembihine rağmen, "bir duvara çarpmadan, adım atma rekoru." Elma kabuğunu kopartmadan soymuş gibi hiç yoktan gülümsemeye benzer bir şey oturdu dudağının kıyısına. Büyümesine kalmadan, bir uğultu çarptı yüzüne. Öyle sert ki, önce durdurdu, sonra bir iki adım geri savurdu Başak'ı. Geri mi dönse, ileri mi gitse kalakaldı bir an. Gözlerini kısarak bakınca ilerdeki şekilsiz karaltının insan kalabalığı olduğunu fark etti. Bir şey olmuş gibi, acele ederse birinin başına bir şey gelmeden yetişebilirmiş gibi hızlandı o yöne doğru. Havada sallanan kartonlar falan var. Yaklaştı, okumak için. İşçilermiş, hakları varmış, kazanacaklarmış.

Üniformalılar orada. Kaşıntı başladı sırtında işte, bir kambur büyüyor sivri kemiklerinin arasından. Büyüdükçe sertleşiyor. Üniformalılar bir şey peşinde, kalkanların ardında sürekli kıpırdanıyorlar. Derken, en önde elinde pankart tutan birini kalabalığın içinden çekip grubun üzerine dumanlı bir şeyler atıyorlar, peş peşe. Kitle, üniformalıların tersi yönünde dağılmaya, Başak'ın üstüne doğru koşmaya başlıyor. Bir tek Başak mı gördü, üniformalıların onların arasından çekip aldığı kişiyi? O tek bir, bir tek kişiyi? Ters yöne doğru koşmaya çalışıyor, üstüne koşan kalabalığı yara yara, ama duman kesifleşiyor gitgide... Dumanı elleriyle bir çalılık gibi ayıra ayıra yürürken çevre değişiyor. İşte kapı. En korktuğu yere, evinin salonunun kapısına getirip bırakıyor duman onu, o gıcırtısı kalbine çöken parkelere basan ayaklarına bakıyor. Çıplak. Kesif dumanın arasından seçtiği, bu kez babasının birinci minderinde götünün izi kalmış o üçlü kanepe. Baba bir yanına yıkılmış kalmış. Koridorda birbirine çarpıp duran, titreyen, inleyen; camlara, balkon kapısına seğirten gecelikli, pijamalı dört cılız siluet. Kanepe mi yanıyor? Yok değil, ah değil. Dumanın kaynağını arıyor gözleri; kanepenin yanındaki üstü izmarit yanıklarıyla dolu sehpadan geliyor duman. Seğirtiyor o yöne. Buruşturulmuş sayısal loto kuponları için için tütüyor izmaritlerle. Camlar açılınca duman dağılıyor. Üniformalılardan biri, kolunu sırtına doğru büktüğü kızı, el arabası gibi önü sıra sürüyor. Polis, "Allah belanızı versin! Nereye götürüyorsunuz beni?" diyen kızın ağzına körlemesine vuruyor yüzünün altından. "Bir daha buralara gelip bağıramazlar artık" diyor bir üniformalı öbürüne. Az çalışıp çok kazanmış tüccar gibi. Başak'ın gözü kararıyor. Kamburu aşağı doğru kayıyor yine, iyi biliyor bu hissi, neyin geldiğini anlıyor ama durduramıyor. Gri montunun altından sarkarak şimdi yerde sürünen devasa kuyruğunu peşi sıra sürükleyip önünde duran polise saldırıyor.

Bir köşe başında, minibüsün sürgülü kapısı kayarak kapandı ardından. Gümbürtülü değildi kapanması, yine de Başak'ın boşluklarında yankılandı. "Bana şunun belasını siktirtmeden atın aşağı!" diyen bir ses kaldı minibüsün içinden aklında, bir de şunlar en son: "Saat kaç oldu daha yemek yiyemedik." "Şu caddede dur Nihat, acılı Adana yiyelim." Anlamamıştı Başak kendinden söz edildiğini, arka koltukta toparlanamadan, iki kere daha kafasını cama vurdurma fırsatı verdi bu da üniformalıya, "İn lan arabadan çatlak sürtük!" Bu kez arkasından kapanan kapıya baktı ama ağzı kan içindeki kızı görür mü diye, yok. İçi görünmez araç sabrı tükenmiş gibi hızla uzaklaştı. Göhe'nin çantası?

Kenarında indiği kaldırıma çöküverdi. Çantanın içindekilere değil de, işte çantanın kendisine dertlendi. Neden sonra başını kaldırdığında karşı kaldırımda gözüne çarpan bir tabelayı okudu gözlerini kısarak. "Petek Kuaför." Sabahtan beri bir lokma girmemiş midesi yüzünden kuaför tabelasının ağzındaki tadı hoşuna gitmiş olsa da, elini saçında gezdirip yumuşak lastik tokasından saçını sıyırırken ellerini yapış yapış hissetti. Ani bir kararla, yolu iki adımda geçti, ayna karşısında bulduğu ilk koltuğa oturup "Kes gitsin" dedi çıraklığı ellerinde titreyen oğlana.

Toplanıyordu annesi. Her şeyini değil ama, en lazım olanları topluyordu. Kardeşleri için de minnacık bir valiz. Evin boşaldığını fark ettirmeyecek kadar az ama onları bir zaman idare edecek kadar çok. Başak bu hassas ekonomiyi anlamadığından toplanmış bir avuç eşyaya bakıp, annesinin unuttuklarını ona hatırlatma telaşındaydı. Bir ayakkabı kutusu almıştı eline, bembeyaz yüzüyle küçük çantaların başında bomboş gözlerle dikilen annesinin etrafında dönüyordu. İçinde fotoğraflar. Anneli kardeşli. Piknikte. Melahat Ablalarla falan. Gülümsemeli. Sonra kutuyu neden aldığını unutup ayakkabılığa bırakmıştı. Annesinin o sırada konuşulacak

en acil şey buymuş gibi anılarına dalmasına basbayağı içerlemişti. Bulundu kutusu derdi babam. Sonra kutu düştü, sadece bulundu dedik kutuya yıllarca. "Bulundu'ya bir cırt cırt atmıştım, kim aldı onu?" Cırt cırt dediğini bildin mi? Şu cayırtıyla ayrılan ve sessizce birleşen dikenli bantlar. İnsan aramadığı bir şeyi nasıl bulabilir diyorum? "Çünkü" demişti babam, "sen aramıyorsun ama bir başkasının kaybettiğine eminsin. O nedenle 'bulunuyor', sen değil, ama bir başkası arıyor." Tam çıkarken ayakkabı kutusundan bir fotoğraf alıp cebine koymuştu, bakmadan hangisi olduğuna. Sırtı dönük merdivenlerden inerken, "Hadi sağlıcakla" demişti. Alt sahanlıktan sözün devamı gelmişti "Gidip de dönmemek, dönüp de bulmamak var." Aşağıdan kapanan demir apartman kapısının sesi.

Annesi öğretmen çocuğu. Merzifon'da büyümüş. Başak, annesinin öyle bir babanın kızı olup da kendisininki gibi bir babayla nasıl evlenmiş olabildiğini hiç anlamadı. Geniş bir ailenin kucağında rahat bir büyüme. Sonrası işte hep... her şeye sebep. Biliyor aslında, biliyor ama anlamasına yetmiyor. Anne babasını ve kardeşlerini o meşum gece, teyzesi ile teyzesinin kan kardeşinin düğünü için Amasya'ya gittikleri gece, geniş aile apartmanının yıkılmasıyla kaybetmiş. Apartmandaki yedi daire ve üç dükkândan geriye hiçbir şey kalmamış. Onca akraba, kuzenler, bu dünyada bildiği kim varsa, ne varsa, neresi varsa işte bir gecede enkaz olmuş. Annesi uzun zaman kendine gelememiş. Ne oldu hatırlamamış, tanıdığı herkesin öldüğünü hep unutmuş da, "Merzifon'a dönelim artık" diye tutturmuş bir zaman. Sonra araya giren haberciler "Kız ortada kaldı, nasıl yaşatacaksın?" diye sıkıştırmaya başlamış teyzeyi. Teyze de çareyi, araya girenlerin de tuhaf ısrarcılığıyla yeğenini evlendirmekte bulmuş. On altı yaşındaymış öldüklerinde. On sekizine vardığında Başak'a gebe. Doğumdan sonra teyzesi "Ben de gidiyorum buralardan. Dönerim bir zaman sonra.

Ama hayat bu, gidip de dönmemek, dönüp de bulmamak var" demiş. Anne diline oradan pelesenk. Babanın, hepsini hastanelik eden, anneyi komaya sokan son sıra dayağının bahanesi. İlk kez duyuyormuş gibi "Öliim mi istiyorsun lan orospu, kaçacak mısın?" diye girişmesinin sebebi.

Elini kirpi sırtı kafasında gezdiriyor. O kadar güzel ki. İyi bir şey yapmış da biri "Aferin" demiş gibi, onu şefkatle sevmiş gibi, eğilmiş başı yerden kalksın istermiş gibi kendi kafasını okşuyor. Kendini alamıyor. Kafatasındaki ürperti önce omuriliği boyunca sırtına, sonra karnına sonra kasıklarına, en son da bacaklarına yayılıyor.

Kendini evde buluveriyor. Annesinin dizine yatmış. Oradaymış annesi, onu bekliyormuş.

Annem yüzüme bakıyor. Bana geçmişten parçalar soruyor, detay istiyor; hep daha çoğunu. Sonra anlattığım ne varsa, sözlüye hazırlanan bir çocuk ciddiyetiyle bana geri anlatıyor. Arada takıldığında yardım isteyerek bana bakıyor, ben konuşurken dudaklarımı okumak, başka her şeyi dışarda bırakmak istermiş gibi sadece ağzıma bakıyor. Ağzımdan içeri girmek ister gibi bakıyor. Az önce ona anlattığımın, bu kez dinleyicisi olduğumda bana geçmişten söz eden tatlı annem geri geliyor. "Babam dört aydır hapisteydi" diye başlıyor. Cetvel gibi düz bir sesle düzeltiyorum. "O benim babam, senin kocan, 'baban' demen lazım." Yüzü allak bullak oluyor, ama belli etmediğini sanıyor. Sanki ben babasını öldürmüşüm de birdenbire öksüz kalmış gibi kinle bakıyor bana. Güzel anılar anlatmamı istiyor, evden hatırladığım, o zamanki hayattan, şimdi hepimize çok uzak gelen o hayattan güzel anılar anlatmamı istiyor. Hiç deniz görmemiş birine "Bana denizi anlat" der gibi. Hem de doğuştan kör bir kadından ister gibi. Görüntü zaten yok ama koku bile yok anne. Kokusu bile yok. Yüzümdeki serinliği bile yok.

Annem beni tanımıyor. Tanımıyor. Hiçbir şey hatırlamıyor.

Beni unutmuş. Yaptığımı unutmuş. Çektiklerimi, çektiğimizi unutmuş. Benim babamla kendi babasını, kocasıyla babasını birbirine karıştırıyor. Buluntu vardı, diyor. Aramıyorduk da diyor, başkalarının kaybettiklerini buluyorduk.

Konuşma da görüntü de darmadağın oluyor.

Aynaya bakıyor Başak. Yerleri ağda dökülmüş gibi yapış yapış kuaförde hâlâ. Az önce kendine ihtimallerden yaptığı anne görüntüsü; yerini, kendi yüzünün yansımasına bırakıyor. Donakalıyor. Kalbi duracak, altına kaçıracak korkudan. Gözünü, aynadaki yakın vesikalığından alamıyor. Hapishane kaçkınından. Babasının tıpkısı. Aşağı doğru yay çizen dudakları. Kepçe kulakları. Alnında bir demire vurulmaktan hiç inmez gibi görünen o yumru. Babasında da vardı. Kırılıp da eğri kaynamış burnu. Babasınınki. Belki biraz daha ufağı. Cep babası. Böyle gitsem kapıya, "Döndüm işte, geldim buldum sizi", annemin aklı çıkar korkudan. Kapıyı suratıma kapar. On altısından beri korkmaktan başka duygu bilmeyen annem. Kızlara bağırır "Saklanın, geldi" diye. Korkmasınlar. Uzatayım şu saçları.

Cezaevindeyken, annesi bir kez, bir kez annesi, annesi yalnızca bir kez onu aramıştı. Avucunda ahizenin ıslak soğuğu, dakikalarca telefona bakakalmıştı kapattıktan sonra. Kapıdan kovulamayan ama içeri de alınamayan, her saniye daralan kapı aralığına yüzünü sokmaya çalışan o çok acınmış dilenci gibi girmişti annesinin sesi dünyasına. Konuşmayı ona fark ettirmeden bitirmek ister gibi, annesi sabahtan yaprak çıkartıp sardığını anlatırken titreyen elleriyle ahizeyi, dakikalar boyunca, basınca içeri kaçan o beyaz iki mika kulağın üzerinde tutmuştu. Terli avuçlarından kayıp gitmişti ahize sonunda. Annesinin mekanik bir mırıltıya dönmüş sesini gömerek. Duyduklarının tek bir sözcüğünü anlamamış ama duymak isteyebileceği hiçbir şeyi duymamıştı. Oysa henüz ilk yıllarda hayaliyle avunulmuş bir "geri dönüş" vardı. O ge-

ri dönüş, annesinin her şeyi unutmuş sesinde unutularak un ufak olmuş kıvılcımlarla sönmeden önce, her hatırlamada harlanıp cayır cayır yanan bir kordu.

İşte alt başındayım sokağın. Daha sokağa girmeden yüzüm alev alev yanmaya başlıyor, yarı heyecan yarı utanç galiba. Yüzümü al bastı sanıyorum, derken sokağın köşesini dönünce ucu göğü tutmuş o büyük şenlik ateşiyle karşılaşıyorum. Meğer yanan yüzüm değil, ateşmiş diyorum. Şenliğin ateşiymiş. Ben dönüyorum diye, sırf ben geliyorum diye, nihayet evime dönüyorum diye... mahalle kendini yakmış. Fırın yanıyor alev alev, mis gibi ekmek kokusu tutmuş dokuz mahalleyi. Fırıncı İhsan babamın eziyetlerini bilir, ekmek almaya gittiğimizde fazladan ekmekler tıkıştırırdı torbamıza. Çocuklar, kadınlar birer alev topu olmuş kendini duvardan duvara vuruyor önümde. Melahat Abla cama çıkmış el ediyor "Gel, gel" diye. Bizim evde kıyamet koptu mu soluğu onun evinde alırdık. Melahat be! Bir kere bile vermedi bizi babama. Derken bir kıvılcım sarılıyor saçıma. Okşaya ısıta tepemde bir hale oluyor, alev alev yanan başımla beraber... Yürüyorum, vakur, bütün borçlarını ödemiş, nihayet azat olmuş, alev yükseldikçe yükseliyorum ben de. Derken bütün camlardan çiçekler dökülmeye başlıyor. Çoktan yanmış bu genç kızın başından aşağı çiçekler yağıyor. Koca kafalı kasımpatları, sümbüller, erguvanlar, badem çiçekleri... çelenkler geçiyor boynumdan, yürüyorum evimize doğru, yürümek değil de, yüzmek gibi, o insan kalabalığı elleri üstünde taşıyor beni.... Bir insan selinde kulaç atıyorum anneme ve kardeşlerime doğru. Diyorum ki bitti işte, önümüz ferah feza.... Bir daha hiç korkmayacağız, yanmayacağız da... Annem balkona çıkmış eğilip saçımdaki yangına üflüyor, doğum günü mumlarını üfler gibi. Fotoğrafçı Numan Abi "Bu tarafa bakın" diyor elinde makinesiyle. "Dilek tuttun mu?" diyorum anneme, sebepsiz bir kahkahadan kırılarak. "Söylemem" di-

yor şımararak, Elife aldığı can yeleğini giymiş üstüne, "artık boğulmayacağız" diyor. "Bak kardeşine, yüzmeyi öğrendi bile, denize gideceğiz." Elifi balkon demirinde görüyorum, atlama pozisyonu almış, balkondan aşağı atıyor kendini Elif, insan selinin üzerinde anneme doğru kulaç atıyoruz Elifle birlikte. Birden büyük bir dalga altına alıyor ikimizi, olsun diyorum, bir kocaman nefes alıp dalar çıkartırım şimdi Elifi, siz eğlenceye devam edin, alıp geliyorum Elifi. Elif yok kalabalık dağıldı, dipteki kayalığa vuruyorum başımı."

Tepemde Göhe.

Uzaklara bağırıyor "Buz isteyin gardiyandan!"

"Kızım bana bak" diyor Göhe alnımdaki kanı gri eşofmanın koluyla silerek. "Daha birinci yılın bile dolmadı. Bırak şu manyaklıkları, yoksa geçmez burası." Sonra yanaklarımı iki avucunun arasına alıp sıkıyor yüzümü.

"Çok var daha, yolun sonuna."

Çok var daha, yolun sonuna.

Artık otobüse binmeli. Hava kararıyor.

Dışarıdan bakıldığında herkes gibi bir durakta gelecek otobüsün yolunu gözler gibi. Ama gelen hiçbir otobüse binmek için kalkmıyor yerinden. Otobüsü bekliyor, sonra ardından bakıyor bir süre giden otobüsün. Sonra tekrar geliş yönüne dikiyor gözünü, bir sonrakinin yolunu gözlüyor. Bir sigara daha, sonrakine binecek. Hele bir evi bulsun, sonra belki herkesi.... Ayaklarının arasındaki bir kertenkeleyle göz göze geliyor yaklaşan otobüse binmek için izmariti ezerken. Kertenkele bankın önündeki kilit taşlarının üstünde. Bankın önünde biriken iki damla suya kanmış belli ki. Başak'ın ayağına iki numara büyük botlarının arasında duruyor. Ayaklarını birbirine yaklaştırıp daraltıyor alanını kertenkelenin. Kaçmaya çalışmasını engellemeye çalışıyor ayaklarıyla sınırlar çizerek. Ne tarafa kaçsa önüne koyuyor ayağını. Derken bir kıvranma başlıyor. "Ne zaman bastım üstüne?" Panikle

yüzünü yaklaştırıyor yerdeki harekete, seçebilmek için. Can havliyle yerde kıvranan bir et parçası. Başsız kolsuz ayaksız bir kuyruk. Kuyruğunu bırakıp kaçmış. Zora gelince kuyruğu bırakıp kaçmış gitmiş.

Birkaç saniye, çırpıntıyla dalgalanan bir an. Zihnindeki fotoğraf makinesinin içindeki filmi çekip yakıyor sanki birileri.

Sonra... sonra hiç kalkmadı o durak bankından. Saçları uzadı, grileşti, seyreldi, döküldü. Çok soğuklarda durağın arkasındaki çiçekçi tezgâhlarının altına sığındı. Gündüzleri, yaz kış durakta. Yanına biri oturdu mu yüzlerine bakmadan anlattı hep, artık iyiden iyiye annesinin mırıltısına dönmüş sesiyle, sanki Göhe inmiş de ranzasına, saçını seviyormuş gibi; "Başkasının aradığını bulan ben olayım istedim. Bütün kayıpları telafi edeyim. Kalayım da bir hesap göreyim istedim. Peşimizden gelir, nereye girsek çıkarır biliyorum." Fotoğrafçı Numan Abi'nin yanında çalışmıştım üç ay. "Alacağım var" dedim anneme. "Onu alır gelirim arkanızdan. Siz oyalanmayın. Yakalanmadan gidin." Yine de annem beni bırakmaz sanmışım.

Balkonda gelişini izledim. Kapıyı çalışını duymazdan geldim. Hep sırılsıklam ettiği sol elimi kesip atacaktım önüne. İlkokulda bize okuttukları o "Diyet" hikâyesindeki gibi. "Kaşağı"yı ezer gibi ezecektim sonra ayağımla kesik sol elimi. Arkamda bir parke gıcırdadı. Döndüm, dikiliyor salonun kapısında. Aramızda hınçtan büyümüş kuyruğum yatıyor. Görmedi koca kuyruğu da takıldı düştü üstüme. Bıçaklı elimin üstüne.

Kalakalıyor düştüğü yerde. Salondaki parkelerin üzerinde kıpkızıl bir kıvranma. Babamın uluması mahalleyi tutuyor. Kapıyı üstüne kilitleyip çıkıyorum.

Yanındaki kalkıp gittikten sonra da zembereği boşalmış gibi öne arkaya sallana sallana anlattı durdu. O akşamüstünü; o en çok korktuğu eve dönüş akşamını... Babanın eve dönüşünü.

Sokağın köşesini dönmedin daha. Yine de yaklaştığını biliyorum. Az sonra göreceğimi. Köşeleri bir bir dönerek, yanından geçen taksilerin dirseğine vuran aynasına küfrü basarak. Küfrün... adımdan önce öğrendiğim... sen yokken evin tavanına yapışıp şıp şıp... yapışkan ve pis kokulu bir şey gibi üzerimize... annem ne kadar temizlese çıkmayan... Annem hep temizlikte. Sen gittiğinden beri eskisinden de sık. Bizi de katıyor. Evin dört köşesine dağılıp başlıyoruz ovmaya. Günlük temizlik, haftalık temizlik, bayram temizliği, bahar temizliği, kışa girerken hop yeniden, arife günleri, Hıdırellez'de mutlaka, hiç bitmiyor, hiç bitmiyor... böyle halıları silkeleyip pat pat döverek, aman balkonları ıslak taş kokana kadar şıkır şıkır yıkayarak... bir evin içine sığınmış dört kavruk kadının bunca pislik üretmesi... Annem hepimizi ayrı ayrı banyoya sokuyor bir de. Derimiz kıpkırmızı olana kadar keseleyip sıcak sıcak sular döküyor tepemizden, keseyle incelmiş derimiz sıcak suyu yiyince cız cız yanıyor. Annem "Olsun" diyor, "temizlik imandandır." İman ediyoruz... öyle temiziz.

Balkondayım. Annemin kışlık soğanları koyduğu köşede... Baykuş gibi. Tüneyip. Dört saattir buradayım, gözümü kırpmadan yola bakıyorum. Sen beni görmeden ben seni göreyim istiyorum. Başımın arkasında kurutulmuş biberlerin acı kokusu. Avucumun içindeki sigara yakıyor elimi. Yaksın. İşte döndün köşeden. *Sensin.* Kalbim kulaklarımda atıyor. Gözümü senden alamıyorum. Hafifçe aksıyorsun. Hep var mıydı? Yürüyüşünün ritmini yakalayıp öne arkaya sallanmaya başlıyorum. Bir şarkı gelse aklıma diyorum, mırıldansam, ama hiç yok, hepsi gitmiş. Üstündeki kızıl kahve ceketi görmedim hiç. Tanımadığım bir ceketin içindeki tanıdık adamın fotoğrafını çekiyorum. Yüzündeki en belirgin şeyi, bıyıklarını daha buradan görüyorum. Yanağımda sürtünen bir yanma. Bir kare. Klik. Sağ adım önde. Durdun. Kalbim durdu. Cebini yokluyorsun. Sigara paketi. Öbür cep. Kırmızı bir çakmak.

Yanmadı. Bir daha... bir daha. Nereden buluyorsam bir bidon dolusu benzini böyle bereketli bir yağmur gibi döküyorum tependen. Benzin yağmuru. Şaşkınlıktan donakalıyorsun. Ağzına dolan benzini tükürüyorsun yere öfkeyle. "Ulann!" Elimde tuttuğum yanan sigarayı atıyorum en son üstüne. O kadar hızla alev alıyorsun ki, yanmaya başladığın anın fotoğrafını çekemiyorum. Ben en çok buna üzülüyorum. Sen böyle sokak boyunca delirmiş bir şenlik ateşi gibi koşarken insanlar hemen önünde korkuyla iki yana doğru kaçışıyor. Yanık etinin kokusu mahallenin akşamüstü havasını bozuyor. Böğürerek sokağın öbür başından çıkıyorsun. İçimden geliyorum seninle gittiğin yere. Etlerin yandı çoktan kemiğine kadar. Bir iskeletin kalıyor geriye. O kılçığın denize çıkan sokakta bir an duraksadığını görüyorum. Sanki ancak o an anlıyorsun, ta kemiklerinde biliyorsun dönüş yok, kurtuluş yok, bir an... yanmış kemiklerin... bir pof ediyor... sonra bir avuç kül. Gözünü seveyim lodos süpür şunu. Bir nefes daha sigaradan. Sen sokağın alt başındasın hâlâ. Köşedeki seyyar kasetçinin orada oyalanıyorsun sigaranı çekiştirerek. Bir şey soruyorsun kasetçiye. O da şöyle bir bakıyor tezgâha. Elindeki kaseti uzatıyor sana. Olmaz gibi başını sallıyorsun. Bakkala giriyorsun. Sen bakkaldan çıkmadan ben kolunun altındaki gazete kâğıdına sarılı şişeyle bir fotoğrafını daha çekiyorum senin. Sen eve gelmeden albümün hazır olacak. Aile albümünün eksik parçası. "İçerden çıktığında daha beter olacak, daha beter çıldıracak..." Annem hep çok korktu geri dönüşünden. O kadar korktu ki bana kalmadı korku. Kaçsak. İyi de nereye? Ya ben anne, öleyim mi ben? Hep hesap yaptık ne gün çıkacaksın diye. Sen içerde attın çentikleri, biz dışarıda. Dün son çizgiyi çektik. Kılıçlar çıktı kınından. "Nereye gitsek bulur o bizi" diyor kızlar korosu ağlaşarak. Bakkalın önündeki kaldırımda mahallenin it oğlanları, yaltaklanarak selam veriyorlar sana, sen çarpık ve çirkin gülümsemenle

onurlandırıyorsun onları, onlarla aynı kaldırımda olmak artık yakışıksızmış gibi telaşla yola iniyorsun... indiğin anda... şimdi... korkuyla bağıran bir korna sesi... Seninle aynı anda dönüp bakıyoruz. Çok geç senin için. İçimde patlayan kahkahayla balkonun hizasına kadar fırlıyor bedenin. Havadayken göz göze geliyoruz. Bir an... asılı kalıyorsun sanki, ellerini uzatıyorsun bana... geri çekiliyorum... Yere düştüğünde çıkacak o mide bulandırıcı sesi özlüyorum. Geliyor da. Samanla doldurulmuşsun gibi, yere çarpınca karnın patlıyor birden, ne varsa içinde hepsi sokağa yayılıyor, bağırsakların, böbreklerin... kalbin... *varmış*... işte ne varsa içinde... Benim geceleri kalkıp tuvalete kustuğum o iç organlarım gibi dağılıyor çevreye, yoldan geçenler üstüne basmamaya çalışıyor organlarının, bir duvara yapışan gözünü bir çocuk kazıyarak söküyor oradan, sopasının ucuna takmışken bir kara karga gelip kapıyor onu. Sonra gelip, sakince omzuma konuyor. Kanadını okşuyorum.

Direksiyondakini görebilmek için sarkıyorum biraz. Arabanın kapısı açılıyor, el freninin çekildiğini duyuyorum. Dışarı çıkıyor sana benzeyen bir adam. Birbirinize sarılıyorsunuz. O senin sırtını pat patlıyor. Biraz duruyorsunuz öylece. Sen başını sallayarak onaylıyorsun bir şeyleri. Dönüp evin balkonuna bakıyorsun. Geri çekiliyorum. Mümkün olsa balkonu da çekeceğim içime. Görünme korkusu. Korkuların ilki. Yanmamış sigaran ağzında, bağırıp çağırıyorsun... Annem mutfakta patates kızartıyor. Yağa bakıyoruz hep birlikte. Dört küçük kadın. Senin sesin mutfaktan büyük, eziyor bizi olduğumuz yerde. Yağ cızırdadıkça, minik acıtan damlalar. Dördümüz sapına yapışıyoruz tavanın. Sekiz minik kırmızı kadın eli. Törenle taşıyoruz kızartma tavasını salona. Sen masaya sızmışsın çoktan. Kulağından içeri akıtıyoruz cızırdayan yağı. İnsan etinden gelen yanık kokusu. Bu kez acıyla böğürüşün. Kapıları kilitleyip kaçıyoruz evden. Orospuuull-

llaaaaarrrr... Mahalle sokağa dökülmüş, gülüşerek geçiyoruz aralarından. "Nerede kaldı lan patates!" Annem yağ kokulu hırkasını çekiştirerek, elinde patates tabağı, salona geçiyor.

Yürümeye devam, yokuş yukarı... Belli belirsiz Melahat Ablaların balkonuna bakıyorsun. Kalbim korkuyla atıyor. Kaç kez dayandın kapısına Melahat Abla'nın, bizi bıraksın diye. Bırakmazdı. Delirirdin. Son birkaç adımın. İçimden ondan geriye doğru saymaya başlıyorum. Sen ama beklenmedik bir şey yapıyorsun. Hemen oracıkta gazete kâğıdına sarılı şişeyi ucundan açıp kafana dikiyorsun. Ağzındaki kokusunu biliyorum, midem bulanıyor yine. İşte sen de bu muhteşem dönüşe hazırlanıyorsun. Bir güp güp sesi var mı boğazında? Yürümeye devam ediyorsun şişenin kapağını vidalayıp. Ayağın yerdeki ızgaraya takılıyor bir an, tökezliyorsun, ayakkabının ucunun takıldığı ızgaranın kapağı açılıyor aniden, içinden ardı ardına ucube çocuklar fırlıyor sokağa, sürünerek, zıplayarak, sözsüz çığlıklarla etrafında dönüyorlar. Aklın uçmuş gibi korkudan. Etrafında dönmeye başladıklarını fark edince, sıyrılmaya çalışıyorsun aralarından. Kimsiniiiiizzzz lan siz?.. Sıklaşıyorlar iyice. Gülüşüyorlar ipince seslerle, iğne gibi gözleri oyan sesler. Yerde sürünenlerden biri ayak bileğini yakalamış kemiriyor, sen ondan kurtulmaya çalışırken belinden aşağısı fare olan bir çocuk kafana atlayıp yağlı saçlarına yapışıyor. Kurtulamayacaksın belli. Sen fare çocuğu savurunca elinde kalıyor saçlı deri, kırmızı bir balçık gibi görünüyor tepen buradan. Gaga burunlu, gözsüz bir çocuk tepene tüneyip beynini didiklemeye başlıyor. Çığlıkların dar sokağın iki yakasındaki evlerin camında patlıyor. Yüzü olmayan ve ellerinin yerinde kıskaçlar olan çocuk kapıyor beynini, açık ızgaradan aşağı atlıyor, yüzünde alık bir gülümseme oturduğun yerde kalakalıyorsun. Sonra bir yanına yıkılıyorsun ağır ağır. Üçlü kanepede sızdığın zamanlar gibi. Yüzünde hâlâ aynı şaşkın ifade. En güzel fotoğraflarından biri bu.

Evin numarasını şaşırmış gibisin. Bir alttaki evin oraya geldin. Hadi Baba, birkaç adım daha...

Evde kimse yok benden başka. Annemi ve kızları gönderdim evden. Ben de dedim gelirim yarın, işyerinde alacağım kalmasın. Alacaklı kimse kalmasın. Hesaplar kapansın. Ödemekle bitmez o hesapların hepsi kapansın.

Kapı çalıyor....

Çalsın...

Ölü Cantlar

– İsmail Güzelsoy –

Şimdi dünya birbirinin zıddı iki şey fısıldıyordu bana. Birbirini reddeden iki ayrı ayartmanın ortasında kalmıştım. Bir yanım köprüde, bir yanım zamandaydı. Bir yanım korkak, bir yanım cesurdu. Bir yanım salim, bir yanım yaralıydı. Haliç'in bir ucunda kızıl kış güneşi batarken ötede yarımay doğmaktaydı. Galata Köprüsü, kızıl bir şerit halini almış günbatımının ortasında titrek bir çizgiye dönüşmüştü. Unkapanı Köprüsü'nü geçen yaşlı troleybüsün hantal yalpalamasıyla geride bıraktığı vınlama, ezan nağmelerinin son yankılarının arasında soldu gitti. Geride kalan ürkek sessizliği, hırçın martı çığlıkları parçaladı. Üsküdar ufkundaki günün son kızıl lekesi karanlığın içinde solarken martı sesleri de çekilmişti. Karanlık örtü, ışıkla birlikte sesleri de örtüyordu. Son olarak Haliç'in dingin sularını yararak Eminönü yönünde süzülen mavnanın tekdüze sesi uzaklaşırken, kasvetli bir sessizlik çöktü şehrin üzerine. İçimdeki terk edilmişliği resmeden bir kurşuni karartının içine hapsolmuştum. Bir yanım şehrin efendisiydi, bir yanım yetim. Kükürt ve duman kokan akşamla baş başaydım.

Sokaklarda yaşamayı öğreneceğim o yıldızsız ve kederli karanlık, ondan önceki hayatımda gördüğüm akşamlardan farklıydı. Başka bir kente, başka bir doğaya gelmiş gibi hissetmiyordum; başka birine ait bir gövdeyi ödünç almış gibiydim. Nasıl ısınacaktım şimdi? Cebimde yetmiş beş lira, yir-

mi beş kuruş vardı. Karnımı kaç gün doyurabilirdim bununla? Nerede akşam yemeği yiyecek, nerede uyuyacaktım? Ya kar yağarsa? Askere gidenler, hastaneye yatanlar, hapse düşenler yeni hayatlarının kurallarını kıdemli olanlardan öğreniyorlarmış, abim öyle söylemişti. Ya sokaklarda yaşamanın raconunu kim öğretecekti bana? Daha önce sokaklarda yatıp kalkan birilerini bulup oyunun kurallarını sorup öğrenmek... Bu fikir ilk anda aklıma geldiği kadar saçma görünmüyordu artık. Şimdi iş, sokakta yaşayan, kıdemli ve akıllı birini bulmaya kalmıştı. Peki, birinin sokaklarda yaşadığını nasıl anlayabilirdim ki? Keşke bir işaret olsaydı bunun için. Özel bir şapka, kolda bir sırma, saç kesim şekli filan. Bakar bakmaz, "Evet bu insan sokaklarda yaşıyor" diyebileceğimiz bir rütbe, nişane...

Bunları düşündüğüm sırada köprünün karşısındaki şekilsiz karartıyı gördüm. İlk anda ürkütücü ama ikinci bakışta, gülünç görünen bir kütleydi bu. Ne bir insana ne bir hayvana ait olamayacak kadar karmaşık, yamru yumru hatlardan oluşan karartı, köprüden geçen bir DeSoto'nun farının altında anlamlı bir biçim kazanmıştı sonunda. Benden birkaç yaş büyük olduğunu düşündüğüm çocuk, omzuna astığı halata araba jantları takmış, yalpalaya yalpalaya yürüyordu. O esrik yürüyüşle birbirine çarpan jantların çıkardığı düzensiz çınlama ve tıkırtı sinir bozucuydu. Mesafeye rağmen, çocuğun bakışlarıyla yolun iki yanını dikkatle incelediğini görebiliyordum. Onun jant toplayıcısı olduğunu anlamak zor değildi. Jant toplayıcılar sokakta mı yatıp kalkardı? Ondan yardım alabilir miydim? Geceleri bir yerde kalıyordu mutlaka. Yavaş ve savruk hareketlerle yürüyüp gitmesini izlerken, o jant toplayıcısını takip etmem halinde geceyi nerede geçirdiğini öğrenebileceğimi düşündüm birden. Barınacak bir yer bulamasam da en kötü ihtimalle hareket edip biraz ısınmış olacaktım. Ondan yana bakmadan Şişhane yönünde yürü-

düm. Çocuk o kadar ağır hareket ediyordu ki, ne kadar küçük adımlar atsam da onu geçmek zorunda kalacağımı bildiğimden köprünün çıkışına vardığımda Sokullu Mehmet Paşa Camii'nin merdivenlerinde ayakkabılarımı bağlar gibi yaparak biraz oyalanmak zorunda kaldım. O anda merdivenlerin dibinde bir jant gördüm. Heyecanla inip onu aldım ve bir kalkan gibi göğüs hizamda tutarak merdivenleri geri tırmandım. Çocuk yokuşu tırmanmaya başlamıştı, seslendim: "Kardeş, bekle!" Hareketleri gibi zihni de hantaldı anlaşılan. Kulakları tam duymuyor olabilir miydi? Ya da jantların çıkardığı sesler yüzünden çevresindeki hiçbir sesi duyamıyordu garip oğlan. Jant toplayıcı tepki vermeden, bir sarhoş gibi iki yana yalpalayarak yürümeyi sürdürüyordu.

"Kardeeş, hey, baksana yahu! Jantçı!"

Koşarak el sallıyordum ki, çocuk dikeldi, kaldırımın ucuna gelip bana bakmaya başladı. Elimdeki jantı yukarı kaldırıp gösterdiğimde tereddüt etmeden, hatta yaklaşan bir dolmuşa aldırmadan, lakayt bir seyirtmeyle caddeyi geçip yanıma geldi. Konuşmadan elimdeki jantı alıp baktı ve "Ölü cant bu" dedi.

"İşine yaramaz mı?"

"Yok, ölü cant, tırnakları gitmiş, hurda" dedi ama yine de onu alıp halatın ucuna taktı. Cebimden Samsun paketini çıkarıp ona uzattığımda heyecanla bana baktı.

"Hakiki" dedim.

Sigarayı alıp birkaç adım gerideki sokak lambasının altına yürüdü ve üzerindeki Samsun yazısını inceledi. Ben de onun peşinden lambanın altına gelmiştim.

Başını kaldırmadan, hafifçe gözlerini kısarak, "Bulgar bu, sahte Samsun" dedi ama yine de yüzündeki minnet duygusu silinmemişti. Cebinden çıkardığı kibritle önce kendi sigarasını yaktı, ardından yanan kibriti bana uzattı. Sokak lambasının çiğ, sarı ışığının altında, uzakta olduğundan daha gülünç

bir görüntüsü vardı. Yüzü soluk, bakışları yorgundu. Elleri yaşlı bir insanın eliydi. Üzerindeki kabanın sol yanı, jantların sürtünmesiyle tiftiklenmiş, kirlenmiş, yırtılmıştı. Kabanın taba rengi olduğu sağ taraftan anlaşılabiliyordu ancak. Bal rengi saçları keçeleşmiş, arabaların egzozundan çıkan gazlarla gri bir tabakayla kaplanmış olan çocuk sigarasından ikinci nefesi çekerken, "Sahte değil, hakiki Samsun'muş lan" dedi heyecanla. Onun yüzünde heyecan bile gülünç bir hale dönüşüyordu.

"Jant toplamana yardım etsem ben de biraz para kazanır mıyım?" dedim birden. Aklımın ucundan bile geçmeyen bir düşünceydi bu. Bazı fikirlerimi ancak dile getirdiğim zaman, başkalarıyla birlikte öğreniyordum. Herkes böyle miydi, yoksa babamın dediği gibi, dilime sahip olmayı bilmediğim için bir tek ben mi öyle yapıyordum? İnsanlar konuşmadan önce düşünüyor muydu sahiden? Konuştuktan sonra düşünmek bir ahmaklık emaresi miydi, babamın dediği gibi?

"Eskisi gibi değil, işler çok kesat. Cant yok ki, çok az kaldı artık. Bana bile yetmiyor. Bak bugün bu kadar toplayabildim. Tanesi yetmiş beş kuruştan hesapla, ikisi de ölü cant" dedi.

Kabaca hesapladım, bir insanı geçindiremeyeceği ortadaydı.

"İş mi arıyorsun?" dedi. Başımı salladım. Çocuk ilk kez dikkatle beni süzdü, kabanıma ve elimdeki pazar torbasına baktı. Pazar torbasında ne taşıdığımı merak ettiğini anlamıştım.

"Benim adım Bal Zakir, esasen Karagümrüklüyüm ama şimdi Dolapdere'de oturuyoruz" dedi. O anda Zakir'in birini taklit ettiğini anladım ama onun kim olduğunu bir türlü çıkaramamıştım. Ünlü bir aktör ya da bir futbolcu olmalıydı. Başını hafif geriye atıp gözlerini kısarak, hafif alaycı bir tonla konuşan o aktörü ya da futbolcuyu hatırlamaya çalışırken "Ben İsmail, memnun oldum kardeş. Ben de Karagüm-

rüklü sayılırım, Neslişah'tanım" dedim. Zakir, o ana kadar taklit ettiği oyuncu kimliğinden sıyrılarak, "Haydi ya, hemşeriyiz desene!" dedi heyecanla. Bunu yaptığı anda toparlandı, yeniden dikeldi ve başını geriye atıp alaycı gülümsemesini takındı. Dilimin ucuna gelen bir isim gibi, zihnimin ucuna gelip orada kalan bir görüntüydü o. Bir oyuncuydu, futbolcu olamazdı. Çok iyi bildiğim, sürekli izlediğim bir aktörü taklit ediyordu, belliydi. Tanıdığım aktörlerin duruşlarını hatırladım. Erol Taş, Süheyl Eğriboz, İzzet Günay, Ekrem Bora... Cüneyt Arkın... Hüseyin Baradan, İhsan Gedik... Hiçbiri değildi. Acaba yabancı olabilir miydi? Jean Paul Belmondo, Alain Delon...

"Para kazanmak istiyorsan daha kıyak işler var" dedi Zakir.

Merak etmem için bekledi, yayvanca gülümsedi. O alaycı ifade bir türlü silinmiyordu yüzünden.

"Nasıl işler?" dedim.

"Bak üstün başın güzel, temizsin."

"E?"

"Dost Veysi Abi gibi takılırsan iyi götürürsün. Veysi Abi evvelce kafayı çalıştırmış. Şimdi yedi tane yancısı var, şeklin Allah'ını yapıyor. Ders veriyor, adam yetiştiriyor" dedi Zakir.

"Ne yapar Dost Veysi Abi?" dedim.

"Uğur Dündar'a bile çıktı lan adam."

"Haydi ya? Ben... şey edemedim birden."

"Veysi Abi arabaların altına atar kendini."

"Haydi ya, ölmez mi peki?" dedim. Aslında adamın neden bunu yaptığını soracaktım ama besbelli babam haklıydı. Ağzımdan çıkanı kulağım duymuyordu benim. Ağzıma geleni söylüyordum sahiden de. Önce söylüyor, sonra düşünüyordum. Babam haklıydı, ben ahmağın tekiydim.

"Ölmez oğlum, adam işin erbabı. Sanatı bu Veysi Abi'nin. Yokuş yukarı çıkan lüks arabanın önüne atıyor kendini, bütün hikâye bu işte."

"E?" dedim.

"Ulan oğlum sen niye Uğur Dündar seyretmiyorsun ya, ne denyo denyo sorup duruyorsun?"

"Anlat ya" diyerek bir sigara daha uzattım.

"Nereden buldun hakiki Samsun'u?" dedi Zakir.

Paketten iki sigara çıkarıp uzattım. Artık anlatması, Dost Veysi'nin sırlarını dökmesi gerekiyordu. O günlerde hakiki Samsun hazine kıymetindeydi.

"Veysi Abi evvelce Yeşilçam'da dublörmüş. Filmlerde oynamış, hatta Fikret Hakan'ın dublörlüğünü bile yapmış, Mushaf çarpsın. Sonra bakmış ki sinema hadisesinde bir numara yok, dalmış bu kaza bela işlerine."

Sabırsızlanmıştım. "Tam olarak ne yapıyor yani?" dedim.

"Lüks arabanın altına atıyor kendisini işte. Vaziyet bu kadar."

"Sonra?"

"Sonra şoför çıkıyor, kalantor adamlar tabii. Veysi Abi diyor 'Böyleyken böyle, sen beni yaraladın, hastane, doktor bakım filan. Ya karakola gideriz ya da ufaktan silkelen.' Kalantor tırsıyor haliyle. Bunu yemliyor ki karakola gitmesin. Ama Veysi Abi şahane oynuyor, 'Ah kafam ağrıyor, midem bulanıyor filan' çekiyor bu çaylak tiplere. 'Çocuklarım babasız kalacak' diye ağlıyor bir de üstüne. Kalantor içinden diyor, ulan herifçi ölecek başım belaya girecek. Bir seferinde kekliğin tekinden beş yüz lira aldı, gözümle gördüm, şerefsizim aynen böyle. Vatan Caddesi'nde, tam lunaparkın karşısında. Cantçının köşesinde duruyordum, gözümle gördüm, şerefsizim sağlam iş."

Heyecanlanmıştım, sözünü kestim: "Peki Veysi Abi hiç yaralanmıyor mu?" dedim.

"Lan oğlum sen ne hesapsın? Anlatıyoruz işte, sanat diyoruz. Çalışacaksın. Arabanın altına atlamayı öğreneceksin tabii ki. Enseyi, kafayı, dalgayı kollayacaksın. Yoksa leş çık-

mak da var tabii. Sakat işler bunlar. Ben dikkat ettim, Veysi Abi hep yokuş yukarı çıkan arabalara iş oluyor. Niye? Hızı düşük, o bakımdan yani. Kafayı çalıştıracaksın. Sonra arabayı iyi seçiyor. Merso, Beemve filan takılıyor. Bir de kürklü bayan sürüyorsa arabayı, en kıyağı, kafadan bir beş yüzlük tokarlarsın."

"Sen niye yapmıyorsun bu işi?" dedim. Yine o aktörü taklit etmeye başlamıştı, başını geriye yatırıp gözlerini kıstı, dişlerini göstererek alaycı bir ifadeyle, bir süre beni süzdü. Ne bakışından ne duruşundan tam olarak ne düşündüğünü anlayabilmek mümkündü. Galiba yalnızca o aktörü taklit etmek için öyle yapıyordu zaten. Yeniden duruşunu bozdu, keyfi kaçmış gibi başını iki yana salladı ve "Façam bozuk oğlum benim" dedi ve sağ eliyle kalbini işaret ederek ekledi: "Şeklin sağlam olacak ki kalantor adamlar öleceğinden korksun. Gariban görünmeyeceksin bu âlemde" dedi, ayaklarının arasında duran jantların bağlı olduğu halatı yeniden omzuna asıp uzaklaşırken birden geriye döndü, başını geriye attı ve alaycı gülümsemeyle son kez beni süzerken ona "Yılmaz Güney" dedim. Bal Zakir kahkaha attı ve Şişhane yönünde yalpalaya yalpalaya karanlığın içinde kayboldu.

Söyledikleri aklıma yatmıştı. Sokaklarda boş boş gezinip duracağıma lüks bir arabanın altına atlasam, beş yüz lira... Aylarca yaşayabilirdim böyle bir parayla. Günler geçtikçe üstüm başım pislik içinde kalacak ve Zakir'in dediği gibi, gariban bir görüntüm olacaktı. Öyle bir durumda kimse bana büyük bir para vermezdi.

Zeyrek durağına kadar bunları düşünerek yürüdüm. Issız ve karanlık bir geceydi. Kar atıştırmaya başlamıştı. Asfaltın üzerinde tül gibi bir kar tabakası oluşmuştu bile. Şehirde matemli bir sessizlik vardı. Arabalar bile sinsi birer böcek gibi sessizce akıp geçiyordu. Durağın yanında durup düşündüm. Yara almayacak bir şekilde bir arabanın altına atlamak

mümkün müydü sahiden? Bunun için yapılması gereken hareketleri düşündüm. Her şeyden önce tereddütsüz davranmak ve arabanın hızını hesaplayabilmek gerekiyor olmalıydı. Belki de ileri bir adım atıp ardından da tereddütle önünden geri çekilir gibi yapıp arabayı yavaşlattıktan sonra kaportanın üzerine atlayarak yaralanmadan bu işi yapabilmek mümkündü. Bir deneme yapabilir miydim oracıkta? Asfaltı kaplayan kar yüzünden arabaların hızlı gitme şansı yoktu ve sürücüler önlerini görmekte zorlanıyordu. Bundan daha iyi bir fırsat bulamazdım.

Lüks bir araç beklemeye başladım. Issız gecede, yavaşça yaklaşan beyaz bir Mercedes'i gözüme kestirdim. Yerimden doğrulup onun önünden geçecek gibi yaptım, beklediğim gibi sürücü tereddüt etti ama ani bir fren yaptı. Araçtan yırtıcı bir kuşun çıkaracağı cinsten tiz bir çığlık yükselirken sürücü aynı anda kornaya basmıştı. Yine de önüne atlamaya çalıştığım anda havada asılı kaldım. Bir el beni kavrayıp geriye doğru çekmekteydi. Gövdem denetimsizce kaldırıma doğru sürüklenmişti. Nasıl olduğunu anlayamadan, kaldırımın ucunda, ince kar tabakasının üzerinde uzanmış buldum kendimi. Gözlerime, ağzıma kar taneleri dolmaktaydı. Sürücü camı açıp ağır bir küfür savurduktan sonra uzaklaşırken sakallı bir adamın az gerimde uzanmış olduğunu gördüm. Sakallı adam, kabanımın ucunu kavramış, dirseğinin üzerinde doğrulmuş şaşkın bir bakışla beni süzüyordu. Tam arabanın üzerine atlayacakken adam beni kavrayıp geri çekmiş olmalıydı.

"Hayır yap da, ben görmeyeyim bari. Şahit-mahit yazarlar sonra, uğraşamam" dedi adam. Üzerinde beyaz bir palto vardı. Öfkelenmiştim ve adam bunun farkındaydı.

"Şahit yazılmaktan korkmasak bu dünyada en imkânsız hayalleri gerçekleştirebilirdik belki de" dedi pişkince. Galiba beni yatıştırmaya çalışıyordu. Paltosunun cebinden bir paket Sam-

sun çıkarıp uzattı ve "Hakikatli Samsun" dedi. Yapacak bir şey yoktu, bir tane aldım, onun uzattığı kibritle yaktım. Duraktaki kırık bankın iki ucuna tüneyip soluklandık bir süre.

"Sigara iyi fikir aslında. Yine intihar ediyorsun aslında ama zamana yayarak. Hem eğlenceli de oluyor. Yani acele intihar saçma bir şey, çünkü yaşarken ölüyorsun zaten ama zaman alıyor tabii. Bence yaşamak dediğin de bir cins ağır çekim intihar. İşine karışmak istemem ama meseleye bir de öyle bak istersen" dedi adam.

"Ben intihar etmiyordum, tezgâhımı bozdun" dedim. Sesim gücenik olmadığı için ters ters bakmakla yetindim. Adamın beni tutup çekmesine kızgın değildim artık. Kendimi savurmaya kalkıştığım anda büyük bir korku dalgasıyla sarsılmıştım. Yaptığım şeyin ne kadar anlamsız olduğunu son anda anlamıştım. Kahraman Dayı gibi kötürüm kalabileceğim fikri kaldırıma düştüğümde aklıma gelivermişti. Tıpkı konuştuktan sonra düşünmek gibi bir şeydi bu da.

"Oğuz" dedi adam.

"İsmail" dedim ama yine gücenik görünmeye özen gösteriyordum. Neden öyle bir oyun oynadığımı bilmiyorum. Oğuz'un ya da bu dünyada birilerinin benim için kendisini suçlu hissetmesi hoşuma gidiyordu.

"Bozduğum tezgâh ne?" dedi Oğuz.

"Klasik numara işte, arabanın altına atılacak, sürücüden bahşiş koparacaktım" dedim. Oğuz dik dik yüzüme baktı. İlk kez afallamış görünüyordu.

"Neden?" dedi. Para kazanmak isteyen birine sorulacak soru muydu bu şimdi? Anlamsız bir şekilde, duraktaki bankın birer ucunda oturmuş birbirimizi süzüyorduk. Birden atılıp, "Neden daha makul para kazanma yolları denemiyorsun? Bir yerde çıraklık yap, ne bileyim işte oto tamircisine gir filan. Yani arabanın altına atlamak çok tuhaf değil mi?"

"Sen Uğur Dündar seyretmiyorsun anlaşılan" dedim.

"Seyrettiğimi söyleyemem pek. Yeni bir meslek mi bu?"

"Sayılır."

"Bu işte de mi büyük para var? Öyleyse yandık, yakında herkes yol kenarlarına dizilip arabaların altına atar kendini" dedi Oğuz. Yerinden doğrulmuş yaklaşmakta olan bir arabanın altına atlayacakmış gibi yapıyordu. Dayanamadım bir kahkaha attım. O da gülmeye başlamıştı.

"Ben evden kaçtım" dedim birden. Kahkahalarım ağlamaklı bir iç çekmeyle sonlanmıştı. Adam benim ruh halimdeki karmaşayı anlamıştı.

"Ben de evden kaçtım. Ya da ev benden kaçtı, desek daha doğru olur."

"Ben edebiyat yapmıyorum ya, gerçekten evden kaçtım" dedim. Ağlamamak için birkaç kez yutkunup başımı Bozdoğan Kemerleri yönüne çevirdim.

"Ben de edebiyat yapmıyorum aslına bakarsan. Üstelik, işin kötüsü, edebiyatçıyım. Edebiyat yapmamaya çalışan bir edebiyatçı, ne gülünç!"

"Sen işin dalgasındasın" dedim.

"O doğru. Bu da öyle" dedi ve avucunda tuttuğu küçük, tuhaf bir oyuncağı işaret etti. Yeşil boncuk gibi iri gözleri olan, cini andıran sırça bir bibloydu gösterdiği.

"O ne öyle?" dedim.

"Kim..."

"Ne?"

"Bu ne, değil, kim diye soracaksın. Öyle sorarsan onunla tanıştırırım seni" dedi Oğuz.

"Peki o kim öyle?" dedim.

"Olric ama herkes onu İngiliz telaffuzuyla adlandırıp Olrik der. Öyle ki, ben bile artık ona Olrik diyorum. İhanete bakar mısın!"

"Memnun oldum" dedim ve kalktım. Nereye gideceğimi düşünerek Bozdoğan Kemerleri yönünde yürürken adamın

da kalkıp benimle yürümekte olduğunu fark ettim. Bir şey söylemeden paketinden bir sigara çıkarıp uzattı. Alıp yaktım. Kar yağışı hızlanmıştı. Caddeden tek tük araba geçiyordu. Bozdoğan Kemerleri'ne ulaşınca, sert bir rüzgâr bizi sarsmıştı. İkimiz de korunmak için iki büklüm olup kemerin payandasına yaslanmıştık bir an.

"Bir şey soracağım" dedim yeniden yürümeye başladığımızda. Fatih Parkı'nın köşesine kadar konuşmadık, bir an göz göze geldiğimizde, onun gülümsediğini gördüm. O sıcak gülümsemeden cesaret alarak konuştum: "İnsanlar düşünüp öyle mi konuşuyor yoksa konuştuktan sonra mı kendi sözlerini düşünüyor?"

"Bunu neden sordun şimdi?" dedi Oğuz.

"Merak ediyorum, yani babam benim konuşup sonra düşündüğümü söylüyor."

"Olric'e soralım mı?" dedi ve büyük bir ciddiyetle cebinden cin biblosunu çıkarıp inceledi. Biblo kendisine bir şey söylüyormuş gibi başını iki yana salladı, belli belirsiz dudaklarını kıpırdattı ama bir şey söylemedi. Parkın ucuna doğru yürümeye başladığında konuştu: "Olric diyor ki, aslında konuşmak da bir düşünme şekliymiş. Ne dersin?"

İtfaiye yönüne döndüğümde adamın birkaç adım geride kaldığını gördüm. Eliyle Aksaray yönünü işaret etti. Artık yolumuzun ayrıldığını anlamıştım. Hoşça kal anlamında bir hareket yapacakken Oğuz ani bir kararla yanıma geldi, cebinden çıkardığı sırça bibloyu bana uzattı.

"Ona her şeyi sorabilirsin ama onun sorularına da cevap vermen şartıyla" dedi ve arkasını dönüp yürüdü.

İki dünyanın arasındaydım şimdi. Bir yanım yazı, bir yanım fırtınaydı. Cebimde sırça bir biblo vardı.

14 yaşındaydım. 13 Aralık 1977 akşamı evden kaçmayı başaramadım. Ya da öyle sandım. Çok sonra anladım ki insan yalnızca bir kez evden kaçıyor. Geri dönse bile aslında bir ya-

nı hep sokaklarda kalıyor. Bir yanım sokaklarda dolaştı, bir yanım yazıyla sarhoş oldu.

Evden kaçmadan Oğuz Abi'yle karşılaşabilir mi insan? Evden kaçan çocukların yorgun peygamberiydi o.

Şimdi avucumda sırça bir biblonun açtığı yara var. Yazdığım her sözün evi o yaradır. Yazdığım her söz evden kaçmıştır ve bunun farkında değildir.

Eve Gitmeyen Yollar

– Neslihan Önderoğlu –

O günlerde herkes bize acıyordu. Dedem nedeni tam olarak anlaşılamayan bir hastalıktan ölerek hepimizi şaşırtmıştı. Ardında, altı aydır yattığı beyaz çarşaflı bir yatak, o yatağa yattığından beri yelek cebinden çıkarılıp zincirinden duvardaki çiviye asılmış, arkası tren kabartmalı köstekli saat, gazetenin bir köşesinde kenarı siyah bantlarla çevrili "Emekli ilköğretim müfettişlerinden ..." diye başlayan ve babaannemi çok gururlandıran bir ölüm ilanı, iyileşip de giymesi hiç kısmet olmamış bir çift Sümerbank ayakkabısı bırakmıştı.

Dedemin ölmek için uygun bir yaşta olup olmadığını ya da tam olarak hangi yaşta olduğunu algılayamıyor ama evden gittiği için çok üzülüyordum. O yaşlarda benim için ölmek, bir daha hiç dönmemek üzere bir yere gitmek demekti. Bu nedenle bana haber vermeden çekip gittiği için kızgındım da ona. Ne de olsa onun biricik yol arkadaşıydım. Bir yere giderken beni de yanında götürürdü çoğunlukla. Canı babaannemden gizli sigara içmeyi çekti diyelim, hiç üşenmez, beni ipi en uzun olduğundan en yükseğe çıkan salıncakların bulunduğu aşağı mahalledeki parka, oradan eve dönerken dondurma yemeye götürürdü; eve dönerken birbirimize hiç söz vermediğimiz halde bu ortak gezinin detayları ikimizin arasında kalırdı. Böylece ne onun sigara içtiğinden ne benim salıncağın iplerini koparacak kadar yükseklere uçtuğumdan ne de annem yasakladığı halde dondurma yediğimden evdekile-

rin haberi olurdu. Kimi zaman da trene biner, emekli olmadan önce birlikte çalıştığı bazı arkadaşlarını, görev yaptıkları okullarda ziyaret etmeye giderdik. Ben de için için dedemin bir gün benim de gideceğim okula ansızın gelip beni şaşırtacağını düşlerdim. Gelecek yıl okula başlayacaktım.

Dedemin ölümü beni sadece bir yol arkadaşından mahrum etmedi. Üzülüyordum çünkü her şeyden önce benim okula başladığımı göremeyecekti. Bu çok önemliydi. Ben okuma yazmayı ondan çoktan öğrenmiş olduğum halde o yıl okula başlayamamıştım. O zamanlar yılın sonunda doğanları o yıl doğanlarla okula başlatmamak gibi bir uygulama vardı. Aralık ayının son günlerinde doğduğum için bundan ben de nasibimi almıştım. Yaşımın dolmasını, böylece tanıdık bir hâkimin yol göstermesiyle açılan yaş büyütme davasının düşerek mahkeme kararıyla ilkokula gitmeyi bekliyordum.

İkincisi de o hiç giyemediği ayakkabıları giyerek sokaklarda dolaşamayacaktı. Sokaklarda dolaşırken çoğunlukla beni de yanına aldığına göre ben de bundan böyle eskisi kadar dünyaya açılamayacaktım. Ayakkabılara da kendime de fena halde acıyordum. Bu yüzden her ölü evinde âdet olduğu üzere, bir fakir alsın diye kapının önüne koyulacak ayakkabıların onlar olmasına izin vermedim. Bırak onları, diye annemin ellerine yapıştım. Başkasını ver. Böylece gazeteden kesilmiş ölüm ilanı babaanneme, köstekli saat babama, ayakkabılar da bana kalmış oldu.

Eğer o hiç giyilmemiş bir çift ayakkabı benim çocuk ayaklarıma uysaydı hiç şüphem yok hem okula başladığım gün hem de daha sonra yanımda dedem olmadan, tek başına gezilere çıktığımda hep ayağımda olacaktı. Böylece gittiğim yerlere bir anlamda dedemi de götürmüş sayacaktım kendimi.

O bir çift ayakkabı bez bir torba içinde yıllarca bende durdu. Sonra ne oldu, başına ne geldi bilmiyorum. Muhtemelen ev taşımaların birinde ortadan yok oluverdi.

Ben başımı alıp evden tek başıma uzaklaşma cesaretini yıllar içinde giderek bir tür oyuna dönüştürdüm. Bana öyle geliyordu ki dünya bir yerdeydi, bense başka bir yerde. İkimizden biri yolunu şaşırmadıkça karşılaşmamız mümkün değildi. Eh, koskoca dünya yolunu şaşıramayacağına göre demek ki yolunu şaşırması gereken bendim.

Bu gönüllü yolunu şaşırmaların ilki dokuz veya on yaşlarında oldu. Sokaktaydım yine. Kardeşim kızamık olmuş, annemle babam ateşi yükselince telaşla onu hastaneye götürmüşlerdi. Ben sokağın ortasında durmuş, yağan yağmura aldırmadan köşeyi dönecek bir taksi onları geri getirecek diye bekliyordum. Bir ara yolun ortasında durup sokağın bitimine, benim için yolun sonu olan o noktaya bakmaya başladım. Babaannem camı açıp, eve gelsene çocuk, ıslanıyorsun, diye bağırdı. Bize hep "çocuk" diye seslenirdi kızınca. Birden yağmura aldırmadan yürümeye başladım. Bunu neden yaptığımı bilmiyordum. Ayaklarım bedenimden bağımsız hareket ediyor, beni dünyanın sonuna açıldığını düşündüğüm bir yere götürüyordu. Asfalt ayaklarımın altında kayıp gidiyordu; hızlı, gri, sabit. Bana öyle geliyordu ki yürümekten vazgeçsem bizim sokak anında bir çıkmaz sokağa dönecek, kardeşimi hastaneden geri getirecek taksi bir türlü yolunu bulup eve geri dönemeyecekti. Böyle yağmur altında ne kadar yürüdüm bilmiyorum. İyice ıslanıp üşümeye başladığımda kendimi tanımadığım bir yerde buldum. İçimden gün olur da kaybolursak diye annemlerin bize ezberlettiği ev adresimizi tekrarladım. Adresi biliyordum. Başım sıkışsa birinden yardım isteyebilirdim. Ama bu kaybolmuşluk duygusu, bu, menzilini, aynı zamanda da bir çocuk olarak haddini aşma sarhoşluğu o kadar hoşuma gitmişti ki kendi dönüş yolumu bulabilirdim.

Buldum da. Islak bir köpek gibi eve vardığımda kardeşimin hastalığını unutup bu sefer de kayıp kızının derdine düşmüş annemden okkalı bir tokat yedim.

Bu yüzden bir süre dilimin üstünde mis kokulu bir akide şekerini tutar gibi o mutluluğu sadece anımsayarak ama cezalandırılmaktan da korkarak yeni bir denemeye girişmedim. Ama bir kez kanıma girmişti o virüs. O özgürlük duygusu ve düş kurmanın lezzeti. Bir gün pencerenin önündeki masada ders çalışıyordum. Pencerenin pervazına tuhaf renkli küçük bir kuş kondu, bir an için göz göze geldik. Ben o anda masanın başından kalkıp dışarı çıktım. Alıp başını gitmenin, kaybolmaya çalışmanın, geri dönüp dönemeyeceğini bilmeden yürümenin ve her defasında da eve dönmenin bir yolunu bulmanın baş döndürücü zaferini tattığım o yolculuklar cezaya rağmen devam edecekti. Aksi halde başladığım bir şeyi yarım bırakmış olacak, çocukluğun dizgisi üzerindeki ilerleyişimi yavaşlatacaktım.

Neyse ki o günlerde nereden kaynaklandığı belli olmayan bir söylenti yayılmış, boş sigara paketlerinin içinden çıkan alüminyum kaplı beyaz kâğıtların kilosunun epeyce yüksek bir fiyattan hurdacılara satıldığı dilden dile dolaşmaya başlamıştı. Bu akıl almaz zengin olma hayali özellikle çocuklar ve gençler arasında çok tutmuş, herkes gün boyu gezerek sokaklarda sigara paketi avına çıkar, akşamları da o buruşmuş kâğıtları paketlerin içinden çıkarıp tırnakla düzeltip istifler olmuştu. Karşımızdaki evde oturan halamın oğullarıyla kurduğumuz ortaklık sayesinde kardeşimle benden yaşça daha büyük oldukları için uzaklara gitmemize izin çıkmıştı. Ama bir süre sonra benim gözümün kâğıt toplayıcı bir radar gibi yere sabitlenmek yerine yukarılara, etrafımda ne olup bittiğine meylettiğini gören kuzenlerim verimli olmadığımı düşünerek beni ortaklıktan çıkardılar. Kardeşimi değil, sadece beni. O güne kadar topladığım bütün sigara kâğıtlarını onlara vermem karşılığında, bozulan bu ortaklığı evdekilere anlatmayacak, benim başımı alıp onlardan ayrı istediğim yere gitmeme izin vereceklerdi.

Ve onlar buruşturulmuş sigara paketi avlarına devam ededursun –hoş, sonradan bütün o topladıkları kilolarca kâğıt ellerinde kaldı ve toplayan kimsenin de satıp zengin olduğunu görmedim– ben kendi keşif gezilerime başlamıştım. Her defasında biraz daha cesaretimi toplayıp daha uzaklara gidiyor, geri dönebildiğimi görünce ertesi gün menzilimi genişletiyordum.

Şimdi düşünüyorum da evden uzaklaşmasaydım dünyanın bizim sokaktan ve mahalleden ibaret bir yer olmadığını anlamam çok daha geç yaşlarda olacaktı. Bizim sokaktaki hepsi aynı müteahhidin elinden çıkmış evlerin şimşir ağaçlarıyla yeşillendirilmiş bahçelerinden dolayı dünyadaki bütün bitki örtüsünün bu sık yapraklı ve çiçeksiz ağaçlardan ibaret olduğunu düşünen diğer çocukların aksine, ben evlerin bahçelerinde başka bitkiler, başka ağaçlar, başka çiçekler gördüm. Başka sokaklarda başka oyunlar oynandığına tanık oldum. İnsanın kendisini zamanda ilerleyen bir nokta olarak görmek istediğini, ama aksine, bizim sabit durduğumuzu ve zamanın bizim üstümüzden akıp geçtiğini öğrendim.

Bazen çocukluk bana uzun, içinden çıkılamayacak, bir türlü bitmeyen bir zaman gibi gelirdi. Birbiri ardına gelen sıkıcı, tamamen sürprizsiz günleri biraz olsun farklı kılacak şey uzaklara gidip yeni şeyler keşfetmek, bir daha dönememe ihtimaline karşın yine de uzaklaşmaktı. Bu, belki sahte bir isyandı ama her şeyden çok da büyük bir zafer beklentisiyle gelen özgürlüktü.

Uzun yıllar sonra, artık ikimiz de birer yetişkin olduğumuzda o günlerden bahsederken kardeşim, Biliyor musun, dedi, biz sigara kâğıdı toplarken senin bizden ayrılıp gitmelerini çok kıskandım. Çünkü sen her akşam eve bana anlatacak bir hikâyeyle dönerdin. Bizimse elimizde beş para etmeyen parlak kâğıtlardan başka şey olmazdı.

Sonra bana, Sesin geldiği evi hatırlıyor musun, diye sordu?

O zamana kadar pek çok şey anlatmıştım ona gezdiğim yerlerde tanık olduklarımla ilgili. Yarısı gerçekse yarısı da benim onun ilgisini canlı tutmak için uydurduğum şeylerdi. Ama ses dediği şeyi çoktandır unutmuştum. Evden epey uzak sokaklardan birinde boş, metruk bir ev vardı. Bir gün önünden geçerken bir ses duyuncaya kadar pek de dikkatimi çekmemişti. Düşük, kavisli, titreşimli bir kadın sesi geliyordu evden. İlk önce evin içinde unutulmuş ve kurtarılmayı bekleyen yaşlı bir kadın olduğunu düşünmüş, her önünden geçtiğimde korka korka bahçeye girip pencerelerinden içeriyi görmeye çalışmıştım. İçerisi boş ve korkutucuydu. Sonraları o evin yıkılmak üzere boşaltıldığını öğrendim her nasılsa. O devrin modası olduğu üzere yıkılıp yerine apartman dikilecekti. O zaman kulağıma gelen şeyin bir insandan değil, evin kendisinden çıktığını düşünmüştüm. Keskin, boş, açık notalarla çağıldayan o ses zamanla gücünü yitirdi ve sustu. Kaybolmuş, hafif bir umutsuzluğa doğru giden bir şey olarak hafızamda yer etti. Demek ki kardeşime de anlatmışım. Ve o da unutmamış.

Bugün zaman zaman yeniden oraya dönmek, çocukluğumun geçtiği mahallede, o sokaklarda yürümek isterim. Ama bunu sanırım hiç yapmayacağım. Beni alıkoyan bir şey var. Geçmişte bıraktığımız şeylerin hatırlandığı şekliyle kalması gerektiğini düşündüğüm gibi, kim bilir belki de o sokaklarda yürürken yolunu kaybetmeye çalışan eğri kâküllü bir kızla karşılaşacağımdan ve onu evine götüreceğimden korkarım.

Yeşil İbrişim

– Nurhan Suerdem –

Yıllar sonra doğduğum eve döndüm.
Bir anıyla.

Ankara. Yenişehir'de öğle sonrası vakti. Mevsim yaz. Necatibey Caddesi'ndeki evimizdeyim. Doğduğum, on iki yaşına kadar yaşadığım ev. Üç katlı rodoşoseli bir apartman. En üst katta oturuyoruz. Her kata dört daireyi sıkıştırmak için epey çaba sarf edilmiş eşsiz bir iç mimariye sahip. Küçük, aynı zamanda hiçbir mahremiyetin olmadığı ev. Kapı açılınca iki kişinin ancak yanak yanağa duracağı bir antre, sağda kimilerinin sandık odası kimilerinin kiler olarak kullandığı bir bölüm ki üç tarafı denizlerle değil, duvarlarla çevrili olduğu için karanlık, solda ise kapısı olmayan eşikten girilen geniş bir hol. Evde bütün kapılar –iki oda, banyo, mutfak– bu hole açılıyor. Hol meydan misali ama çok işlevi var. Yemek odası, annemin dikiş odası, art deco bir kanepeyle oturma odası, kışları kurulan sobayla da ısınma alanı. Ön taraftaki dairelerde olmayan balkonun yerinde şimdinin Fransız balkonlarının bir örneği siyah olimpiyat halkaları gibi ferforje demirle korumaya alınmış. İşte bu küçük kutunun salon sayılan (geceleri divan annemlerin yatağı oluyor) odasında giyotinli pencereden dışarıya bakıyorum. Sıcak kuru, durgun, bunaltıcı kimliğiyle şehri kaplamış. Kimse yok ortalıklarda. Özellikle de çocuklar. Necatibey Caddesi, kaldırımlardan çalınan

alanlarla genişletildikten sonra artık kimse dışarıda oynamıyor, hele mahallemizin kasabının üç yaşındaki kızı bir kamyon altında kaldıktan sonra, hiç. Eskiyi hatırlıyorum, sokakta kuka oynarken ablamın ayağını kesen konserve kutusunu, tetanos iğnesi oluşunu. Bisiklete binmeyi öğrenen kuzenimi, mahalle bakkalından alınan Ankara, Çamlıca gazozunun içine beyaz leblebi koyarak içişimizi.

İlkokul üçteyim yanlış hatırlamıyorsam. Ablamlar evde yok. Annem içeride dikiş dikiyor. Yalnızım. Canım çok sıkılıyor. Bir elime zor sığan şeftaliyi ısırırken yoldan geçen arabaları sayıyorum, yetmiyor, renklerine ayırarak sayıyorum. Siyahlar çoğunlukta. Bırakıyorum. Zaten öyle de çok renk yok, ne sokakta ne yaşamımızda. İnsanlar devlet dairelerinde takındıkları ciddiyeti sokaklarda da taşıyorlar, ağırlığından rahatsızlık duymadan. Bazı evlerin içleri de öyle. Çocukların ne günahı var? Otobüsün gelmesini bekliyorum. Evimizin önündeki durakta inen olacak olmayacak tahminleri yapıp kendi kendimi oyalamaya devam etmek istiyorum ama otobüs sık geçmiyor. Yapacak başka hiçbir şey yok. Küçükken evde değil de çatıya çıkan merdivenin ilk basamaklarında kendi kendime oynadığım evcilik oyunu da artık cazip gelmiyor. Ailede benim yaşımda kimse yok. Apartmanda da. Hiç adil değil. Camlı büfenin içindeki bardakların, küçük likör kadehlerinin durumundan bir farkım yok şu sıcak yaz günlerinde. Okulun açılmasını beklediğim gibi, onlar da bayramı bekliyorlar, hücrelerinden alınıp nane likörünün tadına varmayı, ev ahalisinden farklı insanlarla temas etmeyi, kâğıtlı çikolatalarla hemhal olmayı. Radyo kapalı, açsam da fark etmeyecek. Tatil günlerinde dört duvar arasında bunalan çocukları düşünen yok o zamanlar. Televizyon yıllarına, çocukların önce tüketim öznesi olarak keşfine sonra onlar için yapılan programlara daha var. Okunacak kitap da kalmadı. Evdeki bütün kitapları okudum. Beşimizin zor sığıştığı hatta sı-

ğışamadığı evde kitaplık bir lüks olduğundan kitaplarımız da çok değil. Ablamlar ortaokulun karşısındaki kütüphaneden ödünç kitap alıyorlar, okuyup geri veriyoruz. En çok sevdiğim *Küçük Kadınlar*. Döne döne okuyorum. Bordo ciltli kapağı nerdeyse parçalanacak. Onların evinin sıcaklığını, ferahlığını, birbirleriyle iletişimlerini seviyorum. Odaları, mobilyaları, çay fincanlarına kadar kullandıkları eşyaları, tüm ailenin giysilerini her ayrıntısına kadar hayal edebiliyorum. Jo benim karakterim. *Küçük Kadınlar*'dan sonra bir de *Heidi*. Dağdaki evi, dört duvar arasına sıkışmayan yaşamlarını, keşke benim de öyle bir büyükbabam olsa dediğim büyükbabayı seviyorum, peynirin, isli etin kokusu burnumu yalayıp geçiyor. Bazen alt katta arka dairede oturan teyzemlere iniyorum. Duvara asılmış raflarda duran kitaplarını karıştırıyorum. En çok da Varlık Yayınları'nın kitaplarını. Elimin içine sığıyorlar. Zamansız birçok kitabı o raflardan çekip okuyorum. Anlamasam da okuyorum. Orta rafta teyzemin Amerika'dan getirdiği siyah tahta tabak var. Üzerinde "*Home is where the heart is*" yazıyor. Benim için anlam ifade etmekten çok uzak bir cümle. Her ne kadar Türkçesini söyleseler de. O evi bilmiyorum. Kitaplardan başka, bir de terzi olan annemin her ay aldığı *Burda* var. Moda dergisi. Onları karıştırmayı seviyorum. İçlerinde en güzellerini seçmeyi, onların içinde kendimi hayal etmeyi. Bazı modellerin üzerine annem müşterilerinin ismini yazıyor. Seçtiği model aklında kalsın diye. Bugün prova günü değil. Kapıyı evdekiler dışında birisi çalmayacak. Müşterilerden bazılarını izlemek hoşuma gidiyor. Her biri ayrı karakter. İki kızıyla birlikte gelen yaşlı bir hanım var. Kızların biri frapan, diğeri prensi bir türlü kendisini bulamadığı için mahzun kalmış külkedisi. Şimdi bile hayalleri gözümün önünde. Anne ve frapan kızın dudaklarından taşan koyu pembe rujları, sedefli ojeleri, kuaförden yeni çıkmış saçları, külkedisinin renksiz yüzü.

Annem bizim yatak odamızda, aslında bizim olduğu şüpheli olan yatak odamızda demeliyim. Dikiş makinesinin sesi geliyor. Bu evde hiçbir yer hiç kimsenin değil. Babamın oturduğu koltuk, masadaki yeri ve bizim üçlü ranzamız dışında. İğnelerin, ipliklerin, kumaşların içinde büyüdüm, onlarla harika işler çıkaran anneme hasret. Makine, ceviz ağacından yapılmış bir dolabın içinde. Markası Minerva. Evde en çok onu seviyorum. Bir de silindir şeklinde gövdesi yeşil, zarif ayaklı sobamızı. Dolabın kapağındaki çekmecelerde masuralar, ibrişimler, makaralar, makinanın küçük bobinleri var. Annem pedalına basıyor. Kolu çeviriyor. İğnenin kumaş üzerindeki gidişi duyuluyor, dümdüz, sonra durduruyor, iğnenin ayağını kaldırıyor, kumaşı çeviriyor, arada ip uzuyor bu kez bir başka yere geçiyor, göğüs pensi olabilir, plili eteksе diğer pli olabilir. Görmeden bu seslerin ne anlama geldiğini biliyorum. Yanında oturup nasıl yaptığını o kadar çok seyrettim ki. Şimdi o da ilginç gelmiyor.

Annemin bana seslendiğini duyuyorum. Elime bir kumaş parçası veriyor. İpekli emprime. Bütün kumaş cinslerini biliyorum; şifon, saten, krep, krep döşin, keten, gabardin, tafta, muare, soft, saten düşes, kadife, jorjet, poplin, pazen, kaşmir, ipek kaşmir, kaşe, basma, Amerikan. İçindeki yeşilin renginde ibrişim al diyor. Seviniyorum. Al getir, getir götür işi bu evde bende. Küçüğüm herhalde onun için diyorum. Bir de yüksünmüyorum. Beni evden çıkaracak her nedene razıyım.

Tuhafiyeci Konur Sokak'ta. En sevdiğim sokak. Zaten çok yer bilmiyorum ki. Oturduğumuz evi merkeze al, pergeli koy, daireyi çiz, işte o kadar herhalde benim dünyam. Annemlerin götürdükleri yerler. Bazen daha da uzak olabilir, mesela Kavaklıdere'de babamın kuzeninin evi, bahçe içinde değişik renkte güllerin mis gibi koktuğu iki katlı ev. Geri dönerken o güllerden kesilip bize verilir, o ziyaretten sonra ev şenlenirdi. Ellerimi yıkayıp annemin cüzdanından para alıyorum.

Kumaş parçasını, parayı kendi cüzdanıma –vekilharcım ya, benim de cüzdanım var, küçük– yerleştiriyorum, sonra da elbisemin cebine koyuyorum.

Evden çıkıp caddeden karşıya geçiyorum. İmar İskân Vekâleti'nin (Bakanlık denmezdi o zamanlar) yanından Konur Sokak'a dönüyorum. Dokuz ay boyunca elimde çanta yağmur çamur kar demeden teptiğim okulumun yolu. Her iki yanında çınar ağaçları sıra sıra. Bizim caddede de ağaçlar var ama yeni oldukları için bu kadar büyük değil. Göğe uzanan dallardaki yemyeşil yapraklar sokağın üzerinde bir tak oluşturmuşlar, altından geçiyorum. Prenses gibi. Sonbahar halini de çok seviyorum. Hatta daha çok diyebilirim. Yere düşen kuru yapraklar ayaklarımın altına halı gibi seriliyor. Güz halısı. Onların üzerinden hışırdata hışırdata yürümek en büyük zevkim. İstediğim kadar ses çıkarabilirim. Sağımda Saraçoğlu Mahallesi. Hepsi bir örnek üç katlı evler. Keşke biz de burada otursak diye geçiriyorum içimden. Önlerinde oyun oynayabilecekleri bahçeleri var diye orada oturan çocukları kıskanıyorum. Belki bu evlerin, apartman boşluğuna bakan banyoları, mutfakları, siyah beyaz mozaiklerden mutfak tezgâhı, eviyesi yoktur diye düşünüyorum. Karanlık mutfağımızı hiç sevmiyorum. Annemin pişirdiği güzel yemeklere, beyaz boyalı tel dolaba rağmen. Su koyduğumuz küpün dipsiz karanlığına maşrapayı daldırıp su almayı sevmiyorum. O karanlığın içinden bir şey uzanıp elimi tutacak, beni içine çekecekmiş gibi geliyor. Apartman boşluğunda sabah akşam ayrı yankılanan mahremiyetin olmadığı sesleri, kavrulmuş soğan kokusunu da sevmiyorum. Yol yol lekeli duvarları, klozetin üstüne çıkıp aşağıya baktığımda zeminde gördüğüm pislikleri de. Yan komşumuzun yaşlı babasının pencereden atılan çöp gibi kendini aşağıya bırakmasına da bir türlü anlam veremiyorum.

Tuhafiyeci, okulumdan önce. Sol tarafta küçük bir dükkân. İçinde yok yok. Rengârenk bir dünyaya giriyorum kapıda içeri adım atınca. Değişik renkte, çeşitte, büyüklükte düğmelerin üzerinde örnek olarak sergilendiği üst üste dizilmiş düğme kutuları, makaralar, ibrişimler, saten kurdeleler, yünler, şişler, büyüklü küçüklü makas, agraf, çıtçıt, rulet, mezura, fistolar, su taşları, danteller, işlemeli mendiller. Cüzdanımdan çıkardığım kumaşı uzatıyorum. İçindeki yeşile uygun olan renkteki ibrişimler çıkıyor tek tek. Bir tanesini gösteriyorum. Bu olsun diyorum. Hoşuma gidiyor seçim yapmak. Dükkândan çıktıktan sonra etrafıma bakınıyorum. Okuldan bir arkadaşımı görebilir miyim diye. Kimse yok. Ayaklarım beni eve götürmemek için direniyor. Aslında Konur Sokak'tan dümdüz yürüyünce Güven Park'a kadar gidebilirim, havuzun çevresinde dolanabilir, fıskiyeleri seyrederim. Ya da sola dönüp İzmir Caddesi'ne doğru gider Kocabeyoğlu Pasajı'nın içinde dükkânlar arasında kaybolurum. (Pasajı ve dükkânları rüyamda görüyorum hâlâ, onca yıl geçmesine rağmen.) Ama olmaz biliyorum. Yalnız başıma bu kadar uzaklara gitmeme izin verilmez. Bana bağlanan ipin ucu buraya kadar. Çaresiz gerisingeri yürüyorum. İmar İskân Vekâleti'nin köşesine geldiğimde duraklıyorum. Etrafa bakınıyorum. Sağa döndüğümde evimizi, açık penceresini, penceresinin beni yutacak gibi duran karanlık boşluğunu görüp başımı hemen çeviriyorum. Kararlıyım, eve dönmeyeceğim. Yoluma devam edeceğim bir yön arıyorum. Çapraz karşıdaki çocuk parkına gidebilirim ama cazip gelmiyor. Yanındaki daracık parke taşlı yoldan Özveren Sokak ve oradan okuldan arkadaşım, çok sevdiğim Hülyaların evine gidebileceğim seçeneği birden zihnimde belirliveriyor. Hafifliyorum. Cebimdeki seçerek aldığım yeşil ibrişimi sıkıca tutup karşıya geçiyorum.

Hülya evde, ortaokulda kimya öğretmenim olacak annesi de. Apartmanları tek başına. Büyük, aydınlık. Apartman boş-

luğu da yok. Geniş pencereleri bahçeye bakıyor. Arka bahçeleri, bizim evin arkasında her bir daireye ait tahta kapılı kilitli kömürlüklerin olduğu, toprağı betonlaşmış bahçeden o kadar farklı ki.

Annenin haberi var mı diye sormuyorlar. Hülya'yla oturuyoruz. Gülüyoruz. Kitap bakıyoruz. Masmavi gözleri, pespembe yanakları var. Gözlerinin içi gülüyor. Bana iyi geliyor zamanı ve annemi unutacak kadar. Mutluyum. Canım hiç sıkılmıyor. O sıralar evimizde telefon yok. Onlarda var mı bilmiyorum. Varsa halama telefon edebilir, haber veririm ama bu ilk eve dönmeme deneyimim. Onun için sormak da aklıma gelmiyor. Bunları düşünecek yaşta da değilim. Arkadaşımla olmaktan memnunum. Keşke yan yana otursaydık diyorum. Zamanı unutsam da sonunda eve dönmeye karar veriyorum. Gidecek başka yerim yok. Kapıdan çıkmadan vestiyerdeki aynadan bana bakan yüzü görüyorum, gülümsüyor. Yolda hiç acele etmeden yürüyorum. İçimden şarkı söylemiş bile olabilirim hatırlamıyorum. Yan apartmanın altındaki bakkalın önüne varmadan annemin sesini duyuyorum. Şimdiye kadar işitmediğim bir tonda. Başımı kaldırdığımda pencerede telaş içinde, beti benzi atmış, ateş saçan gözleri görünce anlamıyorum nerede yanlış yaptığımı, çocukların da mutlu olmak hakkı. Kapıcımız, halamların kapıcısı dört bir koldan beni aramışlar, yok yok. Sonuçta polise gitmeye karar vermişler.

Annemden ilk ve son dayağımı yiyorum. Halam bize gelmiş, annemin elinden zor kurtarıyor beni. Ağlamıyorum. Duvardaki aile fotoğraflarından herkes bana bakıyor. Gülen bir göz dahi yok. Annem arada bir de "Babana ne diyeceğim?" diyor. Babamdan sadece ben korkardım diye düşünürken annemin endişesi şaşırtıyor. Ya halamla gizli gizli bir anlaşma yaptılar yediğim dayağın ceza olarak yeteceğini düşündüler, bunu babama söylemediler. Ya da annem her zaman yaptığı gibi babama söyledi ama onu durdurabilmeyi başardı. Sonuç-

ta bu konuda babamın öfkesiyle karşı karşıya gelmiyorum.

Eve dönmemenin bedelini ağır ödüyorum ama içimden onlara hak veremiyorum. Tamam, bir daha sana haber vermeden bir yere gitmeyeceğim desem de. Evden bir saatliğine de olsa, kaçmak, bunun kararını "Bu yeşil olsun" dediğim gibi verebilmek beni mutlu ediyor. Hayatımdaki ilk ve son eve dönmeme kararım değil elbet. Birkaç kez veriyorum. Üniversiteden mezun olur olmaz kalbimin attığı evi bulmak amacıyla evlenip yine bu evin de o ev olmadığını anladıktan sonra, kendi kararımla bir daha ne oraya, ne de ana baba evine *kuşun yuvaya, kuzunun ağıla döndüğü* gibi dönmeyi istiyorum. Oruç Aruoba *yerini yitiren kişi yola çıkmak zorundadır* der, ben de yola çıkıyorum, cebinde yeşil ibrişimli küçük kızın cesaretini, kararlılığını taşıyarak. Kendi düzenimin peşine düşüyorum. Doğduğum, büyüdüğüm, okuduğum, para kazandığım şehri, artık benim olmayan evleri ardımda bırakarak. Bedeli neye mal olursa olsun asla pişmanlık duymuyorum. *Kendi zincirlerimi kendim yaparak, kendi ayaklarıma takıyor, bağlıyorum. Özgürlüğüme kavuşuyorum.* Sonuçta yolunu kaybetmek istemediğim, dönmekten hiçbir zaman kaçınmadığım, siyah tahta tabaktaki cümlenin anlamını keşfettiğim o evi buluyorum.

Yaşlı Teyze*

– Volkan Emre Çalı –

Bitmek bilmeyen kapı önü oyalanmasına başladık yine. Denemediğim numara kalmıyor Rüzgâr'ı dışarı çıkarmak için.

"Oğlum sen nasıl bir rüzgârsın böyle" diyorum, "sakin, rahat, umursamaz? Rüzgâr dediğin estirir şöyle güzel kadınlar gibi", ufak bir şaşkınlığın ardından, "yani annen gibi güzel kadınlardan bahsediyorum" diye düzeltiyorum. Muzır gülümsüyor, sonra kaldığı yerden kitabına devam ediyor. Yavaşça montumu giyiyorum, ayakkabılarımı mümkün olduğunca uzun sürede bağlıyor, aynaya bakıp üstümü başımı düzeltiyorum.

"Rüzgâr ben çıkıyorum!" diyorum, tatlı tatlı... Ses yok. Kapıyı açıyorum. Yok. "Rüzgâr!" diye bağırıyorum.

"Bir dakika..." diye bir ses geliyor içeriden. En son artık sertçe kapıyı kapatıyorum. Paldır küldür bir koşuşturmanın sonunda kapı açılıyor.

"Bere! Spor çantası! Fermuar!" gibi hatırlatmaların sonunda on dakika daha geçiyor, çıkıyoruz. Bu sene sabahçı olduğu için Rüzgâr'ın okulu erkenden başlıyor. Eşim biz çıktıktan biraz sonra kalkacak. Küçük oğlum Memed evde kalacağından, işe gitmek için benim dönüşümü bekliyor.

Bugün Rüzgâr'la apartmandan çıkınca, ismini "Desenli" koyduğumuz kedimizin birkaç hafta önce doğan yavrularını bahçedeki yuvalarında ziyaret ettik. Sokağımızdaki kedilerin koruyucu annesi olan yan apartmandaki "Kedici Teyze"

* Bu öykü *Sözcükler* dergisinin 88. sayısında yayımlanmıştır.

bizim Desenli'ye "Balkız" diyor. İsim konusunda bir türlü anlaşamıyoruz onunla. Geçen gün, bizim çocuklar ona "Desenli" diyor dediğimde, "Ne alakası var oğlum" diye yanıtladı "baksana, bal gibi Balkız."

Maalesef sokağımızın kedileri Kedici Teyze'yi bizden daha çok seviyor. Onu sokağın başında görünce, biz yanlarında olsak da hemen ona doğru koşmaya başlıyorlar. Memed, kedileri kazanmak için daha rekabetçi davranmamızı istiyor. "Baba biz de her gün kedilere balık getirelim" diyor. Bence beyhude ve imkânsız bir çaba olur bu. Neyse, teyze bugün ortalıkta gözükmüyor.

Kedilerden ayrılıp yürümeye başlıyoruz. Rüzgâr, "Güneşli, serin bir gün, Rüzgâr'la babası sokakta yürüyor" diyerek, yeni keşfettiğimiz öykü yazma oyunumuzu başlatıyor.

"Öyküye biraz hüzün katalım istersen" diyorum. "Güneşli ve serin bir gün, Rüzgâr ve babası sokakları birer birer arkalarında bırakarak ilerliyor" diye düzeltiyorum.

"Desenli, geride bırakılacağını bile bile, sokağın sonuna kadar bizi takip ediyor" diye ekliyor Rüzgâr.

"...Eşlik ediyor desek, daha mı iyi olur?"

"Yok yok, biz unutmuş olalım, o takip etsin daha iyi."

"Peki" diyorum. Çocukların oyunlardaki temel kuralını ihlal etmemek lazım, oyunu kim kurarsa kuralları o belirler.

"Sokağı dönünce eski, yıkılacak evin yanından geçiyoruz" diye devam ediyor Rüzgâr.

Düzeltiyorum, ...yıkılmaya yüz tutmuş, cumbalı ahşap evin..." Araba, motosiklet, çöp kamyonu ve insanların kapkaç oynadığı Paşa'nın dar sokaklarında eski İstanbul'a dair hâlâ bazı ipuçları bulabiliyoruz. Ancak sokaktaki kalabalık ve hareket perdeliyor tarihten bugüne taşınan bu evleri, genelde görünmez oluyorlar.

"...Kayboluyorlar" diye düzeltiyor Rüzgâr.

Gülümsüyorum, sanki aklımdan geçenleri biliyor.

okuyor."

"Evet, okuyor Rüzgârcığım!"

"Sokağın sonunda cadde gürültüsüyle bizi bekliyor. Caddeye çıkınca şaşkın şaşkın etrafına bakınan yaşlı bir teyze görüyoruz." Bir sorun olduğu besbelli.

"Baba, teyze ne yapıyor?"

"Bilemedim canım." Elinde bir kâğıt var, etrafına bakıyor, anlamaya çalışıyor.

"Teyzeciğim, bir yeri mi arıyorsun?"

"Evladım, gazete almaya çıkmıştım. Burası neresi?"

"Kâğıdı alayım mı?"

"Baba, 'kâğıda bakayım mı?' diyeceksin."

"Oğlum ne fark eder? Sırası mı şimdi...

"Anlamadım evladım!"

"Yok bir şey teyzeciğim" diyerek elindeki kâğıdı alıyorum. Rüzgâr öykünün ciddiyetini anlıyor sanırım. "Her anlatı bir gerçekliğe değer, değmezse değersizleşir, edebiyat olamaz" demişti ünlü bir yazar bir konuşmasında...

Kâğıtta bir alışveriş listesi var. "Ekmek, Süt, Hürriyet ve Foto Maç" yazıyor.

"*Hürriyet*, gazete değil mi baba, eskiden çalıştığın?"

"Evet... gazete... kısmen... ama bir süredir değil."

"Nasıl değil?"

"Bunu sonra konuşuruz, şimdi teyzeyle ilgilenmek lazım, durum ciddi gibi."

"Teyzeciğim bu bir alışveriş listesi."

"Bilmem ki..." Rüzgâr'la göz göze geldik, kendimi toparlayınca "Teyze evi mi kaybettin?"

"...Evini mi?" diye düzelttim Rüzgâr'dan önce. Onun da öyküye devam edecek hali kalmamıştı belki de, sessizleşti.

"Damat verdi listeyi ama adres de yok."

"Sakin olun, buluruz şimdi." Olmadı, en son polisi ararız diye aklımdan geçirdim. "Alzheimer herhalde."

"Baba, o ne?"

"Unutkanlık, daha doğrusu hafıza kaybı hastalığı, yaşlılarda olur genelde."

Rüzgâr korkuyla "Teyze evini mi unutmuş?" diye sordu.

"Öyle görünüyor."

"Baba, sokakları gezdirsek bulur belki."

"İyi fikir, inşallah buralarda oturuyordur."

Paşa ilk gelenler için gerçek bir labirenttir. Paşa'daki sokakların gittiği yönleri kestirebilmek için iki yıl geçmesi gerekir. Ancak, yolunu şaşırsan da bir şekilde Silivrikapı, Başvekil ya da Kocamustafapaşa caddelerine ulaşırsın sonunda. En kötüsü bir yerden surlara çıkarsın, çok kaybolmuşumdur bu sokaklarda.

"Paşa'da mı oturuyorsunuz?"

"Evladım, Hüseyin subaydı."

"Kim?"

"Etimesgut'ta."

"Hüseyin eşin mi?"

"Havacıydı."

"Teyze adres filan var mı üzerinde, telefon?"

"Baba, okul? Okula geç kaldık!"

"Ah, evet, ama biraz gecikeceğiz oğlum, söylerim ben öğretmenine."

"Bilmiyorum, yok."

"Hatırladığın bir yer var mı? Sokak ismi?"

"Kızın mı burada oturuyor?"

"Evet, ama damat işsiz." İş de buluruz diyecektim, Rüzgâr, sen önce kendine bul dercesine gülerek baktı; belki de bana öyle geldi. Belki de gülmedi, gergin teyzeye bakıyor gibi.

"Gel dolaşalım biraz teyzeciğim, belki hatırlarsın." Yürümeye başladık.

"Oğlum, Allah sizden razı olsun."

"Bir şey yapamadık ki teyze! Bu sokak olabilir mi?"

"Bilmem, değil galiba..."

Çattık, ister misin hastane başında bekleyip dolandırıcılık yapanlardan biri olsun teyze de...

"Baba, ne yapıyorlar hastanede?"

"Kandırıyorlar, hasta numarası yapıyorlar."

"Neden ki?"

"Paranı almak için."

"Nasıl?"

"Yani bilmiyorum, para dileniyorlar ya da sıkıştırıp tehdit ediyorlar."

"Tehdit mi ediyorlar?"

"Tehdit derken, lafın gelişi, yani seni mecbur bırakıyorlar, para vermek zorunda hissediyorsun."

"Bizim zaten paramız yok ki!"

"Öyle deme oğlum, var paramız, ama doğru tabii, başkalarına verecek kadar fazla değil."

"Çeşme mi orası?"

"Evet teyzecim! O sokak mı?"

"Galiba oğlum. Gazeteyi unuttuk."

"Rüzgâr ve babası, teyzenin evini bulmayı başarmıştı. Teyze onlara bir kahraman gibi bakıyordu."

"Bir martı süzülerek indi ve dükkânın önündeki arabanın üzerinde durdu. 'Gak!' diye bağırdı. Dükkândan bir ekmek parçası fırladı, martı havada kaptı ve bir kerede boğazından geçirerek..."

"Dur, biraz süsleyelim istersen baba; 'Ekmek boğazında takılmış gibi oldu, ama sonra kafasını yukarı aşağı salladı martı, boynu şişti, sonra şişlik indi ve yuttu.' Nasıl oldu?"

"Süper!" Gülüşüyoruz.

"Teyze gel gel, sen unutmadan şu sokaktaki evini bulalım, gazeteyi damat alsın, zaten işsiz güçsüzmüş." Rüzgâr bu sefer gülüyor, eminim.

"Burası oğlum, ayy! Allah razı olsun, Allah ne muradın varsa versin, Allah çocuklarına bağışlasın!"

"Âmin teyze, eminsin değil mi?"

"Evet, oğlum." Sarılıyoruz.

Apartman kapısı açıkmış, teyze içeriye girip kayboluyor. Bir süre kapıya bakarak bekliyoruz. Aklım onda kaldı. Apartmana giriyorum, ses yok. Bir ev içi konuşması ve kapı sesi duyuluyor. Merdivene doğru ilerliyorum, hareketimle otomat yanıyor. Korkuyla dönüyorum, Rüzgâr apartmanın girişinde beni bekliyor.

Rüzgâr bir iki yaşlarındayken, arabayla anneannesinden alır eve getirirdim. O zamanlar gazetede çalışıyordum. Yolculuk esnasında onu arkada çocuk koltuğuna oturturdum. Arabayı park ettikten sonra iner, koltukta alınmayı bekleyen ve unutsam, almadan gitsem, kemeri bağlı olarak beklemeye devam edecek çaresiz çocuğuma bakardım acıyla. Sonra korkuyla arabanın arka kapısını açardım.

Rüzgâr bana bakıyor, ağlıyorum.

"Baba, *Hürriyet* nasıl gazete değil?"

"Adı üstünde oğlum, hürriyet, özgürlük işte, nasıl gazete olsun."

"Baba, dalga geçme..." Telefon çalıyor. Eşim. Geç kaldım.

Su

– Müge İplikçi –

O sabah erkenden kalktım. İki gündür kafamda gezinip duran, oradan oraya savrulan düşüncelerden yorgunum. Ardımda bırakılmış bir ülke. Sekiz saat uzakta. Yine de peşimi asla bırakmayan haberler. Nicedir kaçmayı öğrendim. Anında yakalanmayı da. Ancak bugün ne kaçmayı ne de yakalanma hesaplarını düşünüyorum. Başka bir aks üzerinde ilerlemeye çalışacağım yalınayak bir planı takip etmeye niyetliyim. Dünyayı boş ver. Tamam.

Böyle diye diye, oğlumun üniversitesinin hemen yanında pinekleyen bezgin otelin tarumar lobisini geride bırakıyorum. Kampüsün göbeğinde buluşacağım otobüs beni ilk önce Mississauga'ya, oradan Toronto'ya, oradan da başka bir otobüs yardımıyla Niagara'ya taşıyacak. Plan bu. Elbette bu plana eklenecek, iyisi ve kötüsüyle, sayısız anı da hesaba katmalıyım diye bir kokuyu solumaktayım. Kuzey'in küresel ısınmaya henüz o saatte takılmamış sabah mahmurluğunun kokusu da denebilir buna. Biraz çam, biraz uygarlık, azıcık yirminci yüzyıldan kalmış izci ruhu da.

Göbek adı verilen, merkezimsi yerde, otobüsü beklerken yanıma yaklaşan bir kadının gölgesini seçiyorum. Saati sorar gibi yaparken nereye diye bakıyor bana. O zaman rotamı anlatıyorum ilk sabahın serinliğine karışan sesimle. Bulutlu yüzü biraz daha grileşiyor: Kaybolmaktan korkmuyor musun be kadın?

Saati değil, asıl bunu merak eder gibi olduğunu anlıyorum. Kendi korkumun ya da endişemin üç aşağı beş yukarı buralarda bir yerlerde gezindiğini fark ederek. Eee, hani izciydin sen? Eskilerde kalmış belli ki. Bunu kadına anlatmaya yeltenmiyorum. O da zaten beni dinlemeye meraklı değil. Soru sorup cevabını dinlemeyenlerden. Ya da işine geldiği kadar dinleyenlerden. İkisi de neredeyse aynı durağa çıkıyor: İlgisizliğe, iletişimsizliğe ya da Mississauga'ya. Diğer iki önermeyi aklından geçiremeyecek kadar meşgul kadın. Ya Mississauga? Bak, o ise kesin işte. Kadın oraya kilitlenmiş. Güzel bir sabah diyesim var bulutlarla kapanmış gözlerine ama hemen vazgeçiyorum. Gereksiz cümleleri ilk dakikadan savurmamalısın diyorum kendi kendime, yol uzun ve sen, bu kez yabancısın.

Yabancı deyince daha bir dikkat kesiliyorum. Yabancının kim olduğundan emin olamayışı üzerine birkaç cümle hatırlıyorum. Gerisi ise gelmiyor. Nicedir, yerli ve kalıcı insan adımları atmışım bir yerlerde demek. Öyle ya, hafıza insanı ne zaman terk eder? Benim cephemden bakıldığında bunun karşılığı alışmak. Belki bu yüzden o ayazımsı sabahta, alışkanlıklarımın hafızamı törpülediğini teslim ediveriyorum. Bir yabancının en anlamlı hedefinin kendisine doğru yaptığı yolculuk olduğunu *hatırlamayalı* çok zaman geçmiş.

Ne zaman bu kadar *ait* oldum ben?

Ne zaman bu kadar unuttum kendime giden patikanın gerçek yollarını?

Bakıyorum da Mississauga yolcusu kadının böyle dertleri yok. Benden vazgeçmiş, ilerdeki genç çocuklara sorup duruyor, saat kaç, bu otobüs niye gecikti, diye. Hiç kaybolmamış bir tavırla yapıyor bunu; hiçbir otobüsü kaçırmamış bir edayla. Onun da kaçışı bu demek. O noktadan itibaren karar veriyorum: Bu yolculuğa, bilinmeze ve orta yaşın endişelerine göz kırpan bir zaman aralığı gibi değil, her zaman genç kala-

caklar mevkiinde rüzgârı arkasına alarak gitmeyi tasarlayan ikinci sınıf bir yelkenli gibi bakmalı.

İyi de otobüs hâlâ görünürlerde yok. Kampüsün önüne yeni yeni, öğrencileri sağdan soldan taşıyıp duran alçakgönüllü otobüsler gelmeye başladı. Her birinden otuz kırk öğrenci iniyor. Benimse, kadını arıyor gözlerim. İleride bizim yolculuklara aşina bir görevliyi yakalamış, beden diliyle repliğini tekrarlıyor... Nafile. Ne gelen var ne giden.

Bir banka oturmayı tercih ediyorum. Başlamadan bitirsem mi bu yolculuğu? Dağınık ve havasız otel lobisine dönsem, uyduruk bir kahvaltı yapıp odama gidip vurup kafayı yatsam? Dünden beri okuduğum su efsanesini, otelin banyosundaki vasat bir duşa mı dönüştürsem? Yıkanırken bedenime yapışacak olan kirli duş perdesini elimle itelediğimde telefonum çalıverse. Türkiye'den birisi arasa. N'aber, nasıl gidiyor, vb. yavan bir konuşma geçse aramızda. Sonra dışarıda bir yağmur başlasa. Masadaki yorgun lambayı yaksam o zaman. Kirli beyaz bir ışıkla çevrilsem. Al sana su efsanesi. Derken üzerine bununla ilgili bir yazı yazsam.

Bakıyorum kadın gidiyor. Benden hızlı çıktı. Göbeğin biraz ilerisindeki çalılığın orada gözden kayboldu. Derken çalılığın hafiflediği yerde sağı solu döven kalçalarıyla bir kez daha ortaya çıktı. Sonra yine kayboldu. Görüntüsünü tekrar yakaladığımda bir taksiciye laf anlatıyordu. Tam da orada, kadının hikâyesi, ummak istemediğim biçimde şıp diye bitiverdi. Taksiye atladığı gibi kaybolup gitti kadın.

Bense, otel odasındaki kirli beyaz ışıkla yazdığım yazıya takılmıştım. Hiç başlamadan biten öykülere. O öykülerdeki korkulara, dilsizliğe, çözeceğim diye oturup çözemediğim sorunlara, sorulara. Alışkanlıklara, otele, hatta eve ve belki de duş perdelerine.

Oturduğum bankta tüm bunları düşünürken zınk diye lacivert bir şey gelip önümde duruverdi. Kan ter içinde kalmış

bir Ontario'lu şoför, geciktim affedin diye söze başladı. Başladı başlamasına da bundan hemen vazgeçti. Alttan aldıkça yenileceğini bilen o insanlardandı. Yolculuk başlıyor diye bir havası vardı. O kadar.

O gün, Toronto Film Festivali'ne davetli Çinli bir kadın (ısrarla aktris olmadığını ifade etti), Londra'da aşçılık yapan Kıbrıslı gençten bir adam ve çılgın sayılabilecek orta sınıf Amerikalı bir çiftle Niagara yolculuğumdaki esrarlı su efsanesine vâkıf oldum. Ev denilenin yabancılık olabileceğini ve aslında insanın kendisine doğru yaptığı her yolculuğun tam da bunun ortasından geçtiğini, yıllar sonra bir kez daha anlayarak. Komik motorlarla, şelalenin göbeğinden, kirli ama uhrevi suyun içerisinden geçerken çıkardığım ses, sanırım bunun canlı bir kanıtıydı.

Sanki *evdeyim* gibi bir ses.

Hala

– Duygu Bingöl –

Anası öldüğünden beri içine kapanmış, abim dedi. İki yaz önce anasıyla birlikte yanımıza geldiğinde sokakta çocuklarla oynamıştı hep. Koşturup dururdu, hareketliydi. Şimdi öyle değil. Çok huysuz. Oyuncaklarıyla bir köşede tek başına oynarken bazen öyle bir dalıp gidiyor ki sanki altı yaşında bir kız çocuğuna değil de, kırk yaşında görmüş geçirmiş bir kadının yüzüne bakar gibi hissediyorum. Ablam becerikli elleriyle ona kat kat etekleri olan üç güzel entari dikti. Yine de bağlarda meyve, sebze toplamaktan, ağıllarda analarına süt taşımaya yardım etmekten üstleri başları çamur içinde kalmış çocuklara özenip onlarınki gibi siyah lastik pabuçlar, renkli şalvarlar giymek istiyor. "Ağlama Pelin'im, geçecek, halacığın sana iyi bakacak, baban da gelip gidiyor işte, mutlu olacaksın büyüyünce" demek istiyordum. Ağlasaydı diyecektim. Ağlamıyordu. Sessiz sessiz içine ağlıyordu. Abim Hollanda'daki işinden çıkıp geldi geçen ay on günlüğüne. Bizim sessiz kız şeytana dönüştü babasını görünce. Babasını unutuyor mu yoksa bu çocuk? Varsa yoksa ona kapris.

Bir gün yine bizim karşı komşu Kıymet çocukları aldı, sokaktan seslendi bize. Dört çocuktan en ufak olanla iyi anlaşıyor Pelin. Ben de Kıymet ne zaman çocuklarla bağa gidecek olsa peşlerine takılıveriyorum. Annemle babama evde hazır yemek bırakıp, yanımıza yolluk alıp çıkıyoruz.

Bizim sokaktan çıktık, çocukları da önümüze katıp yürü-

dük. Dereyi geçtik. Köprünün üzerinden geçerken suyun serinliği vurdu yüzümüze. Çocuklar bir iki taş attılar. Köprüyü geçince asfalt bitti, toprak yol başladı. Sağlı sollu yemyeşil yollar. Arada bir esinti çıkar, çiçek kokusu, meyve kokusu, nemli toprak kokusu, tezek kokusu birbirine karışır. Isırganlara değmeden acelesiz yürüyoruz. Toprak yolun iki tarafı hep başkalarının bağları, bahçeleri, ahırlarıyla dolu. Çitlerin iç tarafları çeşit çeşit ağaç, ağaç olmayan yerler hep ekin. Yolun iki yanı hep gelincik.

"Hala, bunlar gelincik mi?"

Bildiği halde soruyor. Gelincikleri çok anlattım. Yine de cevap veriyorum. Yeter ki konuşsun. Erikler olmaya başlamış dallarda. Dalından koparıp yiyoruz.

"Hala, yıkamadan yiyebilir miyim?"

"Ye ama üstüne sil eriği, tozu gitsin."

Kıymetlerin bağına vardık. Piknik örtüsünü toprağın üstüne, bir ağaç gölgesine yaydık. Dört çocuğa, bir de benimkine göz ucuyla bakıyorum arada. İçlerinde en sessiz olan yine bizim kız. Bazen dışarıda kalıyor, görüyorum. İçim acıyor. Yine oturmuş bir köşede, tek başına çimenleri yoluyor. Diğerleri haydut gibi birbirlerinin üstünde başında, kan ter içindeler. İlişmeyeyim, yolunu bulur, dedim. Sonra rahat edemedim, gittim yanına, tuttum elini, kaldırayım da çocukların yanına götüreyim diye. Birden çığlık attı, "Bırak!" diye bağırdı. Küçük yavru kedilerin tıslaması gibi, önce korkuttu beni, hemen elimi çektim. Sonra hatırladım onun küçük olduğunu, korkulacak bir şeyi olmadığını. "Halacım" dedim, "gel bak, Esranurlar ne güzel oynuyor, sen de oynasana onlarla." Anlamadım neden nefretle bakıyor. Ben yokmuşum gibi bakıyor. Bir nefret var gözlerinin içinde. Bana mı bakıyor? Gözleri benim de arkama dalıp gitti. Bir ara arkama baktım, arkamda bir şey var diye korktum. Bazen ona ne diyeceğimi bilemiyorum, lafım hiçbir yere varmıyor sanki. Sonra ne oldu

bilmem, kalktı, gitti diğer çocukların yanına kendiliğinden. Biraz rahatladım. Kıymet'in kır çiçekli şalvarlı, üstü başı leş çocuklarının yanında bizimki sarı kadife şortu, mikili tişörtüyle temiz bir şehir çocuğuydu. Çok ayrıydı. Çok göze batıyordu diğerlerinin yanında. Acaba gerçekten şalvar giydirsem mi şu çocuğa? Ama abim ne der? Gâvur memlekette yaşayan adamın kızı şalvar giyer mi diye kızmaz mı bana? Ablamın çocukları bile bir kere giymediler.

Çocuklar iyice oyuna dalınca Kıymet'le çıkardık sigaraları karşılıklı, burada bizi kimse görmez diye arka arkaya içtik. Yanına da getirdiğim kolayı açtık. Biraz ısınmış ama çocuklar için daha iyi, boğazları şişmez. Hava açık, akşamüstü serinliği, mis gibi. Ensem terlemiş yolda yürürken, saçlarımı topladım. Enseme esinti vurdu. Kıymet dumanını uzun uzun üfleyip benim şu ayakkabıcı Mehmet'i sordu.

"Hiiç... Çarşıdan geçerken dükkânına uğruyorum arada, çay içiyoruz. Bir de bazen bizim sokaktan geçtiği zaman camdan bakıyorum, kâğıt atıyorum bir şeyler yazıp. Hiç öyle isteme lafı yok hâlâ. Şimdi artık Pelin de var diye mi ses etmiyor, bilmem."

"Kızın anasını kanserden kurtaramadı elin doktorları bile ha?"

"Ne? Ay... Boş ver Kıymet. İçim daralıyor bunu konuşmaktan artık."

Mehmet'ti, bizim yeni kiracının karısıydı, çarşıda yeni açılan çeyiz dükkânıydı derken lafa dalmışız. Kafamı kaldırıp da çocuklara bakmak sonradan aklıma geldi. Benimkini göremedim. Kalbim hızlandı. Vallahi yok! Bir hışım kalktım, elimdeki sigarayı söndürmeden Kıymet'e vererek. "Dur kız, telaş etme hemen!" dedi Kıymet.

Çocuklara seslendim. "Pelin nerede?" Hiç duymadılar bile, alt alta üst üste kudurmakla meşguller. İyice tepem attı. Sinirle bağırdım bu sefer.

"Pelin nerede?"

En büyük sarı oğlan kıpkırmızı suratıyla "Ahıra gitti Nurgül Abla" dedi. Koşa koşa az ötedeki ahıra giderken çevirip kafamı Kıymet'e baktım. Başının örtüsünü gevşetmiş, siyah lastik pabuçlarını çıkarmış, sıvanmış paçalarıyla benim sigaramı keyifle içiyordu. Şaşırdım hiç telaşlanmamasına. Ne rahat! Aceleden ayağımdaki terliğin teki çıktı. Elim ayağıma dolandı. Terliği bırakacaktım neredeyse. Vazgeçtim, ayağıma geçireyim diye bir iki adım geri yürüdüm. Acele ediyorum ya, o terlik ayağıma girmedi bir türlü, deli etti beni. Ayak parmak ucuma taktım, adımlarımı atarken terlik ayağıma yerleşiverdi. Ayağıma tam oturduğu sırada da ahırın kapısına vardım. Seslendim içeri, ses yok.

"Pelin, orada mısın yavrum? Gelsene buraya! Arkadaşların çağırıyor seni."

Kafamı uzattım içeri. Hayvanların bok kokusu burnumu yaktı. Yüzüm ekşidi. Kıymet nasıl bu kokuyla buraya giriyordu da bu sütleri sağıyordu, bilmem. Çocuklara dönüp seslendim, "Yok burada Pelin." Duymadılar. Kıymet sigarasını bitirmiş, ellerini bükük dizlerinin üstünde kenetlemiş bana bakıyordu. Kaşları çatık, meraklı bu sefer.

Bir kez daha ahırın içine seslendim. "Pelin, yavrum!"

İçime bir kurt düştü, yavruma bir şey oldu korkusuyla o leş kokulu ahırın içine kendimi attım. Yerler vıcık vıcık kayıyor. Çamur mu bok mu, belli değil. Sıra sıra dizili, karşılıklı on dört tane büyükbaşları var Kıymetler'in. Onları otlatmaya kocası çıkarır. İneklerin birbirlerine bakan kıçları arasından nefesimi tutarak yürümeye başladım. Arada biri arka ayaklarını vuruyor, biri kuyruğunu sallıyor, biri acı çeker gibi bağırıyor. İçerisi sinek dolu, vızır vızır. Kayıp da düşmeyeyim diye yerlere baka baka yürümeye başladım. Ben içeri girdikçe koku daha fena arttı. Pelin'i burada bulamazsam nerede arayacaktım? Bize emanet edilmiş yeğenimi nasıl kay-

bederim? Annemle babama ne derim? Abim beni öldürür! Allah korusun! Kalbimin titremesi çeneme yayıldı, ağzım kurudu. Koku iyice dayanılmaz oldu. Tam geri dönecektim ki en sondaki siyahlı beyazlı kocaman ineğin arkasında minicik sarı şortunu görüverdim. Sanki kendi ahırı gibi; üstü başı simsiyah, artık yere mi düşmüş, yerde mi yuvarlanmış, ne olduysa oturuyor bir köşede. Çıplak ayaklarıyla o pisliğin içinde oturuyor.

"Halacım!" dedim. Öyle kapanmış içine. Kızamadım. Boş bakıyor. Yaramazlık olsaydı keşke yaptığı. Hüzün akıyordu suratından. Ufacık. Duymadı beni, duymuyor. Kalın, gri bir duvar örmüş yine etrafına. Ses geçirmez bir duvar. Hep var olan ama görmezden geldiğimiz duvar. Hep bir mesafe var aramızda. O mesafe yokmuş gibi davranıyorum. Sesim gitmiyor madem, ablamın daha geçen hafta diktiği tertemiz yeşil eteğimin beyaz çiçeklerine bakmadan oturdum yanına. Bir diyeceğim yoktu. Acısını ona nasıl unutturacağımı bilmeden, acısı yokmuş gibi davranarak onu büyüteceğimi o ahırda yanına oturduğumda anladım. Başka türlü nasıl olacaktı ki?

Geçit

– Berna Durmaz –

Ne hikâyeler, ne söylentiler dolaşır durur bu kapalı kutuda. Ta geçmişten gelen, şimdinin yıkıntılarına eklenen ne çok laf, söz. Dünya bunlarla döner buralarda, durur durur bir daha döner. Bu çıkışsızlıkta yapılacak tek şey bu mudur gerçekten? Yoksa buraların ağılı otları mı kekre tatlarıyla zehir zemberek yapar dillerimizi? Ta ki Rukiye'nin tokadı patlayıncaya dek yüzümde, ben de o dillere dolanıp kalmışım meğer.

O zamanlar on yaşlarında varmış Rukiye. Anlatır yaşlılar, saçı başı yapalak, cin gibi bir kızmış bu. Bir gün anasını, babasını, beş kardeşini katmış önüne, derelerden, tepelerden aşırarak yol göstermiş. Gidin, demiş, durmayın buralarda. Sadece bir seziymiş Rukiye'nin içindeki. Ötelerin güzelliğine ve buralarda kalacak yaşamın daha da güçleşeceğine dair. Rukiye'ye inananlar bölük bölük sıralanmışlar kızın ardında. Denklerini toplayanlar, evlerini, ömürlerini geride bırakıp yollara koyulmuş. Onlar gitmiş. Rukiye o çocuk haliyle burada kalmış.

Sonra işte o son göçün hemen ardından duvarlar, kuleler dikilmiş toprağın karnına. O kulelere gece gündüz izleyen gözler dizilmiş. Yarısı orada yarısı burada kalmış insanların. Onların da aralarına aşılmaz, büyük büyük yargılar konmuş.

Bizim aramızda, o dikenli yargıların orta yerinde bir yeşillik gibi kaldı Rukiye. Yanı çiçekli şapkası, koluna astığı çantasıyla, gülmesi, konuşması, erkeklerin gözünün ta içi-

ne bakmasıyla nasıl da belliydi bizden olmadığı. Asıl adının Rukiye olmadığı biliniyordu. Buradan gidenlerle gitmeliydi o da. Neden gitmedi, kaldı? Burada kimi bekledi bunca yıl? Yanıtsız kalan bu sorulara her geçen zaman için yeni hikâyeler uyduruldu.

Yürürken üç adımda bir durup yukarılara bakardı Rukiye. Kimine göre yarı deli, kimine göre fazla akıllıydı. Büyüyüp serpilince ileri geri konuşuldu hakkında. Bir kadının bunca güzelliği varsa ve yeri yurdu sokaklarsa öyledir, derlerdi. Hele ki Rukiye, bizden de olmayınca.

Lisenin duvarının önünden mi geçiyordu Rukiye, bahçedeki oğlanlardan birkaçı onun yüzünden dayağı yerdi. Oğlanların duvara çıkıp kadının arkasından ıslık kıyamet bağrışlarına kimse engel olamazdı yine de. Ekmek almak için bakkala gönderildiğimde sokaklarda onu aradığımı, onun geçtiği köşelerde durup beklediğimi bilenler, "Metin, bak seninki geçiyor" diye gülüşürlerdi aralarında. Bu sözü ne yapıp edip annemle babama da yetiştirmiş olmalıydı birileri. Ondan olacak her akşam bizimkiler kuşkulu gözlerle bana bakar, onun hakkında duyduklarını yüzlerini buruştura buruştura anlatırlardı. Her fırsatta konuyu mutlaka ona getirir, benim duymam ve ondan uzak durmam için uğraşırlardı. Gıdım gıdım zehirlerini akıtıyorlardı içime. Zihnim onların dikenli, ağılı sözleriyle dolmuştu.

Rukiye uzun çiçekli elbiseler giyerdi, saçları upuzun. Ben o saçlara vurulmuştum. Çocuktum henüz. O benden çok büyüktü. Okul müdiresi ona beli kuşaklı mantoyu verdiği gün daha çok büyüdü sanki. Ben yirmi, o kırklarına yakın bir güzel kadın oldu. Savrularak yürüyüşünde beni ona çeken bir gizem vardı. Mutlaka çözülmesi gereken bir sır. Ama neydi? Dünyanın geri kalanı donar kalırdı o geçerken. Kimse onun akıl fukarası olduğuna inandıramazdı beni. Öyle güzel, öyle aklı başında konuşurdu. Gözlerinin içindeki anlamlar gonca gibi açılıp saçılırdı bana bakarken.

Bir gün de çok uzaktan fark ettim bu bakışı. O, sokağın başındaydı, ben başka bir sokağa girmek üzereydim. Görünce nereye gittiğimi unutup takıldım peşine. Gülüşü, saçını düzeltişi bile apaçık bir çağrıydı galiba. Duyduklarıma göre öyleydi. Ara sokaklara daldı, ben de yürüdüm. Caddeyi boylamasına geçti, ben de geçtim. Evler bitip bahçeler başladığında ardına taktığına dönüp bir kez daha baktı. Ben de baktım. Biraz uzak, dedi. Yürürüm, dedim. Birlikte yürüdük. Tabyalara kadar yürür müsün, dedi. Olur, dedim. Orada ne vardı, sordum söylemedi. Kuytuydu ya orası. Onunla daracık bir mağarada yalnız olmak aklıma bir tek şeyi getiriyordu. Annemle babamın onun hakkında her fırsatta ağız dolusu anlattıkları doğruydu demek. Bu benim yüreğimin bir tarafını eziyordu fakat onun tarafından seçilmiş olmak tuhaf bir haz veriyordu bana. Aklım karmakarışıktı. Bacaklarım titremeye başladığından zorlukla yürüyordum yanında. Bir yandan da birileri bizi görür mü diye korkuyordum. Arzu o dakika nasıl sarılıyordu beynimin damarlarına. Başka bir şey düşünemiyordum. Vücudumda her bir hücre zonklamaya başlamıştı. Beynimin heyecandan büzüşüp küçüldüğünü hissediyordum. Bedenim kendi fiziksel sınırlarında belirsizleşiyor, uçucu, kaygan bir hal almaya başlıyordu. Ne oluyordu bana böyle. İlk değilse de bu kadar ileri gittiğim hiç olmamıştı. Önüm sıra yürüyen Rukiye'nin adımları uzaklaşmaya başlamıştı benden. Ben de hızlanmış, ona az sonra dokunacak olmanın hazzıyla körebe oynar gibi onu bulmaya çalışıyordum. El yordamıyla uzandığı yeri bulacaktım birazdan. Üzerindekileri çıkarmış olacaktı. Ama önce saçlarını avuçlamak, yüzünün her kıvrımını yüzüme katmak istiyordum.

O ise durmadan buralardan gitmekten söz ediyordu yürürken. Özgürlük, diyordu. Ne demekti özgürlük? Ufka kadar yürüsek, kimsenin kimseye karışmadığı, isimler takmadığı yerler bulsak diyordu. Buna benzer bir şeyler daha dedi ama

ben söylediklerinin hiçbirini anlamıyordum. Heyecandan onu dinleyemiyordum bile.

Tabyalar geçen yüzyıldan kalma mağaralardı. Oraya daha önce hiç inmemiştim. Rukiye inmişti demek, yolu hemen buldu. Ahşap kapılara asılı kilitleri bile bir bir açtı. İçeri girmeden önce kapının önünde karşılıklı durduk. İçimde bir ezilme duyduysam da onun kurallarına uymaya hazırdım. Başlamadan önce parasını da peşin isterdi herhalde. Ceplerimi yokladım.

"Param yok ki" dedim doğrudan.

"Ne parası?" dedi Rukiye. Üzerine yıldırım düşmüş gibi sarsıldı. Yüzünden, gözlerinden öyle tuhaf şeyler geçti ki anlamam mümkün değildi o an. Bir hışımla yüzüme vurmaya başladı.

"Aptal çocuk, ne sandın, ha ne sandın?"

Kendimi korumaya kalkışmadım. Vurmasına izin verdim. O tokatları hak ettiğimi anladım o an. Bu hatayı nasıl yapabilmiştim? Yer yarılsa yerin dibine girseydim keşke. Geri çekilip bir süre suskun kaldı Rukiye. Bana çok uzun gelen bir süre. Yeniden konuşmaya başladığında sesi kırgın ve ağlamaklı geliyordu. Buraya benimle geldiğine çoktan pişman olmuş gibiydi.

"Buradan gitmek istemez miydin?" dedi.

"Hayır" dedim. "Gidemeyiz, artık sen de gidemezsin."

Sustu. Gözlerindeki hayal kırıklığının gerisinden son bir kez baktı gözlerime ve mağaranın dar kapısından içeri süzülüverdi. Bir daha da oradan çıkmadı Rukiye. Birden ortadan kayboldu sanki. Seslendim. Yanıt gelmedi. Küçük bir mağarada nereye gizlenmiş olabilirdi ki. Saatler sonra bile seslenişim yanıtsız kalmıştı. Mağaranın kaygan zemininde bir boşluk açılmış ve onu içine almış olmalıydı. Yerdeki çukurun bir benzeri benim içimde açılmıştı sanki. Boğazıma takılı acı bir düğümle kalakalmıştım.

O gün şehre yalnız döndüm. Rukiye'ye ne olduğunu söyle-

yemezdim. Onunla tabyalara gittiğim bilinmemeliydi. Günlerce onu görmeyi bekledim sokaklarda. Yoktu. Bu suçlu suskunluğa daha fazla dayanamayarak yanıma fener, kazma, ip gibi bir şeyler alarak tabyaların yolunu tuttum. Yol boyunca onu düştüğü kuyuda cansız bulacağımı düşünüp soğuk terler döküyordum. Bir yandan da onu orada bulmamı açıklayacak ve beni bu işin dışında tutacak bir yalan uydurmaya çalışıyordum. Rukiye'nin ardından yıllar sonra bile anlatılacak, çocukken yaşadıklarına yakışacak bir hikâye bulmalıydım. Ne yapsam benim ve buradaki insanların zehirli yargıları bulaşıyordu anlatacaklarıma. Sonunda birkaç gün önce oradan geçerken bir ses duyduğumu, karanlıkta bir şey göremediğimi fakat günler sonra merak edip geri döndüğümü söylemeye karar verdim. Rukiye'ninse oraya girme sebebi asla sorgulanmayacaktı. Bir deli kadının aklından neler geçtiğini kim bilebilir? Sahi Rukiye'nin aklındakiler neydi?

O gün mağarada kazılmadık yer bırakmadım. Yoktu. Ne Rukiye'den bir iz, ne de düşebileceği bir çukur vardı. Her gün gittim mağaraya. Tozuna, çamuruna bulanarak, tırnaklarımla kazdım her gün. Açtığım çukura kapanıp ağladım.

Günler sonra, kulelerdeki sıra sıra dizili gözlerin her biri bir ağız olup dolaştı sokaklarda. Duvarın öte tarafında görmüşler onu. Eteklerini savura savura koşuyormuş Rukiye, saçlarını uçura uçura koşuyormuş ötelere doğru.

Böylece onun hakkında anlatılacak en güzel hikâyeyi yine Rukiye bulmuş oldu.

Sanrı

– Serkan Türk –

Pembe aradı dün akşamüstü.

"Yarın" dedi, "gidiyoruz."

"Nereye?" dedim.

Sesinde bir telaş gizlenmiş de onu buralarda bir yerde bulabilirmişim gibi bakındım etrafıma.

"Çok zamandır aklımdaydı. Gidelim görelim" dedi.

Dünya kuruldu kurulalı ısınmamış dağları, kır bitkilerini, kırçları, ölümün nefesini duyumsayabileceğim kadar yakınlarından geçeceğimiz bir yeri tarif ediyormuşçasına anlattı sonra.

"Bir nehir varmış" dedi. "Bir yeri gürül gürül akarken bir yeri cılızlaşan bir nehir. Onu görelim. Kıvrılan dağ yolları bazen bir ovanın düzüne iniyor, zaman ferahlıyormuş. Oralarda tek bir ağaç hürriyetin bayrağı. Bazense yalnızca kıraç tepeleri üst üste koymuş gibi tanrı, göğe doğru yükseliyormuş geçitler.

Bir yanı çöl gibiymiş, insan orada içindeki neyse onunla karşılaşıyormuş. İyiyse, iyilik buluyormuş. Kötüyse içinde çok zamandır saklı duran akrep dışarı çıkıp onu sokup zehirliyormuş. Ölmüyormuş insan ama ölüm gelsin onu gecikmeden alsın diye yalvarır hale getiriyormuş. İyiyse..."

İyilik dediğin bir gülümseme gibi yayılır hayata. Katılaşmış yerlerin gevşer, göğsünde bir ferahlık bitiverir. Bütün ömrün boyunca rüyalarında gördüğün, unuttuğunu sandığın

şeyler, anıların birden zihninde çiçek gibi açarmış o an. Hastalıklı hallerin ortadan kaybolur.

"Hatırlamak da hastalıklı bir şey değil miydi insan için?" diyorum.

Gülüyor.

"Nehir" diyor, "çok zaman önce aslında sular altında kalmış bir şehri görünmez kılmış.

Orada yaşayanlar diretmişler hiçbir yere gitmemek için.

Demişler ki: Biz burada doğduk, buradadır ölümümüz. Başka bir yere gidersek ölüm bizi bulması gerektiğinde bulamaz. Yaşamlarımız yerinde ağırdır.

Demişler ki: Orada yaşayan halka, varın gidin, kaçın işte ölümden, ne güzel.

Demişler ki: İnsan da evren yaratıldığında ölümsüzmüş. Nice şeyin yok olup gittiğini görüp ses çıkarmayınca, bir ceza gibi, yeryüzünde çürümeye mahkûm edilmiş.

Ölüm yokmuş ama çürümüşlük varmış.

Kamburlarını taşımakta zorluk çeken yaşlı adamların, memelerinden kurtçuklar sarkan kadınların yüzüne kimsecikler bakamıyormuş. Omurlarından durmaksızın irinler sızıyormuş.

Ağızlarına bir parça ekmek, bir damla su koyamıyorlarmış. Gözlerinin feri çoktan sönmüş, ama, ölüm meleği gelip onları almadığı için. Yeryüzü hayattayken kabristanları olmuş.

İç geçirmişler. Yalvarmışlar sonra.

Demişler ki: Göğü yaratan Tanrı! Yeri yaratan Tanrı! Söndürsün kalbimizdeki ışığı. Yeryüzünde konukluğumuz belli bir süre olsun razıyız. Evimizi başımıza yıksın razıyız.

Toprağa el sürmüşler, ağaç kabuklarını öpmüşler. Solucanların kulağına fısıldamışlar isteklerini. Kuytulardaki karanlığı bulmuşlar. Aya yüzlerini dönmüşler. Bin göz, bin kulak olmuşlar.

Duymuş Tanrı insanı. Kabul etmiş dünya sürgününün günlü olmasını.

Varın gidin diyenler içlerinden birini ikna etmiş. Sonsuz bir genişlik katmışlar içine sözleriyle.

Kimseye hissettirmeden hazırlamış çantasını da çıkmış köyünün dışına. Sanmış ki bela bulmaz insanı. Nereye gidersе gitsin kaçacağını kurtulacağını zannetmiş yaşamın getirdiklerinden.

Bir fırtına çıkmış önce. Toz bulutu kaplamış her yeri. Göz gözü görmez olmuş. Yer sarsılmış. Binlerce yıldır toprağın karnında büyüyen sesler karışmış gökyüzüne. Böğürmüş, ışık hızı kılıcını indirmiş dağ başlarına, evlerinin sırtına.

Yağmış günlerce. Öyle çok yağmış ki, bir süre sonra yağmur her şeyi yutan bir canavara dönüşmüş. Kaçtığını sanan gencin bedeni de almış nasibini bundan.

Canavarın ya da Tanrı'nın öfkesi geçmiş.

Oradaki kent efsanelerde kalmış. Suları durgun bir nehir belirmiş yerinde.

Böyle bir kentin var olduğunu yolculukta şanslı olanlar görebiliyormuş.

Gitmek yerine kalmanın hayal kırıcılığını seçmişleri. Yani ölümün gölgesini.

Tren biletini aldım. İkimiz birlikte gideceğiz."

"Pembe" dedim. "Ben hayatımda hiç trene binmedim. Bir defa niyetlendim doğrusu. Kars'a doğru... Kalbim yandı aşktan."

"Çocuk" dedi. "Bir şeyi bilmek için kendi kabuğunu yontmalı insan. Oysa sen" dedi, "bunca zaman yalnız yıldızları gördün. Dağlarsa tilkileri doğurur. Kalbi aç olanın gönlü uzağa razı da olmalı. Çayırgülleri solgun bayırlara baharı taşır. İçin şimdi solgun bayırlar kadar geniş."

"Yarın" dedi. "Gün doğumundan bir saat sonra istasyonda ol."

Zihnime çiçek görüntüleri yerleştirip telefonu kapadı sonra.

Yedi dakika uzağında oturduğum istasyonu düşündüm. Rayların çıkaracağı tıkırtıları. Kompartıman penceresinden

yitip gidecek görüntüleri. Bir gölge gibi beni içeriden takip eden hayreti. Düzensizlikten bunca korkup benzeştiğim düzensizliğimi... Bir nişan gibi tenimde taşıdığım yarayı. Tanımadığın sürece yaşama katlanabilirsin diyen kadını. Belki de yolculuk dediğin bütün bu ölümlerden kaçabileceğini sanma sanrısı. Yaşam dediğimiz biraz incinmişliktir belki. Yaşamamak da...

Homo Logos

– Feryal Tilmaç –

Dudaklarını büzme öyle. Asma suratını. Evden kaçmadım. Çocuk muyum ben? Seni terk etmeye niyetim olsa söylemeden gider miydim? Yapar mıydım? Hem bu devirde insanın izini sürmek bunca kolayken. Kaçıp da bulunmanın utancını yaşamayı göze alır mıydım? Sadece sıkılmıştım. Haftalardır evdeydim biliyorsun. Senin gelenin gidenin eksik olmuyor da bana ne ifade ediyor o arkadaşların, hiç düşündün mü? Aslında ben de düşünmemiştim. Düşünmek istememiştim. Sözleriniz, sohbetleriniz, şakalarınız, kahkahalarınız ip ip olup bir ağ örüyordu etrafımda. Kozaması. Ben içinde. Var ama yok. Sizin için yok olsam neyse, git git kendim için de yok oluyordum. Ondan düşünmüyordum işte. İteledim, öteledim, örttüm üstünü. Halının altına süpürdüm. Size ne ikram edebilirim? Yine gelsenize, derdim. Can çok mutlu oluyor siz gelince, demezdim. Hem de sadece siz gelince. Bunu kendime bile diyemezdim. Söylemiş oldum şimdi değil mi? Ne kadar geç.

Dinliyor musun? Beni değil içini. Ulaşmaya çalışacağım sana. Olursa. Olur bence. Her şey olabilir bu dünyada. Geçen hafta başı, o yoğun kalabalık hafta sonu toplantılarınızdan sonra ne evde kalmak ne de kendi arkadaşlarımdan birini görmek istedi canım. Giyinip çıktım. Atkı, bere. Biliyorsun soğuktu da. Şöyle bir yürüyeyim dedim Maçka Parkı'na doğru. Sonra önüne gelince girmekten vazgeçip devam et-

tim. Anlamsızca bakınarak yürüyordum. Tabelalar, tabelalar. Havayolu şirketleri, havlucular, aktarlar, ecza depoları, kahveler, nargileciler, lokantalar. Hepsi üstüme üstüme. Görmemeye çalışarak ilerliyordum. İyi geliyordu. Yürüdükçe açılıyordum.

Neden sonra Taksim Meydanı'na geldiğimi fark ettim. Ne çirkin yer. Durulmaz. Ya ileri ya geri gitmeli insan. Eve dönmek için erkendi. Beyoğlu'na gitmeye karar verdim. Kitapçı dolaşırdım, sahaflar pasajını gezerdim, bir şeyler yer ya da kahve içerdim. Öyle işte. Ne olacak zaten. Cazip bir sergiye rastlardım belki şanslıysam. Zencefil'e uğradım önce. Eskiden olduğu yere demeliyim. Kapanmış. Öyle uzun zaman olmuş ki bu yana gelmeyeli, farkında bile değildim. Bildiğim dünya eksildiğinde hüzünleniyorum.

Paralel sokaktan anacaddeye döndüm. Pandora'ya gittim. Rafları karıştırdım. Birkaç kitabı gözüme kestirdim. Dolaşırken taşımak istemedim, dönüşte almaya karar verdim. Kasadaki görevliyle yeni çıkanlardan, çok satanlardan, kapanan dergilerden söz ettik. Ne iyi geldi seni tanımayan biriyle konuşmak. Senden sonra sanki arkadaşlarım bile eskisi gibi değiller bana karşı Can. Değiştiriyorsun dahil olduğun ilişkileri. Artık önemi yok gerçi.

Ulaşabiliyor muyum sana acaba? Zihninde belirmeye başladı mı düşünceler? Parça parça, kırpık kopuk imgeler. Varsayıp devam edeceğim çünkü başka türlüsü olanaksız şu anda. Ya da artık. Hep. Bilemiyorum ki. Neyse işte, çıkıp tekrar yürümeye başladım. Köşeden kestane aldım biraz, sigaram da bitmiş. Sonra İstiklal'i, Mefisto'yu gezdim. Tamador Apartmanı'nın önünde Perulu sokak müzisyenleri vardı. Çevrelerindeki insanların arasına karışıp onları dinledim. Vitrinlere bakarak Galatasaray'a kadar indim. Ara Kafe'ye oturdum. Dışardaki ısıtıcıların altına. Geleni geçeni seyrederek kahve içtim. Kalkınca YKY Kitabevi'ne gittim. Güzel ol-

muş. Yenilendiğinden beri görmemiştim. Yine de eski halini tercih ederdim.

Oradan sonra eve dönmeyi düşünüyordum. Kasada kuyruk da yoktu. *İza'nın Şarkısı*'nı aldım. Epeydir okumaya niyetleniyordum. Dışarı çıkınca ne yapacağıma karar vermek üzere bir süre kapının önünde durdum. Hava iyice soğumuştu. Yanımdan geçen iki kadından biri diğerine, kar topluyor, dedi. Binanın köşesinde bekleyen polislerden biri de duymuştu. Göz göze geldik. Bu öngörüyü aramızda tartarcasına bakıştık. Suçluymuşum gibi tedirginlik duydum.

Sulu kar yağmaya başladı. Zaten eve dönüşümü geciktirmek geliyordu içimden. Önüme çıkan ara sokağa daldım. Gördüğüm ilk saçağın altına girdim. Ayaz vardı. Sokağa arkamı döndüm. Büyük siyah bir kapının önüne sığınmışım. Üzerindeki pirinç plakette Butafor yazıyordu. Sadece üyelerin girebildiği o kulüplerden miydi acaba, öyle olsa adı yazılı olmazdı diye evirip çevirirken aklımda, kapı açıldı. Frak giymiş bir adam içeri buyur edip kenara çekildi. Ben de girdim. İnsanlık hali. Merak. Ne dersen de. Girdim işte. Geri dönülemeyeceğini nereden bilebilirdim. Yanımda olsan yüzüme yaklaşır, gözbebeklerimi incelerdin. Anladığımı fark edince de özür dilerdin. Yine doğru söylüyorum. Sana. Her zamanki gibi. Buradayım. Kaldım. Çıkamıyorum. Butafor. Öbürleri hallerinden memnun. Onlar için değişen ne var. Esas bizler için zor.

İçeri adımımı atar atmaz ılık buğulu havayla sarmalandım. Epey loştu. Gözlerimin alışması için zaman geçmesi gerekti. Yüksek tavanlı, geriye doğru alabildiğine uzandığı izlenimi veren bir salon. Hem şık hem mağara gibi. Tuhaf tabii. Kapıyı açan adam gözden kaybolmuştu. İlerleyince sol taraftaki barı gördüm. Barmen kafasını kaldırıp gülümsedi, eliyle tezgâhın önündeki yüksek sandalyelerden birini işaret etti. Oturdum. Montumu, beremi çıkarıp çantamla beraber yanımdaki sandalyeye koydum. Hoş geldiniz, dışarısı soğuk ga-

liba diyerek önüme kahveyle konyak koydu. Edip'miş adı. İlk yudumda içim ısındı. Çevreyi izlemeye koyuldum. Masalar doluydu, buna karşın kalabalık duygusu vermiyordu. Müşteri profilini pek anlayamadım. Sanki her yaş grubundan, sosyal sınıftan, milletten insan vardı. Ambiyans hoştu, azıcık otururdum, değişiklik olurdu. Edip'le sohbet etmeye başladık. Bu yabancılarla hoş beş etme huyu da yeni çıktı. Söylemiştim, seni tanımayan birileriyle konuşmak rahatlatıyor. Ondan herhalde.

Havadan sudan laflıyorduk ki nerede olduğunuzun farkında değilsiniz değil mi diye sordu. Anlam veremedim. Şu köşedeki masaya gözleriniz takılıyor sık sık, oturanları tanıdınız galiba dedi. Sahiden de Wurlitzer'in yanındaki masada dimdik oturan, beyaz saçları topuz yapılmış çok şık bir kadın vardı. Ona takılmıştı gözüm. Masada üç adamla oturuyordu. Bardaklarını tutuşlarından mı dudaklarına götürüşlerinden mi bilmem kör olduklarını düşünmüştüm. Durmadan konuşuyorlardı. Kadın kaşlarını kaldırarak, hayret eder ama onaylamaz bir tavırla dinliyordu. Oje sürmüş, kurumasını beklermiş gibi masanın ortasına uzatıp havada tuttuğu ellerini hafifçe sallıyordu. Hayır anlamında başımı salladım. Nerden tanıyacaktım. Zenime Hanım o, dedi. Başımı tekrar sallayınca, *Cüce*'deki Zenime, dedi, Leylâ Erbil'in *Cüce*'si. Fark ettiniz de ondan bakıyorsunuz sandım, sonuçta sizler çoğunlukla öbürlerini tanırsınız, dedi. Konuşmamız giderek saçmalaşıyordu. Konyak dikkatimi dağıttı sandım. Söylediklerinizi anlamıyorum, hesabı rica edebilir miyim diye terslendim. Rahatsız olmuştum. Edip pek normal davranmıyordu.

Bir süre sustu. Neden sonra anlatmaya başladı. Burada sadece kurmaca karakterler var, bir de sizin gibi insanlar, hasbelkader yazılıp bir romanda, öyküde yer almış gerçek insanlar. Eyvah dedim. Derhal kaçıp gitmeliydim. Edip bildiğin deliydi. Nasıl sersemlediysem, teşekkür ettim. Ne de-

mekse! O da şaşırdı. Bana teşekkür etmeyin, kim yazdıysa ona teşekkür edin, dedi. Ellerim titriyordu. Fincanı barın üstüne bıraktım. Eksantrik insanları severim bilirsin ama canımı da yazıda bulmadım. Kalkmaya hazırlandığımı görünce, sadece insanlar değil ki nesneler de öyle diyerek tezgâhın üzerinden uzandı. Başımı ellerinin arasına alıp tavandan sarkan avizeye doğru zorla çevirdi. Bu bir balo sahnesinde yazılmış, ne kadar görkemli bütün o kandilleriyle, şelale gibi akan kristal damlalarıyla. Rus romanlarından çıkma bence, sen bilirsin belki, baksana, bak diyorum sana! Aniden sizden sene atlamıştı. Yüzü de çarpılmış, gözleri yakınlaşmış, burnuyla ağzının arasındaki boşluk uzamıştı. Enikonu korkmaya başladım. Ağlamak üzereydim, kendimi tuttum. Öfkeyle ellerini ittim.

Tezgâhın arkasından dolaşıp yanıma geldi. Bu tarafa geçtin, kurmacanın tarafına diyor, omuzlarımdan tutmuş sarsıyordu. Buradaki herkes, her şey öykülerden, romanlardan çıkıp geldi. Ben de öyle. Sesi iyice yükselmişti. Siz de mi? Şaşırmıştım, sanki söylediklerinin arasında yalnız bu garipti. Tabii ya, dedi, Asmalımescit'te Çulluk Bar'da çalıştım ben yıllarca. Daha çok yazarlar, tiyatrocular gelirdi. Aklına esmiş yazmış işte içlerinden biri. Kayda geçirmiş anladın mı? Seni de öyle. Bilmediğin bir yazar. İyi düşün biliyorsundur belki de. Okumuş anlamış, konduramamışsındır. Sonuçta buradasın. Butafor'a kurmaca karakterlerinden başkası giremez, açılmaz o kapı, hatta görünmez bile. Ne de yazılmamış eşya. Sağ olsun yazarlar en ince ayrıntısına kadar tarif etmeye o kadar meraklılar ki her şeyi, eksiğimiz yok, diyordu. Nefes almadan konuşuyordu.

Ne hissettiğimi anlayabiliyor musun Can? Öbür tarafa geçmişim. Aklım bulandı. Ben de deliriyorum sandım ya da daha iyisi ölmüştüm. Öyle düşündüm. Aklım almıyordu ama içimde bir ses kıpırdamama izin vermiyordu. Edip dikkati-

mi sürekli başka yerlere çekiyordu. Kuytu bir köşede siyah papaz cüppeleri içinde uzun gür sakallı yaşlı adamlar oturmuş, büyük bir ciddiyetle konuşuyorlardı. *Karamazov Kardeşler*'deki Starets o görmüyor musun dedi, yanındakiler de Burgazadalı papazlar. Sait Faik. Sesimi artık ben bile zor duyuyordum. Sait Faik'ten tabii, dedi Edip sevinçle, oh be, bir an inanmayacaksın diye öyle korktum ki!

Bir hafta oldu geleli. Yavaş yavaş uyum sağlıyorum. Şimdi onu daha iyi anlıyorum. Çünkü ben de aynı korkuyu duyuyorum. Ya inanmazsan. Delirdim sanma sakın. Zihnine ulaşıp bildirebilirsem olan biteni anlayacaksın. Tekrar ediyorum, evden kaçmadım. Ama belki de sahiden ölmüşümdür. İlle mantığa uyduralım dersen en akla yakını o. Neyse ne. Üzülme, korkma, bekleme. Niyetim olsa da dönemem artık, zaten yok. Kırılma. Mutlu değilmişim demek. Düşünüyorum da hiç tamamlanmış hissetmezdim ben, hep yarım öyle, bölük pörçük, buradayken orayı, oradayken şurayı özleyen biriydim. Şimdi iyiyim. Dolaşıp duruyorum. Henüz bilmediklerim öyle çok ki. Acelem de yok. Her gün, bazen gün aşırı tanışıyorum birileriyle. Butafor yatay düşey genişlemelerle ilerlediğin yöne doğru büyüyor. Kayboluyorum. Her taraf sürprizlerle dolu. Yaşama sevinci, sürekli tazelenen merak, heyecan. Geçen gün yürürken önümde açılan koridorda neyi görsem beğenirsin. *Mübarek*. Dayanmış öylece duvara. Kafasına göre tutuyor saatlerin kaydını. Avizeyi çıkaramadım ama onu nerede görsem tanırım.

Güzel şeylerden, neşeli şeylerden söz açmak istiyorum sana. Dün akşam Edip benim adıma rica etmiş. *Zorba* müthiş bir sirtaki gösterisi yaptı bize. Yedik içtik. Beni içeri buyur eden fraklı adamdan bahsetmiştim, servisten o sorumluydu. *Günden Kalanlar*'daki kâhyaymış. Sinema uyarlamasını seyretmiştik seninle. Anthony Hopkins canlandırıyordu. Anımsadın mı? Bu arada aslı ona hiç benzemiyor. Daha genç. Upu-

zun yüzü, iri hatlarıyla at başı gibi etkileyici bir kafası var. Tavrıyla, duruşuyla şatoda gibi hissettiriyor insana kendini. Uzatmayayım. Dans bitince *Zorba*'nın yanına gidip teşekkür ettim. Yorduk sizi diyecek oldum. Kelimelerden yapılmış adamın yorgunluğu mu olurmuş deyip uzo kadehini kaldırdı. Bütün salon hep bir ağızdan bağırdı. Yamas!

Ne hevesliymişsin çıkıp çıkışmaya, hayatımızı geride bırakmaya deme sakın. Hep de mutlu değilim. Bir an geliyor, müthiş özlem duyuyorum. Sana mı, öte tarafa mı, kendime mi ayırt edemiyorum. Yüreğim sıkışıyor. Öyle şiddetli. Edip olmasa atlatamam. O artık en iyi dostum. Kurmaca işte. Hayatla aynı. Keder, sevinç, hayret, istihza, mahcubiyet ve haysiyet. Hepsi pakete dahil. Bu arada inanmayacaksın, o felsefe hocası da burada. *Mahcubiyet ve Haysiyet*'teki. Çok severek okumuştun da ondan söylüyorum. Şimdilik bu kadar. Tümünü anlatabilmek için işi gücü bırakıp sürekli seninle bağlantı kurmaya çalışmam gerek. Hem başarabilsem bile rahatımızı kaçırır bu durum. Seziyorum. Evet, sadece benim değil bizim. Ara ara uzanmayı deneyeceğim sana. Böyle daha iyi olacağız ikimiz de. Tam da evlenmeden önce sevdiğimiz, alıştığımız gibi. Uzak kalacağız ama birbirimizde.

Evimin Yolu

– Gamze Güller –

Seni eve bırakayım.

Ya ne münasebet, ben kendim giderim.

Yok yok olmaz öyle şey. Ben yanındayken...

Rana ters ters baktı yüzüme. Erkek adama yakışmaz öyle kızını orta yerde bırakmak. Racona ters. Evine kadar teslim ederiz icabında. Ben böyle şeyler söylediğimde valide çok sinirleniyor. Ağzıma kürekle vurmak istiyormuş böyle çağ dışı lafları duyduğunda. Yıl olmuş kaç, biz hâlâ böyle maço, eril kalıplarla falan filan... Çok konuşuyor. Biz dediği de peder ve ben. Peder kral adamdır aslında. Ama valide biraz tutturuk bir tip. Gerçi yüzüne söyleyemem, tersodur biraz. Peder de ben de o dellendi mi susarız. Böylesi daha iyi, babadan böyle gördük. Bulaşmam neme gerek.

Raylıdan indikten sonra yürüyeceğiz biraz.

Yürümek koymaz bize Rana'm. Sevdiğimiz için dağları deleriz. Üç beş adım yürümek ne ki. Ama yol uzadıkça uzuyor. Yürümesi mesele değil de bir de dönmesi var bunun. Etrafa bakındığımı fark ediyor Rana.

Dön istersen artık İsmail, saat de geç oldu.

Adımı babam koymuş, dedemin adı. Ama çiçeğimin dudaklarından döküldüğünde bir başka oluyor. Tekrar tekrar söylesin istiyorum. Valideye kalsa adım antin kuntin bir şey olacakmış. Yeni çağ bebelerininkinden. Rana'yı da o yüzden bir başka seviyorum zaten. Onunki de anneannesinin adı.

Hem buralar karışıktır biraz.

Orada dur bakalım sultanım. İşte şimdi baltayı taşa vurdun. Erkek adam kaybolmaz, yol sormaz, yardım istemez. Hele ki sevdiceğinin yanında asla.

Kızım sen ne üzüyorsun o güzel yüreğini. Sen dalgana bak.

Yalnız İsmail sen böyle konuştuğunda...

İçim bir hoş oluyor mu diyecek ya da sana daha da çok âşık oluyorum mu?

Geriliyorum, hoşuma gitmiyor, diyor.

Rana biraz, nasıl desem, hem benim kafada hem de değil. Ben böyle konuşmaya başladığımda sinirleniyormuş. Saçma sapan eski filmlerden öğreniyormuşum bunları. Gerçi bu devirde böylesi bile şans. Yeni çağ kızları da erkekleri gibi birbirinin aynı. Rana en azından ismiyle ayrılıyor onlardan, haliyle cismiyle de. Etine dolgundur bizim hatun. Kıvrımlı, yumuşak. Elletmiyor o ayrı. Bugün ağaç bahçesini gezerken de gergindi biraz. Elimi bir sıkı sıkı tutuyor, bir bırakıp gitmek istiyor sanki. Bir şey söyleyecekmiş de cesaret edemiyormuş gibi. Azıcık sarılayım desem o tuhaf ürküntü peydah oluyor vücuduna.

Ağaç bahçesi de başka yerlere benzemiyordu hani. Rana çok istemişti. Gitmek için üç aktarma yaptık raylıyla. Kentin iyice dışlarında. 30 küsur çeşit ağaç gördük. Bazılarından ikişer üçer tane hem de. Okulda okutmuşlardı bunları da isimleri kalmamış aklımda. Farklı bir diyar ağaç bahçesi. Etrafı kalın duvarlarla çevrili. Rana çok heyecanlandı gittiğimizde, sonra tuhaflaştı biraz. Ben bayıldım oraya, havası bile farklıydı. Böyle nasıl diyeyim hem serin hem ferah. Kentteki hava gibi değil, kokusu da değişik. Ama bizim kız huzursuz oldu. Nefes alamıyorum, dedi önce. Kapıda da yazıyordu zaten, yüksek oksijen seviyesi sersemletebilirmiş insanı. Ondan oldu belki de. Ama bana iyi geldi. Kafa açan bir hava. O kadar yeşil ki başım döndü benim de.

Girişi de pahalı ama erkek adam para ödetmez manitasına. Buna da bozuldu galiba biraz. Harçlığı da yedik ama olsun, çiçeğime değer. Pedere anlatırım, gurur duyar oğluyla, bir iki banknot tokalar kesin. Ha ha onun telefondan benim telefona yani.

Eskiden kentin içinde de ağaçlar varmış, dedi Rana.

Evet ne tuhaf değil mi?

Konuştukça yol kısalacağına uzuyor sanki. Bu kutulardan hangisinde yaşıyor ki ailesi? Kentin bu bölgesine gelmemiştim hiç. Hoş bizim oradan bir farkı da yok aslında. Aynı kutular üst üste, yan yana.

Neden yasaklanmış sence?

Bilmem, yaşayacak daha çok yer açmak için olabilir.

Neyse ne, iyi olmuş, dedi Rana. Bana iyi gelmedi ağaç bahçesi. Sana benziyor biraz ağaçlar. Tuhaf hissettim. Zaten kim bilir belki de bir daha görmem. Hiç görmesem daha iyiydi.

Bir şey demedim. Haklı da olabilir. Okulun bitmesine az kaldı. Valide böyle olduğunda peder de susar. En iyisi alttan almak. Hiçbir şey yok gibi ekrana bakar uzun uzun. Valide de konuşur konuşur, sonunda yorulur susar. Sadece bir zincir tıngırtısı kalır geriye. Kral adam dedim ya, halleder.

Buradan öteye gelme. Bir gören olur.

Buyur sana yeni çağ. Gel de valideye hak verme bu durumda. Yıl olmuş bilmem kaç, hâlâ bu mahalle teraneleri. Bir de bana kızıyorlar böyle konuşuyorum diye. Oldu olacak muhitimize geldik deyiver bir de, tam olsun.

İyi bakalım, bir öpücük ver de öyle git o zaman çiçeğim.

Saçmalama İsmail, dedi ve kutulardan birinin arkasında kayboldu Rana.

Blokların arasındaki orta yerde öylece kalakaldım. Aşk meşk de bir yere kadar. Hatun dediğin erkeğine azıcık saygı duyar, biraz cilve yapar. Yeni çağ kızlarında bu da yok. Anca ekranda kendilerine bakıp dudak büzsünler. Nerede o es-

ki filmlerdeki ağaç etrafı kovalamacalar, o kaçak göçek oynaşmalar, öpücükler. Ağaçlarla birlikte onlar da bitmiş anlaşılan.

Hadi bakalım İsmail tabana kuvvet, yolun uzun. Hava kararmadan topukla.

Kutular arasından yürümeye başladım. Sağım solum önüm arkam... Oyuncak bloklar gibi dizilmişler. Bizim ev üç kutu. Pederin durumu fena değil anlayacağınız. Kendime ait bir kutum var yani. İçi çeşitli teknolojik alet edevatla dolu. Bir de büyük ekranım var, bir duvarı o kaplıyor. Sevdiğim bütün eski filmleri oradan defalarca izledim. Yeni çağı sevmiyoruz dediysek o kadar da değil. Nimetlerinden faydalanmayacak kadar da enayi değiliz. Rana'ya sormadım onlarınki kaç kutu diye. Ayıp olur, yakışmaz bize manitayla para pul meseleleri konuşmak. Bunları düşüne düşüne giderken aynı yerde dönüp durduğumu fark ettim. Bu blokların önünden daha önce geçmiştim sanki. Ayırt edilmiyor ki koduğumun blokları. Hepsi gri beton. Pencerelerin hepsi kare. Okulda neden hâlâ bütün geometrik şekilleri öğretiyorlar bilmem. Evler kare, meydanlar kare, kentler kare. Sonra tabelalar da bir örnek artık. Oradan da çıkaramıyorum nerede olduğumu. Öyle kafasına göre kapısına penceresine istediğini asamıyor kimse. Hepsi kurallara uygun. Onlar da gribeyaz, yazılar siyah, fontları merriweather, Avrupa standartlarına göre en dinlendirici fontmuş. Zaten her şey insan için en dinlendirici, en sakinleştirici, en uyuşturucu biçimde tasarlanıyor. Bu kare hayatta öfkeye, sinire yer yok. Kulağımda sürekli bir asansör müziğiyle yaşıyorum, mırıl mırıl. Belki de ondan kentin içinde ağaçlara izin verilmiyor. Onlar sinirlendiriyor insanları belki de kim bilir. Rana'yı kızdırdılar işte bugün.

Döne dolaşa sokaklara girdim çıktım ama olacak gibi değil. Bütün yolların eni aynı, blokların yola bakan cepheleri

aynı, hatta yanımdan geçen insanlar bile aynı. Yeni çağ insanları. Eh Rana da yanımda olmadığına göre navigasyon kullanabilirim az da olsa. Erkeğiz de pusulalı kâşif de değiliz yani. Elimi cebime attım, öne, arkaya, monta; telefon yok. Sonra aklıma geldi ağaç bahçesinde Rana'ya vermiştim çantasına koyması için. Şimdi sıçtık işte. Ortak navigasyon ekranları var belli yerlerde ama bende bakiye yok. O iş de yaş. Çaresiz yürümeye devam.

İnsan evinin yolunu kaybeder mi? İnsan mı dedim ben, erkek adam demek istedim. Hep validenin beyin yıkamaları bunlar. Peder durur durur söyler, erkeklerde doğuştan bir yön becerisi olur, ondan iyi araç kullanırlar der. Sonrası kavga tabii. E bendeki nerede o zaman? Sağa bakıyorum aynı sola bakıyorum aynı. Peder duysa tefe koyar beni. Valide de kıs kıs güler. İyi de evim nerede benim?

Eve dönemezsem ne olacak? Şu kutulardan birinin kapısını çalsam, Tanrı misafiriyim desem. Filmlerde var, yapıyorlarmış öyle eskiden. Şimdi kimse açmaz. Blok ana kapısından bile giremem. Yüz tarayıcıları var her yerde. Bunlar da nasıl çalışıyor aklım almıyor. Herkes birbirinin aynı. Aynı saç modeli, aynı bakış, aynı çizgiler yüzlerde. Mesela şu siyah paltolu herifin yanından en az beş kere geçmiş gibiyim. Tip tip bakarlar bir de insana. Ne oluyorsa. Ne var gibilerinden kaşımı kaldırdım, hemen önüne baktı. Tırsıklar.

Erkekler kentleri adam ettiler der peder. Eskiden kaos varmış, renk varmış, karışıklık varmış her yerde. Herkesin aklı karman çormanmış. Gürültüden durulmazmış. Korna sesleri, bangır bangır çalan, birbirine karışan müzikler, bağırıp çağırarak konuşan, kahkaha atan insanlar. Kadınlar sokakta o zaman tabii. Car car car. Şimdi sadece okullu kızlar. Onların da sesi soluğu çıkmıyor, çıkamıyor. Böylesi iyi. O curcunayı düşünemiyorum bile. Valide evde biraz çok konuştu mu bile başı ağrıyor babamın. Konuşur konuşur susar di-

yor. İyi taktik. Ben de Rana'ya öyle yapıyorum. Ama bizimki yemiyor sanki. Biraz farklı valideden.

Rana'nın evini bulabilsem keşke. O yardım ederdi bana. Akıllıdır o. Diğerleri gibi değil. Ama artık oradan da çok uzaklaştığımı hissediyorum. Nerede olduğumu bilmiyorum. Hiç raylı durağı da görmedim. Rana'dan yardım istesem babam kızar mıydı? Kadın kısmına yol sorulmaz. Nereden bilecekti ki? Keşke yanımdan ayrılmadan sorsaydım yolu. Ah erkeklik!

Bütün yollar aynıyken, herkesin evinin yolu nasıl farklı olabiliyor? Nerede o her şeyin önceden düşünüldüğü, kullanıcıya dert edecek hiçbir şeyin kalmadığı, öve öve bitiremedikleri sistem? Ne zaman bundan şikâyet etmeye kalksam babam, çok biliyorsan oku da daha iyisini sen tasarla diyor. Haklı tabii. Adamlar okumuş etmiş, bir bildikleri var elbet. Ama yine de kayboldum işte. Şuralarda bir yerde bir ağaç olsaydı, ya da pencerelerden birinde renkli bir ışık, ya da siyah veya gri dışında palto giymiş biri. Az da olsa emin olurdum kendimden o zaman. Hava kararmaya başlıyor. Evlerin pencerelerindeki beyaz ışıklar yandı birer birer. Demek ki saat yedi. Yasak başlıyor. Az sonra akşam yemeği sofraları kurulmaya başlanır. Anneler zincirlerini sürükleye sürükleye mutfaktan yemekleri taşırlar yemek masalarına. Babalar ayaklarını uzattıkları sehpalardan indirir, ekran karşısındaki koltuklarından zorlukla kalkar, masanın başındaki yerlerine otururlar gururla. Her şey okul kitaplarındaki gibi. Peki neden böyle olmak zorunda?

Bu kız senin kafanı karıştırıyor demişti babam bir keresinde. Daha düzgün bir kız bul. Yarın öbür gün başına dert açar. Elimi göğsüme vurup o benim helalim baba, demiştim. Üstüme iyilik sağlık, demişti annem. Nereden çıkıyor bu laflar... Bilmediğin sözleri babandan duyduğun gibi öylesine... Ben bilmem, ayağını denk al, demişti babam. Her şey bu yüz-

den olmadı mı zaten der annem hep. Bu dil... Her şey bu yüzden mi oldu?

Herkes evinde artık. Bir ben kaldım sokakta, yapayalnız. Şimdi Rana yanımda olsaydı, sıcacık tutsaydı elimi. Ağaçlardan bahsetseydik, renklerden, farklı seslerden... O beni anlardı. Geçmişten konuşuruz bazen, bazen de gelecekten. Babam gibi konuşmayı unuturum o zaman. Beni koynuna alsın, sımsıkı sarsın, bilmediğim zamanların masallarını anlatsın isterim. Bir tek ona söylerim bazı geceler annemin zincirinin kilidini açtığımı. Ona sıkı sıkı sarıldığımı. Ağladığımızı. Bana bir sürü şey öğrettiğini.

Erkek adam ağlamaz ama zırıl zırıl ağlamaya başladım işte. Erkek adam korkmaz ama korktum. Erkek adam kaybolmaz ama kayboldum. Evimin yolunu kaybettim ben. Ne yapsam olmuyor, olmayacak. Bir daha bulamayacağım. Oysa kaybolmak yasak bu kentte. Soru sormak yasak. Korkmak yasak. Herkes evinin yolunu bulmak, nereye döneceğini bilmek zorunda.

Bulmasam ne olur peki? Bir daha dönmesem... İstediğim kadar korksam, ağlasam, sevinsem, üzülsem... Rana'yı da alıp ağaçların olduğu bir yere gitsem. Sistemin canı cehenneme.

Birazdan gelirler. Böyle ortalarda boş boş dolanmaya devam edersem hemen yakalanırım. Telaşla bakındım. Sokaklarda benden başka kimse yok. Biraz daha yürüdüm. Böyle yürümek de güzel aslında, hedefsiz, amaçsız, öylesine. Bir de ağaçlar olsaydı. Hep pencereden gördüğüm ay tabak gibi tepemde, gözümü alamıyorum. Öyle güzel ki...

Ardından bir gürültü. Ayak sesleri. Köşede bir grup adam belirdi. Gece görevlileri. İstesem de istemesem de evime götürecekler beni. Yavaşça bloklardan birinin arkasına süzüldüm. Montumun kapüşonunu başıma geçirdim. Olduğum yere çömeldim. Bu gece kaybolmayı seçtim ben. Evimin yolunu bile bile kaybetmeyi... Şimdi peder düşünsün!

Uzak İhtimal

– Mehmet Cevat Yıldırım –

"Standart sapma" bir oksimoron. O kadar standartsa sapma değildir, yok sapmaysa nasıl standart olabilir ki? Sapma, standarttan çok daha özgür ve güçlü bir kelime; yörüngeden çıkmayı, kopup gitmeyi çağrıştırıyor. Sadece kendine ait bir gücü var. Yani standardın tam tersi. Bu oksimoronu yeni fark ettim; hazırladığım raporda standart sapmayla ilgili yaptığım hatadan ötürü amirim tarafından ölçüsüzce paylandıktan yaklaşık üç dakika sonra... Bunu şimdiye kadar hiç sorgulamamışım. Zaten neyi sorgulamışım ki? Benim işim sorgulamak değil, her gün çalışır görünüp durumu idare etmekten ibaret. Amiriminki ise beni çalıştırmaktan... Kapalı devre gereksizlik çemberi.

İşittiğim azarın etkisiyle kravatım boynuma dar gelmeye başladı. Bulunduğum çakma plazada biraz nefes almayı istemek çok mu? Kravatı çıkartmak yasak olduğu için anca azıcık gevşettim; yeni bir uyarı almayacak kadar. Çok önem verirler bu tür şeylere. Açık ofisteki masamda, sanırım nefret ettiğim bilgisayarımın karşısında, fıldır fıldır dönebilecek şekilde yapılmış ama bir türlü o serbestliğe ulaşamayan sandalyemde oturmak da zor gelmeye başladı. Burada bulunmanın anlamsızlığına daha fazla dayanamayacağım. Hatta hiçbir anlamsızlığa dayanamayacağım.

Tam "şimdi çalmasa" derken cep telefonum çaldı. Ekranda Buse'nin resmi belirdi; her zamanki zoraki gülümsemesiyle.

Bu fotoğrafını beğenmiyorum ama telefonumun ekran resmi olarak kendisi seçti. Güzel kadın. Onunla beraber olmayı hep hayatımın en büyük başarısı olarak gördüm ama onu hiç gerçekten sevmedim.

Israrla çaldırdığı için açmak zorunda kaldım. Ona aklımı açmak zorunda kaldım:

"Alo..."

"Alo mu? Aşkitom iki saattir heavy metal dinliyorum ben burada! O şeyi nasıl ayarladıysan lütfen değiştir Allah aşkına! Bak parti için aklıma bir fikir geldi, Eda'yı da çağıralım mı? Murat'la tanıştırırız, ne dersin?"

"Buse ben gidiyorum."

"Harika bir parti olacak! Milletin dibi düşecek!"

"Şimdi duymadıysan da ne de olsa sonra anlarsın. Sen benim için ulaşılmazdın, hâlâ da sana ulaşamıyorum. Sense benim seni bırakamayacak olmamı sevmiştin ama bunda bile arızalıyım. Elveda."

Kısa bir sessizlik, tam bu noktada telefonu kapatmam gerektiğini düşündüm ama basiretin o kadarını bile kendimde bulamadım. Elim istemsizce masamın üzerindeki kitaba uzandı. Geçen hafta iş arkadaşlarımın doğum günü hediyesi olarak bana aldıkları Dante'nin *İlahi Komedya*'sı. Artık 35 yaşımda olduğum için bu kitabı aldıklarını söylediler; Cahit Sıtkı Tarancı "Dante gibi ortasındayız ömrün" diyor ya, neşeli bir şey olduğunu düşünmüşler herhalde.

"Allah senin belanı versin, cehenneme kadar yolun var!"

Şimdi emin oldum, Buse durumu anlamış. Zeki kadın, ne diyeyim. Ben onun yerinde olsam şimdi telefonda kendimi alçaltıyor olurdum.

"Ben de öyle düşünüyorum" dedim ve bu defa beklemeden telefonu kapattım. Bir kez de ben kapatmış olayım!

Kravatımı çıkartıp masaya bıraktım. Asansörün sinir bozucu çınlaması beni çağırdı; koşarak yetiştim. Asansöre bin-

meme ve tabii geri dönmeme yarayan manyetik kart masamın üzerinde kaldı. Telefonum, cüzdanım ve her şeyimle birlikte... Elimdeyse sadece Dante.

* * *

İstiklal tarafına gitmek istemedim. Oradan geçmek, caddenin başına gelen bütün felaketlere rağmen hâlâ vitrinde olma duygusu verecekti bana. Onun yerine bu bölgeye gelen herkesin kıyısından geçip de içine girmediği Kasımpaşa tarafına inmeye karar verdim. Sokak çocuklarının, göçmenlerin, hayat kadınlarının, tehditkâr görünüşlü kırık kalplilerin, torbacıların, berduşların yokuşlu semti Kasımpaşa... Sadece birkaç adımda kalabalık caddelerden arka sokaklara ve oradan da eski televizyon dizilerinde anlatılan mahallelere vardım. Masumdu eskiden diziler, mahalleler ise hiçbir zaman anlatıldığı kadar masum olmadı. Bu sokaklarda kimin cebinden paslı bir bıçak çıkacağı hiç belli olmaz. Ben de buna güvenerek rahat adımlarla, salına salına yürümeye başladım; öyle ya belki de o bıçak bendedir.

Haliç'in kıyısına varınca ilk defa durdum. Manzara çok güzeldi; hayat gailesi peşindeki balıkçı teknelerinin motor patırtıları Haliç'in göz yanıltan mesafelerini kat ediyordu. Karşıya geçmem lazımdı. Yanıma akbilimi almamıştım ve evet, ulaşım kartına hâlâ akbil diyenlerdenim. Ellerimi cebime attım. Sadece beş lira vardı. Kartım olsa ona yükleyip karşıya geçebilirdim ama bu para hem kart alıp hem karşıya geçmeye yetmiyordu. Ne yapacağımı düşünerek sağıma soluma bakınırken palamar çözen bir tekne gördüm. Hiç düşünmeden koşup yanına vardım. Elimde tuttuğum parayı göstererek:

"Karşıya gidiyor musunuz? Beni de geçirir misiniz?"

"Gel!"

Yolculuklarda şansım vardır, birçok defa işim sandığım-

dan kolay gider. Parayı verip tekneye atladım. Tek yolcusunu alan tekne çevik bir manevrayla kıyıdan ayrıldı ve Haliç'in koyu renkli suları üzerinde hoplaya zıplaya tam yol ilerlemeye başladı. Ciğerlerimi taze havayla doldurdum. Ayvansaray civarında tekneden indim. Geniş parklarda tek tük aileler piknik yapıyordu. Havaya yayılan mangal kokuları acıktığımı hissettirdi. Martıların ve güvercinlerin alması için bırakılmış bir kuru ekmek kırıntısı yığını gördüm. Üzerinde bayat ama bütün halde bir simit vardı. Uzanıp alırken kendi kendime güldüm; yerden aldığım bir şeyi yememem gerektiğine, çünkü üzerindeki mikropların beni hasta edeceğine dair bilgimin eskiliği ve bu kuralı çiğnemenin hınzırlığı beni güldürmüş olmalı. Zavallı hayvancıklardan yemek çalmanın utancını gülüşümle örtmeye çalışmış da olabilirim, bilmiyorum.

Önümde bir iki saatlik bir yürüyüş vardı; Edirnekapı'ya, oradan da otogara gitmeliydim. Yarım saatin sonunda Edirnekapı'nın dışına çıkınca, sur içi mahallelerin kadri bilinmeyen insancıllığı, yerini ne büyüklükte olacağı ve nereden geçeceği kestirilemeyen yollar ağına bıraktı. Aslında yürüyüş için çok güzel bir gündü, sadece yer yanlıştı.

Neyse ki otogarın doğu masallarındaki sonsuz koridorlardan oluşan büyülü sarayları ya da sürrealist resimleri andıran mimarisiyle başa çıkmak zorunda değildim. Şehirlerarası otobüslere binerek yolumu kolaylaştırmamalıydım, zaten param da yoktu. Şehir içi otobüslerin en uzağa gidenine binmeye karar verdim, sırf böylesi daha zorlu geldiği için. Ona yetecek param bile yoktu gerçi. Otogardan kalkan otobüslerin durağını bulunca sıra para bulmaya geldi. Şimdiye dek denemediğim, benim için hep çok uzak ihtimal olmuş, şöyle akıl dışı bir yöntem bulmalıydım. Çünkü ancak en uzak ihtimaller beni gerçekten uzağa götürebilirdi. Tabii ya, dilenmeliydim!

İlk önce iyi kalpli olacağına güvenerek bir tonton teyzeyi gözüme kestirdim. Nasıl yapacağımı bilemediğim halde acıklı bir sesle bir bilet parası istedim. Yüzüme bakmadı bile. Çenesinin altında başörtüsünün kulaklarını çekip sıkılayarak yürümeye devam etti, bir yandan da iyi duyamadığım çok heceli bir şeyler mırıldandı. Dua da ediyor olabilirdi, ana avrat düz gidiyor da olabilirdi; söyledikleri duyulmuyordu. Yoksa elimdeki kitaptan ötürü beni misyoner filan mı sandı? Fazla parası olmadığını düşündüm ve daha paralı gördüğüm bir amcaya yaklaştım. Bu defa istediğimi fazlasıyla vermeye hazırdı ama büyüyen gözlerinden benden korktuğunu anladım. Hayır, istediğim bu değildi; uzattığı parayı reddettim. Dilenmek bu kadar zor olmamalı dedim kendi kendime. Ben olsam bir bilet parası isteyene hemen yardım ederdim. Öyleyse az çok kendime benzer birisini bulmam gerektiğini düşündüm. İşten erken çıktığını sandığım, elinde çanta olan mutsuz bir genç adam gördüm. Kendimi acındırmaya hiç gerek duymadım. Sadece bir otobüs biletine ihtiyacım olduğunu duyar duymaz "Elbette, ne demek!" diyerek kartını bastı. İçtenlikle teşekkür ettim. Dünyada iyi niyetli insanlar var ve yolculuklarda onlarla sıkça karşılaşılıyor.

Aklıma gelen en uzak hat olduğu için Silivri'ye bindim. Otobüs otoyolda hız kesmeden gitti. Besbelli şoför aracın konforsuzluğuna alışmış, artık hızdan kaynaklanan sallantıdan rahatsız olmuyordu. Silivri girişinde, dışına zor çıkılan bu devasa şehirden nihayet çıkmışken yeniden binalar arasına girmek istemedim. Şehirlerarası yolda yolcu indirmenin yasak olduğunu bile bile gidip şoföre inmek istediğimi söyledim. Reddedip sustu, bense onu yıldırmak için durmadan konuştum: "Ne olur şuracıkta indirsen, ben hep böyle inerim, dolmuşa binerdim de şimdi otobüse binmem gerekti, enişte mgiller beni sapaktan alacak, işte şu kırmızı arabadalar!" Sonunda söylene söylene, otobüsü neredeyse hiç durdurma-

dan beni indirdi. Bir süre hiçbir arabaya elimi kaldırmadan batıya doğru yürüdüm. Önce devrilmeye başlayan güneşin, uslu çocuklar gibi hepsi bir yöne bakan ayçiçeklerinin, yükseklerden uçan yırtıcı kuşların oluşturduğu manzaranın keyfini çıkartmalıydım.

Yorulduğumu hissettiğimde otostop çekmeye başladım. Arabalara işaret etmeye bile gerek duymadım çünkü yeni arabalardaki insanlar yoldan bir yabancı almaya korkarlar, eskilerdekilerse sadece en yakın köyler arasında gelip giderler. Sadece kamyonlara otostop çekerim ben. Uzun yollarda otostopçuları bir tek onlar alır. Neden acaba? Belki kamyon şoförleri yalnızlık çekiyordur, ya da korkutucu insanlar olmadıklarını dünyanın geri kalanına ispatlamak için bitmek bilmez bir çaba içinde de olabilirler. Tabii ki çok geçmeden bir tanesi durdu. Yolu yoluma uygun. Teyzem hastalandığı için hemen yola çıktığımı, otobüste yer bulamadığımı salladım. Bilet parası vermeyi teklif ettim, hem de ısrarla. Neredeyse alınacaktı, kendi iyilik yapma kapasitesini kanıtlamaktan başka bir şey istemiyordu. Diyorum ya, iyi niyetli insanları yollarda bulursunuz!

Ona arkadaşlık borcum vardı. Biraz konuşup daha çok da onu konuşturmalıydım, çünkü insan anlattıkça mutlu olur. İstediğini anlatabilmesi için kendim hakkında yarı yalan, özel ve duygusal bir şeyler anlattım. Amacım sadece tulumbaya su vermekti. İşe yaradı; yol boyu kendisini anlattı da anlattı. Anlattıkları eğlenceli ve ilginçti, ilgiyle dinledim hepsini. İnsanlar kamyon şoförlerinin hep hasret içinde oradan oraya savrulan mutsuz insanlar olduğunu sanır. Bu adam hiç de öyle değildi, yaptığı işle gurur duyan ve ciddi de para kazanan, son derece mutlu ve başarılı birisiydi. İşini seven, hayatı seven, kamyonunu seven, yolda olmayı seven birisi. En çok da konuşmayı seviyordu. Derken telefonu çaldı, arayan "Okan Abi"siydi. Uzun uzun konuştu, bacanağıymış

meğer. Balıkesir'de emniyet amiriymiş, İstanbul'dan siparişleri de varmış. "Bir işin düşerse mutlaka onu bul, benim adımı ver!" dedi. Çok nüfuzluymuş. Saat iyice geç olunca biraz uyudum. İçimde yollar kadar engin, gece kadar derin bir huzurla...

* * *

Gözümü açtığımda Ayvacık civarındaydık. Gecenin kör karanlığı. Şoför enerji tasarrufu moduna geçmişti: Tam olarak uyumuyordu ama uyanık olma hali sadece yolla ilişkisi bağlamında geçerliydi. Bir süre onu izledim, hani "Gözü kapalı bile sürebilir" derler ya işte neredeyse öyle yapıyordu. Yarım saat sonra, denize yaklaştığımız bir noktada "Bizim köye geldik işte! Allah razı olsun!" dedim. Etrafta köy möy yoktu. Gece vakti kuş uçmaz kervan geçmez bir yerde inmek istememe şaşırdı ama itiraz etmedi. Sadece üşüyebileceğimi düşünerek ısrarla bir ceket verdi ve teyzeme şifalar diledi. Hava bulutluydu, yıldızların bile ışığı görünmüyordu. Rüzgâr yoktu, deniz durgun ve çok sakindi. Ellerimi yeni ceketimin cebine koyup kitabımı kolumun altına sıkıştırdım ve kıyı boyunca yürümeye başladım. Kıyıyı usulca yalayan dalgaların tatlı müziğini, küçük taşları hışırdatan adımlarımın sesinden başka hiçbir ses bölmüyordu. Şoförün kamyonunu sürmesi gibi ben de hem uyuyor hem yürüyordum.

Kıyıda bekleşen bir insan topluluğunu gördüğümde ne kadar zamandır yürüdüğümün farkında değilim. Ayaklarım yorgun ama ruhum dinçti. Kimdi bunlar? Neden hiç ışık yakmamışlardı? Eğlenceyi uzatmış kampçılar olsalar bu kadar sessiz durmazlardı. Bir şeyi bekliyor gibiydiler. Gecenin kör karanlığında deniz kenarındaki insanlar tekinsiz bir şey için buluşmuş olabilirdi ancak. Kadınlar ve çocuklar vardı aralarında. Yanlarına yaklaşınca, onlara zarar verebilirmişim gi-

bi korku dolu gözlerle baktılar bana. Erkeklerinse daha saldırgan bir vücut dili vardı. Kabararak ne istediğimi anlamak için bana doğru bir iki adım attılar. Bekleyenlerin karşıya geçmeye hazırlanan farklı ülkelerden, farklı renklerden mülteciler olduklarını anladım. Derken buyurgan bir ses meydan okuyarak sordu: "Kimsin?"

"Okan amirim gönderdi!" dedim. Kısa bir sessizlik. Karşımdakinin bana inanmakta tereddüt etse bile, inanmamanın bedelini göze alamayacağını düşündüm. Ellerim cebimde, rahatlığımla onu tedirgin etmeye çalıştım. "Ne istiyor?" diye sordu. Onunla hesabı kapatmışlar herhalde. "Gece Sahil Güvenlik varmış, yakalanırsanız beni onlara bırakıp yolunuza devam edeceksiniz! Onlar bize bağlı değil ama o işi ben halledeceğim." Olacak şey değildi tabii, o tekneye binmek için herkes yüzlerce binlerce avro versin, bir ay iki ay beklesin sonra ben son anda gelip atlayıvereyim, daha neler... Karşımdakinin cevabı netti: "Olmaz, yer yok!" Öyleyse blöf yapma zamanı dedim. Aramızdaki mesafeye güvenerek elimi telefon tutar gibi kaldırıp kulağıma götürdüm. Bana seslenen, "Dur! Arama!" dedi hemen. "O zaman sen ara!" Blöfü fazla mı uzatmıştım acaba? "Gel Allah'ın cezası, gel!"

Biz konuşurken denizden bir tekne gelerek bekleyişe son verdi. Gruba yaklaşıp insanlara katılınca korkularını, bedbahtlıklarını hissettim. Arapça konuşanlar, Afganlar, Kürtler, değişik tonlarda siyahiler vardı aralarında. Dili anlaşılmasın diye susanlarsa Türk olmalıydı. Birbirlerinden çok uzak yerlerde birbirine benzer felaketler yaşamış ve o sahilde buluşmuşlardı. Bana uzaktan seslenen adam yanıma yaklaştı. Buranın sorumlusu, diğer adıyla insan kaçakçısı. "Ben Haruun. Seni daha önce görmedim" dedi, nedense "u"yu uzatarak. "Her şey yolunda giderse daha sonra da görmeyeceksin. Dönüşümü Okan amirim ayarladı" diye cevap verdim. Tekne kıyıya yanaşınca zamanın akışı birden hızlandı. Her-

kes çok çabuk hareket edip tekneye bindi ve açıldık.

Teknede bana yer olmadığı doğruydu. Sırf bana değil, en az on beş kişiye daha yer yoktu aslında. Yine de taşıyabileceğinin iki katı yükle küçük tekne yüzünü güneye döndü ve Midilli'ye doğru yola koyulduk. Tekne hızlanıp da rüzgâr yüzümüze daha güçlü çarpmaya başladıkça, hayatında ilk defa deniz gören insanların yüzlerindeki korku da arttı. Buna karşın bir grup Afrikalının bakışları ise sanki dünyanın en komik yerinden geliyorlarmışçasına muzipti. Haksız değillerdi belki; Güney Yemen'deki ters dönmüş gibi görünen baobab ağaçları, Kızıldeniz'deki pörtlek gözlü balon balıkları, Sahra'yı kat eden develerin keyifli ve kayıtsız yüz ifadesi... Hepsi de gayet komikler işte. Asyalıların kısık gözlü olması da belki coğrafyalarının komikliğindendir. Kamboçya'daki Bayon Tapınağı gülmenin kutsallıkla birleştiği bir yerdir mesela; tapınağın bütün duvarlarından, bütün sütunlarından yüzlerce gülen yüz kabartması size bakar. Dünyayı daha çok tanısak daha komik bir yerde yaşadığımızı fark edeceğiz belki.

Gülmemi zapt ederken aklımdan geçen düşüncelerin içinde bulunduğum ortamda ne kadar yersiz olduğunu fark ettim. Ölümle yaşam arasındaki çizgide tutunmaya çalışan bu insanların arasında Midilli'ye doğru ilerlerken dünyanın en hazin yerinde bulunuyor olabilirdim. Orada bulunmam, onlarla beraber yolculuk yapmam, içlerinde yer almam bir duyarlılık sayılabilir miydi? Dürüst olmak gerekirse, ki bu lafı hiç sevmem çünkü neden dürüst olmak gerekmesin, aslında o mülteci teknesinde duyarlılıktan çok uzaktım. Orada yer almak için varını yoğunu vermiş, birçok tehlikeyi göze almış insanların yanında, sadece kendi hedefime doğru yolculuk yapıyordum. Hem de hak etmediğim bir yer işgal edip teknede gereksiz bir ağırlık yaparak... Buna duyarlılık değil vicdansızlık denir. Yine de suçlu hissetmiyordum. Ben bu in-

sanlara iyilik ya da kötülük olsun diye oraya gelmemiştim, sadece başka bir yere gidiyordum ve yollarımız bir süreliğine kesişiyordu.

* * *

Kıyıya yaklaşınca herkes suya atladı, sahile varınca can yelekleri diğer can yeleği yığınlarının yanına bırakıldı. Toprağı öpenler, birbirlerine sarılıp şükredenler, oracıkta namaz kılanlar... Islanan giysilerin kuruması için kısa bir mola verildi. Bundan sonra mültecilerin Midilli'nin kuzeydoğusundan güneyindeki şehir merkezine kadar uzun, upuzun bir yürüyüşleri vardı. Benim yolumsa batıya doğruydu. Üzerimin kurumasını beklerken uzun boylu, atletik vücutlu, heybetli bir adam yanıma geldi. Tek gözü korsanlarınki gibi bir bantla kapatılmıştı; komando olduğunu ve gözünü savaşta kaybettiğini tahmin ettim. İlk sözleri şunlar oldu:

"Nel mezzo del cammin di nostra vita
mi ritrovai per una selva oscura,
che la diritta via era smarrita"*

Anlamadığımı görünce beyaz yakalıları imrendirecek kadar akıcı bir İngilizceyle bunların elimde tuttuğum Dante'nin ilk mısraları olduğunu söyledi. Yaygın şekilde bilinen sözler olduğu için anlayacağımı düşünmüş. Suriye'den gelmiş, adı Abdullah. Savaş başlamadan önce lisede edebiyat dersi veriyormuş. Ailesini geride bırakmamak için yıllarca kaçmamış. Sonuçta gözünden olmuş. Ailesinden kimlerin hayatta kaldığını bile bilmiyordu. Hayata yeni bir başlangıç yapmak istiyordu çünkü yapabileceği başka bir şey yoktu. Avrupa'da bi-

* "Yaşam yolumuzun ortasında / karanlık bir ormanda buldum kendimi, / çünkü doğru yol yitmişti." Dante, *İlahi Komedya*, Türkçesi: Rekin Teksoy, Oğlak Yayınları, İstanbul 1998, s. 33.

le edebiyat öğretmenliği yapabilecek birikimi olan bu adamın önce açlıktan ölmemesi gerekiyordu. Ona içtenlikle bol şans diledim, sarılarak vedalaştık.

Kendi yolumda tek başımaydım artık. Böylesi daha iyiydi çünkü Midillililer mültecilere yardım etmeyi sevseler de onları arabalarına almaya çekiniyorlardı. Farklı bir yöne gittiğim için şansım daha yüksekti. Daha elimi kaldırmama gerek kalmadan 80'lerden kalma siyah bir spor araba yanaştı. Sürücü 50'li yaşlarında, yırtık pırtık giysiler içinde dağınık saçlı bir kadındı. "Kalimera" diye selamladıktan sonra Yunanca nereye gittiğimi sordu. Yunancada bildiğim yegâne cümleyi söyledim: "Kalimera, pao sto Sigri."* El işaretiyle beni arabaya davet etti. Arabanın içi bir mahalle serserisinin ruhunu yansıtıyordu; bir karış toz, bir bardak frappe, birbiriyle alakasız eşyalar ve sabahın dinginliğine uymayan, aynı motifi döne döne çalan bir tekno müzik. Bir şey söylemeden bana kraker ikram etti. Yunanca bilmediğimi anlamıştı; yol boyu konuşmadı, benim konuşmamamdan da rahatsız olmadı. Mad Max'ten çıkıp gelmiş gibi görünen bu kadın hem iyi niyetli hem anlayışlıydı.

Şehrin girişinde sessiz diyaloğumuz sona erdi. "Efharisto"** diyerek indim. İşte nihayet aradığım yere gelmiştim. Etraf kimi ayakta duran kimi devrilmiş garip sütunlarla doluydu. Bütün o taş sütunlar aslında çok eskiden birer ağaçtı. 21 milyon yıl önce bir volkanik patlama sonucunda taşlaşmışlar ve kütük görünümlü kayalar olarak bugüne ulaşmışlar. Sadece yüz yıl önce yaşanan olaylar bize ne kadar eski görünür, değil mi? 21 milyon yıldan bahsediyoruz; o ağaçların başına her ne geldiyse akıl almayacak kadar eskiydi. Ayrıca akıl almayacak kadar şiddetliydi; nasıl bir ateş, nasıl bir

* "İyi günler, Sigri'ye gidiyorum."

** "Teşekkür ederim."

tepkime onları taşa çevirmiş olabilirdi? Bu bir reaksiyonsa, buna neden olan aksiyon 21 milyon yılın ardından hâlâ ciddiyetini hissettiriyordu. Bulunduğum yer bana İzlanda'daki bir bölgeyi hatırlattı. Almannagjà isimli dev bir fay hattı geniş bir ulusal park boyunca bütün topografyayı şekillendiriyordu. Orayı gördüğüm gün, yeryüzünün sadece yüzeyini görmekle bütün şenliği kaçırdığımızı anlamıştım. Sigri fosil ağaç ormanı gibi, bu dünyadan olamayacak kadar gerçek dışı bir yerdi. Sanırım benim yolculuklarımın böyle bir doruk noktası oluyor ve tam o noktada dünyanın uzaydaki diğer cisimler gibi bir gezegen olduğunu hissediyorum.

Artık rehberimi açıp dikkatle okumanın zamanı gelmişti. Anladığım kadarıyla üzerinde yazı olan bir kapıyı arıyordum. Girişi geniş ama çıkışı dar bir kapı; ne demekse. Yolda karşılaştığım insanların iyi niyeti beni Sigri'ye kadar getirmişti, yine bana yol gösteren iyi niyet olmalıydı. Beni arabasına alan kadının verdiği krakerlerden artırdığım bir parçayı kuşlara ikram ettim. Sevinçle yedikten sonra kenarda köşede kalmış bir vadiye indiler. Onları takip edince yazılı kapıyı buldum. Milyonlarca yıl önce burayı kavuran ateşin girişi, taşlaşmış ağaçların arasındaydı. Bir kanadı kırılmış, dikkatli bakmadıkça görülmeyecek kadar sıradan görünüşlü girişten, dünyada istisnasız herkesin samimiyetle davet edildiği tek yere girdim.

* * *

"Sonu gelmez iniltilerin yükseldiği
acılı uçurum vadisi
yanı başımda duruyordu.
Karanlıktı, derindi içi,
öyle bir sis vardı ki,
dibine bakınca bir şey seçilmiyordu."*

* A.g.e., s. 54.

Böyle anlatıyor Dante Cehennem'in girişini. Tabii zamanla insanın gözleri alışıyor. En üst katta vaftiz edilmeyenler vardı. Muhteşem bir yer! Homeros'tan Sokrates'e, Herakleitos'tan İbn-i Rüşd'e hayranlık duyduğum birçok insan orada toplanmıştı. Bir alttaki kat daha da güzeldi, ruhları fırtınada savrulup duran şehvet düşkünlerinin katıydı orası! Özellikle yakışıklı kayınbiraderini seven ve onunla birlikte burada kalmaya mahkûm olan güzeller güzeli Francesca da Rimini'yi görmeye çalıştım. Dante gelip o ikisiyle konuşmuş ama çektikleri acıyı biraz abartmış; fırtınada savrulurken daha ziyade eğlence treninde gibi görünüyorlardı, hem bir arada oldukları için de gayet mutlulardı.

Rehberimi okuya okuya kıskançları, tembelleri, oburları, açgözlüleri, öfkelileri, kibirlileri ziyaret ettim. Aşağıya indikçe mekân daraldı ve sıcaklık artmaya başladı. Bu nedenle Cehennem'e gelecekseniz uygun kıyafet seçmenizi tavsiye ederim. Ayrıca ilk katlardan daha aşağıda konfor aramamalısınız. Acılar içinde bağıran günahkârlar her katta az çok aynı olduğu için vaktiniz sınırlıysa tekrara girmek yerine ilk katları gezmekle yetinmelisiniz. Bununla birlikte ben o kadar yol gelmişken adım atmadık yer bırakmamak niyetindeydim.

En dipte sadece üç kişilik yer olduğunu yazıyor Dante: Lucifer'in dev ağzında sonsuza dek çiğnenmeye mahkûm olan Brutus, Cassius ve İskaryot Yahuda. Yani hainler. İlk defa tedirginlik hissederek girişteki zebaniye bu kişilerin burada olup olmadığını sordum. Kahkaha atarak "Sen de mi o kitabı okudun? Tam turist tuzağı!" diye cevapladı. Sezar'a ihanet eden Brutus ile Cassius'un Cennet'te olduklarını söyledi. Asıl halkına ihanet eden Sezar'dı ve ondan kurtulma cesaretini gösteren, Senato'nun ve Cumhuriyet'in erdemleri için savaşan iki kahramanın öbür dünyadaki yeri ancak onurlu bir yer olabilirdi. Ya İskaryot Yahuda? Yahuda İncili'ni okuyup

okumadığımı sordu. Okumadım ama belgeselini izlemiştim. Yahuda'nın İsa için yaptığını başka hiçbir havarisi yapamazdı; İsa'nın isteği üzerine, hain olarak damgalanacağını bile bile yanağına hem onu hem kendisini ölüme götüren öpücüğü kondurmuştu... Üçü de buraya hiç gelmemiş, oldum olası Cennet'in en üst katındalarmış.

O halde aşağıda ne olduğunu sordum. "İn de kendin gör" dedi. "Bir yerli içki bedava."

Şaka yaptığını düşünerek Cehennem'in en dip noktasına indim. Çok karanlıktı. Daha içeri girerken kafam güzeldi. Zebani şaka da yapmamıştı; gerçekten bir yerli içki bedavaydı. Bilinmedik bir cover grubu sahnede son ayarlamaları yapıyordu. Vokalistin mikrofona "He! Se!" diye bağırmaları sahnenin önündeki bir grup insanı coşturuyordu. Gitarist bundan feyz alıp belki biraz sonra çalınacak ünlü bir şarkının ritmini tutturdu. Kısa süre için bas ve davul da ona eşlik etti. Kulak zarlarını patlatan gürültü kısa sürdü, meğer daha program başlamamış. Koyu karanlığı olsa olsa biraz aralayabilen sahne ışıklarının altında sağdan soldan dumanlar salındı. Bira aldım, sahnenin yakınında bir yer tuttum. Dar bir yerdeydik, insanlar omuz omuzaydı. Bedenlerin sıcaklığı içerdeki havayı iyice ısıtıyordu. Neyse ki bira buz gibiydi.

Önce bas girdi, midemin üst taraflarında sürekli bir titreşim başlatarak. Davulcu davulu müthiş bir enerjiyle dövmeye başladı. Bagetin davula her vuruşunda gözlerim refleks olarak kapandı. Gitar bir giriş lick'i yaptıktan sonra sade ve güzel bir riff çalmaya başladı. İşte ondan sonra basla davul da tam yerine oturdu. Vokalin sesi güçlüydü ama gücünü gösterme saplantısı içinde olmadan, kendine güvenle ve ölçülü bir şekilde söylüyordu. Sahne önündekiler çığlık çığlığalardı, en azından öyle görünüyorlardı; artık onları duyamıyordum. Kulaklarımdaki çınlama sürekli hale gelmişti bi-

le. Eller, kollar, saçlar havada dönüp duruyordu. Biraz sonra bunların arasına ayaklar ve bacaklar da katıldı.

Hani bazı şarkılar en güzel ritmini sona saklar ve kimi zaman solo eşliğinde bu ritmin sesi yavaş yavaş kısılarak şarkı sona erer ya. Siz de sanki usulca yerin altına inen şarkıyı takip etmek ister de yapamazsınız. İşte o ritimlerin inip toplandığı, sonsuzca yaşamaya devam ettiği yerdi burası.

"İyi ki gelmişim" diye düşündüm. Dediğim gibi, başka hiçbir yer herkesi birden böylesine samimiyetle davet etmiyor. Huzur içinde, aidiyet duygusuyla sonsuza kadar kalınabilecek sıcak bir yuvadaydım!

Yitik Ülke

– Defne Suman –

Anneannem bir gün ortalıktan kayboldu. Üst üste üç gün annemin telefonlarına yanıt vermeyince komşusunu aradık. Ani Teyze anahtarıyla anneannemin dairesine girdi. Ev boştu. Düzenliydi. İçinde yayam yoktu.

"Ben giderim" dedim. Annem üzgün, başını salladı. Babam başta razı gelmedi. Yedi göbek Atınalıydı. İstanbul'dan korkardı. Biz annem, Stelyo ve ben yaz tatillerinde yayayı görmeye gittiğimizde işini bahane eder bizimle gelmezdi. Ama biraz dil dökünce benim gitmemin en makul şey olduğunu o da kabullendi. Abim Stelyo bir mimarlık bürosunda işe başlamıştı. Annem dizindeki menisküs yüzünden fazla yol yürüyemezdi. Ben yüksek lisans tezimi yazıyordum. Vaktim vardı. Ailedeki en iyi Türkçe benimkiydi. Çocukluğumdan beri tüm yaz tatillerimi, sektirmeden, İstanbul'da anneannemin yanında geçirmiştim. Şehri tanıyordum. Arkadaşlarım vardı. Babam anneannemin evinde tek başıma kalmamdan ürküyorsa, onlarda kalırdım. Üstelik ailede anneannemin adını taşıyan kişi de bendim.

Kimse ağzına almaya cesaret edemiyordu ama hepimiz İstanbul'da yayanın ölüsünü bulacağımı düşünüyorduk. Cesedini ya boş bir arsada, ya aşağıda denize yakın surların dibinde ya da daha fenası bir çöp kutusunda bulacaklardı. Biz de cenazesini kaldırıp onu mahallesindeki mezarlığa gömecektik. Annemler o zaman İstanbul'a geleceklerdi tabii. Bek-

çinin eline para tutuşturacaktık mezarına iyi baksın, sarhoşlar başındaki istavrozu parçalamasınlar diye. Evi boşaltıp satması için avukata vekâlet bırakacak, sonra da hep beraber Atina'ya dönecektik. Havaalanında Stelyo'yla vedalaşırken asılı kalan yarım cümlelerimizle birbirimize bunları söyledik.

İstanbul her defasında olduğu gibi beni gerçeğiyle sarstı. Metroyla yayamın evine giderken uzaktayken hasretini duyduğum şeylere kavuşmak için İstanbul'da ne çok çaba harcamam gerektiğini hatırladım. Bu her sene böyle olurdu. Kışın İstanbul'u, vapurları, Büyükada'nın çamlarını, Beyoğlu'nun kahvelerini, Nişantaşı'nda dostlara rastlayıp hemen bir yere çöküvermeyi özlerdim. Yaz başında İstanbul'a vardığımda ise iki dirhem sefa ve güzellik uğruna çektiğim zahmet ve etrafımdaki kasvet beni şaşkına çevirirdi. Şehrin kendisi değil, bendeki bellek kaybıydı beni çarpan. İstanbul'dan uzaklaştığım an, gerçeğinin yerini imgesi alıyordu. Tüm seneyi bir imgeyi özleyerek geçiriyordum.

Metro ağzına kadar doluydu. Bavulumla vagondan inmek, aktarma için yüzlerce insanın bir nehir gibi aktığı üst geçitlerden, yürüyen yollardan geçmek, kapıları kapanmak bilmeyen asansörlere inip binmek zorunda kaldım. Yine de imgeyle gerçeğin örtüştüğü anlar vardı. Anneannemin mahallesine vardığımda burnuma gelen iyot kokusu, saçlarımı dağıtan serin mavi rüzgâr, martı sesleri... Duraktan yayamın evine, başım önümde, sesleri ve kokuları, tenimdeki hisleri duyarak yürüdüm. Bavulumu eve bıraktım. Arka odaların panjurları kapalıydı. Küçük meydana bakan salon penceresinin sadece tülleri çekilmişti. Anneannemin yokluğu odalara, eşyalara sinmişti. Üşüdüm. Elimi yüzümü yıkayıp tekrar dışarı çıktım. Polis karakolunda beni karşılayan Başkomiser Murat düzgün bir tipti. Geniş beyaz alnı bana güven verdi. Çay içtik. Açık konuştu. Fazla ümitlenmemeliydim. Mahal-

ledeki yaşlı Rum ve Ermeni kadınlar yatak odalarında, mutfaklarında boğulmuş, bıçaklanmış veya başlarına aldıkları bir darbeyle ölmüş bulunuyorlardı. Başımı salladım. Cinayet haberleri Atina'ya geliyordu. Her defasında annem telefonda ağlıyordu. Yayam, "Beni merak etmeyin siz" diyordu. "Ben iyiyim burada. Orada haberleri hep abartırlar."

Ortadan kaybolmadan önce anneannem evindeki eşyaların yerini değiştirmiş. Bunu eskiden de yapardı. Çocukluğumda, bebek evimin düzenini değiştirip durmam gibi yaya da aklına estikçe yatağını benim yazları kaldığım misafir odasına taşır, tek kişilik karyolayı salona sedir eder, boşalan arka odayı kâh kütüphane kâh dikiş ve ütü odası olarak değiştirirdi. Bu defa iyice abartmış, iki kişilik yatağını salona taşımış, televizyonun karşısına koymuş, yemek masası takımıyla salonun büfesini içinde kristalleri ve gümüşleriyle beraber yatak odasına götürmüştü. Eski kokulu kitaplarıyla Aynalı Çeşme Sokak'taki evden kalma ceviz kütüphane de salonda büfenin boşalttığı duvara dayanmıştı. Tüm bu ağır, masif sehpaları, kitaplığı, mermer üstlü aynalı konsolları taşıması için mahalleden çocuklar çağırırdı. Yıllardır süren bir oyundu bu. Yazları adaya taşınmadan önce günler süren "ev kapatma" sırasında da yayam mahalleden iki üç oğlanı çağırır, ellerine biraz para sıkıştırır, hadi *yavri mou* tutasın şu kanepeyi ucundan, şu karşı köşeye çekersin diye iki günde evin altını üstüne getirirdi.

O oğlanlardan biri yayamın boğazını sıkmış olabilir mi? Başkomiser Murat cinayetleri mahallenin çocuklarının işlediğinden şüpheleniyordu. Kanıtlayamıyorlardı. Aileler çocukları saklıyor, onlar lehine tanıklık ediyorlardı. Rum kadınların kilerlerinde, bahçelerindeki küplerde, yastık içlerinde çil çil altınlar sakladıklarına dair inanış hâlâ sürüyordu. Bazen de boyunlarındaki iki gramlık altın için ihtiyarların canına kıyıyorlar, sonra da firar ediyorlardı. Benim gibi kalkıp

Atina'dan gelecek akrabası bulunmayan ninelerin ölüsünü gömme işini cemaat üstleniyordu. İsmini Hanım şanslıydı. Onu aramaya gelen bir torunu vardı. Az kalsın gömmeye diyecekti Başkomiser Murat. Tam zamanında sustu. Bakıştık.

Akşam annem telefon etti. Anneannemin salona taşıttırdığı yatağa yeni çarşaf seriyordum. Çarşaflar gliserin kokuyordu. Yastıkların içinde pamuklar hep toplanmış. Üşümem geçmemişti. Dönüp dönüp kaloriferi kontrol ediyordum. Yanıyordu. Elimde telefonla giriş kapısının yanındaki maroken koltuğa attım kendimi. Anneannemin ev telefonu burada, konsolun üzerinde dururdu. Hâlâ da oradaydı. Sanki o koltuktan başka yerde telefonda konuşulamazdı bu evde.

"Biliyorsun, anneannen gençliğinde evden kaçardı" dedi annem. Sesinde incecik bir umut. Onun bana bu hikâyeyi eskiden de anlattığını hatırlıyordum. Meraktan çok, sevdiği öyküleri annesinden bir daha duymak isteyen çocuğun mahmurluğuyla sordum. Yayamın evdeki eksikliği beni germiş, yormuştu.

"Ne kadar eskiden?"

Yanıtını biliyordum. Aynalı Çeşme Sokak'ta yaşadıkları yıllarda. Dedem o köprüden geçmeden önce. Hacopulo'nun avlusundaki oyuncakçı dükkânının hâlâ onların olduğu yıllarda. Arkadaşları annemi kıskanırmış. Akşamları babasının eve ellerinde kollarında paketler, içinde taş bebekler, ipin ucunda dans eden kuklalar, tüylü ayılarla döndüğünü hayal ederlermiş. Oysa dedem aksi bir adammış. Kızını şımartmak istemezmiş. Parası da kıymetliymiş. Anneme isim günü yortusunda oyuncak değil, kitap armağan edermiş.

"Annem beni okula, babamı dükkâna gönderdikten sonra evden çıkar, anacaddeden geçen tramvaya atlayıp şehrin bilmediği yerlerine giderdi."

"Nerelere mesela?"

"Bilmiyorum ki. O da bilmezdi. Olayı oydu zaten. Gittiği

yeri bilmemek. Orada hiç kimse olmak belki. Babam akşam öfkesinden küplere binerdi. Sıkıştırır, sorar, kimlerle görüşüyorsun, nereye neden gidiyorsun? İsmini, sen deli misin? Bizlerin, hele hele senin kadın başına ücra mahallelerde tek başına dolanacağı zamanlar mı bunlar?"

Onları Aynalı Çeşme Sokak'taki evin sürme kapılarla salondan ayrılan yemek odasında, sofrada otururlarken hayal ettim. O yemek masası ve takımı devlet dedemin dükkânına ve evine el koyunca buraya, yayamın ailesinden ona kalmış olan bu ufak daireye gelmişti. Çok büyüktü. Kalabalık ailelerin Pera'daki yüksek tavanlı, beyaz badanalı, salon-salomanje dairelerde, üç nesil beraber yaşadıkları zamanlarda marangoz elinden çıkmıştı. Bu evde, salonda bile göze batardı. Yayamın onu tıkıştırdığı yatak odasınınsa tamamını kaplamıştı. Bir elimde telefon, kalktım, yatak odasının kapısını ayağımla itip içeri girdim, masanın başına geçtim. Annemi, çocuk Lena'yı düşündüm. Aksi babası bağırıyor, annesi inatçı bir suskunlukla bir köşede çorbasını kaşıklıyor. Lena çocuk ama cemaatlerine mensup kadınların tek başına sokaklarda dolaşmaması gerektiğini biliyor. Babasının dükkânı daha yeni talan edilmiş. Mavi boyalı trenler, kurşun askerler, düdükler, çıngıraklar sokaklara dökülmüş, paramparça edilmiş, babasının ondan esirgediği dantel elbiseli taş bebeklerin saçları avlunun çamuruna bulanmış, insanlar başını ezip geçmişler. Babası eve döndüğünde, Lena sokaktaki kudurmuş kalabalığın babasının yüzüne bir şey yaptıklarını sanmış. Öyle değişmiş, çarpılmış yüzü. Ama sonradan öğrenmiş, yüzüne dokunmamışlar babasının. Gömleğinin altın kol düğmelerini kopartıp almışlar sadece.

Annem telefonu kapattıktan sonra arka odada, masada oturmayı sürdürdüm. Kapalı panjurların arasından sokak lambasının ışığı dilim dilim eşyanın üzerine düşüyordu. Gölgelerin arasından her an birisi çıkacakmış gibi geldi. Yayam

değil de başka biri. Bir hayalet belki. Düpedüz ürküyordum. Babamın sözünü dinleyip bir arkadaşımın evinde kalmalıydım. Belki yarın taşınırdım.

O gece, salonda yaptığım yatağa yattığımda bir anımı hatırladım. Anı da denmez ya. Çocuğum. Gece yarısı. Palio Faliro'daki apartmanda, eski asansörün önünde ayakta duruyorum. Yanımda annemle babam. Üzerimde geceliğim. Ayaklarım çıplak. Mozaik taş zemin serin. Ağlıyorum. Abim pijamasıyla eşikte durmuş, olup biteni seyrediyor. Annemle babamın her zamankinden daha yumuşak, şefkatli dokunuşlarını duyuyorum. Omuzlarımda. Sırtımda. Alçak sesle, sevecen bir tonda konuşuyorlar. Oysa bana kızmaları lazım. Evden kaçmaya çalışıyorum. Azarlanmalıyım. "Gel yatağına dönelim İsmini" diyor babam fısıldayarak. Hıçkırıyorum. "Gitmem gerek ama." "Yarın gidersin" diyor annem. "Şimdi yatağına dön, uyu." Uyurgezerleri uyandırmamaları gerektiğini ikisi de biliyor. Ertesi sabah, kahvaltı sofrasında bu konu hiç konuşulmuyor. Olmamış, yaşanmamış gibi. Belki de rüyaydı dedirtecek gibi. Kimse bana nereye gitmem gerektiğini sormuyor. Stelyo bile sus pus.

Sabah erkenden eski mezarlığa gitmek üzere evden çıktım. Gece yağmur yağmış. Parke taşları ıslak parlıyordu. Küçük meydanı koşarak bir anne geçti. Elinden sürüklediği tombul oğlanın sırtındaki çanta gözümün önünde bir sağa bir sola savuruldu. Oğlan servise binip de diğer çocukların arasına karışınca annesini unuttu. Kadın yorgun ama rahatlamış yüzüyle meydana döndü, merdivenlere yönelecekken göz göze geldik. Bir an bir şey söyleyecek sandım. Yayamla ilgili bir şey. Ya da belki konuşmayı ben başlatmalıydım. Kendimi tanıtmalı ve sormalıydım. Büyükannemi gördünüz mü? Adı İsmini. Şu apartmanın giriş katında oturur. Penceresinde kurumuş sardunyalar olan ev, evet. Akşamları kedilere et suyuna banmış ekmek pay eder. Şurada, sizin demin indiğiniz merdivenlerin dibinde. Bildiniz mi?

Kadın başörtüsünü çözüp bir daha bağladı. Yanımdan geçip gitti. Keşke benim yerime İstanbul'a Stelyo gelseydi. O bu kadınla konuşurdu. Abim Türkçesinin bozukluğuna aldırmaz herkesle konuşurdu. Camları buğulu börekçiden içeri başını sokar, aşağıdaki deri atölyelerine gitmeden önce yağlı kâğıtlar üzerinde fırından taze çıkmış kol böreği yiyen işçilerin eline anneannemin fotoğrafını tutuştururdu. Meydanın arkasına düşen taksi durağında oturmuş gelen geçeni seyreden şoförlere, kahvede şakır şukur okey oynayanlara, hastaneye koşturan yamulmuş pabuçlu hemşirelere, pazarda zeytin tartan göçmenlere bile yayamı sorardı. Fotoğraf yağlı, kirli, eldivenli ellerde dolanırken sallanan başların bir suçu örtbas etmeye çalıştığını da düşünmezdi benim gibi.

Bense mahallede sadece elektrikçiye ve onun yanındaki esnaf lokantasına uğramıştım. Dün karakoldan çıktıktan sonra. "Bu Madam teyze" demişti elektrikçi ona uzattığım telefonumun ekranındaki fotoğrafa bakarken. Kendinden emindi. "Geçende modemi bozulmuştu, ben gidip onardım. Pek severiz biz teyzeyi burada." Parmağı umarsızca telefondaki diğer fotoğraflara gidince elinden aldım. Esnaf lokantasının garsonu çat pat Türkçe konuşuyordu. Ondan bana hayır gelmezdi. Kasadaki beyaz önlüklü adam da "Madam bu" dedi. "Fırından ekmek alırken sabahları selamlaşırız. Kime sorsan bilir."

Anlaşılan mahallelinin kafasında, tüm yaşlı Rum ve Ermeni kadınlar Madam teyzeydi. Birini diğerinden ayırmak mümkün değildi. İsimleri yoktu. Hepsini tek bir kişi zannediyor da olabilirlerdi. İki gün önce gördükleri kişinin yayam olmadığını dilim döndüğünce anlatmaya çalıştım. Kusursuz Türkçe konuştuğumu iddia edemem ama elektrikçiyle lokantacıya derdimi anlatamayışım dil sorunu yüzünden değildi. Ben "Anneannemin ismi İsmini. Dün sabah görmüş olamazsınız, çünkü bir haftadır kayıp" dedikçe onlar fotoğrafa bir daha bakıp, "Ne demiştin ismine?" diye soruyorlardı. Kadın

kırk yıldır burada yaşıyordu. Bir kişi bile çıkıp "İsmini Hanım bu yahu" demiyordu. "Hastanede çalışırdı." Gerçi ben de onları tanımıyordum. Mahalle değişiyordu. Eski dükkânlar kapanıyor, bayilikler açılıyor, sokaklar kazılıyor, taşları değişiyor, aşina olduğum yüzler bir yazdan diğerine değişiyordu.

Mezarlıktan içeri girdim. Ağaçlar bir anda sahil yolundan gelen uğultuyu kesti. Karga bağırtıları ile serçe cıvıltıları duyuldu. Ortalıkta kimsecikler yoktu. Işık demet demet yaprakların arasından bakımlı Müslüman mezarlarının temiz mermerlerine, muntazam patikaların çakıl taşlarına düşüyordu. Bizim tarafa geçtim. Aradaki kapı açıktı. Bekçi ortalıkta görünmüyordu. Dört ayrı din ve mezhepten insanın bir arada gömüldüğü bir mezarlıktı burası. Anneannemin hastanede beraber çalıştığı bir arkadaşının cenazesi için gelmiştik bir defa. Bekçinin karısı yayama dert yanmıştı. Gece sarhoşlar girip mezarları tahrip ediyorlarmış, sonra da köpekler gelip açılan mezarlardan kemikleri çıkartıp etrafa saçıyorlarmış. Gerçekten de kapakları kırılmış mezarların içinden kafatasları, kaval kemikleri görünüyordu. Hızlı hızlı yürüdüm. Nereye gittiğimi bilmeden. Sol taraftaki Ermeni mezarlığında siyah elbiseli iki yaşlı kadın ellerinde sulama kovalarıyla geziniyorlardı. Mezarlıklar hep onlarla doluydu. Ellerinde fideleri, çiçekleri, kovaları, ağızlarında duaları, semt pazarında tezgâhlar arasında yürür gibi rahat, birbirleriyle söyleşerek mezarlar arasında yürüyen, ağrıyan dizlerinden yakınan ikili üçlü kadınlar. Madam teyzeler.

Bir kadın kolumu tuttu.

"Babaannemin kabrini arıyorum. Burada bir yerde olması gerek. Bekçi yardım etmiyor. Sen beni götür oraya kızım, haydi."

Kadının beyaz buruşuk gerdanından eski moda bir sabun kokusu geliyordu. Bana uzattığı şişkin not defterini elinden aldım. Her sayfasına isimler, sayılar yazılmış, mezar olduğu-

nu sandığım krokiler çizilmişti. Kadına bir daha baktım. Yaşını tahmin etmeye çalıştım. Nereden baksan seksen üzeriydi. Nedense onun da bir babaannesi olabileceğini hayal edemiyordum. Ama neden olmasın? Etrafımda, toprak altında elli, yüz, yüz elli yıl önce ölmüş insanlar yatıyordu. Zamana kıyasla hayat ne kısaydı. Kadın bana mezar taşlarının üzerinde yazan isimleri tek tek okuturken bir yandan da ümitsizce "Gelinim sattı biliyorum, mezarlıklar pahalandı" diye ağlıyordu. "Hayaleti musallat oldu. Yattığı yeri bulsam, o da huzura erecek ben de."

Akşam anneme telefon ettim.

"Sence anneannem şehrin bilmediği ücra köşelerinde ne arıyordu?"

Yanıt vermedi. Polisten haber var mı diye sordu. Sonra da İstanbul'da ne kadar kalmayı düşündüğümü.

"Daha yeni geldim anne! Ne bileyim."

"Bana çok uzunmuş gibi geldi de" dedi çaresizce. Üzüldüm onun için.

Takip eden günlerde Başkomiser Murat'tan haber beklerken sur içi mahallerinde gezindim. Duvarların dışında şehir uğuldarken içeride hayat ağır ve sakin akıyordu. Kadınlar ellerinde alışveriş arabalarıyla yürüyor, yaşlı adamlar parklarda güvercinlere yem atıyordu. Lise yıllarımda, yaz tatillerinde anneannemle kaldığım zamanlar buralara gelmezdim. Arkadaşlarımla Taksim'de buluşurduk. Atina'dakine benzer geçerdi günlerimiz ve sabahlara kadar içip eğlendiğimiz gecelerimiz. Belki şimdi de Beyoğlu'na çıkmalıydım. Yayamın orada yaşayan dostları vardı. Ara sokaklarda, girişi pislik içinde, ara katları muhtelif kuaför, kumarhane, atölye olarak kullanılan kalın duvarlı soğuk binaların en üst katlarında, muazzam manzaralı dairelerde, antikalar arasında otururlardı. Onları ziyarete beraber giderdik. Yayam soluk soluğa merdivenleri tırmanırken koluma girerdi. Ya da hastaneye

uğramalıydım. Dedem sürüldükten sonra yayam hastaneye memur olarak işe girmiş, emekli olana kadar da orada çalışmıştı. Komşusu Ani Teyze'yi biraz daha sıkıştırabilirdim en azından. Bütün söylediği "Kızım benim bildiğim de seninki kadar işte, geçen çarşamba beraber pazara gittik. Sonra bir daha görmedim" olmuştu. Ne zaman evine çıksam ağlamaya başlıyordu.

Kimisi harabeye dönmüş, kimisi camiye ya da müzeye, kimisinin yerinde taş taş üzerinde kalmamış eski tapınakların arasında gezinirken anneannemi şehrin hiç bilmediği köşelerine taşıyacak tramvaya bindiren arzuyu içimde hisseder gibi oldum. Gitmeliydi. Başka seçeneği yoktu. Arzudan çok bir buyruktu bu. Ne tuhaf. Sonunda giden değil, kalan olmuştu yayam. Köprüden geçen dedemdi. Elinde sedef başlı bastonu. Sırtında Peralı terzilerin diktiği şık kostümü. Kucaklarında bohçaları, sepetleri, kedileri, peşlerinde sürüklediklerı çocukları, valizleriyle yürüyen sessiz, ince, uzun sürünün arasında yeni ülkesine tek başına varan dedemdi.

Öykülerde köprüler bir şeyleri bağlar. Ya da arada kalınır. Araftır. Bizim ailedeki köprü sahnesi ise kimseyi kimseye bağlamaz, ayırır. Tam ortasından. Kılıç keskinliğiyle dedemi anneannemden, annemi babasından, gurbeti sıladan, o tebaayı bu tebaadan.

Yayam annemi bahane etmiş:

"Lena liseyi bitirsin biz öyle gelelim."

Onlar sürgünden muaf taraf. Dedem bir gecede sürülenler arasında. Köprünün üzerinde kutsal topraklarından kovulmuş bir halkın utancını taşıyan başlar hep önde. Yarım asırdır devam eden sürgünün kuyruğunun ucunun ucundaki aksi oyuncakçınınki de öyle.

Lena liseyi bitirdi. Üniversiteye Atina'ya gitti. Babasının yanına yerleşti. Avukat çıktı. Evlendi. Stelyo doğdu. Sonra ben. Yayamın ismini verdiler bana âdet olduğu üzere.

Vaftiz törenime bile gelmedi.

Yayam o köprüyü hiç geçmedi.

Yatağı tekrar arka odaya, Aynalı Çeşme'deki evden yadigâr yemek masasıyla büfeyi salona taşıttırdım. Akşamları yazmaya başladım. Önceleri gündüz gezdiğim eski Bizans tapınakları hakkında notlar alıyordum. Belki tez konumu değiştiririm diye düşünüyordum. Gel zaman git zaman, Başkomiser Murat'la sık sık görüştüğümüz için midir nedir, tezi boş verip bir polisiye öykü yazmaya başladım. Öyküm, camiye çevrilmiş ve sonra da mahalle köşesinde unutulmuş eski bir manastırda işlenen bir cinayeti konu alıyordu. Bazı akşamlar elim yazıyor, ben çıkan satırlara bakakalıyordum. O zaman hiç bilmediğim bir tatminle doluyordu içim. Bazı akşamlarsa iki satır karalayıp kâğıdı atıyordum. Teselli bilmez bir matem kaplıyordu ruhumu. Sabahları bir haber var mı diye polis karakoluna uğradığımda Murat'a simit götürüyordum. Çay içiyorduk. Anneannemden haber çıkmıyordu. Bana öykümü soruyordu. Anlatıyordum. Başarısızlık duygusunu unutuyordum. Suskunluğu doldurmanın en iyi yolu buydu.

Kırk yıldır aynı evde yaşayan anneannemi bir türlü çıkaramayan mahalleli dört ayda benim hakkımda her türlü bilgiyi edinmişti. Babamın tüm endişelerine rağmen ben kendimi güvende hissediyordum. Eşyayı odadan odaya taşısınlar diye tuttuğum çocukların yüzlerinde gördüğüm saflıktan belki, belki de her akşam yazma niyetiyle yemek masasına oturduğum için.

Öyküme kaptırmış gittiğim bir gece vakti annem aradı.

"Ne zaman dönüyorsun?"

Bu saatten sonra artık yayamdan ümidi kesmeliydik. Sabırsızlandı.

"Ne bekliyorsun hâlâ?"

Sustum.

Onun evin yolunu bulmasını bekliyorum, diyemedim. Sa-

dece anneannemin değil, yolun da çoktan kaybolduğunu söylemesinden korktum galiba. Köprü bile o köprü değildi artık. Telefonu kapattık. Biraz buruk. Biraz eksik. Salona dönüp yemek masasına kâğıtlarımın başına geçtim. Eşyaların arasında ısrarcı bir hayalet beni izliyormuş gibi geldi.

Annemin Evi

– Menekşe Toprak –

Yıllardır görmediğim o eski rüyalarımdan biriyle uyandığımda, aklımda annem vardı. Yatakta, kıpırdamadan yatıyor, gördüklerimi hatırlamaya çalışıyor, "Ama annem yoktu rüyada" diye düşünüyordum. Çok iyi bildiğim siyah beyaz bir film sahnesinden çıkmış gibiydim. Sanki beynimde kurulu sabit bir mekân var ve ben hiç yadırgamadan geri dönmüştüm o mekâna. Eski püskü bir otomobil, geniş caddeler, ıssız sokaklar ve tüm bunlara eşlik eden o tanıdık hayıflanma hissi...

Eskiden sık sık aynı biçimde tekrarlanan, bazen de günlerce birbirinin devamı şeklinde sökün eden rüyalardan biriydi. Sürdüğüm otomobilse diğer rüyalardaki gibi epey hırpalanmış, aslına benzemiyordu. Ama yine de biliyordum ki bir zamanlar beni Ankara sokaklarından, akşamın karanlıklarından, gecenin tekinsizliklerinden kurtarmış olan sarı civcivimdi o. Oysa ne rüyamdaki geniş caddeler ne de ıssız sokaklar Ankara'nınkilere benziyordu. Sanırım ben bir Ankara fikriyle, hep de bir sokağın köşesinde ya da bir park yerinde bulduğum eski vosvosuma biniyor ve yokuşsuz, dümdüz bir kentte dolaşıyordum. Hem direksiyonun başında olduğumu biliyor hem de siyah beyaz bir film sahnesine bakar gibi sokaklardaki bize bakıyordum. Bir yandan da motorunun çalışmayacağına inanıyor ya da nasıl oluyor da benzininin tükenmediğine şaşıyordum. Çok eski bir araba değil miydi zaten, bugüne nasıl gelebilmişti? Sanırım ben onunla bir insan-

la konuşur gibi ama en nihayetinde, rüya kanunları gereği, içsel bir monolog sürdürerek konuşuyordum. "Nerden çıktın ki sen?" diyordum mesela. "Onca yıl sonra?" Ama aslında "Bu ne biçim rüya böyle? Niye eski vosvosumu görüyorum? Hem neden hep böylesi tekrarlarla?" diye soruyordum aklımın başka bir köşesiyle. Çok geçmeden de yanıtı geliyordu: "Bizim onunla iyi kötü ne çok günümüz, nice yolda kalışlarımız ama en önemlisi de eve varışlarımız vardı."

Ne ki bu rüyalarda sarı civcivime kavuştuğum için sevindiğimi bildiğim halde, onu olmadık bir yerde park ediyor, bazen bir yolağzında, bir trafik ışığında bırakıveriyor, yoluma onsuz devam ediyordum. Ama kendi kendime sormadan da edemiyordum: "İyi de ben onu park ettiğim yerde, terk ettiğim o yol ağzında bir daha bulabilecek miyim?"

İşte, en az on yıldır görmediğim bir rüyayı şimdi, bu sabah kaldığı yerden görmeye devam etmiştim. Başka biri bana böyle bir şey anlatsa, tüylerim diken diken olurdu sanırım. Ben birine anlatsam, mesela yanı başımda uyuyan eşime... "Çok fantastiksin, rüyaların kadar fantastik" deyip eğlenecektir mutlaka benimle. Bilir ya gerilimli, gizemli hikâyeleri sevdiğimi. Kardeşime söylesem, "Duygusalsın, geçmişten, Ankara'daki eski hayatından bir türlü kopmadın" şeklinde eleştirecektir beni. Gerçi, ne zaman birilerine rüyalarımı anlatmışım ki şimdi bunun peşine düşecektim? Bir tek annem vardı, rüyalara inanan. Yaşıyor olsa onu arardım belki. Herhalde severdi böylesi bir muhabbeti. Kesinlikle severdi. Ama yaşarken ben ona hiçbir şeyimi anlatmazdım ki. Zaten hangi kız çocuğu annesiyle rüyalarını paylaşır ki yetişkinlikte? Kim annesiyle aynı şeylere inanmayı ister?

Birden bu son rüyanın diğerlerinden biraz daha farklı olduğunu, bu kez otomobille değil de başka biriyle konuştuğumu hatırlar gibi oluyorum. Ama net değil hiçbir şey. Sadece bir duygu.

Yattığım yerden doğrulup başı yüzüstü yastığa gömülmüş olan eşime bakıyorum. Usulca yorganı üzerimden atıp yataktan çıkıyor, ayak parmak uçlarıma basıp kapıya yöneliyorum. Salonda, yemek masasında gözüme çarpan telefonu alıyorum. Üçlü koltuğa geçerken aynı anda rehberde babamın kaydını seçiyorum.

Telefon elindeymiş ya da sanki onun başında bekliyormuş gibi hemen "Alo" demesine şaşırıyorum babamın. Belki de onunla yeterince ilgilenmediğim, en az iki yıldır ablamın yanında yaşadığı ve ben ona "Gel, bizde kal!" diyemediğim için vicdan azabı çekiyorum. Annem gittiğinden beri böyle durduğum yerde, hiçbir şey yapmadan, belki de yapamadığım için hep bir vicdan azabıyla babamı arıyor, bu azapla da bazen babam hiç yokmuş gibi davranıyorum.

"Nasılsın baba?" diyorum.

"Nasıl olayım kızım? Erkenden kalktım yine. Bütün zaman, otur otur..."

Biliyorum, babam yalnızlığını böyle anlatıyor. Karısını kaybetmiş bir adamın son üç yılının yası bu. Bir gölgede, bir sisin içinde yaşıyor gibi babam. Son zamanlarda daha az annemden söz ettiğini ama onu mutlu edecek şeyin de yine annemi anmak olduğunu herkes gibi ben de biliyorum.

"Baba, Ankara'daki eski evimizi hatırlıyor musun? Bugün rüyamda gördüm onu."

Hep böyle, küçük yalanlarım olmuştur bizimkilere karşı. Bazen zorunlu, bazen de böyle lüzumsuz eklemeler. Hâlbuki ben ev gibi bir şey görmemiştim. Ama bir yandan da düşümdeki bir detayı hatırlıyor, "Sanırım ben vosvosu Ankara'daki evimize gitme fikriyle sürüyordum" diyorum kendi kendime.

Canlanıyor babam. Onun şimdi telefonu daha sıkı kulağına dayadığını yükselen ses tonundan anlıyorum.

"O evi en çok anan severdi. Onun eviydi o. Zaten..."

Duruyor babam, bense bekliyorum. "Zaten" ne? "Zaten bü-

tün evler, o varken evdi!" Böyle mi diyecek babam? Ya da "Annen kendisi bir evdi" gibi bir şey mi söyleyecek? Belki de sadece cümlenin devamını unuttu. Son zamanlarda unutkanlaştığını söyleyip duruyordu ablam.

"Senin anan Ankara'yı çok severdi, kızım" diyerek tamamlıyor cümlesini babam. "Siz çocuklar yaşardınız ya orada, sen, kardeşin, abin. Ablan zaten evliydi. Rahmetli, çocuklarını, o evi, Ankara'yı çok severdi. Aslında hayatı severdi ya, heyhat..."

"Niye baba, sen sevmez miydin o evi?" Hayata olan sevgisini ise soramıyorum babamın.

Derin bir iç çekiyor. "Aman, ben sevsem ne olacak? Annendi her şeye karar veren. Evi yapan da, evi özleyen de oydu. Ha, bir de... Senin bir araban vardı ya hani. Onu da çok severdi. Siz yokken çok anlatırdı, arabayı, senin arabayı sürüşünü, çok konuşurdu."

"Öyle mi? Hiç önceden anlatmadın bunları baba. Vosvosu mu, kaplumbağayı yani?"

"Kaplumbağa mı diyordun tosbağaya? Sarıydı değil mi?"

Babamın tam da aklımda olan sarı civcivimden söz etmesi ne tuhaf. Ben mi hatırlatmış oldum bunu ona eski evden bahsederek, o mu kendiliğinden bir bağ kurmuştu? Ama bir yandan da babamın arabayı anması çok doğal, çünkü parasını o göndermişti. Yıllar öncesinden verilmiş bir sözün yerine getirilmesiyle alınmıştı araba. "Üniversite diplomanı al, işe gir, benzinini kendin al, sana bir otomobil" demişlerdi benim Alamancı ana babam. Onlardan uzakta büyümüş olmamızı hep hediyelerle telafi etmeye çalışmışlardı. Üniversiteyi bitirip işe girdiğimde sözlerini tutmuşlardı gerçekten de. Ama gönderdikleri para kim bilir kaç kez el değiştirmiş, kaportası parlatılmış bir vosvosa yetmişti. Hoş, ne önemi vardı ki? Beni akşamın karanlıklarından, bu karanlık çökmeden evin yolunu tutmaktan kurtaran bir otomobilim vardı artık. Üstelik

hem araba sahibi olmuştum hem de herkesten daha havalı alternatif bir tiptim. 1976 yapımı bir sarı vosvosa kaç kadın, hem de henüz yirmilerin başında kaç genç sahip olabilirdi ki?

Sarı civcivim, tam da ağabeyimin iş, kardeşimin üniversite eğitimi nedeniyle Ankara'dan ayrıldıkları, benim yalnız yaşamaya başladığım bir dönemde hayatıma girmişti. Motorunun eskiliği ve bakımsızlığı nedeniyle sık sık yolda kaldığımızı, etrafımızı saran erkeklerin yardımlarının hem nasıl işe yaradığını, hem de ısrarlarından ne kadar sıkıldığımı hatırlıyorum. Ama, sarı civcivim şunu hiç yapmamıştı: Ne ıssız yollarda ne de gecenin karanlığında bozulup yarı yolda bırakmıştı beni. Onunla eve giden yol her saatte, her an mümkündü ve o yol epey güzeldi artık.

"Bak bir şey daha hatırladım" diye devam ediyor telefonda babam. "Senin anan Ankara'ya geldiğimizde, tospağanla bizi havaalanından almanı da hep anlatırdı. Bolu'ya, kaplıcalara götürmeni hele çok severdi. Ama biraz da korkardı. En çok da eve giden yoldan korkardı."

"Niye baba?" diye soruyorum. Ama sözün nereye varacağını da biliyor gibiyim.

"Yokuştu kızım, çok dikti o yol. Yazları kolaydı yokuşu inip çıkmak. Ama ya kışın? Kar yağdığında?"

Aslında beklediğim cevap bu değildi ama yine de itiraz etmiyor, onu onaylamakla yetiniyorum. Babam konuşkan bu sabah. Böyle durumlardaki ağzında bakla ıslanmayan haliyle devam ediyor:

"Ama biliyorduk. Ankara'daki o evi aslında pek sevmezdin. Sonra da kaçıp gittin zaten."

"Ama, kaçmadım baba. Çalıştığım şirket beni Berlin'e yolladı, biliyorsun."

"Peki, kızım, peki öyle olsun. Yani demem o ki evi, mahalleyi sevmediğinin farkındaydık. Biz, biliyorsun, emekli olana kadar yılda beş altı haftalığına ancak gelirdik Ankara'ya. Se-

nin evindi aslında ama rahat değildin. Biliyorduk, anan da ben de..."

Tam olarak neyi biliyordunuz, diye sormak istiyorum ama ben babamla kendim ve duygularım hakkında o kadar az konuşmuşum ki bugüne kadar. Üstelik alacağım cevaptan da korkuyorum biraz.

Ankara'da, hele ki Yenimahalle son durakta, karanlık çöktüğünde otobüsten inip eve gitmek bir çileydi, bunu mu söylemek istiyor? Ama onlar bunu kendilerine dert etmezlerdi ki. Onlara göre zamanlıca eve dönmem icap ederdi zaten, karanlık çökmeden, kötülük sokakları zapt etmeden. Ama işte bir arabam olmuştu artık ve eve giden yol değişmişti. Karanlıkta, geç saatte, gecede. Belki tam da bu yüzden en yakındaki gözler artmış, bakışlar keskinleşmişti. Bizimkiler belki de uzaklardayken bile mahallelinin bakışları aracılığıyla gölgelerini üzerimde tuttuklarını bilmişlerdi. İçimde kabarmaya meyilli eski bir öfke. Ama yok. Unutulmuş, annemin gidişiyle sönmüş eski bir alev bu. Öfke kabardığı gibi iniyor. Öfkenin yerini bir acıma alıyor. Sahi ne diyecekti tam olarak babam?

Babam derin iç çekip susuyor. Susunca, onu konuşturmak öyle zordur ki, bu yüzden hiç düşünmeden "Keşke o evi satmasaydık" diyorum. "Bak, sen de söylüyorsun. Annemin eviydi o. Hem siz emekli olduktan sonra, en çok annemle sen orada yaşadınız."

Babam derin derin iç geçiriyor. Soluğunu duyuyorum.

"Boş ver" diyor sonra. "İyi ettik satmakla. Kimse gidip de kapısını açmazdı. Bak, ağzınla söylüyorsun, 'Annemin eviydi o' diyorsun. Anan gitti, rahmetli. Evi de gitti. Ben de işte burada, ablanla... Aslında Kuşadası'nın havası da iyi geldi. Ablanın evine de alıştım. İyi ablan bana karşı, kocası da, çocukları da iyiler."

Babam beni teskin etmeye çalışıyor, ama epey de beceriksiz bu konuda. Annem gittiğinden beri böyle. Karısı hayat-

tayken hiç yapmadığı bir şeyi yapıyor, teskin edici sözcükler arıyor, çocuklarının üzüntülerini gidermeye çalışıyor. Belki de böylece en çok kendini teskin ediyor.

Babamla vedalaşıp telefonu kapatırken aklımın bir kenarında annemin eski bir resimdeki yüzü duruyor. Elinde bej renkli bir örgü, burnunun ucundaki yakın gözlüğünün üzerinden merceğe bakmış. Birden tam da bu bakışını rüyamda gördüğümü, arabada yanımda oturan kişininse o olduğunu tespit ediyorum: Annemle ben vosvosa binmiş, Ankara'daki eve gidiyorduk.

Eşimin uykulu bir yüz ve karışık kır saçlarıyla salonun ortasında durduğunu fark ettiğimde irkiliyorum. Ne zamandır orada dikilmiş, beni izliyordu ki? Kolundaki saati gösteriyor.

"Bu saatte babanla mı konuşuyordun? Bir sorun mu var?"

"Yok, bir sorun yok. Babam çok erken kalkıyor zaten, biliyorsun. Hem orada gün bir saat daha ileri" diye savunuyorum kendimi. "Aklıma düştü, aradım."

Yüzündeki eksilmeyen soru işaretiyle bir süre daha konuşmadan bakıyor bana, "peki" dercesine dudak büküyor, sonra banyonun yolunu tutuyor.

Boş boş onun arkadan buruşmuş diz altı şortuna, yağ bağlamaya başlamış basenlerine bakarken "Belki de devamı gelecektir bu rüyanın" diyorum kendi kendime. "Annem yan koltukta, ben direksiyonda, Ankara'nın yokuşlarında eski evimize doğru gideceğiz bundan böyle." Ama bu rüyada da vosvosumla sokaklarında dolaştığımız şehrin yokuşsuz, dümdüz bir yer olduğunu hatırlıyorum. Ankara'ya hiç mi hiç benzemiyordu. Annem yaşıyor olsa ve ben bunları ona anlatsam, muhtemelen "Rüyada düzlük ferahlıktır" derdi. Hayır, ihtimal filan değil, kesin böyle söylerdi.

Hayattan Kaçıp Eve Dönmek

– Onur Çalı –

Yaz bitimi günleri. Dedemlerin kerpiç evinde, saman yastığa başımı koyduğumda çıkan ses. Babaannemin pazardan kiloyla aldığı bisküvi, hafif nemlenmiş poşet içlerinde. Salça ve nane kokusu. Ev ekmeği. Dedemin uzun öksürükleri. Ciğeri çıkarcasına. Ciğeri çıkarcasına.

Hayatımın en mutlu, en huzurlu günleri –kolay değil bunu böyle söylemek– o günlerdi. Annemle babam çalışıyordu, kardeşim henüz doğmamıştı. Sabah dedemlere gelir, akşam eve dönerdim. Aşağı Mahalle, Dilsiz Dere Çıkmazı. Çıkmazın sonunda bir dere. Cılız akar, kışın bile.

Sınırsız oyun, dedemle babaannemin koşulsuz ve şefkatli sevgisi. Mahallenin ortak kullandığı fırın. Fırının üstünde uyuklayan kediler. Oyun arkadaşlarım, öğle uykuları. İncir, zeytin ve dut. Her şey sınırsızmış gibi geliyor, şimdi baktığımda. Oysa değildi elbet. İnsan çocukluğuna hoş görerek bakıyor. Affederek hatırlıyor. Bunu da sonradan öğreniyor. Büyüdüğünde.

Dedem ilkokula başladığım yıl öldü. Okumayı erken sökmüşüm, babam öyle diyor. Dedemin kucağına oturup Cin Ali okurmuşum. Hayal meyal hatırlıyorum. Ama gerçekten hatırlıyor muyum, yoksa babam anlattığı için mi böyle bir resim var zihnimde? Bilmiyorum.

Neden Dilsiz Dere demişler buraya diye sorduğumda, artık o derenin rengi kızıl oluyor benim için. Savaşta çok kan

akmış diyorlar bizim ilçede. Öyle ki bu dereden su yerine kan akmış bir süre. Kan akarken herkes susmuş da ondan mı adı dilsize çıkmış derenin? Bilmiyor kimse. Çok sonraları bir hikâye yazıyorum. Başlığı *Dilsiz Dere Çıkmazı*.

* * *

80'lerin sonu. Kasabalı çocuklar olarak en büyük eğlencemiz huma (bilyeye böyle derdik) oynamak, saklambaç, evcilik, seksek, bir de gazoz kapakları... Kahvehaneleri tek tek dolaşır gazoz kapağı toplardık. Sonra yarıştırırdık koleksiyonlarımızı. Kasabada üretilen Çamlıdağ gazozunun kapağı, bol olduğundan, değersizdi. RC Cola (Recep Kola denirdi ona), SenSun, Fanta (sarı gazoz), Fruko bunlar değerli parçalardı, çünkü az bulunurdu.

Dedemle babaannemin evi Aşağı Mahalle'deydi ama tam tersine, ilçenin yüksekçesindeydi. Tırmanır gibi bir yokuştan çıkıp sağa döndüğünüzde, bu sefer boşa alır gibi vitesi ayaklarınız sizi yokuş aşağı götürür, çıkmazın sonundaki dereye ulaştırırdı. Derenin, Dilsiz Dere'nin, dibindeydi evleri.

Öğle uykumdan kalkıp gazoz kapağı ganimetine çıktığım, çıkmışken dut toplayıp yediğim ve acıktığım için eve döndüğüm bir ikindi vakti, çocukluğun bu tasasız rutinini bozan haber geldi: Artık anaokuluna gidecektim. Üzerine kuru nane gezdirilip birkaç damla zeytinyağı damlatılmış salçalı ekmeğimi yerken ne hissettiğimi hatırlamıyorum. Ama karnıma ağrı girmişti. Bugün de böyledir, kaygılandığımda öfkelendiğimde sinirlendiğimde karnıma bıçak gibi. Kesik Kesik. Ağrı. Saplanır.

Ertesi gün gittik okula. Dedem elimden tutup götürdü. Anaokulu binası ilçenin tek parkının kıyısındaydı. Ama parka gitmemiz yasaktı. Öğle uykusu vardı. Ama ben istediğim zaman değil, öğretmen istediği zaman. Annem adımı soyadımı işlemişti beyaz bir pikeye. Hâlâ durur. O pikeyi üstüme

örterdi öğretmen. Öğretmen tatlı bir kadındı, saçları kıvırcık, biraz tombul, şefkatli. Ama babaannem değildi, babaannem değildi. Dedemi çok özlüyordum, oyunlardan keyif almıyordum. Aklım gazoz kapaklarındaydı, döktüğü dutlarla bize şölen yaşatan devasa dut ağacındaydı.

Birkaç gün mızıldanarak da olsa gittim okula. Üçüncü gündü galiba. Öğle uykusuna yatırıldığımız anda kirişi kırdım. Anaokulunun hemen dibindeki parka attım kendimi. Müthiş bir özgürlük duygusu. Rahatlama. Hava güzel, yaz bitiminin turuncu sıcağı. Kızıl değil, yakmayan, kan dökmeyen bir turuncu. Dedemi bir bankta oturmuş gördüm. Hemen yanına koştum. Meğer üç gündür beni okula bıraktıktan sonra gelip o bankta oturur, akşama kadar orada beklermiş. Yaklaştım yanına, kızacak mı acaba diye kolladım. Gülümsedi. Başımdan öptü. Beni hep başımdan, saçlarımdan öperdi. Yanağımdan öpenlere kızardı, çocuğun yüzünü eskiteceksiniz derdi. Kahveye gittik, bana bir Çamlıdağ ısmarladı. Kurtulmuştum okuldan, hayatımın ilk zorunlu ve sevimsiz görevinden. Dilsiz Dere Çıkmazı'ndaki krallığıma dönmüştüm. Hikâyesini yazdığım derenin dibindeydi krallığım. Babaannem ve dedemin eviydi.

* * *

Keşke dedeme okuyabilseydim yazdığım hikâyeyi. Başlığını söylediğimde bile heyecanlanırdı herhalde. Karşılıklı oturup birer sigara tüttürseydik, öksürseydik. Ben hikâyemi okuyup bitirince çıkıp dereye, Delez Tepesi'ne, fırının üstündeki kedilere baksaydık birlikte.

Artık okula gitmiyorum. Dedem yok. Dilsiz Dere kurudu. Bazen bir koku, bir ses, bir görüntü çıkıp geliyor çocukluğumdan, o uzak ülkeden. Dilsizleşiyorum.

Dilsiz Dere Çıkmazı'nı çok özlüyorum. Hayattan kaçıp eve dönmeyi de.

Konser

– Çiler İlhan –

– 1 –

Bir keresinde gece, İzmir-Çeşme yolunda arabanın farlarını kapatıp ters yöne girmişti. O gün kafası özellikle bozuktu. Babası daha yeni ölmüştü, annesi zaten yoktu. Ne yapıyorsun, diye çıkışsam sadece daha hızlı gidecekti, emindim, o yüzden sustum. Ölüm benim de pek umurumda değildi açıkçası ama yine de korktum.

Aslında ne ödlek ne cesurdum. Normaldim, her alanda olduğu gibi. Mesela bizim Edvina çok güzeldi. Uzun boylu, uzun bacaklı, kocaman kahverengi gözlerinin o günlerin popüler tanımıyla "biblo gibi" yüzüne çok yakıştığı, bütün okulun hayran olduğu bir afetti. Üstüne üstlük kendini beğenmiş filan da değil; iyi kalpli, tatlı, mütevazı. İyice gıcık. Gözde, anasının karnından seksi fırlamış. "Batılı" kadınlara benzemek, kocalarının metresleriyle yarışabilmek ya da ikisini birden yapabilmek adına saçlarını sarıya boyatan, dört duvar arasına sıkışmış kimi ev hanımlarının aksine doğuştan sarışındı. Kısa boylu sayılırdı ama balık eti denen o et miktarı her ne ise, kısa boylu sayılan bir insana ancak bu kadar yakışır. Saçlarını Sezen Aksu gibi küt kestirirdi. Grubun oğlanlarının üçte ikisi farklı zamanlarda neden bana tutuldu hiç anlamadım. Gözde, "şeytan tüyünden" diyecekti yıllar sonra. Fazla büyük iltifat. Ne uzun ne kı-

saydım. Ne güzel ne çirkindim. Ne zayıf ne balık etliydim. Kahverengi saçım, hiçbir özelliği olmayan kahverengi gözlerim vardı. Burnum ne küçük ne büyüktü. Belki dişlerim! Hani iki arkadaş yıllar sonra sokakta karşılaşıp lise günlerinden söz açsa, o evlenmiş, bu Kanada'ya taşınmış şu bilmem ne şirketinde CEO olmuş diye tatlı tatlı gıybete dalsa, birinin, "Didem vardı edebiyat sınıfından, geçenlerde gördüm, Boğaziçi'ne rektör olmuş" dese diğerinin önce hatırlamayacağı, berikinin o kişiyi mutlak surette çekiştirmek arzusuyla, "Hani çok güzel, bembeyaz, kocaman dişleri vardı, güldüğünde hoş olurdu" ısrarından sonra beni hatırlatacak olan dişlerimin bahsi edilebilir belki. Anneme çekmiş dişlerim. Bir tek dişlerim ama. Geri kalanım da ona benzeseymiş bırak bizim grubun oğlanlarını, bütün okulun oğlanları bana âşık olurmuş.

Annem güzeldi. Akıllıydı. Güzel ve akıllı olduğu kadar sessizdi, ikisinin toplamından daha fazla. Almancadan Türkçeye çevirdiği kitaplardan kafasını kaldırmazdı. Yemek yapmaktan, yemekten, kaldırmaktan hiç hazzetmezdi. Topunu lüzumsuz bulurdu. Babam tarih dersleri verdiği üniversitede akşamları da uzun saatler geçirdiğinden evde sıcak yemek varmış yokmuş takılmazdı; kendisi de yapmazdı. Bence sık sık sevgilileri olurdu, öğrencilerinden. Annem onu da umursamazdı. Ben ve benden iki yaş küçük kardeşim Mert, ki o hiç sıradan değildi, uzun boyluydu, yakışıklıydı, okulun basket takımının kaptanıydı, dersleri daima on numaraydı ama annemin bunca meziyete sahip bu oğlana bile bir gün iltifat ettiği görülmemiştir, benim gibi alelade bir kız çocuğuyla muhatap olmaması doğal. Diyeceğim, kardeşimle ben yumurta kırmayı, kıyma kavurmayı, tost yapmayı, makarna haşlamayı küçük yaşta öğrendik.

– 2 –

Tolga'ya fena âşıktım. Salak, hiç çakmadığı gibi yıllarca sandı ki ben O'na aşığım. Halbuki O'nunla aramızda başka türden bir şey vardı. Benim sıradanlığımla onun kötücüllüğünün sapkın yeni bir tür doğurmak üzere, çarpık bir içgüdüyle birbirine çekilmesi gibi ilkel bir şey. O yüzden kuvvetli. Ama Tolga'ya bayağı, ortaokul, lise boyunca sırılsıklam âşıktım. Geçenlerde kütüphanemde bir gram yer kalmadığından kilolarca kitap-defterin hangisinden kurtulabilirim diye çaresizce bakınırken buldum eski şiir defterlerimi. Ne çok şiir yazmışım ona. Dingo. Kim, o mu ben mi?

Bir tek Tolga'nın izini kaybettik. Sağ kalanlardan demek istiyorum. Sanki yer yarıldı yerin içine girdi. En çok ben aradım Tolga'yı. 40 yaşına girince bir haller geldi bana. İçimde hiçbir şey kalmasın istedim. Kırdığım iki üç çok yakın arkadaşım vardı, onları aradım, şaşırdılar, kahveye davet ettim, şaşırdılar, çocuk gibi küsüp iletişimi ansızın kestiğim, telefonlarına çıkmadığım ve hiçbir açıklama yapmadan hayatlarından çekip gittiğim için özür diledim, daha çok şaşırdılar. Bu "yüzleşme" furyasında dünyanın dört bir yanına dağılmış, dünyanın dört bir yanından topladığım eski sevgililerden bir kısmı da arada kaynadı. Pat diye bıraktıklarım ki çoktular, üzdüklerim ki az değildiler, beni üzenler ki onlar da vardılar. Tolga'yı bulup o güzel, saatlerce ağlamış da yeni susmuş gibi nedense hep nemli duran derin mavi gözlerinin içine bakarak şunu demek istedim: "Tolga. Ben sana çok âşıktım. Hiç belli etmedim galiba. Ha?" Sonra da randevumuza taşıdığım şiir defterlerini açıp ona yazdığım şiirleri göstermek istedim. Bak bunları sana yazmıştım diye, kanıt niteliğinde. Ama içimde kaldı bu, bulamadım çünkü onu. Bulsaydım ki iki boşanmadan sonra ne evliliğe ne de herhangi bir ilişkiye niyetim vardı, göbek bağlayıp eski yakışıklılı-

ğından eser kalmamış olsa bile (böyle bir ihtimali elbette göz ardı ediyor değildim, zaten mevzu bu değildi), iki dakika önce sulu kiraz yemişçesine kırmızı, dolgun dudaklarından tutup öperdim olasılıkla. O an canım istemese de; içimde kalmasın diye. Ama bulamadık Tolga'yı. Sadece o değil; koca aile yok olmuş. Koca aile derken aslında sadece Ankara'da yaşayan psikolog annesi ile karısı onu aldattı diye velayetini aldığı üç yaşındaki oğluyla İzmir'e dönen mühendis babasını kastediyorum. Gören de oğluna düşkünlüğünden tutup getirdi zanneder, alakası yok; sırf kadına eziyet olsun diye yoksa Mete Amca Tolga'yla hiç ilgilenmezdi. Kendi şirketi vardı. Alkolikti. Okuldan çağrıldığında bile gitmezdi ki bu sık olurdu, Tolga ya kavga etmiş ya sigara içerken yakalanmış ya yine disipline gitmiş olurdu, umursamazdı. Şirketinin izini sürdüm: Şirketi kapatmış Mete Amca, güneye gitmiş. Ona yakışır bir hareket. Gözde'nin babası da aradı sağ olsun, artık görüşmemelerine rağmen. Gözde'nin babası Altan Amca ile Mete Amca ODTÜ'den arkadaş. Altan Amca da mühendis. Annelerimiz babalarımız malum, o kuşağın okumuş, laik, ileri ci her bireyi gibi doktor, avukat, mühendis, iş insanı cinsinden saygın mesleklere sahiptiler. Bizi lise boyunca ne olmak istediğimizi bilmemekle suçladılar. Aslında biliyorduk. İşlerine gelmiyordu. Birimiz tiyatro oyuncusu, diğerimiz futbolcu, ötekimiz hiç kimse olmak istiyorduk.

O, "Konsere gidelim!" deyince fikrin üstüne ilk atlayan Gözde oldu. Yaşlı babaanneyi kandırmak zahmetsiz tabii. Biz geri kalanlara daha sıkı yalan dolan lazım; ben onda kalıyorum ben şunda kalıyorum falan. O zamanlar, 1989'da cep telefonu memlekete henüz teşrif etmemiş, işleri biraz kolaylaştırıyor. O'nun başında hesap verecek büyük yok, ağabeyi Murat da bir şey demez. Tolga'nın baba bir şişe rakıdan sonra Tolga'yı bırak, kendinden ne kaldıysa onu unutur. Benimkiler "modern" ya, kalacağım arkadaşlarıma, onların analarına

babalarına ayıp olmasın, kontrol ediyormuş gibi gözükmeyelim diye aramazlar. Cem'in annesi, Barbara Teyze Amerikalı. Türk anası gibi çocuklarının arkasından elinde ter bezi ya da bir kaşık pilav koşturmamış, liseye gelmiş çocuğu arkadaşımda kalacağım deyince başını alıp Efes Antik Tiyatro'ya konsere gideceğini de tahmin etmediğinden, rahat. Bir tek Edvina'nın işi biraz çetrefilli, olsa olsa Gila Teyze didikler durumu ama Edvina iyi çocuk, hiçbir vukuatı yok, yerinde bir bahane uydurulursa fazla peşine düşmez. Zaten Edvina'nın kapı gibi ablası var, Cesi, vaziyeti gerekirse o idare eder.

Biz grubun diğer üyeleri özellikle lisede İshak Amca ile Gila Teyze'ye çok kızardık. Cuma akşamları eğlenceli hafta sonlarının müjdecisiydi. Okul çıkışı Cafe Vittoria önünde toplaşmakla başlayan gezmelerimizi belli bir saate kadar altı değil beş kişi yapmak zorunda kalırdık, eksik kalırdık. Ailesiyle sıkıcı sıkıcı her cuma yemek yediği için Edvina'ya acırdık. Yalan! Artık bu yaşta bari kendime dürüst olayım: Düpedüz kıskanırdık. Bir ebeveyn haftada bir gece de olsa tüm aileyi mutlaka aynı sofrada görmek istiyordu! Masaya özenle giyinerek mi oturuyorlardı? İshak Amca o akşamlarda Gila Teyze'ye çiçek getiriyor muydu? Mum yakıyorlar mıydı? Ne yiyorlardı? Ne içiyorlardı? Daha önemlisi ne konuşuyorlardı? Gözde'nin Edvina'yı olur olmadık sorularla sinsice üzmesinin de sebebi elbet buydu. Edvina verebilecek bir cevap varsa sabırla verir, yoksa güler geçerdi Gözde'nin laf sokmalarına. Gözde'ye hepimiz sanki daha müsamahalıydık. Çocuk doktoru annesinin Barış Manço gibi başka çocuklarla ilgilenmekten kendi çocuğuna vakti kalmazdı. Hoş, zaten ayrı şehirdelerdi, tıpkı Tolga'nın annesi gibi Gözde'nin annesi Gönül Teyze de Ankaralı idi. Bu vakada anneyle babanın "medenice" ayrılmış olması pek bir şey değiştirmemişti; kıymetli hekim annesi ya da ülkenin en büyük inşaat şirketlerinden birinde başmühendis olan babası Gözde'nin puanı bizim

koleje tuttu diye işi gücü bırakıp İzmir'e taşınacak değillerdi ya? Kızı paketleyip babaannenin eline tutuşturmuşlardı. Cem, güya analitik zihninde işi çözmüştü: Ankaralı kızla İzmirli oğlan evlenmeyecekti, yürümüyordu o iş. Bizim kolejde İngilizce öğretmeni olan kendi annesi ile iç hastalıkları uzmanı babasının iyi kötü süren evliliklerine bakılırsa gönül işleri kıtalararası yürüyor, aynı memlekette şehirler arası nedense maya tutmuyordu.

– 3 –

Sabah garajda buluştuk. Cumartesiydi. Nefis bir bahar günü, güzel İzmir. Aslında ne Zülfü Livaneli'ye ne Joan Baez'e aşırı hayrandık. Bon Jovi gelse de giderdik, Pet Shop Boys, Tracy Chapman veya Cem Karaca da... Önemli olan gitmekti. Anaları babaları babaanneleri artık evde kim varsa kim sağsa kim umursuyorsa, uyutup gitmek. Yalan söylemek kolaydı. Bilet bulmak kolaydı. Taksi tutup garaja varmak kolaydı. En güç kısım, kimin kiminle yan yana oturacağıydı. Bize göre güç. Dünyayı bizim gibilerden ibaret sanıyorduk. Hayatımız renkliydi, keyfimiz iyiydi. Mesela Tepecik adı geçince aklımıza meşhur genelev gelirdi de orada üç kuruşa yaşam kavgası veren göçmenler, Romenler gelmezdi. Egzotik bir seyahate çıkmışız kafasında ara sıra dolaştığımız Kemeraltı Çarşısı'nda minicik dükkânların üstünde birbirine yaslanarak ayakta durmaya çalışan evlerin yıkık dökük lüğünü, dükkân sahiplerinin kışın burunları hep akan çocuklarının çelimsizliğini fark etmezdik. Yurt dışından getirttiğimiz Converse'lerin, Stan Smith'lerin, walkman'lerin parasıyla bazı ailelerin haftalarca geçinmek zorunda olduğunu düşünmezdik. Özal'ın karnı tok, sırtı pek çocuklarıydık. İçimizdeki boşluğu kimse umursamıyordu.

Heyecandan yine tırnak etlerimi kemiriyordum, kanata ka-

nata. Gözde fark edip beni azarladı, laf dinleyip çektim ağzımdan. Hepimiz çok yakın arkadaş olduğumuzdan oturma konusunda hiçbir kombinasyon tuhaf kaçmazdı aslında ama grup içindeki dinamikler ha bire değiştiğinden, kız-erkek tantanaları yani, özel dönemlere ait özel tercihler olurdu. O'nunla yan yana oturmayacağım kesindi; Çeşme yolunda kaderlerimizi cılız bir intihar denemesiyle sınadığı haftanın bir, babasını kaybettiğinin iki hafta sonrasıydı konser. Bana aşırı sinir oluyordu o sıralar. Belki de benim Tolga'ya gerçekten âşık olduğumu fark eden tek grup üyesi olduğundan. Hepimizden zekiydi O. Çoğumuzun giriş puanı birbirine yakındı ama O sınavı sınıfta kapak kaldırmadan, kursa, özel derse gitmeden kazanmıştı. Öyle diyordu, inanıyorduk. Neredeyse tam bir yıl önce bana önce kafayı, sonra kancayı takmış, kanıma girmiş, kendince tutulmuş sonra da bıkmıştı. Ama belli ki iyi kötü halen düşkündü, dümeni gözle görülür bir şekilde Gözde'ye kırmasına rağmen. Belki de benim Tolga'ya ve sadece ona âşık olduğumu anladığından kıymete bindim. Öyleydi O. Aşırı bencildi. Herkes ona tapsın, herkes onun olsun isterdi. En yırtık da O olduğundan otobüs beklerken hepimizin duyacağı bir şekilde, "Gözde'nin yanı benim!" dedi. Kimse itiraz etmedi, o sıralar Gözde'nin de başkasıyla işi yoktu. Kaldı dört. Cem Edvina'nın koluna girip onu perona yanaşan otobüse doğru çekiştirdi. Hazırlık, ortaokul, lise demeden bir insan bir insanı ısrarla yedi yıl sever mi? Cem sevdi. Ben de sevdim; çocuklarla gençler aşktan en az yetişkinler kadar anlarlar. Edvina koluna giren Cem'i güzellikler kraliçesi zarafetiyle gülümseyerek onayladı ama Gözde ile O'nun birlikte oturmasından rahatsız olduğunu hiçbir şey saklayamayan yüzünden ister istemez belli etti. O'nu beğeniyor de çaktırmıyor, O'nu kıskanıyor sandık. Hepimiz salakmışız.

Demek Tolga ile yan yana oturacaktım. El ele ten tene olmasa da diz dize, öyle ya, otobüs bu nereden baksan sıkışılacak, uyuyakalmışım gibi başımı da omzuna yaslarım bel-

ki diye hayal ediyordum ki Tolga ile göz göze geldik. Çantamdan *walkman*'imi çıkarıp gösterdim. Tolga yanına kimlik, para ve sigaradan başka bir şey almamış, iyi. Bakıp sırıttı o kalın, kiraz yemiş dudaklarıyla. "*You're in the Army* var mı?" diye sordu. En bayıldığı şarkı. "Var, karışık kaset yaptırdım" dedim. Güzel gözlerinin içi güler gibi oldu. Otobüsün kapısı açıldı, bindik. O, Gözde, Edvina ve Cem aynı tarafa, arkalı önlü iki koltuğa oturdu. Ben mahsustan biraz yavaş hareket ettiğimden biz arkalara düştük. Tolga cam kenarına oturmak isteyip istemediğimi sordu. "Zaten sen o koca bacaklarla sığmazsın buraya" deyip geçtim.

— 4 —

Konserden hatırladıklarım: Müthiş bir gün batımı. Daha müthiş bir kalabalık. Bolca birayla sulanmış beyinlerimiz. Binlerce kişi aynı anda zıplarken Edvina'nın, antik taşların akıbeti için dertlenmesi. Livaneli sahneden, "*Efkârlıyım, efkârlıyım, elini ver, nerde elin*?" diye sorunca sanki sol elim çoktan kayıpmış da o an fark etmişim gibi içime saplanan yokluk. Aniden sessizce, iç çekerek ağlamaya başlamam. Bir tek Tolga'nın fark etmesi. Gelip iki elimi birden tutması.

Konser gece yarısı bitti. Alt kapıda sıralanmış otobüslerden birine yorgun argın kapağı attık. Geldiğimiz düzen oturduk ama O'nunla Gözde'den başka yakınlaşan, öpüşüp koklaşan olmadı.

"Kader mi?" dedim, konser dönüşünden üç gün sonra, gözlerim yaşlı. "Tesadüf mü? Ne? Ya cam kenarına oturan sen olsaydın?"

"Tesadüf değil" dedi Gözde. Cem'lerde içiyorduk. "Ölümü O çağırdı" dedi. "Olabilir" dedim, "Lafı geçerdi oralarda."

Hepimizin yalanı yakalandı tabii. Nihayetinde ağır bir şey

atlattığımız için Tolga'dan başka dayak yiyenimiz olmadı. Zaten ondan başka dayak yiyenimiz yoktu.

Konserden bir hafta sonraki pazartesi sabahı bayrak töreninde, müdür, kısa bir konuşma yaptı. Bir evladımızı kaybetmiş olmanın acısı içindeyiz, elim trafik kazasını mucize kabilinden ufak tefek yaralarla atlatmış diğer öğrencilerimize acil şifalar diliyoruz, bize gencecik yaşta veda eden sevgili öğrencimiz Ferit'i rahmetle anıyoruz vesaire. Sahtekâr. O'ndan hiç hoşlanmazdı halbuki; içimizden bir tek Edvina'yı severdi.

Okul, bir manga kurşun asker gibi hazır ol ile İstiklal Marşı'na geçmeden, "Altıdan bir çıkar, kaldık beş" diye fısıldadı Gözde, zorlu bir matematik problemini nihayet çözmüş gibi. "Beş kaldık. Beşimizle de yattı piç" dedi.

Ağlıyordum, Gözde'nin lafının üstüne ağzımla gözlerimi nedense aşırı derecede şaşırmış gibi bakan antik taş heykeller misali aynı anda kocaman açtım. Gözde hüzün hüzün güldü. Beyaz gömleğini çaktırmadan sıyırıp sırtını gösterdi; teni hâlâ dal çiziği... Demek tuvalete gidiyoruz derken arada... Sırıttım, felç geçirmişim de yüzümün sadece bir kısmıyla gülebiliyormuş gibi, yarım. Oğlanlardan ziyade Edvina'ya şaşırdım. Onlar ne zaman, diye soracak oldum Gözde lafımı ilk hecede yakalayıp "Sene başında, Rafi'lerin partisinde" dedi.

"O halde Ferit'in mirasını hepimizin adına ben devralıyorum" dedim.

Ama O'nun kadar olamadım. Edvina'nın aksine kızlara ilgim yoktu.

Üniversite bitene kadar başka sevgililerimiz olsa da arada birbirimizle yatmaktan vazgeçmedik. Garip gelmiyordu bize bu. Dertleri, neşeleri, kendimizi, her şeyi paylaşıyorduk. Sıkı dosttuk.

Birbirimizin yuvasıydık.

Ferit hepimizi birden sevdi.

Hepimizi birden azalttı.

Eksik

– Ayşen Bayazıt Melik –

Aniden yanındaki sandalyeye geçtim.

Lokantada karşılıklı oturuyorduk. Onun yüzü, benimse sırtım denize dönüktü. Gemileri ben camda görüyordum, o denizde.

Başını yana çevirip baktı.

"Ne oldu?" dedi.

"Hiç. Sıkıldım biraz denize bakayım" dedim. Artık ikimiz de gemileri denizde görüyorduk. Şaşırdı elbette ama sorularla üstelemedi.

"Küpenin teki yok" dedi. Elimi kulağıma attım,

"Hay Allah, nerede düşürdüm acaba?" dedim. Kalkıp masanın sandalyenin altına baktım, yoktu.

"Geldiğimizde var mıydı kulağımda?" dedim.

"Bilmem, emin değilim" dedi. Aramama gözleriyle yardım etti.

Karşılıklı oturunca insan önce iyice bir incelemeli karşısındakini. Aniden bir soru gelirse diye gördüklerini tespit etmeli, iki küpe, bir bilezik, boyu omuzlarda kahverengi az dalgalı saç, siyah bluz, işaretparmağında yara bandı, dudak kenarında hafif bir kızarıklık, gerdanda birkaç kahverengi leke. Gemilere, yan masadaki güzellere, yakışıklılara, bacaklarımıza sürtünen kediye, bizimle gizlice bakışan bebeğe, garsonun göğsündeki isme, lakerdanın kırmızı soğanına daha sonra bakmalı diye düşündüm. Demek yüzüme iyice bakması

için benim de denize doğru oturmam, demek yan yana oturmamız lazımmış diye düşündüm bir de.

"Neyse boş ver" dedim. Öyle deyince değerini ölçmek ister gibi tekrar kulağıma baktı.

"Önemli değil, belki de evde düşürdüm" dedim.

Yerime oturdum, denize bakmaya kaldığım yerden devam ettim. Koca bir yük gemisi geçiyordu boğazdan, Anadolu Hisarı görünmez olmuştu.

"Köprüye değecek gibi sanki" dedim. İkimiz de ilgiyle izlemeye başladık gemiyi ama ben heyecanımı açıkça dışa vururken o sakindi.

"Amma heybetli" dedim. Sonra küçük kırmızı kayığı gördük.

"Hiç de korkmuyor kayıkçı" dedim. Efendice kenara çekilerek o küçücük haliyle koca gemiyi gölgede bırakmıştı. Artık sadece ona bakıyorduk.

"Korkmaz onlar, bilirler işlerini" dedi.

"Bunca yük oradan oraya taşınıp duruyor, tuhaf geliyor insana düşününce" dedim.

"Tuhaf zaten" dedi.

"Ama yükü hafif sanırım bak tam batmıyor suya."

"Evet boşaltmış."

"Keşke yüklü olsaymış" dedim. "Köprüye başı değecek gibi olmazdı o zaman."

Güldü.

Birden ağzımdan şu sözler döküldü.

"Bebek yapsak mı acaba?"

"Ne dedin?"

"Bebek dedim." Şaşkınlıkla yüzüme baktı.

"Nasıl?"

"Bayağı."

"Delirdin mi? Ne biçim şaka bu?"

"Şaka değil" dedim.

O sırada masamızla denizi ayıran kaldırımdan bir adam

geçiyordu. Birkaç adım önünde yürüyen köpeğinin tasması elindeydi. Birden bir kedi çığlığı duyduk. Nerden peyda olduğunu anlayamadan sanki birisi canını yakmış gibi köpeğe saldırdı ve aynı hızla ortadan yok oldu.

"Kuduz olmasın?" dedim.

"Yok yavruları vardır" dedi.

Sonra kaldığımız yerden devam ettik.

"Evli bile değiliz" dedi.

"Olsun" dedim.

Ayağa kalktı. Elleri ceplerinde Anadolu Hisarı'na baktı. Tekrar oturdu.

"Nereden çıktı bu birdenbire?" dedi.

"Ne bileyim" dedim. "Belki de şu küçük kırmızı kayığı görünce..."

Birinden yardım bekler gibi "Benden baba olur mu sence?" dedi umutsuzca. Gemi köprünün tam altına varmıştı. Kayık hâlâ yerinde duruyordu.

Yüzüne dikkatle baktım.

"Bilmem" dedim.

Tatlı, ince bir acı yayıldı içime. Ellerimle omuzlarımı tuttum.

"Üşüdün mü?" diye sordu.

"Evet nem yüzünden" dedim.

O gün evlerimize iki yabancı olarak döndük. Eve vardığımda her bir kemiğimi teker teker hissettim. Hepsi ayrı sızladı.

* * *

Her yere baktım. Masanın, sandalyelerin, koltukların, yatakların altına, köşelere bucaklara, altlara bakarken eğilip yerlere yattım, doğrulup üstlerine de baktım. Dolaplara girmiş olamazdı ama onların içine de baktım. Çekmecelere de, çöpü yere döküp çöpe de, buzdolabına da, fırına da, lavaboya da, küvete de. Ne çok gezmişim evin içinde. Kulağımda olma-

dığını bildiğim halde kulaklarımı da bir kere daha yokladım, elime güvenmedim gidip aynaya baktım. Yorgun düşüp oturdum. Yoktu. Anneme telefon ettim.

"Zümrüt küpeler var ya anne?" dedim.

"Eee?" dedi.

"Onları nereden almıştın sen?"

"Almadım onları, kaç kere söyledim sana, hiç dinlemiyorsun ki, düğünümüzde baban takmıştı. Neden sordun?"

"Tekini kaybettim de."

Annem sustu.

"Anne?" dedim.

"Efendim?"

"Sesin gitti."

"Bir Fatiha ada" dedi.

"Olur" dedim. Sonra biri sesimi ele geçirmiş gibi, "Keşke sen de babam için adasaydın. Ne çok kaybettik onu değil mi?" dedim.

Annem gene sustu.

"Anne" dedim. "Anne."

"Efendim?"

"Özür dilerim" dedim. "Cidden affet. Saçmaladım işte."

Hâlâ sesi çıkmıyordu.

"Anne. Adadım. Allahım küpenin tekini bulursam İbrahim Ethem Hazretlerinin ruhuna bir Fatiha okuyacağım."

"İyi" dedi. O iyiye sımsıkı tutundum. Bu sefer susması beklediğimden kısa sürmüştü. Demek gitgide efsunlanıyorduk.

"Bulunacaksa hemen bulunur, bulunmayacaksa hiç bulunmaz değil mi?" dedim ve güldüm. Başka ihtimal varmış gibi.

"Ne gülüyorsun?" dedi.

"Ne kaybederim ki yapsam değil mi anne?" dedim.

"Evet" dedi. "Ne kaybedersin?" Kaybedeceğimi etmiştim ya zaten. Haklıydı kadın.

"Sağ ol anne" dedim. "Şimdi en baştan tekrar arayacağım."

Telefonu kapatmak üzereyken "Hep geri döndü" dedi.

"Efendim?" dedim. "Duyamadım."

"Baban."

Bir an olduğum yerde dikildim.

Doğruydu hep geri dönmüştü, defalarca gitmiş, defalarca dönmüştü. Bizi almak için. Çuval gibi sırtına alıp oradan oraya sürüklemişti. Gücü yetmeyip ağırlaştığımızda yerlerde sürüklemişti ama gene de taşımıştı. Yeni şehir, yeni sokak, yeni ev, yeni iş, yeni insanlar, yeni okul. En korkuncu yeni ev sahibi ve yeni öğretmendi.

"Anne" dedim. "Bir şey soracağım sana."

"Ne?"

"Babam benim Boğa burcu olduğumu bilir miydi?"

"Nereden aklına geldi şimdi bu?"

"Hiç" dedim. "Merak işte."

"Burçları bilmezdi ama doğum günlerinizi dakikasına kadar bilirdi. İkiniz için de şiir yazmıştı."

"Biliyorum" dedim. Bana yazdığı ezberimdeydi. Eğer bizimleyse her doğum günümde okurdu.

"Neden sordun?" dedi tekrar.

"Hiç" dedim.

"Söyle hadi neden sordun?"

"Önemli bir şey değildi" dedim. "Yani o benim yerini yurdunu değişmek istemeyen, yeni her şeyi yadırgayan toprak burcu bir çocuk olduğumu bilseydi, bizi oradan oraya sürüklemezdi bence diye düşündüm de."

"O ne burcuydu sanıyorsun?" dedi.

Doğruydu o da Boğa'ydı.

Düğün sahipleri konuklarını itinayla ve ısrarla piste davet ettiler. Utanıp sıkılıp kendini piste atamayanlar da eğlensin diye ellerinden tutup tutup kaldırdılar. O da bir ikramdı. Ki-

mi konuklar büyük coşkuyla kendiliğinden katılıyordu oyuna. Pist küçüktü ve ben iyi oynayamazdım. Ama orada olmaya can atıyordum. Sonsuz gökyüzünde ferah feza bir yıldız olana kadar o dar piste sığışmak istiyordum.

Kalktım. Önce biraz sağa sola sallandım, bunu yaparken en geniş gülümsememle gülüyordum. Güya kendi beceriksizliğimle alay ediyordum. Beceremem ama sizin mutlu gününüz için buradayım demek istiyordum. Mutlu gün ailemizin kırk yıllık dostlarının kızı Selva'nın düğün günüydü. Benim arkadaşım abimin büyük aşkı. Biraz sallandıktan sonra gülümseyerek ve el çırparak yerime dönüp oturdum.

"Babasının yanında içmez Fazıl" dedi Meral Hanım. Abimi övmek için. Annemle babama iltifat etmek için. İyi yetiştik ya biz seninle. Onu diyorlar. Pırıl pırıl gençler olduk.

"O yüzden düşkünsünüz siz birbirinize o kadar. Kenetlenmiş iki kardeş ve anne" demişti.

"Ne yüzden?"

"Babanız hep gittiğinden."

Bir ara tuvalete gitmek bahanesiyle dışarı çıktım. Bir sigara yaktım. Birkaç nefes içtim. Bizim evi güvensiz bulan Meral Hanım'ın kızı geldi.

"Bir sigara versene" dedi.

"Gelinler sigara içer mi?" dedim. Güldü.

"Abine bayılıyor bizimkiler ama bana göre değildi" dedi.

"Haklısın" dedim. "Pek birbirinize göre değildiniz."

"Bizimkiler haklı. İyi bir çocuk Fazıl ama fazla sakin." Kıkırdadı. Şakanın sırası mıydı?

"Öyle mi?" dedim.

"Evet ben o kadar sakin biriyle yapamazdım." Sakin dedi abime. Ne demekse sakin?

"Haklısın, ikimiz de çekingeniz biraz" dedim.

"Yok sen o kadar değil" dedi. Yüzüme karşı daha ne desin.

"Sağ ol" dedim. Ne diyeyim.

"Hayatı fazla ciddiye alıyorsunuz siz" dedi, sigaranın yarısını içip yere attı söndürmeden, gelinliğinin eteğini tutarak yerine döndü. Damadın yanına.

Arkasından bakıp "İyi" dedim. "Almayız bundan sonra."

O gidince abim bir şeyden kurtulmuş gibi geldi.

Masaya dönüp annemin şarabını kafama diktim. Evet annemin de şarabı vardı. Kuran'ın yeri ayrı, şarabın ayrıydı. Şarabın bendeki yerini alıp bu sefer kimse çağırmadan piste gittim. Güzelce kutladım evlenenlerin mutlu gününü. Oynayan kalabalığın arasından babamı gördüm.

Sandalyesini geri çekip, hafifçe eğildi.

"Müsaadenizle" diyordu. Biliyordum. Annemi uzaktan seyrediyordum. Üstündeki şık ipeklerle tezat, tanıdık kaygısına yaklaşmamak için el çırpıp sağa sola sallanmaya devam ettim. Ne kadar geç gitsem masaya o kadar iyiydi. İlk defa pistte sandalyemden daha iyiydim.

Ertesi gün anneme telefon ettim.

"Küpenin teki yok" dedim.

"Bu kaçıncı küpe kaybedişin Sıla?" dedi.

"İki" dedim.

Daha fazla konuşmadan telefonu Fazıl'a verdi.

"Ne yapıyorsun orada abi?" dedim.

"Baban kayıp" dedi. "Gece dönmemiş eve." Evet, aslında bunun olağanüstü bir tarafı yoktu artık ama gene de annemin o anda kaçıncı küpeyi kaybettiğimi sorması normal değildi.

"Sen korkma" dedi abim.

"Korkmuyorum zaten" dedim. Bu şehirde çok bile kalmıştı. Düğüne bile gelmişti.

"Ama kabul et" dedi. "Böyle görkemlisini ilk defa yaptı. Tuvalete gider gibi kalktı ve kayboldu."

"Annem nasıl?" dedim.

"İyi. Dua ediyor" dedi.

"Geliyorum" dedim. Sanki itfaiyeciydim de ağaçtan salak bir kedi kurtaracaktım.

Merdivenleri ağır ağır çıktım. Acelem yoktu. Kapıyı abim açtı.

İçeri girdim. Gözleri kızarmıştı. Aynı anda anneme baktık.

Kız haklıymış, buna kenetlenme deniyormuş demek diye geçirdim aklımdan. Birer sigara yaktık.

"Arar yakında" dedim.

"Aramasa da olur" dedi.

Abim annemin küpeye üzüldüğü kadar babama üzülmemiş gibiydi.

"Böyle deme" dedim. "Alzheimer olsa ne yapacaktık?"

"Alzheimer değil" dedi. "Sorumsuz bencilin biri." Babamızı hor görmesine mi yoksa ona olan düşkünlüğünden yıkılmasına mı üzülüyordum bilmiyorum. Sigaramı söndürüp yenisi yaktım.

"Çok içiyorsun" dedi.

"Sen de" dedim. Çok içiyorduk.

"Ben neden evlenmiyorum sanıyorsun?" dedi.

"Neden?" dedim.

"Sorumluluksuz olabilmek için" dedi.

"Türkçede öyle bir kelime yok" dedim. "Sorumsuz demek istiyorsun herhalde." Güldüm.

O gülemedi.

"Ben gidiyorum" dedi. Başını yere eğip duyulur duyulmaz bir sesle mırıldandı.

"Kim bilir nerede nasıl ölecek?"

Kapıyı açıp çıktı.

"Korktuğun için" diye seslendim arkasından. Merdivendeydi. Aşağı kapının kapandığını duydum. Pencereye koştum.

"Her boktan korktuğun için" diye seslendim bu sefer. Tıpkı babamız gibi ayaklarını yanlara aça aça yürüyordu. Bir tek

şapkası eksikti Turist Ömer'den. Sokağın başına varınca dönüp her zamanki hareketini yaptı. Önce baş ve işaretparmaklarıyla burun kanatlarını ovup "Ben sana bir şey diyeyim mi?" hareketi. Uzun kirpiklerini kırpıştırıp, başını biraz eğerdi. De abi.

"Ailenin kuvvetlisi sensin, onu biliyoruz" dedikten sonraki el hareketi gelir peşinden. Parmaklarını alnına düşen dalgalı saçlarının arasından geçirip ensesinde kenetlediği. Sonra birkaç kere öne arkaya dirsekleriyle kanat çırpma. Kuşlar gibi gökyüzüne yükselmek yerine uçan tavuklar gibi damdan atlayıp yere konma hareketi.

"Ölüp gitsek derdi" bazen de. Başka ihtimal varmış gibi. "Aceleye ne lüzum var, zaten öleceğiz" derdim.

Babamızın bundan önceki gidişinde daha lisedeydik. En büyük gailemiz onu konuşmak ya da onu susmaktı.

"O tavuğu hatırlıyor musun abi?" demiştim. Genellikle hiçbir şeyi hatırlamazdı. Öyle söylerdi. Hatırlatmak için çırpınır dururdum. Bunu da hatırlamazsa tavuğun yaptığını yapmak vardı.

"Tabii" dedi. "Salak tavuk." Oh demiştim içimden, şükür bunu hatırladı.

Babam eve o tavuğu getirdiğinde havalara uçmuştuk. Herkesin kedisi köpeği varken bizim tavuğumuz olmuştu. Bir de tazımız vardı vaktiyle. Babama böylesi yakışırdı.

Tavuk ikinci gün kendini üçüncü kattan aşağı attı. Tazı da bir yolunu bulup kaçtı. "Evde güven ortamı yoktu diye miydi acaba abi?" dedim.

"Ne güveni?" dedi.

"Boş ver" dedim.

"Fazla düştünüz üstlerine tabii" demişti annem. "Bunalttınız onları." Deli mi ne demiştim içimden. Tavukla tazı ne anlasın üstüne düşmekten.

"Sen olsan atlamaz mıydın abi?" dedim. "Açık havaya alışmışken eve tıksalardı seni."

"Atlardım" dedi. Niye salak diyordu ki o halde?

"Neyse ki ölmemişti" dedim.

O tavukların bazısı uçarmış meğer. Üçüncü kattan atlayıp yere konmuş, biz aşağı inene kadar gözden kaybolmuştu. Tazıdan ise iz bile yoktu. Belki de o sadece düşümüzdü.

"Sana göre ailenin kuvvetlisi benim demek. Öyle mi?" dedim. "Dayanıyorum yani her şeye?"

"Evet" dedi. "Kuvvetlimiz sensen bir de zayıfı düşün işte, nedir hali?"

Bunları böyle damdan düşer gibi konuşmamızın nedeni küpemi kaybetmem gibi görünen sarhoşluğumuzdu. Evet babamızın bundan önceki gidişinde küpemin tekini gene kaybetmiştim.

"Helal mıydı bu anne?" diye sormuştum.

"Tabii helaldi. Bizim evde haramın işi ne?" demişti.

"Hayır hâlâ bulamadım da" demiştim.

Yüzü gölgelenmişti.

Kaç babam vardı benim. Annemdeki, abimdeki, bendeki. Firardaki, döndüğündeki, yaşarkenki, yitip gittikten sonraki. Eksik kemik hangisinindi?

Uzun zamandır küpe kaybetmiyordum.

"Fazıl" dedim bir gün. "Sana bir şey sorayım mı?"

"Sor."

"Madem aramasa da olurdu babam; arkadaşına baş sağlığı dilerken sen niye öyle?"

"Öyle ne?"

"Öyle dedin."

"Ne dedim?"

"Gözün aydın, baban ölmüş, korkacak bir şeyin kalmamış dedin."

"Hatırlamıyorum."

"Ben babamdan korkmazdım ki, dedi ya arkadaşın."

"Öyle mi dedi? Hatırlamıyorum."

"Öyle dedi. Sen de dönüp bana baktın, 'Bak bu da salak işte' dedin. Sonra ona döndün, 'Oğlum' dedin. 'Kurtuldun. Babanın ölmesinden diyorum korkmayacaksın artık. Bak kardeşimle ben korkmuyoruz artık.'"

* * *

Bir gece nasılsın demek için abime telefon ettim. Telefona içmiş Fazıl çıktı.

"Nasılsın abi?" dedim.

"Çok iyiyim" dedi.

"Fazıl" dedim. "Hayatı çok ciddiye almayalım."

Bir an sustu.

"Almıyoruz zaten" dedi. Sesi kendi sızlanmasıyla eğlenir gibi geliyordu.

"İyi" dedim.

Telefonu kapatmadan, "Sıla" dedi.

"Efendim?" dedim.

"Toprak kayıyormuş."

"Hangi toprak?"

"Hangi toprak?" diye tekrarladı sorumu.

Bir süre sesi kesildi.

"Babanın toprağı" dedi.

"Nasıl?" dedim.

"Yerleşememiş işte" dedi.

Ben sustum. Sonra konuştum,

"Ne yaptın peki?"

"Taşıdım" dedi.

Burnumu tutup nefesimi de. Okyanusun dibine daldım. Tuzlu su burnumdan genzime doldu, balık gibi sessizleştim. Doğruydu demek, ailenin kuvvetlisi benmişim. Taş olup ok-

yanusun dibine varınca anladım. Hiçbir yerim acımıyordu. Her şey susmuştu. Abim susmadı.

"Bana saydırdılar" dedi.

"Neyi?" dedim.

"Kemiklerini" dedi. "İki yüz beş kemik Hüsnü Mirzat.

İmza: Oğlu Fazıl Mirzat. Bir tane eksik çıktı. Kabul ettim."

Başparmağıyla burun kanadına dokunup gözlerinde biriken yaşları durdurduğunu görebiliyordum.

On Üç Yaşım ve Batman*

– Yavuz Ekinci –

Bir başka kent bekleme sakın
Konstantinos Kavafis

Bu satırları, sana, senden binlerce kilometre uzaklıktaki bir kentin otel odasında uzandığım iki kişilik yatağımdan yazıyorum. Aramızdaki bu uzaklığın, seni daha iyi tanımamı ve anlamamı sağladığı gibi, beni sana karşı daha cesur kıldığını da söyleyebilirim. Odamda yere dökülen bir unun sessizliği var. Arada bir duvarın ardındaki odadan yükselen gıcırtıyı ve sesleri işitiyorum. Sonra da tutmakta zorlandıkları nefeslerini... Çığlık gibi iniltiyi. Patlamanın ardından ortalığa savrulan sessizliği... Yerde hışırdayan terliklerin sürüklenişini...

Terlik hışırtılarını duyduğumda pencerenin gölgesi perdelerin üzerine düşüyordu. Sonra bu kadar sessiz geçen zaman içinde yeniden kendimi buldum, sana yazayım dedim. Gecenin bu saatinde gökteki sayısız yıldıza bakarak beni düşlediğini biliyorum. Ellerinin tenimde ve saçlarımda bir esinti gibi gezindiğini ve bu gezintiyle de ruhumun şahlandığını görebiliyorum. Sensiz yaşamayı bazen düşünmedim desem büyük yalan olur. Yaz güneşinin gökte kor kesildiği, rüzgârın ateşten dilleriyle tenimi yaladığı cehennemi andıran o yaz günlerinde senden çok uzaklara gitmeyi isterdim. "Neresi olursa olsun gitmeliyim" derdim. Gittim de. Ama her gidişimde olduğu gibi yine seni özledim, sana geldim.

* Bu hikâye ilk olarak yazarın *Tene Yazılan Ayetler* adlı kitabında (Doğan Kitap, 2010) yer almıştır.

Dedim ki, bir kentin dağı olmalı. Dedim ki, bir kentin denizi olmalı. Dedim ki, dağı ve denizi olmayan kent, benim değil. Oysa senin ne göğüne tırmanan bir dağın, ne de saçlarını okşayan bir denizin var. Çölü andıran ovanın ortasına atılmış bir ceset gibisin. Ceset deyince sana geldiğim gün aklıma geldi. O yıl ne Peygamber Efendimizin Mekke'den Medine'ye hicretinin, ne de İsa Peygamber'in doğumunun kaçıncı yılı olduğunu hatırlıyorum. Oysa benim doğumumun on üçüncü yılı olduğu bugün gibi aklımda. Çünkü sana geldiğim o günün tarihini mezar taşı yüreğime tırnaklarınla kazıdın.

Bir yaz günüydü. On üç yaşındaydım. Esmerdim. Bulanık çıkmış bir fotoğraf gibiydim. Yalnızdım. Karmakarışıktım ve dağınıktım. Çocukluğumun geçtiği o muhteşem dağ köyünden koparılıp sana getirilmiştim. Sana geldiğimde beni tanıyan kimseler yoktu. Gözlerim ağaç aradı. Dağ aradı. Dere aradı. Fakat hiçbiri yoktu. Çünkü senin göğsünde ne ağaç ne dere ne de dağ vardı. O gün yüzüm, kuruyan bir dere yatağına dönüştü. Babaların işlediği en büyük günah çocuklarının ellerinden tutmalarıdır. Babam da diğer bütün babalar gibi o büyük günahı işleyerek elimden tutup beni sana getirdi. O gün ağır petrol kokusu genzimi yakarken sokaklarındaki yoksullukla birlikte sel gibi aktım. Çarşılarından, sokaklarından –babamın elini tutarak bir ölü gibi– geçtim. Babam yanımda büyük bir sessizlikti.

Genzimi yakan petrol kokusunu ciğerlerime çekerken gözlerim yaşardı. Ve buğulu gözlerle yoksulluk akan sokaklarına baktım. Küçük bir lokantanın önünde durduk. Ardından da yanmış yağ ve soğan kokan lokantaya girdik. Masada oturan adam güçlükle başını kaldırıp yüzümüze baktı. Ayağa kalkıp bizi buyur ettikten sonra tekrar sandalyesine oturup arkasına yaslandı. Gözlüğünü çıkardı. Gözlerinin çevresinde kırmızı bir yuvarlaklık kalmıştı. Önümüzde duran garsona babam siparişlerimizi verdi. Ben dönüp masada oturan ada-

ma baktığımda gözünün etrafındaki kırmızı yuvarlaklık kaybolmuştu. Yerini ise çıplak bir yüze bırakmıştı. Babam önümüze konulan soğanı yerken bir yandan da büyük bir suskunlukla yüzüme bakıyordu.

On üç yaşındaydım. Kavruk ve esmerdim. Ve binlerce, on binlerce insanın hep birden kımıldadığı kentte, hiçbir şeye benzemeyen bir yaratık gibiydim. Sonraki günlerde sırı dökülmüş aynalarda parça parça olan kendimi aradım. Ve zamanla her şey dönüştü. Doğan güneş, batıda batmaya hazırlanırken ayrılık vakti gelip çattı. Babam ellerimi daha çok sıktı. Eğilip kemikli parmaklarıyla saçlarımı okşadı. Güneş tenimi yakıyordu. Başımı kaldırıp yüzüne baktım. Saçları ortadan ayrılmıştı. Ayrık yerler kafasının çıplak yerine kadar uzanıyordu. Temmuz ayında kuruyup kalmış bir bataklık gibiydi. Gözü buğulandı. Başını eğdi. Boynumun arkasındaki kasları ve kalbimin atışlarını duyabiliyordum. Ve güçlükle üç sözcük söyledi babam: "Düşün, dayan ve oku." Bu üç sözcük ağzından kulaklarıma, oradan da beynime vardığında, babamın elleri başımdan ayrılmıştı. Öptüğü yüzümdeki serinliği düşünürken hızla gittiğini gördüm. Beynimden ayak kaslarıma durmadan "Koş" emirleri veriliyordu; fakat dizlerimde koşacak derman kalmamıştı. Nemli bir havlunun düşüşü gibi yere çöktüm.

Sana geldiğimde beni tanıyan kimseler yoktu. Burada hiç kimsem yoktu. Binalar, evler, gökyüzü sanki üstüme yıkılıyordu. Alıp başımı gitmek istedim. İstedim; ama yine de sende kaldım. Göğe bırakılmış bir balonun sessizliği içinde orada durdum. Babam ardına bakmadan gitti. Gözden kaybolduncaya kadar ona baktım. Sanki o an yıllardır onun yüzünde asılı duran büyük suskunluk, oradan kopup içime yuvarlandı. Ve ben o günden sonra içime kapandım kilitli bir sandık gibi.

Babam beni sana bıraktığında on üç yaşındaydım. O gün

babam, bütün umutlarının ve özlemlerinin mezarlığını da bana bıraktı. Kendimi onun umutlarının ve özlemlerinin mezarlığına diri diri gömüp, sokaklarında günlerce uyurgezer gibi dolaştım senin. Yoksulluk kokan sokaklarında köyün huzur veren sessizliğini aradım. Beş gündüz daha geçmişti sana gelmemin üzerinden. Durmadan usanmadan sokaklarında kaybolan benimi aradım. Sokaklarında keskin petrol kokusunu içime çekerken ben vardım ve arıyordum. Sonra kırk gün daha geçti. Ve ben artık aramakla geçen günleri unuttum.

On üç yaşındaydım. Yüzüm kurumuş bir dere yatağıydı. Esmerdim. Sana getirilmiştim. Kırık bir oyuncak, çizilmiş bir plak gibiydim. Karışık düşler görüyordum. İnsan suretine bürünen ölüm korkusu sokaklarında volta atıyordu. Her gün gencecik bedenler kaldırımlara yığılıyordu. Ve sen bir vampir gibi akan kanları emiyordun. Ölülerin yok olup gittiği gibi katiller de sokaklarında duman olup uçuyordu. Göğünde yıldız parlamıyordu. Evlerde güneşin batışıyla kapılar kapanıp kilitleniyordu. Üst üste kapanıp kilitlenen evlerin kapıları gibi ben de gün geçtikçe kilitlenerek içime kapandım. Kaldırımlarında yatan ölüler, geceleri durmadan rüyalarıma akıp durdu. Ve sonra rüyalarıma akan ölüler dilimde ceset gibi yatan sözcüklerle tekrar dirilip sokaklara koştular. Her sabah uyandığımda alıp başımı gitmek istedim; fakat yine de sende kalıp bekledim. Çocukluğumun dolaştığı sokaklarda önce boyum uzadı, sonra saçlarım döküldü ve ardından yüzüme zaman yelinin kazıdığı çizgiler düştü. Dedim ki bir kentin denizi olmalı. Dedim ki bir kentin dağı olmalı.

On üç yaşındaydım. Küçük bir çocuktum. Yurtlar ki bir kentin çocuk mezarlığıdır. Ve babam suskunluğuyla mezar taşıma üç sözcük kazımıştı. Biliyor musun, artık senden uzağa gitme isteği kadar sana gelme isteği de var içimde.

Adalı

– Sedef Betil –

Bir gün doğar. Güneş gökte yükselir, bulutlarla yarışır, arada gözükür, bazen kaybolur. Sen yatağındasın, yüzükoyun, başın sola dönük, martılar da yoktur. Ağır ağır gözlerini açarsın sırt üstü dönerken. Tavana bakarsın, uzun, belki bir saat, belki bir gün. Sonra yorganını başına kadar çekip tüm bedenine sararak sağa dönersin, bir daha dönersin. Dönersin.

Aynaya baktın, yüzün gerildi, görüntün hiç hoşuna gitmedi. Lavabonun yanındaki rafta duran markası silinmiş, köşesi çatlak allığına uzandın, fırçaya yapışan pembe tozları yanaklarına bastıra bastıra yedirmeye çalıştın. Kirpiklerini ve dudaklarını boyadın. Saçlarını topladın, sonra açtın, sağa ayırdın, sol şakağındaki açıklığı bir tutam saçla kapattın. Ve aynaya bakmadın. Sabahlığınla banyodan odana ilerledin. Dolabın kapağını açtın, eprimiş giysilerini tek tek elliyorsun. Kollu, yakası açık bordo bir elbiseyi seçtin. Biraz dar. Önce sol, sonra sağ memeni ellerinle yerleştirdin. Karnını içine çektin, eteğini kalçalarına oturttun. Onun hediyesi olan zarif, altın halkaları kararlı bir hareketle çekmecedeki kutudan aldın, kulaklarına taktın. İki adım attın, köşede duran rengi solmuş pembe koltuğa oturdun ve kısa topuklu siyah deri ayakkabıları giydin, parmaklarının yerlerini bulmasını bekledin.

Evden çıktın. Bahçe kapısına doğru yürüyorsun. Eşikte

durdun, başını kaldırdın. Gün yeni batmakta, pembeler kayısılara, açık morlar sarılara karışmış. Derin derin nefes alıyorsun, deniz, çam, hanımeliyle birlikte serin serin içine dalıyor, ürperiyorsun. Çantandan çıkardığın şalı boynuna doluyorsun. Yokuştan aşağıya ağır ağır iniyorsun, kayıp düşmekten korkuyormuş gibi. Köşedeki büyük bahçeli ahşap evin duvarının dibinde her zamanki gibi duruyorsun. Duvar yarıya kadar taş, üstü siyah boyalı demir, yer yer sarmaşık sarılı, yaz kış yaprak dökmeyenlerden. Eve bakıyorsun, büyük, çok büyük, üç katlı, bir zamanlar uzun sofraların kurulduğu, sofalarında çocukların koşturduğu, kapılarının ardından türlü seslerin yayıldığı, yazları kameriyesinde sohbetlerin, sonra da şehvetlerin koyulaştığı bir ev ve bahçe. Sahiplerini biliyorsun ama evin bahçesine bile hiç girmedin. Koyu yeşil tüm panjurlar açık, camlar da açık. Evde tek bir kadın yaşıyor, gri saçlı ve dinç. Her gün bahçeyi topluyor, evin içini temizliyor, yemek yapıyor, kokusu sana varıyor. Evi hep böyle hazır tutuyor, belki gelirler diye bekliyor. Şimdi de kadın balkondan seni görüyor, sen de onu, hiç ses etmeden ve gülümsemeni ona göstermeden bakıyorsun.

Alt köşeden sola dönüyorsun, üç çocuklu dul kadının evinin köşesinden. Kadının bağıran sesi seni buluyor. Evden bahçeye koşanlar var. Arkalarından bir şeyler uçuşup yere düşüyor, tam seçemiyorsun seslerini duyuyorsun, sanki tencere kapakları. Kız ve iki küçük erkek kardeşi bahçe kapısına dek koşuyor. Sıska, çelimsiz, saçları dağınık çocuklar. Onlarla göz göze geliyorsun, sana aldırmadan itişiyorlar, gülüyorlar, "Salak, kızdı" diyorlar. Sen önüne bakıyorsun, hızlanarak.

Uzun zamandır açılamayan pazar yerinden geçiyorsun, tezgâhlar üst üste konmuş, kiminin ayağı kırık yerde. Kesif ekşi bir koku var, nefes almamaya çalışıyorsun. Duvar dibinden birden bir kedi yavrusu önüne fırlıyor, arkasından iki tane daha, iki tekir, bir sarı. Duruyorsun, kedi yavrularını sev-

mek için eğiliyorsun. Başını kaldırıp anne kediyi aranıyorsun. Bulamıyorsun. Kedilere basmamak için önüne arkana, sağına soluna bakarak ilerlemeye çalışıyorsun. Sonra kediler seni takipten vazgeçip birbirleriyle oynuyorlar.

Yokuş bitti, önünde lacivert deniz. Ötede, uzakta, oldukça uzakta yaban bir beldenin belli belirsiz kırpışan ışıkları. Sen, derin bir nefes aldın, çeneni yukarı kaldırdın, omuzlarını geriye, ilerliyorsun.

"Neredeydiniz? Merak ettik sizi. Kaç gündür gözükmediniz. Bugün karamelli ekler günümüz. Masalar yine boş, istediğiniz yere buyurun."

Önüne konan karamelli eklere bakıyorsun. Burun deliklerin büyüyor. Eğilip kokluyorsun. Kulağına bir şeyler mırıldanmış gibi yüzün gülüyor, gözlerinde pırıltı. Bedenin dik, çatal bıçak elinde. Kestiğin parçayı çatala takıp, elinde evirip çeviriyorsun, dudaklarını aralayıp, incitmeden ağzına alıyorsun. Yavaş yavaş çiğniyorsun bir şeyleri anımsamak ister gibi gözlerin kapalı. Yutkunuyorsun. Karamelin tatlı tuzlu acı tadı tüm bedenine yayılıp seni ele geçiriyor. Önce ürperiyorsun. Sonra garip bir sıcaklık. Gözlerini açtın. Boynundaki şalı telaşla çekiştirip, çantana attın. Boynunun pembesi yanaklarına yürüdü. Konuşacak gibi tabağına bakıyorsun. Seçim yapman gerek. Karar veriyorsun. Kestiğin parça tabakta, göz gözesin. Gülümseyerek çatalı batırıyorsun. Her lokmayı yuttuktan sonra gözkapaklarını indirip ağzının köşelerini dilinin ucuyla yalıyorsun; yavaş yavaş, önce sağ, sonra sol. Tabağındaki son lokmanın ardından uzun uzun bakıyorsun. Ve sonra dudaklarını teker teker emiyorsun; önce alt, sonra üst.

Neredeyse her gün iskelenin karşısındaki pastaneye gidiyorsun. Pastanı bitirince iskemleni denize çeviriyorsun ve günde ancak akşamları tek sefer yapan motoru bekliyorsun. Gideni çok olan motoru.

204

Motordan inenlere, gelenlere bakarsın. İki üç kişidir inen. Beklersin belki de gelen odur, olur diye. Gelmeyenler bitince, gidenler de gidince boş gözlerle biraz daha beklersin. Uçuşan saçlarını toparlamaya çalışırsın. Sonra yokuşa vurursun kendini, ağır ağır. Artık kimsesiz sokaklardan uzak bir televizyon sesi gelir, bir çocuk ağlaması, tavada cızırdayan bir izmarit. Elinde yükün, yokuşa devam edersin. Köşeyi dönünce o sesler de geride kalır. Dul kadının evini, sonra da bahçe ışıkları tüm gece yanan büyük ahşap evi arkanda bırakırsın. Sen tepeye varırsın. Karanlıkta açarsın kapını, karanlıkta bırakırsın elindeki peyniri, yumurtayı, yarım ekmeği örtüsü uzun süredir hep aynı olan masaya. Ayakların, bacakların ağrır, omuzların göçer, gözlerinin boyası akar. Beklersin. Beklersin işte.

Eve Dön

– Sibel Oral –

> "(...) dolayısıyla hiçbir zaman telafi edemeyeceğimiz bir şey vardır: on beşimizdeyken evden kaçmamış olmak. Sonradan anlarız, sokakta geçirilen kırk sekiz saat, tıpkı alkalik çözeltide olduğu gibi, mutluluğun kristalini yaratır."
>
> Walter Benjamin

Çocukken evden kaçan genç kızların içine düştüğü bedbaht olaylar silsilesinin anlatıldığı Yeşilçam filmlerini izlerken bir gün plansız, sırf o gün canım istediği için evden kaçacağımı bilmiyordum. Bana göre evden kaçmak değildi yaptığım; evden gitmekti. Torpille yazdırıldığım, genelde de zengin ailelerin çocuklarının gidebildiği okuluma ama en önemlisi de yaşamaya çalıştığım eve aidiyet hissetmiyordum. Ergenliğe doğru yol alan birinin karnını ağrıtan, kendine hayatlar uydurmasını sağlayan, hayaller kurdurup sonra o hayalleri yıkan soru: Nereye aitim?

Aslında o yaşlarda bu sorunun yanıtıyla çok da ilgilenmezsiniz, bu soruyu varoluş sancınızın şarkısı yapar, sesini açar ama sadece siz duyarsınız. Varlığınızın anlamını kurcalamaya başladığınız zaman aidiyet meselesi başınızın tacı olur. Tacın sivri uçları kafanızın içinde döner durur. Hep başınız ağrır, varoluş sancınız kafatasınızın içinden midenize doğru yol alır, bu sırada gövdenizin içinde binlerce küçük böcek incecik ayaklarıyla tıkır tıkır yürümeye başlar. O böceklerin yürüyüşü ile gövdeniz sarsılır. Yani herhalde böyle ol-

muştu bende. Ağrıyan başım ve kasılan midem arasında binlerce korku böceği gövdemin içinde volta atıyordu. Onlar gövdemin içinde, ben ise evin içinde volta atıyordum. Ev hapishaneydi ama kaçılacak değil, bir gün dönülmeyecek bir hapishane. İlk kez 13 yaşında evden kaçmıştım –ya da dönmemeye yeltenmiştim–, sonra 15, 17. Arada hatırlamadıklarım da var ama tekrar edeyim; kaçmamış, gitmiştim ve hepsinde de geri döndüm. En güzel dönmeyişimi bulacaktım, bulana kadar da gidip dönecektim.

– 13 –

Seçkin semtin, seçkin okulunun öğrencilerinden oluşan yeni arkadaşlarımla ilk dönem karnemizi almıştık. Resmi tarihe, vatandaşlık bilgisine ve matematiğe inanmıyordum. Resme ve müziğe inanıyordum. Karne notlarıma da yansımıştı tüm inançlarım. Müfredatın okulları fabrika, bizi de konserve kutusu olarak gördüğünü Erdal Atabek'in kitaplarından öğrenmiş ve buna inanmıştım. Karneme ve müfredata göre epey inançsız biriydim, Din Kültürü ve Ahlak bilgim de sallanıyordu, ne de olsa ateist olduğunu her yerde ilan eden bir babanın kızıydım.

Eve dönmek istemiyordum. Yarı yıl tatili demek 15 gün evde olmak demekti. Ev ödevlerini yapmak demekti. Sınıfımdan birkaç kişi okulun bahçesindeki akasya ağaçlarının altında ilk dönemi bitirmenin şerefine adaya gitme planı yapıyordu. Altında durduğumuz akasya ağaçlarının çiçeklerinin yenilebildiğini söyleyerek bana bir tane uzatan arkadaşım "Sen de gelsene" dedi. Akasyanın çiçeğini yedim, bal gibi tatlı, hoş bir tadı vardı, "Gelirim" dedim ve bu sorunun yanıtına ait olmaya karar verdim. Babama ne diyecektim? Bilmiyordum, zaten önemli değildi, eve dönmezdim olur biterdi.

13 yaşında her şey olur biterdi, zaten adayı da çok severdim. Birkaç çiçek daha yedim gidecek olmanın sevinciyle ve adaya giden diğerlerinin peşine takıldım.

Bizim sınıftaki çocuklardan birinin abisi Alman Lisesi'ndendi, havalıydı, yanında Robert Kolej'den bir arkadaşı vardı. Gruptaki kızlar dudaklarına parlatıcı sürüyordu. Karnemi sabah serviste okuduğum kitabın arasına koyup belki de bundan sonra ait olacağım arkadaş grubunun peşine takıldım. Vapurda yalnız oturdum, kimseyle konuşmadım. Adada yalnız yürüdüm, bazıları çift oldu kuytularda, ben ise tek başıma oturduğum kayalıkların arasında bulduğum cep aynasına baktım. Bazen aynaya, bazen denize, bazen ayna denize. "Tek" başıma kalmıştım o ada kaçamağında, "tek" hatırladığım bu. Akşama doğru şehre döndük, herkes evine, ben başladığım yere; okulun bahçesine, akasya ağacının altındaki banka. Eve dönemezdim, öğleden sonra dönmem gerekirdi, artık akşam olmuştu. Ait olduğum yerin akasya ağacının altı olduğunu düşündüğümü hatırlıyorum ve babam beni bulana kadar ağacın çiçeklerini bir güzel yediğimi. Babam beni bulup "Evden kaçmak nedir, sen deli misin?" diye sorduğunda "Kaçmadım sadece dönmedim" dedim, anlamadı. Ebeveyn olmak da bir ebeveyne sahip olmak da karşı tarafın anlatmak istediğini anlamamaktı belki. Hep karşı karşıya olmaktı, hiç yan yana olmamaktı.

Babamın kırmızı Lada Samara arabasına binip yanındaki koltuğa oturduğumda kasıklarımda hissettiğim şeyin korku olduğunu düşündüm önce. Eve dönmenin korkusu. Eve dönünce, daha doğrusu "evden kaçan kız eve getirildiğinde" onu her yerde arayan akrabaların, evin annesinin sorularının cevapsızlığının korkusu sandım kasıklarımdaki ağrının nedenini. Değilmiş. Eve girer girmez kızgın bakışların yanından sessizce geçip tuvalete girdim ve bir süre çıkamadım çünkü bir şey olmuştu. Bana bilmediğim bir şey olmuştu. Eve gel-

memeyi hayal ettiğim için mi olmuştu yoksa korkudan eve döndüğüm için mi? Bilmiyordum, ürkek bir sesle evin kızgın annesini tuvalete çağırdım. "Külotumda kan var."

Onlara göre evden kaçmış, bana göre eve dönmek istemeyen ben, genç kızlığa adım atmıştı. Genç kızlığım varlığını ilan etmek için evden kaçtığım günü seçmişti ya da ben gerçekten genç kızlığımla birlikte dünyaya adım atmıştım.

– 15 –

Walkman'de Nirvana'nın kaseti, sırt çantamda Albert Camus'nün *Yabancı*'sı, yastığımın altında Sylvia Plath'in *Sırça Fanus*'u, yatağımın dayandığı duvara kurşun kalemle karınca duası gibi kendime yazdığım notlar ve okuduğum kitaplardan aforizma gibi cümleler, günlüğümde ise okunduğunu bildiğim için yalandan gün dökümleri. Beni doğuran ve başka bir şehirde yaşayan anneme mektuplar yazıyorum yazıp yazıp yırtıyorum. Babama mektup yazıyorum akşam eve döndüğünde montunun cebine koyuyorum sabah okur diye. Duvarıma da okusunlar ama çok zor okusunlar diye küçücük küçücük yazıyorum. Benimle konuşmasınlar, bana yapmam gerekenleri anlatmasınlar, bana kurallar dökümü yapmasınlar, bana bakmasınlar, beni görmesinler, beni sadece okusunlar istiyorum. Olmuyor. Bir gün, 15 yaşımın bir günü sabah evden okula diye çıkıp kendimi ada vapuruna kaçırıyorum. Evden kaçmıyorum, kendimi adaya kaçırıyorum: Bu kez Burgazada'ya. Bu sefer planlı, plan dediğim de babamın cebinden yürüttüğüm birkaç banknottan ibaret. Uzun uzun yürüyorum, her adımım korkulu, eve döneceğim –eve dönmek zorundayım– eve döndürecekler korkusu. Korkmamak, birkaç saatliğine de olsa korkmamak için hayal kuruyorum.

Yaşlı bir kadın böyle korkuyla sokakları adımlayan beni

görse, usulca elini uzatsa ve kimseler görmeden evine alsa, yeni yaptığı reçeli yedirse, onu aramayan hayırsız çocuklarını anlatsa, akşama çorba kaynatsa, ertesi gün için birlikte taze fasulye ayıklasak, ben öyle seviyorum diye fasulyeyi zeytinyağlı yapsa. Hayatım boyunca onun evinde yaşasam, kendi evime değil, onun evine dönsem, onun evinin içinde dönsem, bana verdiği yatağın içinde dönsem, annemin karnında gibi dönsem. Olmuyor. O kadın gelmiyor, o taze fasulye zeytinyağında ağır ağır pişmiyor. Öğleden sonra dönmem gereken evime akşam dönüyorum, cırtlı bez cüzdanımda babamın cebinden yürüttüğüm banknotlar, evde etli taze fasulye...

– 17 –

Bu seferki daha planlıydı. Sürekli evden kaçan ya da eve dönen (bu anlattıklarımın dışında da dönmelerim oldu) ben, bu kez dönmeyecektim. 18 yaşıma daha vardı ama bekleyemezdim. Adım adım planladım. Kendime bir iş kurdum: Takı yapıp satıyordum. Babam beni gözünün önünden ayırmamak için mağazasındaki bir tezgâhı bana tahsis etti. O kot pantolon, bluz, gömlek, parfüm, kaset, CD satıyordu, ben de dükkânın en sonundaki camlı tezgâhta kendi yaptığım takıları. Okuldan çıkınca yine onlara göre evden kaçmayayım, bana göre ise eve dönmeyeyim diye babamın gözünün önünde olmam gerekiyordu, bu yüzden okul çıkışı gittiğim yer zaten kaçıp dönüğüm ev değil, babamın yine aynı semtteki dükkânı olmuştu. Tabii ki dükkânda babama yardım da ediyordum, karşılığında da kira ödemiyordum, öğle yemeği de vardı, gerçi o da evden geliyordu. Hem kalabalık olmayan saatlerde dükkânda Led Zeppelin, Jethro Tull da dinleyebiliyorduk. Şimdiye kadar okuduklarınız babam hakkında nasıl bir intiba bıraktı bilemem ama müzik dinlemeyi de kitap

okumayı da bazen hissizleşip öyle durmayı da, kaçmayı da, dönmemeyi de babamdan öğrendim. Ortak yönlerimiz var. O da beni evden kaçışını anlattığı gençlik anılarıyla büyüttü. Ne çabuk unutmuştu eve dönmek istemediği günleri. Ne çabuk unutmuştu Sultanahmet'te hippi arkadaşlarıyla çadırda kaldığı, Tarlabaşı'ndaki bekâr evlerinde Pink Floyd dinleyip hayallerini üflediği geceleri... Bir gün söyledim hatta. Yine beni eve döndürdüğü bir geceydi. Beyoğlu'nun bir arka sokağından beni çekip aldığında yine kırmızı Lada Samara'nın içinde ona "Sen 14 yaşında İstanbul'daki evinden Antep'e kaçmışsın, aylarca gelmemişsin, dedemler senin için kayıp ilanı bile vermiş. Nedeni de saçlarını kestirmek istememen. Ben en fazla Beyoğlu'na kaçıyorum ve benim de nedenim oyuncu olmak istemem ve beni anlamıyorsun."

Ah evet bir de bu vardı. Kısa süren oyunculuk hayatımın başlangıcında babam okulu bitirmeden bu hayaller içinde kaybolduğum için bir ajansın seçmelerine gitmeme izin vermemişti. Gitmiş ve seçilmiştim. Birkaç bölüm meşhur bir dizide figüran olmuştum. Ama bir gün çekim gece idi ve eve dönemezdim. Eve dönmeyip çekim ekibiyle bir zamanların Abdullah Sokağı'ndan geçerken karşıma dikildi babam. Bu başka hikâyeydi, yine eve dönmüştüm ama şimdi babamın dükkânında kurduğum tezgâha dönelim.

Haftada bir gün Tahtakale'deki Şark Han'a gidip muhteşem kaçış planımı uygulamak için takı malzemeleri alıyordum. Kitap okur gibi, sayfaları çeviriyor gibi boncukları ipe diziyor, aralara başka malzemeler ekliyor, boyuyor, şekiller veriyordum. Takı yaparken sanki kitap okuyordum, günlük yazıyordum yalandan, takı yaparken mektuplar yazıyordum babama. İşlerim epey iyiydi, babamın mağazasından kendine bir pantolon, bluz alan kadınlar ister istemez takılara da bakıyordu. Hatta bazen sadece takı almaya gelenler bile oluyordu. Babama benzemiştim aslında; 90'ların tekstil atölyele-

riyle dolu Çağlayan'ında Müslüman mahallesinde salyangoz satıyordum ve inanın çok iyi satıyordum. Kazandığım parayı biriktiriyordum, neredeyse iki mevsim takı yapıp sattım. Bu arada da babama mektup yazmayı bırakıp kendime bir mektup arkadaşı buldum. Dönemin *Rock Kazanı* dergisinden. İzmir'de biri, adı Ege. Aylarca yazıştık. Birbirimize fotoğraf gönderdik, poster gönderdik, ben ona takı gönderdim, o bana kitap gönderdi. Öyle bir ilerledi ki ilişkimiz bir süre sonra telefon arkadaşı da olduk. Önce satırlarını, sonra sesini sevdim. "Oraya geleceğim" dedim, "sonra da Kuşadası'na gidip sokaklarda tezgâh açıp takı satacağım ve eve dönmeyeceğim." Ege, "Gel, birkaç gün idare ederiz" dedi. Ailesiyle yaşıyordu, hiç tanımadığım ailesinin beni kabul edeceğinden emindim. 17 yaşında insan her şeyden emin oluyor çünkü.

Bir perşembe sabahıydı, rutin Tahtakale alışverişine gidiyorum diye evden çıkıp Gümüşsuyu'ndan İzmir'e giden otobüse bindim. 17 yaşında insan her şeyden emin oluyor demiştim ama cırtlı bez cüzdanımdaki kimliğe göre 18 yaşındaydım ve ismim değişmişti. Çünkü pek de tekin işler yapmayan birini bulmuş planımı anlatmış, o bana ne yapmam gerektiğini söylemiş, sonunda da yasal olmayan yollardan bir kimlik edinmiştim. 17 yaşında bir insan her şeyden emin olduğunu düşünse de kendine bir kimlik arıyor, bulamayınca da sahtesini yaptırıyor.

Hayatımdaki en güzel yolculuktu o otobüs yolculuğu. Sürekli kafamda cüzdanımdaki paralarla hesap yapıyor, yanımda ne kadar takı ne kadar malzeme olduğunu, onların bana ne kadar yeteceğini düşünüyordum. Babamın beni bulacağını, annemin yıllar sonra babamla beni bulmak için bir yolculuk yapacağını, babamın beni bulmaya gelirken yolda durup "Leylekler uçuyor sağa çekelim de fotoğraflarını çekeyim" diyeceğini ve annemin yıllarca bana bunu anlatacağını bilmiyordum.

İzmir otogarına babasıyla geldi Ege. Önceden yazdığı-

mız bir senaryo vardı, adım başkaydı, hikâyem başkaydı, okulum, annem babam, her şey başkaydı. Üç gün sonra Kuşadası'na teyzeme gidecektim. Ege'nin evini sevmiştim, çünkü 17 yaşında hep başka evleri seversiniz. Ege'nin annesini, babasını ve anneannesini sevmiştim, İzmir'i sevmiştim, Sevgi Yolu'nu, Kordon'u, Deniz Atı adlı mekânı, midye tavasını sevmiştim. Ailemin beni bulamayacağından emindim, bu emin olma halini de sevmiştim. Beyoğlu'nda ya da adalarda arıyorlardır beni diye düşünüyordum çünkü bir mektup arkadaşım olduğunu ya da mektup arkadaşının başka şehirdeki evine gidecek bir kızları olduğundan haberleri yoktu bana göre. Üç gün İzmir'de Ege ile yaşadım. Sonra Kuşadası. Vardığım akşam aynen 13 yaşımda eve ilk dönüşümdeki gibi bir şey oldu. Genç kızlığa adım attığım o gün, nasıl bir ülkede genç bir kadın ya da genç kız olduğumun farkında olmadığımı anladım.

Cümle kurmadan "genç", "kadın", "yalnız"dım. Korktum. Bir oda buldum kendime rutubetli, gürültülü, ıslak çarşaflı. 80'lerin Türk sinemasındaki yalnızların sığındığı odalar gibi. Korktum. O gece hiç uyumayıp ertesi sabah kimseye görünmeden rutubetli odamdan kaçtım, bu sefer Bodrum'a. Hikâye uzadı, sonra tekrar Kuşadası. Dönecek bir ev, bir sığınak değil, kuracak bir hayat arıyordum. Kurmak. Yaşamak için bir hayat değildi aradığım, o hayatı kurmak istiyordum. Orada olmayacağına inandım. Otogara gittim, annemin şehrine bir bilet satın aldım. Otobüsün saatini beklerken egzoz kokan gardaki direkte bir ilan gördüm, benden bahsediyordu, kayıptım. Ege'yi aradım ankesörlü telefondan. Ev cezası almıştı, benim yüzümden. Babam dükkânın telefonunun arama kayıtlarını çıkartmış, Ege'nin ailesine ulaşmıştı. Dün annem, babam ve amcam onların evinden çıkmıştı, Kuşadası'na geliyorlardı.

Elimde annemin şehrine otobüs bileti, kayıp ilanımın di-

reğine yaslandım, otobüse doğru giderken iki polis kimliğimi istedi. Hangisini vereceğimi bilemedim. Yok dedim, kaybettim. Tam da aradıkları kişiydim. Ekip arabasıyla götürüldüğüm karakolda beni bekleyen annem, babam ve amcamı görünce, annem bana kocaman gülümseyerek sarılınca, babam ah be kızım bizi mahvettin kaç gündür diye şefkatle iç çekince, amcamın bir şey yok olur böyle şeyler bakışıyla karşılaşınca öyle hissiz baktığımı hatırlıyorum, bir de otobüs biletimi anneme uzattığımı.

"Ben zaten sana geliyordum anne...

Bana yardım etmek için evinde bir oda veren kişi de 18 yaşından küçük birini alıkoymaktan suçlanmış, karakola getirilmişti. Bizimkilere söyledim, "Onun bir ilgisi yok zaten tanımıyorum, sokakta kalmayayım diye beni evine aldı" cümlesindeki "zaten tanımıyorum"u demeseydim belki daha iyiydi. Tanımadığım birinin evinde ne işim vardı? Nasihatler yağmuruna tutuldum yine, üstelik polisler de bu yağmura dahil olmuştu. "Zaten tanımadığım kişi"den ebeveynim şikâyetçi olmadı ama karakoldan çıkmamız uzun sürdü. Sanıyorum unvanı emniyet amiri olan kişi benimle özel olarak konuşmak istedi ve odasına götürdü.

"Evden neden kaçtın kızım?"

"Kaçmadım, gittim."

"Şiddet mi görüyorsun?

"Hayır."

"Madde kullanıyor musun hani böyle her şeyi unuttturan..."

"Hayır."

"Ben günümüz gençleriyle ilgili bir araştırma yapıyorum yıllardır, şiir kitabım da var. Gençlerle ilgili bir kitap yazacağım, gelecek nesiller için. Gençlerimiz bizim geleceğimiz. Sizlere sahip çıkmalıyız, sizi anlamalıyız. Aile kutsaldır, ai-

leden, yuvadan kaçmak olmaz. Olduysa neden, bunların nedenlerini bulup, çözüm aramak lazım. Bak şimdi ses kayıt cihazını açıyorum, odadan çıkıyorum sen rahat rahat anlat."

Komiser, amir, yetkili, şair artık her kimse kişisi beni odasında bir ses kayıt cihazıyla bırakıp gitti. Konuştum mu konuşmadım mı o gelene kadar bekledim mi yoksa kendimi o odadan dışarı mı attım hiç hatırlamıyorum. İşlemler sonrası sahte kimlik suçumu da görmezden geldikleri için sevinmiştim. Sonra annem bana artık benim evimde, benim şehrimde kal dedi. Yapamadım. Evden gitmek, eve dönmemek böyle olmamalıydı. Bir gün gerçekten o eve dönmemeyi başarmalıydım. O hep döndüğüm evden hıncımı almalıydım.

– 41 –

En güzel eve dönmeyişimi başarmamın üzerinden yıllar geçti. Akşamları kendime ait olan evlerime dönüp mutfaklarımın apartman boşluklarına bakan pencerelerinden gelen taze fasulye ve kızarmış balık kokularında en sonunda dönmemeyi başardığım evi(mi) düşündüm. Pazar sabahı kahvaltılarındaki menemenin, çarşamba akşamları kızaran balığın ve hiç sevmediğim etli taze fasulyenin... Kendi evime dönerken başkalarının evlerinin pencerelerinden içeri baktım hep. Bodrum, giriş ve birinci katların. Yemek mi yiyorlar, televizyon mu izliyorlar, genç biri var mı, salonda kitaplık var mı, çocuk mutlu mu, baba evde mi, anne mutfakta mı, gece uyumayan kim, bu evde kim kimi anlıyor, kim gitmek istiyor, kim dönmüyor?

Dönmek istemediğimiz her odasında dörder duvarı, bir tabanı, bir tavanı yer, mekân mı? Gerçekten dönmek istemediğimiz ev mi? Gaston Bachelard'a göre *"Ev, insan yaşamında kazanılmış şeylerin korunmasını sağlar, bunları sürekli kı-*

lar. Ev olmasaydı, insan dağılıp giderdi." Şimdilerde evimi bir mekân değil de gövdem gibi hissediyorum. Ayaklarımdaki tırnakların ucundan kafamdaki saç telinin en ucuna kadar evim. Uçtan uca evim, aslında "ben"im. Orada oturmayı öğrendiğim ve onda yaşamaya uğraştığım. Evet, Bachelard haklı: *"Ruhumuz bir oturma yeridir. Ve 'evleri', 'odaları' sürekli anımsayarak kendi içimizde oturmayı öğreniriz."*

Artık döneceğim tek yer; evim, benim.

Makaslar*

– Yalçın Tosun –

Çocuktum, beni bir gece sahil yolundaki lunaparkta unutmuşlardı.

(Beş yaşında, avuç içi kadar bir oğlan.)

Akşam sahil gezmesindeyken aniden fırtına patlayınca, o karmaşa içinde unutup gittiler beni.

(Dağılarak çil yavrusu gibi kaçıştılar hatta.)

Arkalarından bakakaldım, sesim içimde boğuldu, bağıramadım.

(Annemin hızla sallanan baldırlarıyla, sarıya durmuş topukları.)

Fırtınaysa o güne kadar görülmemiş cinsinden.

(Paslı sahil kasabası lunaparkının hemen kapısındaydım.)

Ağaçlar önümde eğilmeye başladı.

(Daha içeri yeni girmiştik oysa.)

Birbirine çarpan salıncak zincirleri arasında.

(Atlı karıncaya doğru gidiyordum ben.)

Çığlıklar atarak kaçışan kasaba kızları her yanda.

(Onlar kaçarken dalga geçen yeniyetme oğlanların kirli bakışları.)

Korku dolu çığlıklarında gene de kırçıllı bir neşe.

(Kızlar ve yeşillenmeden soluverecek erken ümitlerini taşımaktan yorulmuş güzelim etekleri.)

* Bu hikâye ilk olarak yazarın *Mesafenin Şiddeti* (YKY, 2020) adlı kitabında yer almıştır.

Beklenmeyenin getirisi o yalandan, abartılı heyecana durmuşlardı.

(Benim de eteğim vardı, sünnetten sonra giymiştim, pipin acımasın demişti annem.)

Yanımdan hızla geçerken değiyorlar, çarpıyorlar ama bakmıyorlardı bana.

(Ablamın eteğiymiş o, bir daha da geri vermedim.)

Yağmur falan yoktu ortada.

(O etekle nasıl da mutlu, döner döner dönerdim.)

İnsanları neredeyse uçuran rüzgâr ağaçların koca koca dallarını koparıyordu.

(Dönerken iyice hızlandığımda ve eteğimin desenleri birbirine karıştığında mutluluktan gözlerim dolardı.)

Çaresizlikten kaldırım taşlarının üzerine oturdum.

(Hızımın doruk noktasına ulaşacakken, ablamdan sıkı bir dayak gelirdi, her seferinde.)

Nasıl kaybolmuşlardı birden, nasıl unutmuşlardı beni de kalıvermiştim o tufanın orta yerinde?

(Peki, babam eteğimle beni ilk ne zaman görmüştü?)

"Unutmuşlardı" diyorum çünkü kalabalıklardı.

(Kalabalık aileler daha da korkunçtur aslında.)

Babaannem dışındaki bütün kadınlara âşık dedem ve belasına âşık babaannem.

(Belki de sevilmediğindendi korkunçluğu babaannemin, "Yavrumun yavrusu, yarısı yılan yavrusu" diye severdi beni.)

Gözleri birer yanaşılmaz kıyı olan annem.

(Eteğimi o vermişti bana, saçımı okşayarak ve de gülümseyerek.)

Beni "aslan oğlum" diye seven ama nedense her hareketimi endişeyle süzen babam.

(Ona eskiden ama çok eskiden güvenmiştim ben.)

Babamın "Erkek Fatma" diyerek gururla sevdiği ablam.

(Eteğimle dönüşlerimi kıskanırdı da döverdi, belki de.)

Sonra amcalarımla karıları, onların toraman, erkek çocukları.

(Onlar etek giymediler ama sıklıkla köşelerde sıkıştırdılar beni.)

Hepsi çekip gittiler aniden kopan o fırtınadan kaçmak için, beni unuttuklarının farkına bile varmadan.

(Babam, babam da mı gitmişti?)

Yoksa unutmadılar da bilerek bırakıp kaçtılar beni orada?

(Babam da gitmişti elbet, en çok o gitmişti hatta.)

Çöktüm kaldım kaldırımın üstünde, ne yapayım.

(Pipimin ucunun kesilmesine o zorlamadı mı beni?)

Önce kulaklarım uğuldadı, bağırmaya çalışsam da sesim fısıltıyla çıkıyordu.

(Sünnetçi ayakucumda durmuş pis pis sırıtıyordu, amcalarım da bacaklarımdan tutup sıkmışlardı.)

Toz duman içinde göz gözü görmezken evlerine varmak için panikle koşturuyordu herkes ve kimse beni duymuyordu.

(Sünnetçinin makasları vardı boy boy, hatırlıyorum, babamsa kollarımdan tutmuş, hep bir ağızdan söylenen şarkılara neşeyle eşlik ediyordu.)

Oysa akşam gezisi ne güzel başlamıştı.

(Bir süre sonra sünnetin yaraları iyileşse de çıkarmadım ben o eteği.)

Ufacık bir esinti bile yoktu sahil yolunda.

(Kahverengi bir basma etekti, ufarak, sarı çiçekleriyle.)

Ellerde dondurmalar ve çekirdekler, bütün aile, deniz kenarındaki yolda.

(Dedim ya, eteği geçirdiğim gibi evin ortasında fırıl fırıl dönmeye başlardım.)

Her şey sakinken birden deli bir rüzgâr çıkınca, ardından bir de fırtına patlayınca ve ben yapayalnız fırtınanın göbeğinde bırakılınca...

(Ben döndükçe eteğimin sarı çiçekleri de savrulu savruluverirdi.)

Öyle çok şaşırdım ve korktum ki ağlayamadım.

(Babaannem yine eteğimden söz açarak babama kızıyordu.)

Ben pek ağlayamam zaten.

("Hep anası bunu böyle yapıyor oğlum.")

Uçup gitmemek için bir çöp kutusuna tutundum.

("O anası yok mu yılan, yılan!")

Sıkı sıkı sarıldım sonra.

("Oğlan kısmı entari mi giyer, nerede görülmüş bu?")

İnsanlar uzun ince solgun gölgeler misali yanımda geçip gitmeye devam ettiler.

(Babam babaannemin karşısında susuyordu, ben yutkunuyordum.)

Yağmur hâlâ başlamamıştı, ama rüzgâr iyice şiddetlenmişti ve hâlâ kimse ama kimse beni görmüyordu.

(Babam o kadar çok sustu ki ben korktum.)

Sonra bir kadın ve bir erkek durdu başımda.

(Birden kalktı, hışımla eteğimi –evet artık benim eteğimdi o– tuttu getirdi.)

Tanıyorlarmış beni, komşumuzmuş onlar, kolumdan sıkıca kavradılar.

(Elinde bir makas, gözlerinde alevlenmiş bir hınç.)

Kucağına aldı sonra komşumuz beni, kapkara sakallı bir adamdı.

(Anlamıştım, kesecekti babam eteğimi, gene içim düğümlendi, ağlayamadım.)

Sakallı adamla zayıf karısı koşmaya başladılar iyice coşan rüzgârı yarmaya çalışarak.

("Tamam ana" diyordu, "Haklısın ana. Giymeyecek bu lanet entariyi bir daha" – entari diyorlardı eteğime onlar, ben kızıyordum.)

Sakallı adamın kucağında yol alırken, sert sakallar burnumu gıdıklıyordu ve ben babamı düşünüyordum.

(Annem mutfaktaydı ama biliyordum ki aslında yanımdaydı.)

Beni en çok babam unutmuş gibi geliyordu o korkunç fırtınanın ortasında, hatta belki... bırakmış.

(Babaannemin gözleri annemi gizleyen mutfağa kilitlenmiş, dudağında küfür misali bir gülümseme.)

Komşularla birlikte bizim eve vardığımızda bir tek annem evdeydi.

(Babam bağırdı, çağırdı, kesti paramparça etti eteğimi, yine de gıkım çıkmadı, ağlamadım.)

Sarıldı annem, kemiklerimi acıtana kadar sıkı sıkı sarıldı.

(En çok anneme kızdı, bana bir kez bile bakmadı, sonra çekti gitti.)

Herkes karmaşa içinde beni bir başkasının aldığını zannetmiş, o kadar kalabalık olunca.

(Annem geldi hızla topladı her tarafa saçılmış etek parçalarını, babaannemin yüzüne bile bakmadı, sonra geldi bana sarıldı.)

Beni sahildeki lunaparkta unuttuklarını eve gelene kadar fark etmemişler, sonra belki onlar yokken gelirim diye annemi evde bırakıp hepsi birden aramaya çıkmışlar.

(Hiçbir şey demedi annem, ama konuşuyordu benimle, ben duyuyordum.)

Tam o sırada babam geldi, saçı başı dağılmış nefes nefese.

(Ben babama çok küsmüştüm, ama seviyordum da.)

Yüzümden öptü öptü, "Öldün sandık oğlum" dedi, ben öylece durdum, ne öptüm ne ağladım.

(Güvenmiyordum artık ona, ama seviyordum da.)

Komşular bizdeydi hâlâ, kendilerinden ince bir gurur duyarak bana bakıyorlardı.

(Yaptıklarını unutmuyordum, ama seviyordum da.)

Annem, babam sevinç içinde onlara ikramda bulunup teşekkürler ediyorlardı.

(Beni unuttu –hatta belki bıraktı– diye en çok ona kızgındım, ama seviyordum da.)

Sakallı adamın yanında sessizce oturan karısına kaydı gözlerim.

(Kötüydüm, haindim, kırıktım, ama seviyordum da.)

İncecikti, çirkindi, ama al bir basma giymişti, sarı çiçekleri benimkine benzeyen.

(Hep makaslar, makaslardan oldu baba.)

Aklıma eteğim düştü, onun içinde dönerken duyduğum mutluluğu düşündüm, burnum sızladı.

(Beni senden makaslar uzaklaştırdı baba.)

Beş yaşında avuç içi kadar bir oğlandım ben, usulca kalktım komşu kadının yanına gittim.

(Sonra birçok başka şey yaşansa da aramızda...)

Dağ gibi durdum önünde bir süre, kıpırdamadım.

(En çok o makaslardandı.)

Sonra sarı çiçekli al basma eteğini çekiştire çekiştire ağlamaya başladım.

(Baba.)

Kırkıncı Oda

– Ayşe Sarısayın –

Gökyüzü gibi bir şey bu çocukluk
Hiçbir yere gitmiyor.

Edip Cansever

Gitmek; dönüşü düşünmeden, nereye gideceğini bilmeden, sadece gitmek arzusuyla gitmek... Loş avlularda, sapa sokaklarda, dar geçitlerde kaybolmak, ansızın güneşli bir meydana çıkmak, tekrar bir yan yola sapmak, gitgide labirente dönüşen çıkmazlarda nereye açılacağı hiç önemli olmayan bir yol aramak, aklına estiğinde herhangi bir trene binip bilinmeze doğru yol almak, bir otobüs terminalinin önünden geçerken adını ilk kez duyduğun bir yerin büyüsüne kapılıp oraya kalkan ilk otobüse bilet almak, atlayıp gitmek, başını alıp gitmek, hep gitmek, gitmek!

Öncesi de var kuşkusuz; çocukluk, yeniyetmelik çağındaki kaçışlar... Kimseye haber vermeden evden çıkmak, sokağa kaçmak, karşıdan gelen kırmızı bir topun ardından yokuş aşağı, tekir bir kedi yavrusunun peşinden yokuş yukarı koşmak, bildiğin çocuk parkıyla yetinmeyip çevredeki sokaklara, sana çizilen sınırları tanımayıp uzaklara, daha uzaklara ulaşmaya çalışmak...

Nedeni ne olursa olsun, bulunduğun yerden hoşnutsuzluk, dayanma gücünü aşan koşullar, bunaltan dar çevre, o çevrede bir ömür tüketmek yerine bilinmezde yitip gitmeyi yeğlemek ya da sadece merak, dinmeyen öğrenme, deneyimleme

arzusu, bilinenle yetinmemek, daha fazlasını görmek, yaşamak istemek... Gitmek!

Orhan Veli'nin şiirindeki gibi, *"Gün olur, alır başımı giderim / Yelkovan kuşlarının peşi sıra"* diyebilmiş olsaydım, bu yazıyı yazmak daha kolay olurdu. Oysa ben, bir kez olsun başını alıp gidemeyenlerdenim. Ne yazık ki ya da tam tersi, iyi ki.... Kim bilebilir?

Bu kitaba katılmam önerildiğinde, bir şimşek çakımında onlarca duygu, düşünce geçti aklımdan, bir o kadar da anı... Uzun uzun düşündüm. Evden kaçmayı asla hayal etmemiş, kaybolmayı değil arzulamak, kaybolmaktan ürkmüş, ev içlerinin izin verdiği ölçüde hayaller kurabilmiş bir çocuğun, çocukluk bir yana, gençliği ve neredeyse tüm yaşamı ev dolaylarında geçmiş, kimi zaman evlerin kuşatmasından yakınmış olsa da eve dönüş yolunu unutmamaya koşullanmış birinin yazacakları bu kitaba aykırı düşmez miydi?

Ardından Defne Suman'ın İrlandalı şair Seamus Heaney'den alıntıladığı "Şair, yitik yeri şimdi şiirinde yaratmak zorundadır" sözünü, en çok da "şair" ve "şiir" sözcüklerini düşündüm. Bu sözcükler bir kapı aralayabilir miydi? Özellikle de Defne'nin şu cümlesi: "Belki de yitik yeri ararken yazıya sığındık." Evlerin kuşatmasından çıkmayı neden düşün(e)mediğimi, hayallerimin sınırlarını neyin belirlediğini de anlama fırsatı da bulurdum böylece...

Sevgili şairim, babam *"Benim de arkamda / Renkli taşlar olsaydı / Çocukluğuma giden yolu / Bulmam kolay olurdu"* der bir şiirinde. Onun hastalıklarla ve acılarla geçen karanlık çocukluk yıllarının tam tersine, büyük acılar da yok çocukluğumda, onulması imkânsız, derin yaralar da. Beni koruyacağına, esirgeyeceğine inandığım ailemin sağladığı huzurlu bir ortamda geçen, anımsadığım en temel duygunun güven olduğu yıllar... Işıklı, renkli ve eğlenceli de sayılmaz gerçi, tekdüze ve sıkıcı olduğu söylenebilir rahatlıkla. Bu-

gün dönüp baktığımda bulabildiğim renkli taşları ise kırkıncı odaya borçluyum büyük ölçüde...

İlk çocukluğum –ilkokula başlayana dek– Beşiktaş'ın arka sokaklarından birinde, küçük ahşap bir evde geçti. Hayata dair ilk algılar, anılar oradan. Deyim yerindeyse kuş uçmaz, kervan geçmez bir sokaktaydı evimiz. Özel arabaların parmakla sayıldığı, kırk yılın başında bir taksi girdiğinde çocukların peşine takıldığı, meraklı komşuların pencerelere üşüştüğü, eskicilerin at arabalarıyla dolaştığı, sokak sakinlerinin dışında gelip geçenlerin yazın dondurmacılarla, kışın bozacılarla ve her mevsim çıngırak sesleri kendilerinden önce gelen yoğurtçularla, bir de gün aşırı kapımızı çalarak evimize sevinçler getiren postacıyla sınırlı olduğu... Ve kapı önlerinde oynayan çocukların seslerinin karanlık bastırana dek eksik olmadığı bir sokak.

Çete savaşları da yapılıyordu belki o sokakta, üst mahallenin çocuklarıyla alt mahalleninkiler kıyasıya mücadele ediyorlardı. Bilmiyorum. Sokakta oynamama izin verilmediğinden hiçbir zaman bilemedim. Neden izin verilmediğini de bilmediğim gibi. Uslu, söz dinleyen ve yasakları pek sorgulamayan bir çocuktum çünkü. Ama daha sonraları öğrendiğim bir şey vardı ki, öğretmen olan annemle babamın, ders saatlerini birbirleriyle çakışmayacak şekilde ayarlamaya çalışsalar da bunu her zaman başaramadıkları ve kimi günler ablamla beni, bir aksilik olduğunda müdahale edemeyecek, bize sahip çıkamayacak durumda olan felçli anneannemle bırakmak zorunda kaldıklarıydı: *"Parlar gaz ocağı, sıçrar kıvılcım / Merdiven başında bir sigara / Belki söndürmediniz. / Çok küçük çocuk, yaşlı sakat anne / Seslenir akşamlara alevlerin içinden / Aklınız evde."*

Sokakta oynayan çocukların sesleri, henüz okuma yazma bilmediğim yıllarda annemle babamın anlattıkları masallara eşlik ediyor, sonrasında ise dinmeyen bir iştahla yutarca-

sına okuduğum kitapların kendi seslerini yaratmalarına yardımcı oluyordu. Çete savaşlarına katılamasam da *Pal Sokağı Çocukları*'ndan biriydim zaten. *Tom Amca'nın Kulübesi*'nden *Heidi*'ye –ki herkesten, ablamdan bile gizlediğim Peter, her aklıma düştüğünde yanaklarımın kızarmasına neden olan ilk sevgilimdi– ya da *Küçük Kadınlar*'dan *Jennifer Teyze'nin Anahtarları*'na uzanan geniş yelpazede, gerçek hayatta yaşayamadıklarımı sonuna dek yaşıyor, okuduğum her kitapla birlikte serüvenden serüvene koşabiliyordum. Kim bilir kaç gece, *Küçük Prenses* Sara'yla birlikte yoksul bir tavan arası odasında gözyaşı dökmüş, *Boyacının Penguenleri*'ndeki Bay Popper'in bir buzdolabında bakmaya çalıştığı on iki penguenden birinin yerine geçip kardeşlerimle itişip kakışarak çok eğlenceli günler geçirmiştim! Sessiz, sakin, az konuşulan, en çok daktilo tıkırtılarının duyulduğu, öteki seslerin pek yükselmediği baba evimde, şiirlerin, öykülerin, romanların çığlık çığlığa yaşandığı bir ortamda büyüyen bir çocuktum ben.

Kaçırılan bir kız çocuğundan söz edilirdi o yıllarda. Adı Ayla'ydı bu çocuğun, evinin çok yakınındaki bakkala gitmiş ve nasıl olduysa o kısacık mesafede kayboluvermiş, tüm uğraşlara rağmen bulunamamıştı. Annemle anneannemin ya da evimize gelip giden komşu teyzelerin "Ah zavallı yavrucak, acaba neler geldi başına!" ya da "Nerelerdedir şimdi, ne haldedir?" vb. fısıltılı konuşmalarına ürpererek kulak kabartırdım. Belki pazar sabahları annemle gittiğimiz sinemalarda izlediğim bol gözyaşlı, Ayşecikli ve Ömercikli acıklı filmler de besliyordu Ayla'yı düşündükçe yüreğimi sıkıştıran ve bastırmaya çalıştığım korkuları. Gerçi mutlu başlayan bu filmler mutlu sonla bitiyordu her defasında ama iki mutluluk arasında yaşanılanlara, kötü adamlar tarafından kaçırılmaya, sakat bırakılıp köprü altında zorla dilendirilmeye, dayak yemeye, aç susuz kalmaya nasıl dayanılırdı? Beyaz perdede izlemek, izlerken çok üzülmek, sonrasında ise aç kalma-

dığım, sevildiğim, korunduğum bir çatı altına dönmek, güvenli uykulara dalmak en iyisiydi...

Yıllar sonra bir arkadaşımın mektubundaki şu satırları okurken anımsamıştım, unuttuğumu sandığım Ayla'yı. "Yaşamın büyüklüğü, ululuğu, zenginliği, bir sürü diller, dinler, coğrafyalar karşısında adeta büzülüp yaşamak, yaşam denen bu müthiş serüveni kendi küçük dünyanla sınırlamak, denize ayaklarını sokup da girememek gibi değil mi?" diye yazmıştı, tek başına gittiği bir kıyı kasabasından. "Böyle yaşarsam, hep sığ sularda, istediğim anda ayağımı yere basacak şekilde, derinlerde neler olduğunu öğrenemem ki! Böyle yaşamanın verdiği büyük bir huzur var elbette, bu huzuru feda etmek kolay değil. Ama içimde hep aynı sıkıntı! Ya yaşayamadıklarım, onlar ne olacak? Ya uzaklarda su çok daha güzelse? Kıyıya bir daha hiç dönmeden, gitgide uzaklaşarak da tüketilebilir bir ömür. Peki sonra, en sonunda? Ah, o son kavramı hiç mi olmasa?"

Ne diyebilirdim ki ona? "Hangi birine yetişeceksin?" diye sorabilirdim ancak. "Birini yaşasan, öteki eksik kalmayacak mı? Birden fazla hayatı yaşamak mümkün mü, parçalanmadan, hasar görmeden?" Verebilecek bir cevabım yoktu...

Bu mektubu okuduğumda belleğimin kuytularında saklanan Ayla, sadece çocukluk korkularımla değil, hayata bakışımı biçimlendiren tüm duygularla birlikte çıkagelmişti derinlerden bir yerden. Kırklı yaşlarımın ortalarındaydım, yazmaya başlamıştım ve ilk kez düşünmüştüm, başlangıçtan itibaren sığ sularda yaşamayı seçtiğimi, çocukluğumun en başat duygusunun tüm yaşamımı yönlendirdiğini. Marjinallik kavramıyla ilişkim, daha ilk çocukluktan belirlenmişti: Kıyıda yaşayacak, derinleri, uzakları çok merak etsem de sığ sulardan ayrılmayacak, ama bu cesareti gösterenlere her zaman hayranlık, takdir ve biraz da gıptayla bakacaktım. Onları anlamaya çalışacaktım ve gerektiğinde yardımcı olmaya hazırdım.

Kırkıncı odayı da o sıralar hatırlamıştım yeniden. Çocukluğumun masallarında açılması yasak olan kırkıncı kapı! İçeri girmek imkânsız da değildi üstelik, anahtarı vardı, bir anlık karara bakıyordu her şey. Ya merakıma yenilip açacaktım ya da merakımı yenerek geçip gidecektim önünden. Uslu bir çocuk olarak ne yapacağım belliydi, açmayacaktım tabii. Belki daha sonraları, ilerde, büyüyünce...

Çocuklukta oluşan kişilik özelliklerinin kolay kolay değişemediğini, kimi korkuların tüm bir yaşamı yönlendirebileceğini bilmiyordum henüz. Kırkıncı odanın kapısını açmadan içeride neler olduğunu öğrenmenin bir yolu olmalıydı, bulmalıydım o yolu.

O yıllarda çok ilgimi çeken, ölesiye merak ettiğim bir yer vardı: Akaretler sıra evleri – restore edilmeden önceki köhnemiş halleriyle elbette. Yüksek, kasvetli binaların hep kapalı duran kapıları, içeride olağandışı bir şeyler yaşandığı duygusunu yaratırdı bende. Okuduğum kitapların kahramanlarından biri burada yaşıyor olabilirdi. Sağır duvarların ardında tutsak, sesini duyurmak için çırpınıyordu zavallı! Külkedisi'ne mi eziyet ediliyordu, yoksa Rapunzel'e ya da Prenses Sara'ya mı? Kir pas içindeki camlardan içeriyi görmeme imkân yoktu ki!

Bir gün bu evlerin önünden geçerken beklediğim mucize oldu ve ağır kapılardan biri yavaş yavaş açıldı. İçeriye giremesem de kapının önünde durup dikkatle baktım. Tüm görebildiğim küçük bir avlu ve arkası dönük yaşlı bir adamdı ama duyduğum koku öylesine ağırdı ki, peşimi bırakmayıp benimle birlikte yaşadı ve yoksulluğun kokusu olarak ilk öykülerimden birine sızıverdi: "Avluya yaşlı bir adam çıkıyor. Dünyanın en yaşlı adamı duruyor karşımda. Tom Amca mı bu adam? Hayır, Tom Amca bu kadar yaşlı olamaz! Yüzündeki çizgiler öylesine derin ki, bir timsahı andırıyor. Korkuyorum. Gözkapaklarında tonlarca ağırlık varmış gibi gözlerini

güçlükle aralayıp bir an bana bakıyor. Yüzünde hiçbir kıpırtı yok, duvardan farksız. Tam o sırada kokuları duyuyorum, ikisini de aynı anda ve aynı yoğunlukta. Başım dönmeye başlıyor, midem bulanıyor. İki koku birbirini bastırmaya çalışıyor sanki, yaşlı adamın çıktığı yerden yayılan idrar-lağım kokusuyla, avluya bakan açık pencerelerden birinden gelen kavrulmuş soğan kokusu."

Orada görmeyi hayal ettiklerimle gördüklerimin farklılığı mıydı beni böylesine irkilten? Külkedisi'nin ya da Prenses Sara'nın sonunda kurtulacağını biliyordum, oysa o iç bulandırıcı kokuların arasında yaşayan yaşlı, yoksul adamın nasıl kurtulabileceğine dair hiçbir fikrim yoktu henüz; bir fikrim olamayacak kadar küçüktüm.

Ben farkında olmasam da okuma yolculuğuyla birlikte, yasak odaya girip çıkmaya daha o zamanlar başlamıştım. Önce kendimi okuduğum kitapların kahramanlarının yerine koyarak, sonra kimi gerçek kişileri o kahramanlara benzeterek, zaman geçtikçe karşılaştığım insanlara hayallerimde farklı hayatlar biçerek ve kendi kahramanlarımı yaratıp onlarla birlikte yaşayarak, yeniden kendimi onların yerine koyarak, bir anlamda çocukluğumun en renkli oyununa dönüp döngüyü tamamlayarak... Kendimi bildim bileli sürüp giden okuma yolculuğum günün birinde yazmaya evrilirken, bazı kavramlar da yerine oturuyordu. Edebiyat, okuyarak ya da yazarak, kırkıncı odaya korkusuzca girmekti benim için. Sadece gülüşünü çok güzel bulduğum ya da gözlerinde derin bir acı gördüğüm için peşine takılmak istediğim her insan, sadece adını beğendiğim için gitmek istediğim her yer oradaydı. Kırkıncı oda nasıl geri dönüleceği düşünülmeyen yolculukların başlangıcı, yaşanamayan tüm hayatların yaşanma ihtimalinin olduğu yerdi.

Yine de kendime haksızlık etmeyeyim, başını alıp gitme hikâyelerim olmasa da küçük kaçamaklarım oldu kuşkusuz.

Arkadaşlarımla birlikte okul kırıp gün boyu başıboş dolaşmalarımız, Beyoğlu sinemalarının ilk matinelerinde biz bize film izlemelerimiz ya da güneşli bahar günlerinde Adalar'a gidip ormanda piknik yapmalarımız, eve dönerken güneş yanığı yüzlerimizi nasıl saklayacağımızı bilememelerimiz bir yana, giderken nasıl döneceğimi düşünmediğim kaçışların en başta geleni, hatta biriciği 1978 yılı 1 Mayıs gününden.

Bir önceki yıl ağır bir grip geçirdiğim için 1 Mayıs kutlamalarına gidememiş, akşam haberlerinde Taksim Meydanı'nda yaşanılan katliamı öğrendiğimde çılgına dönmüştüm. Onlarca ölü, yüzlerce yaralıyla sonuçlanan unutulmaz "Kanlı 1 Mayıs", yakın tarihimizin utanç günlerinden biri... Grip olmasaydım ailemin izniyle, hatta desteğiyle katılabileceğim 1 Mayıs kutlaması, bu olayın ardından kesinlikle yasaklanmıştı bana. Son iki yıldır halk oyunlarını araştıran, geleneksel figürleri modern danslarla harmanlayarak yeni danslar üreten ve bu dansları değişik koreografilerle sergileyen bir dernekte çalışıyordum; yıl boyunca 1 Mayıs'ta yapacağımız gösteriye hazırlanmıştık. Ne derneğe gösteriye katılamama ihtimalim olduğunu söyleyebiliyordum ne de anneme bu gösteriye katılmak zorunda olduğumu – bu konularda tek yetkili annemdi, babam uzaktan izlemekle yetinir, çok gerekmedikçe müdahale etmezdi annemin kararlarına. Son güne kadar bekledim, neyi beklediğimi bilmeden. Derneğe karşı sorumluluğum önemliydi kuşkusuz, aileme karşı da öyle ama öncelikli olan, o gün o meydanda olma isteğimdi. Öylesine çaresizdim ki, kaçmaktan başka bir çözüm bulamadım. Babam sabahları saat altı civarında kalktığı için daha erken davranmak zorundaydım. 1 Mayıs sabahı gün ağarırken yürek çarpıntıları içinde parmaklarımın ucuna basa basa evden çıktım. Kapıyı usulca çektiğimde çıkan o incecik klik sesi tüm apartmanda yankılanıyordu adeta.

Taksim'e çıkmamıza saatler vardı daha. Aynı dernekte ça-

lıştığımız bir arkadaşım çok yakınlarda oturuyordu neyse ki. Elimde gösteride giyeceğim giysileri tıkıştırdığım çanta, yüreğimde annemle babamın kim bilir ne kaygılarla geçirecekleri günün şimdiden ağırlaşan yüküyle evimizin karşısındaki dik yokuşu soluk soluğa tırmandım, Teşvikiye'ye ulaştım. Arkadaşım önceki akşam telefonda kararlaştırdığımız saatte apartman kapısını açtığında, yüzüm heyecandan ve telaştan al al olmuş, saçlarım tere batmış olsa da başarmıştım işte!

Birkaç saat sonra birlikte evden çıktık, Dolmabahçe'deki buluşma yerine gittik. Ekipteki diğer arkadaşlarla birlikte bu gösteri için özel olarak diktirilmiş işçi tulumları ve gömleklerimizle halay çekerek Taksim Meydanı'na girerken, her şey çoktan geride kalmıştı. Bir yıl önce olanlar unutulmamıştı elbette, hiçbir zaman da unutulmayacaktı fakat buna rağmen ya da tam da bu yüzden binlerce insan inatla ve umutla oradaydı yine. Kitleleri saran ortak coşku, onca emekle hazırladığımız "İş Halayı"nı –ya da o güne yaraşan diğer adıyla "1 Mayıs Halayı"nı– oynamak üzere meydana çıktığımızda daha da mı artmıştı, bize mi öyle gelmişti? Asla yenilmeyecektik, hayalini kurduğumuz daha iyi, daha özgür, daha eşitlikçi ve daha adaletli dünya elimizi uzatsak dokunabileceğimiz kadar yakınımızdaydı ve bu dünyanın oluşmasında her birimizin büyük ya da küçük katkıları olacaktı...

Sanırım bu coşkunun büyüsüyle eve nasıl döneceğim, nasıl bir tepkiyle karşılaşacağım gün boyu aklımdan bile geçmemişken, meydandan ayrılırken dönmeyi göze alamayacağımı hissettim ve ani bir kararla Beşiktaş'a değil, Levent'te oturan ablamın evine giderek birkaç gün orada kaldım. Ablam annemi arayarak haber vermişti orada olduğumu. Sonunda bir akşam kapı çalındı, babam beni almaya gelmişti. Hiçbir şey olmamış gibi davranıyordu ama annem? O nasıl davranacaktı?

"Tabii gelirim ama annem..." diye geveledim, "annemle

tartışmak istemiyorum baba." "Biz konuştuk" dedi, "sorun olmayacak. Haydi, gidelim geç olmadan."

Eve girdiğimizde annemin yüzü gülmüyor olsa da babama verdiği sözü tuttu ve bu konu bir daha hiç açılmadı. 1 Mayıs 1978 gününü bende unutulmaz kılan ise evden gerçek anlamda ilk ve tek kaçışım olmasının yanı sıra babamın ara bulucu yaklaşımıydı.

Yine üniversite yıllarımda, kendimi kimi nedenlerle kapana kısılmış ve çaresiz hissettiğimde Laleli'deki fakülte binasından çıkıp yürüyerek Yenikapı'ya indiğimi, tren istasyonunda bir banka oturup banliyö trenlerini izlediğimi hatırlıyorum. Her şeyi ardımda bırakarak çekip gitmek için değil de gitmeyi hayal etmek üzere gelirdim buraya. "Bir trene binip gideceksin..." diye var gücümle haykırarak içimden, dışarıya hiçbir ses vermeden... Sonraları, yakınlaşıp âşık olduğum bir erkek arkadaşımla –sonradan eşim, yoldaşım oldu– birlikte de gittik o istasyona. Hayata bakışımız, korkularımız birbirine benziyordu, bizi birbirimize çeken de buydu büyük ölçüde.

Ve trenler hep geçip gitti önümüzden, akıp giden zamanla birlikte...

Yıllar sonra yazdığım öykülerden birine, biri evini terk edip çok genç yaşta uzak denizlere giden, öteki olduğu yerde kalıp hayatın akışına teslim olan iki kardeşin hikâyesine sızıvermişti bu uzak anı. Şaşırmış, hatta irkilmiştim; iz bıraktığının farkında olmadığımız anlar ne kadar çok ve bellek hiçbir ipucu vermeden hepsini saklamakta ne kadar hünerli diye: "Tren istasyonunda, bir bankta oturuyorduk. Hiç konuşmuyor, önümüzden geçen banliyö trenlerini izliyorduk birlikte. Daha önceleri çok konuşmuştuk trenleri, trenlere binip uzaklara gitmeleri. Kendimizi hiç katmadan, başka birilerinden söz eder gibi. Bir trene binip gitmenin, ortak hayalimiz olduğunu ikimiz de biliyorduk."

Uzak denizlere açılan kardeş yenilmiş, geri dönerken, di-

ğeri –ablası– nihayet gitmenin eşiğine geldiği halde vazgeçip var olan düzeni sürdürmeye karar veriyordu tekrar: "Tek isteğim hayal ettiğim yaşama, uzak denizlere ulaşmaktı. Başardığımı düşündüğüm de oldu çok kez, ama yıllar geçtikçe... Olmuyor galiba, olamıyor. Nereye gidersen git, kiminle olursan ol, kendinden kurtulamıyorsun bir türlü, hesaplaşmalara son veremiyorsun."

Sokaklarda başıboş dolaşmalarım, yaşadığım İstanbul'un bilmediğim semtlerine yolum düştüğünde ara sokaklara girip çıkmalarım, iş toplantıları için gittiğim Avrupa kentlerinde ne yapıp edip gruptan ayrılarak tek başıma dolaşabileceğim fırsatlar yaratmalarım – bunların hepsi de tam anlamıyla tanımlayıp adını koyamadığım arzuların sonucuydu bir bakıma; biraz merak, keşfetme arzusu, biraz gözlerden ırak olma isteği, kimselerin beni tanımadığı bir yerde kendimi daha özgür hissetmek, hepsi... Ancak nereye, hangi koşullarda gidersem gideyim, nasıl döneceğimin hesabını da hep yaptım. Eve, okula, iş yerine, otele, toplantı mekânına, nereden ayrıldıysam oraya!.. Dönüşü göz ardı etmek gibi bir seçenek, asla var olamadı yaşamımda.

Çok düşündüm, 1 Mayıs 1978 günü evden kaçmamı sağlayan büyük isteği, o dizginlenemez arzuyu bir daha hiç mi duymadım diye. İnsan bu arzuyu hiç duymayacak kadar hoşnut olabilir miydi yaşamından ve kendisinden? Mümkün müydü?

Belki de şiirlerden örülü bir duvar izin vermiyordu bu isteğin baş göstermesine, kıpırdanan arzuyu dizginliyordu hemen. Herhangi bir nedenle dünyanın üstüme yıkıldığını hissettiğim karanlık gecelerde, *"Çünkü geceye karşı konur iki türlü / Biri ailece evlerde / Öbürü har vurup ömrü / İçkili yerlerde"* diye fısıldıyordu kulağıma çocukluk, gençlik evimden gelen bir ses. Ne zaman başımı alıp kendimi uzaklara atmak istesem, *"Sokağa çıkarken dikkat / Sokaklarda esen*

rüzgâr çünkü / Rüzgârlarla eve dönmek saçma / Ev dar çünkü" dediğini duyuyordum aynı sesin. Sevgili şairimden kalanlar, ona ilişkin gözlemlerim, ölümünden sonra keşfettiklerim, etkilendiklerim, en çok da çocukluğum çıkıyordu karşıma. Oturup yazıyordum o zaman, "Ah, şiirler, her şeyin nedeni bu şiirler!" diyordum. "Varlığımızın anlamı olan ve o anlamı, bir anda anlamsızlığa dönüştürebilen şiirler..."

Kırkıncı odaya girmeyi öğrenmiş, sığ sulardan uzaklaşmanın yolunu bulmuştum nasıl olsa. Yaşamasam da olurdu.

Öyle oldu.

Heybeliada, 15 Ocak 2021

Defne Suman'ın bu seçkisi, İrlandalı şair Seamus Heaney'nin, "Şair, yitik yeri şimdi şiirinde yaratmak zorundadır" dizesinin çağrışımlarından doğdu. Başka yazarlar da "Kaybolmak için otobüslere binmişler midir? Akşam eve döneceklerini bile bile karşıki istasyona geçip ters yöne giden trene atlamışlar mıdır? Kapalı kapıların ardında gizli avlular, şehrin 'yasak' mahallelerindeki kuytu geçitler, pasajlar onları da çekmiş midir? Kaçış (ya da kalış) hattını yazıya bağladılar mı? Bana güvenli evimden kaçmamı buyuran ses onları da yerlerinden etti mi?"

Bu tohumdan filizlenen öyküler, anılar, anlatılar bir araya geldi. Türkçenin usta kalemlerinin evden kaçış ve/veya geride kalış anlatıları bu kitapta toplandı. Kaçanların, kalanların ve bazen kovulanların hikâyeleri...

Eve kapandığımız şu dönemde, evde oturarak evden kaçmanın yollarını düşünenler için...

tavsiye edilen KDV'siz satış fiyatı

₺44

ISBN 978-605-09-8253-4

9 786050 982534

Sertifika no: 11940

Doğan Kitap